

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2014

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

Innhold

Del I.	Innledende del	7	<i>Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene</i>	40
1	Oversikt	9	Kap. 1510 Fylkesmannsembetene	52
1.1	Virkeområde	9	Kap. 4510 Fylkesmannsembetene	53
1.2	Hovedoppgaver og organisering ...	9	<i>Programkategori 01.20 Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor</i>	54
1.3	Oversikt over budsjettforslaget for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	10	Kap. 1520 Departementenes servicesenter	55
			Kap. 4520 Departementenes servicesenter	57
2	Innledning	11	<i>Programkategori 01.30 Partistøtte</i>	58
2.1	Fornyning gjennom en aktiv arbeidsgiverpolitikk	11	Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier	58
2.2	En effektiv offentlig sektor	12	<i>Programkategori 01.33 Samiske formål</i>	60
2.3	På nett med innbyggere og næringsliv	13	Kap. 1533 Sametinget	65
2.4	Verdiskapning gjennom en aktiv IKT-politikk	14	Kap. 4533 Sametinget	66
2.5	Samiske formål og nasjonale minoriteter	15	Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål	66
2.6	Konkurransesett for effektiv ressursbruk	15	Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	68
2.7	Det viktige personvernet	16	Kap. 4535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	70
2.8	En landsdekkende folkekirke	16	Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter	70
2.9	Sikring i departementenes bygninger	17	Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter	71
3	Anmodningsvedtak	18	<i>Programmakategoriija 01.33 Sámi ulbmilat</i> ...	72
4	Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	19	Kap. 1533 Sámediggi	77
			Kap. 4533 Sámediggi	78
Del II.	Budsjettforslag	25	Kap. 1534 Juolludeamit sámi ulbmiliidda	79
5	Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.	27	Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatavuodaid gelbbolašvuođaguovddáš	81
			Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš	82
			Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	83
			Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	84
Programområde 00	Konstitusjonelle institusjoner	27	<i>Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter</i>	85
			Kap. 1540 Nasjonale minoriteter	89
			Kap. 4540 Nasjonale minoriteter	91
	<i>Programkategori 00.10 Det kongelige hus</i>	27	<i>Programkategori 01.50 Konkurransopolitikk</i> ...	93
	Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen	28	Kap. 1550 Konkurransetilsynet	98
	Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	28	Kap. 4550 Konkurransetilsynet	102
Programområde 01 Fellesadministrasjon		29	<i>Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk</i>	103
	<i>Programkategori 01.00 Administrasjon mv.</i>	29	Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT	108
	Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	29	Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT	115
	Kap. 4500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	37	Kap. 1561 IKT-politikk	116
	Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling ..	38	Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	123
	Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	38	<i>Programkategori 01.70 Personvern</i>	126
			Kap. 1570 Datatilsynet	128
			Kap. 4570 Datatilsynet	130

Kap. 1571 Personvernemnda	130	Kap. 4591 Presteskapet	165
<i>Programkategori 01.80 bygge- og eiendomspolitikk</i>	132	Kap. 1592 Kirkebygg og gravplasser	165
Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	134	Kap. 4592 Kirkebygg og gravplasser	169
Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål ..	136	Opplysningsvesenets fond	170
Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål ..	137	Del III. Orienteringer	177
Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet	138	6 Omtale av særskilte tema	179
Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen	138	6.1 Anmodningsvedtak nr. 206	179
Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen	139	6.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven	179
Kap. 1585 Erstatningslokaler for departementene	140	6.3 Sektorovergripende miljøpolitikk ..	192
Kap. 2445 Statsbygg	142	Forslag	198
Kap. 5445 Statsbygg	150	Vedlegg 1	
Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu	151	Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1. mars 2013 ...	207
<i>Programkategori 01.90 Den norske kirke</i>	152	Vedlegg 2	
Kap. 1590 Den norske kirke	155	Embetsutnevninger	234
Kap. 4590 Den norske kirke	164		
Kap. 1591 Presteskapet	165		

Figuroversikt

Figur 1.1 Virksomheter innenfor Fornyings-, administrasjons- og kirke-departementets område i 2013	9	Figur 5.3 De femten statlige tjenestene med størst volum per år (unntatt helse- og omsorgstjenester) og de ti største tjenestene som ikke er digitalisert ...	107
Figur 5.1 Ressursfordeling i kroner per departementsområde	41	Figur 5.4 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2007–2012 ...	168
Figur 5.2 Grad av digitalisering i norske bedrifter	105		

Tabelloversikt

Tabell 4.1 Årsverk på Fornyings-, administrasjons- og kirke-departementets område (ekskl. ledere på kontrakt)	23	Tabell 5.6 Nøkkeltall for oppslutningen om Den norske kirke (2008–2012)	161
Tabell 5.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter	88	Tabell 5.7 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2010–2012 (i mill. kroner)	162
Tabell 5.2 Byggeprosjekter som pågår under kap. 1580 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag i mill. kroner)	135	Tabell 5.8 Fordeling av Opplysningsvesenets fonds formue	171
Tabell 5.3 Byggeprosjekter som pågår under kap. 2445 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag (i mill. kroner)	144	Tabell 5.9 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2011 og 2012	173
Tabell 5.4 Statsbyggs balanse	148	Tabell 5.10 Utgifter og inntekter fordelt på art	174
Tabell 5.5 Oversikt over tildelt støtte i 2012 og 2013	160	Tabell 5.11 Virksomhetens kontant-beholdning per 31. desember i perioden 2011–2012 med spesifikasjon av formål kontant-beholdningen skal benyttes til	175

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2013–2014)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2014

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

*Tilråding fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 27. september 2013,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Oversikt

1.1 Virkeområde

I denne proposisjonen fremmes forslag om utgifter og inntekter under programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner og programområde 01 Fellesadministrasjon.

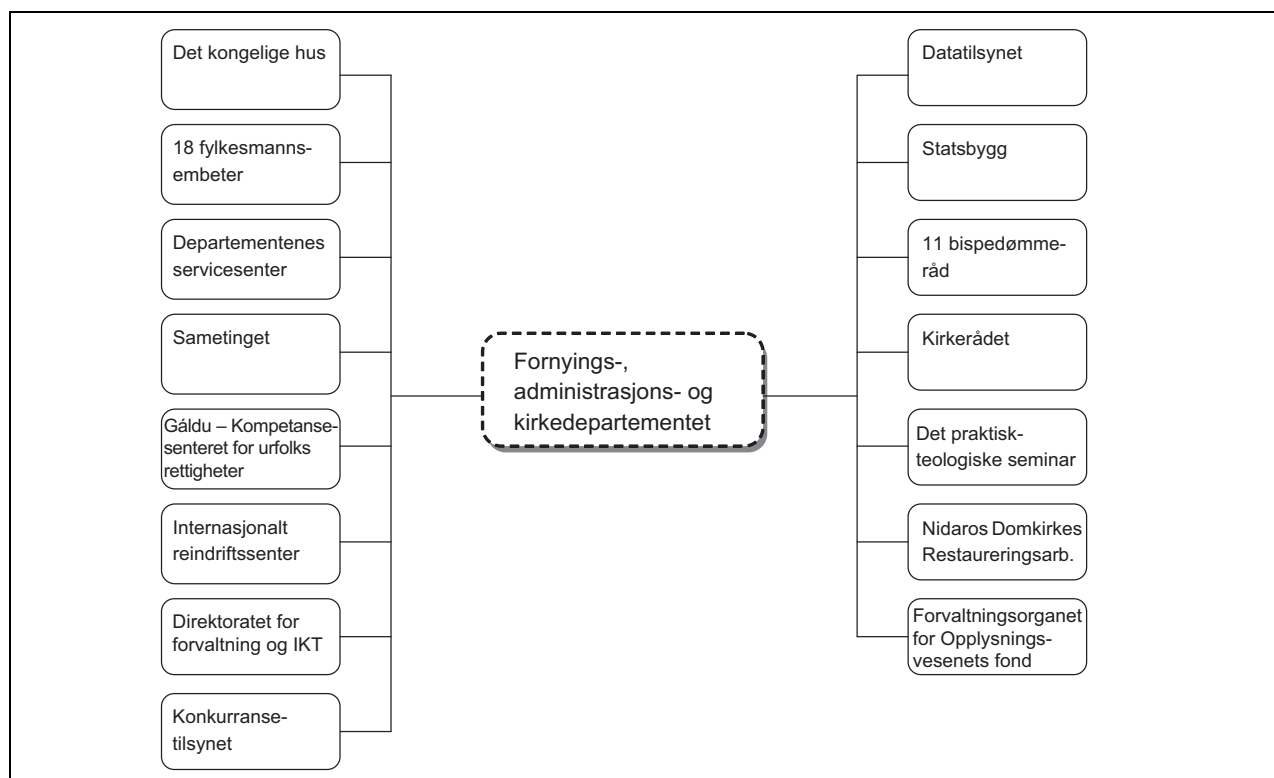
1.2 Hovedoppgaver og organisering

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet med underliggende virksomheter har blant annet ansvar for:

- utvikling av den sentrale arbeidsgiverpolitikken, og er part i det statlige tariffområdet
- å samordne fornyingsarbeidet i offentlig sektor og den overordnede forvaltningspolitikken
- å bidra til at Fylkesmannen er et viktig redskap for iverksetting av statlig sektorpolitikk

- kvalitet og kostnadseffektivitet på det administrative tjenesteområdet i departementsfellesskapet
- sikkerhetsarbeid i felles bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder i regjeringskvartalet og i departementsbygninger utenfor kvartalet
- planlegging av gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet
- å ivareta utforming og samordning av politikken overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene
- gjennomføring av de sektorovergrepene virkemidlene i konkurransepolitikken
- strategi og politikktutforming for bruk av IKT i samfunnet og samordning av IKT-politikken
- at personvern hensyn blir ivaretatt
- gjennomføring av statlige byggeprosjekter og forvaltning av statens eiendommer
- den sentrale forvaltning av Den norske kirke

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets ansvarsområder:

Figur 1.1 Virksomheter innenfor Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område i 2013

1.3 Oversikt over budsjettforslaget for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Programområder under departementet

(i 1 000 kr)				
Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner	190 640	194 207	201 133	3,6
Programområde 01 Fellesadministrasjon	8 866 821	8 074 960	9 132 209	13,1
Sum Utgift	9 057 461	8 269 167	9 333 342	12,9
Programområde 01 Fellesadministrasjon	1 621 074	1 294 304	1 463 158	13,0
Sum Inntekt	1 621 074	1 294 304	1 463 158	13,0

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner omfatter Kongehuset. Forslag til bevilgning for 2014 under programområdet utgjør 201,133 mill. kroner. Dette er en økning på 6,926 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2013.

Programområde 01 Fellesadministrasjon
Programområde 01 Fellesadministrasjon omfatter administrasjon mv., fylkesmannsembetene, felles tjenester i regjeringskvartalet, partistøtte, samiske formål, nasjonale minoriteter, konkurransepolitikk, forvaltningsutvikling og IKT-politikk, personvern, bygge- og eiendomspolitikk og Den norske kirke. Forslag til bevilgning for 2014 under programområdet utgjør 9 333,342 mill. kroner. Dette er en økning på 1 064,175 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2013.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
01–23	Driftsutgifter	4 393 870	4 351 353	4 941 479	13,6
24–24	Driftsresultat	12 001	-38 224	-483 949	1 166,1
30–49	Nybygg, anlegg mv	3 241 320	2 451 009	3 259 600	33,0
50–59	Overføringer til andre statsregnskap	420 157	449 040	464 532	3,5
60–69	Overføringer til kommuner	5 057	5 800	5 050	-12,9
70–79	Overføringer til private	985 056	1 050 189	1 146 630	9,2
	Sum under departementet	9 057 461	8 269 167	9 333 342	12,9

2 Innledning

Regjeringen vil forsterke, forbedre og fornye velferdsordningene. Skal vi lykkes med dette, må det skapes økonomisk rom for å prioritere de viktigste velferdsoppgavene. Det gjennomføres et systematisk og aktivt fornyingsarbeid for å sikre mer målrettet bruk av ressursene.

I årene framover vil antall personer i yrkesaktiv alder vokse langsommere enn befolkningen ellers. Aldringen av befolkningen betyr at utgiftene til pensjoner og til helse-, pleie- og omsorgstjenester vil øke kraftig. Samtidig stiger etterspørselen etter offentlige tjenester. For å finansiere økte utgifter knyttet til aldringen må vi enten øke inntektene i offentlig sektor eller finne fram til innsparinger som ikke undergraver velferdsordningene.

Effektiv og innovativ bruk av IKT på alle områder i forvaltningen er et viktig innsatsområde for å oppnå dette. I mars 2013 la regjeringen fram stortingsmeldingen om IKT-politikken, Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda for Norge*. Forvaltningen skal digitaliseres og være på nett med innbyggerne. Digital kommunikasjon skal være hovedregelen i norsk forvaltning. Alle innbyggere skal tilbys sikker digital postkasse i 2014. Regjeringens digitaliseringsprogram følges opp.

Angrepene 22. juli 2011 medførte store skader på bygningene i regjeringskvartalet. Arbeidet med å vurdere nytt regjeringskvartal pågår. Konseptvalgutredningen for framtidig regjeringskvartal ble lagt fram i juni 2013. Kvalitetssikringen av konseptvalgutredningen er nå i gang, og vil være ferdig tidlig i 2014. Deretter kan det tas en beslutning om hva som skal skje videre med regjeringskvartalet.

2.1 Fornyning gjennom en aktiv arbeidsgiverpolitikk

Fornyning og omstilling i den statlige forvaltningen er et kontinuerlig og viktig arbeid. Utgangspunktet er godt. Forvaltningen er velfungerende og Innbyggerundersøkelsen, som ble lagt fram i juni 2013, viser at innbyggerne i hovedsak er fornøyde. Virksomhetene må likevel videreføre

arbeidet med effektivisering og økt brukerretting. Digitalisering er et viktig virkemiddel for å oppnå dette.

Fornyning forutsetter medarbeidere som er motiverte og har riktig kompetanse. Lederne må klargjøre mål, involvere medarbeiderne og ta ansvar for at besluttede oppgaver gjennomføres og resultater oppnås. Dette gjelder også innenfor arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, som skal være en del av den daglige driften i virksomhetene. En sentral oppgave for departementet er å bidra til å styrke lederskapet i staten.

Den sentrale arbeidsgiverpolitikken skal støtte virksomhetene i deres arbeid med å utvikle organisasjonen og nå sine mål. Videreutvikling av lønns- og arbeidsvilkårene samt regel- og avtaleverket i staten er viktig for å oppnå dette.

Medarbeiderundersøkelsen i staten, som ble offentliggjort i juni 2013, viser at statsansatte er godt fornøyde. Det er særlig jobbinnholdet og et klart samfunnsnyttig formål som skårer høyt. Staten er og skal fortsatt være en attraktiv arbeidsgiver, og funnene fra undersøkelsen skal utnyttes i arbeidet med å styrke statens posisjon i konkurransen om høyt utdannet arbeidskraft.

Ledere og medarbeidere forventer å møte interessante oppgaver og få tilbud om kompetanseutvikling som kan kvalifisere dem for nye utfordringer, herunder topplederkonferanser, tilbud til nye ledere og digitale læremidler innen statens felles regelverk. Departementet vil utvikle og gi tilbud om relevante kompetansetiltak både til ledere og medarbeidere.

Det er viktig med tilbud som tar i bruk IKT-baserte læringsformer og tilbud som kombinerer digitale og tradisjonelle læringsformer.

Regjeringens ambisjon er et arbeidsliv med plass til alle. De statlige virksomhetene skal i tillegg til sine sektorspesifikke mål også bidra til realiseringen av regjeringens overordnede politikk for et inkluderende arbeidsliv, sysselsetting og ikke-diskriminering. Mangfold skal derfor prege rekrutteringen og sikre at staten rekrutterer allsidig kompetanse.

Kvinner og menn skal ha like muligheter til utvikling og karriere. I staten er kvinners andel av

menns lønn økt fra 90,8 pst. i 2005 til 92,2 pst. i 2012.

Avtalen om et inkluderende arbeidsliv har som mål å redusere sykefraværet, øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne og heve forventet pensjonsalder. Inneværende avtaleperiode løper ut 2013. Partene i arbeidslivet ønsker å videreføre samarbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv. Arbeidsplassen er den viktigste arenaen for dette arbeidet, og det er i virksomhetene resultatene oppnås. Departementet vil motivere, spre informasjon og drive veiledning, samt iverksette spesifikke tiltak som støtter opp under inkluderingsarbeidet i de statlige virksomhetene.

Departementet vil bidra med tiltak i staten som støtter *Jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne*, som Arbeidsdepartementet har ansvar for. Statens traineeprogram for personer med nedsatt funksjonsevne er etablert som en fast ordning. Flere praksisplasser i statlige virksomheter vil være et annet godt tiltak for å øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne i staten. Departementet vil følge opp Samfunnskontrakten der partene i arbeidslivet har forpliktet seg til å øke antall lærekontrakter med 20 pst. innen utgangen av 2015. Det er etablert et eget opplæringskontor som skal arbeide med å få inn flere lærlinger i statlige virksomheter.

2.2 En effektiv offentlig sektor

Fornyng og digitalisering i statlige virksomheter er nødvendig for å oppnå økt brukerretting, mer effektive arbeidsprosesser og for å sette virksomhetene bedre i stand til å møte sine samfunnsoppdrag. Selv om forvaltningen må tilpasse seg, må like fullt de grunnleggende forvaltningsverdiene som demokrati, rettssikkerhet, faglig integritet og effektivitet ligge fast.

Fornyingsarbeidet består av flere typer tiltak, både sektorvise og tverrgående. I sum skaper dette en bedre offentlig sektor. Forbedring og effektivisering av det offentlige tjenestetilbudet skjer i første rekke lokalt i den enkelte virksomhet i møtet med brukerne. Tjenesteproduksjonen må fortsatt styrkes, samtidig som vi sikrer at veksten i departementer og direktorater ikke er større enn nødvendig. Statlige virksomheter må avveie brukernes behov mot tildelte ressurser og organisatoriske rammebetingelser.

Innbyggerundersøkelsen fra 2013 viser at tilfredsheten med det offentlige tjenestetilbudet gjennomgående er høy, men med variasjoner mellom ulike virksomheter. 96 pst. av innbyggerne er

fornøyde med å leve og bo i Norge, og det er små forskjeller mellom ulike deler av landet. Innbyggerne har gjennomgående et litt bedre inntrykk av de fleste forhold i Norge i 2013 sammenlignet med resultatene for 2010. Forskjellene mellom fylker og landsdeler er relativt sett små. Hovedresultatet er at de som har erfaringer med tjenestene er mer positive enn de uten erfaring.

Undersøkelsen viser at innbyggerne mener det er «mye plunder og heft» i møte med det offentlige. Det handler for eksempel om å registrere samme informasjon flere ganger, vanskelige søknadsskjemaer og lang saksbehandlingstid. Videre gir innbyggerne uttrykk for at det offentlige kan utnytte ressursene mer effektivt, og at offentlige virksomheter må bli bedre til å lytte.

Våren 2013 inviterte regjeringen innbyggerne til å komme med innspill på hva som kan forenkles og forbedres i innbyggernes møte med det offentlige. I juni ble resultatet av innspillene presentert i rapporten *Enkelt og greit – 45 tiltak som vil gjøre hverdagen enklere for deg og meg*. Tiltakene vil bli fulgt opp av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og de enkelte sektordepartementene.

Norsk forvaltning er generelt sett god. Den skårer høyt på Verdensbankens ulike mål på effektivitet, retts- og forvaltningskultur og lav korrupsjon. Men vi kan bli enda bedre. Forvaltningens gjennomføringskraft er ikke like god over alt, selv om utfordringene varierer mye mellom sektorer og mellom typer oppgaver. Forvaltningens evne til å samhandle på tvers av sektorer varierer. Mulighetene som ligger i ny teknologi er ikke fullt utnyttet. Det er avgjørende å utvikle forvaltningen slik at de offentlige tilbudene har nødvendig tillit hos innbyggerne også i fremtiden.

Departementet vil sette i gang et bredt anlagt endringsarbeid for å møte disse utfordringene. Det dreier seg om å få bedre styringspraksis, med klarere mål og prioriteringer og mindre rapportering og kontroll. Det dreier seg om tiltak for å gjøre statlige ledere bedre i stand til å sikre at forvaltningen er resultatorientert, effektiv og når sine mål. Og det dreier seg om tiltak for at forvaltningen bedre utnytter ny teknologi til effektiv oppgaveløsning, blant annet gjennom digitale løsninger som kan frigjøre ressurser og gjøre det enklere for næringsliv og innbyggere å forholde seg til det offentlige. Et viktig tema i arbeidet vil også være hvordan forvaltningen kan møte en endret mediehverdag, økte krav til raske vurderinger i fagavdelingene, samt vekst i antallet medierådgivere og politikere i departementene på en måte som sikrer høy kvalitet i de faglige vurde-

ringene og gode grunnlag for effektiv gjennomføring av politiske beslutninger.

I dette ligger også et ansvar for å sørge for at innretningen av regional stat og styringssystemet er tilpasset Stortingets behov for gjennomføring av nasjonal politikk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for fylkesmannsembetene i denne sammenheng. Direktoratet for forvaltning og IKT er en sentral del av det forvaltningspolitiske apparatet som skal utvikle og spre kunnskap. På vegne av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeider Direktoratet for forvaltning og IKT med en kunnskapsoppsummering om direktoratenes rolle i den statlige styringen av kommunene.

Effektiviteten i tjenesteproduksjonen påvirkes av en rekke faktorer. Statlige lokalers utforming og funksjonalitet er en av dem. Det er viktig at både eide og leide lokaler er tilpasset de statlige leietakernes og publikums behov. Statsbygg skal bygge, utvikle og forvalte statlige eiendommer på en effektiv og profesjonell måte.

Departementenes servicesenter har særlige utfordringer knyttet til å drifte effektive og velfungerende fellestjenester for departementene og sørge for sikkerhet for departementene som i lang tid er lokalisert i midlertidige lokaler. Departementet utreder og planlegger et prosjekt for å sørge for at departementenes IKT-sikkerhet og funksjonalitet er godt ivaretatt.

2.3 På nett med innbyggere og næringsliv

Regjeringen har ambisjoner om at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle en digital forvaltning. I digitaliseringsprogrammet «På nett med innbyggere og næringsliv», som ble lagt fram i april 2012, legger regjeringen opp til en satsning på felles IKT-løsninger i forvaltningen, etablering av bedre styringsmekanismer og tilrettelegging av relevant regelverk slik at det understøtter digitalisering.

Målet er at staten så langt det er mulig skal være tilgjengelig på nett og at nettbaserte tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv. Videre skal digital forvaltning gi bedre tjenester, og digitaliseringen av forvaltningen skal bidra til å frigjøre ressurser til områder hvor behovet er stort. I 2014 vil departementet fortsette arbeidet med å etablere en løsning for sikker, digital post til innbyggerne. Løsningen inkluderer felles digital kontaktinformasjon til brukerne, samt en

reservasjonsløsning for innbyggere som ikke ønsker digital kommunikasjon med det offentlige.

Listen over gode offentlige tjenester på nett omfatter både selvangivelse, samordna opptak til høyere utdanning, tolldeklarasjoner, fastlegeordning, automatisk oversikt over og beregning av pensjoner og elektroniske resepter for å nevne noen. Siden høsten 2012 har det vært mulig å logge seg inn til offentlige tjenester med BankID, og dette har lagt til rette for enda større bruk av digitale tjenester med høye krav til sikkerhet. I juni 2013 passerte BankID 2,9 millioner brukere.

I budsjettforslaget legger regjeringen opp til å videreføre og øke bevilgningene til IKT- og digitaliseringstiltak på flere områder. IKT i politiet, moderniseringsprogrammet i NAV og digitalisering i helse- og omsorgssektoren er sentrale områder som prioriteres i 2014.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et samordningsansvar for statens arbeid med digitalisering og vil konsentrere innsatsen om felles tekniske løsninger som skal understøtte de digitale tjenestene i forvaltningen. Den samlede IKT-utviklingen i det offentlige må samordnes bedre, slik at brukerne kan få helhetlige og gode tjenester. Da må offentlige virksomheter samhandle elektronisk på en effektiv måte. IKT-bruken i kommunene må samordnes, og kommune og stat må samarbeide om IKT-utviklingen framover for å skape effektive og brukerrettede løsninger.

Bestemmelser i lover og forskrifter som begrenser offentlige virksomheters videreutvikling av digitale tjenester, må tilpasses til digital forvaltning. En bred og rask overgang til digitale tjenester kan effektivisere arbeidsprosessene i offentlig sektor, og samtidig forbedre tilbudet til innbyggere og næringsliv. Gode digitale tjenester vil bedre kvaliteten på den offentlige tjenesteytingen og bedre tilgjengeligheten for publikum samtidig som kostnadene ved publikumshendelser reduseres. Når nye digitale løsninger utvikles, bør det legges til rette for god ivaretagelse av brukernes personvern gjennom innebygde personvernvennlige løsninger. Dette kan bidra til tillit som letter innføring av digitale tjenester.

I flere av fagsektorene i staten pågår store digitaliseringsprosjekter, ikke minst i NAV, i helsesektoren og i justissektoren. Regjeringen legger stor vekt på at IKT-prosjekter planlegges og gjennomføres med henblikk på at gevinster realiseres som forutsatt. Samordning av statlige IKT-innkjøp kan gi besparelser, både hos oppdragsgivere og tilbydere, gjennom mer effektive anskaffelsesprosesser, bedre betingelser og lavere priser. Økt bruk

av IKT gjør at samfunnet blir mer sårbart. Truslene mot IKT-systemene øker, og angrepene blir stadig mer avanserte. God forebyggende informasjonssikkerhet blir derfor stadig viktigere for samfunnssikkerheten.

2.4 Verdiskaping gjennom en aktiv IKT-politikk

Den digitale revolusjonen er i ferd med å forandre fundamentalt måten vi produserer varer og tjenester på, våre sosiale samhandlingsmønstre, og vårt dagligliv. Vi er midt i en teknologisk og sosial revolusjon der internett, nettbrett, avanserte industriroboter og sensorer har lagt grunnlaget for hittil ukjente, nye IKT-anvendelser.

I Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital Agenda for Norge* beskrives hvordan bruk av IKT kan skape grunnlag for nye arbeidsplasser eller gi produktivitetsendringer som bidrar til økonomisk vekst, samtidig som den støtter opp under samfunnsutvikling som sikrer demokrati og velferd. Digital agenda fokuserer spesielt på mulighetene i bransjer og samfunnsområder der potensialet for å ta ut gevinster som ligger i digitalisering og bruk av IKT er særlig stort. For å få utløst dette potensialet må viktige forutsetninger være på plass. Det trengs en robust infrastruktur med tilstrekkelig kapasitet, en kompetent og digitalt kyndig befolkning, tilgang på avansert IKT-kompetanse og fremragende IKT-forskning. Meldingen tar til orde for et løft for digital kompetanse i befolkningen, slik at praktisk talt alle innbyggere kan komme på nett og nyttiggjøre seg fordelene ved det digitale samfunnet.

Et godt utbygd bredbåndsnett er blitt en viktig forutsetning for et konkurransedyktig næringsliv og en effektiv offentlig sektor. Nordmenns dagligliv baserer seg også i stadig større grad på bruk av digital kommunikasjon. I dag har 99,9 pst. av alle husstander i Norge mulighet til å koble seg til grunnleggende bredbånd. Kapasitetsbehovet er imidlertid i kontinuerlig endring, og nye tjenester og løsninger i både offentlig og privat sektor gir behov for økt kapasitet i årene framover. For å sikre en god utvikling vil den digitale dividende bli auksjonert til bredbåndsformål, og målrettede bevilgninger til bredbåndsutbygging på minimum 150 mill. kroner per år vil bli videreført inntil alle husstander (100 pst.) har et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Departementet vil følge med i bredbåndsutviklingen for å sikre at de ulike tiltakene gir ønsket effekt.

Selv om mange aktører innenfor næringsliv og handel har kommet langt i digitalisering av forretningsprosesser er det fortsatt stort potensial for innovasjon og effektivisering. Krav til elektronisk rapportering og tilrettelegging gjennom gode elektroniske tjenester fra det offentlige vil være et viktig virkemiddel. Departementet vil også arbeide med å kartlegge hindringer i regelverk, legge til rette for bruk av skytjenester, særlig i små og mellomstore bedrifter, og utbredelse av innovative elektroniske betalingsløsninger. Bruk av digitalt innhold skaper nye næringer og tjenester. Digit-utvalget, som departementet satte ned i 2011, leverte sin innstilling ved utgangen av 2012. Utvalgets rapport, NOU 2013: 2 *Hindre for digital verdiskaping*, tar blant annet til orde for helhetlig gjennomgang av regelverket som påvirker utvikling av innholdstjenester på digitale plattformer, fokus på kompetanseheving, og en nærings- og innovasjonspolitik som i større grad er innrettet mot en digital økonomi. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet skal i samarbeid med berørte departementer følge opp relevante forslag fra utvalget.

Viderebruk av offentlige data utløser innovasjon og skaper verdier. Åpne data gir samtidig mulighet for demokratisk kontroll og større transparens i forvaltningen. Ved utgangen av 2012 var det registrert 130 offentlige datasett som er tilgjengelige for viderebruk på data.norge.no. I september 2013 er det registrert over 1060 offentlige datasett.

Norsk lisens for offentlige data vil bli fulgt opp for å gi enda bedre grunnlag for å frigi data, sammen med retningslinjer ved publisering av data for viderebruk som ble fastsatt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2012. Departementet vil også arbeide med oppfølging av revidert EU-direktiv om viderebruk av offentlige data.

IKT kan bidra til å redusere klimagassutslippene, for eksempel gjennom effektiv energibruk i datasentra og i IKT-utstyret for øvrig, og ved å bruke IKT som verktøy for å redusere energiforbruk, materialbruk og utslipp i sektorer som for eksempel transport og bygg. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med berørte departementer vurdere mulige tiltak knyttet til utvikling av grønne datasentre i Norge.

For at Norge skal kunne ha virksomheter som utvikler nyskapende og lønnsomme løsninger basert på IKT, er vi avhengige av tilgang på avansert IKT-kompetanse og fremragende IKT-forskning. Det er en tett sammenheng mellom sterke forsknings- og fagmiljøer, attraktive studie-

plasser og innovasjon og nyetablering basert på forskning og utvikling. Både Norge og resten av Europa opplever i dag en knapphet på IKT-kompetanse. I økende grad er vi også avhengige av at kandidater innenfor andre områder, som helse, justis eller utdanning har god kunnskap om IKT. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med andre departementer utrede behovet for koordinert innsats for at utdanningsinstitusjoner, næringsliv og myndigheter skal få dekket sine behov for avansert IKT-kompetanse. Arbeidet vil blant annet ta utgangspunkt i regjeringens strategi for IKT-forskning og -utvikling lagt fram i 2013.

Departementet vil også følge opp internasjonal utvikling innenfor det IKT-politiske området for å sikre at norsk IKT-politikk er godt forankret i felles internasjonale prinsipper, blant annet for bruk og utvikling av internett.

2.5 Samiske formål og nasjonale minoriteter

Staten Norge er opprinnelig etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Begge folk har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken skal tjene den samiske befolkningen slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv skal ha en sikker framtid i Norge.

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* fokuserer regjeringen på betydningen av å styrke samiske språk og samiskspråklig informasjon i offentlig forvaltning og tjenesteyting. Samiske språk er fortsatt i en utsatt stilling. De siste åtte årene har bevilgningene til Sametinget og andre økt for å styrke og utvikle det samiske språkarbeidet. Det har i særdeleshet vært en målrettet tiltakspolitikk for styrking av lule- og sørsamisk språk. Arbeidet med å styrke de samiske språkene videreføres.

Personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur, og skal også gis anledning til å delta i offentlige fora som behandler saker som berører dem. I løpet av de siste åtte årene er det gitt økonomisk støtte til kvensk/finsk kultur- og språksatsing i Troms og Finnmark.

2.6 Konkurransen for effektiv ressursbruk

Konkurransen bidrar til et nyskapende og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester på en effektiv måte. Dette styrker norske bedrifters konkurranseevne internasjonalt. For forbrukerne bidrar konkurranse til et bredt tilbud av varer og tjenester med god kvalitet til riktig pris. En aktiv konkurransepolitikk skal legge til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Konkurranseloven som trådte i kraft i 2004, er nå revidert. Det er gjort endringer i forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid, regelverket om foretakssammenslutninger, saksbehandlingsreglene og sanksjonsbestemmelsene ved brudd på loven. Gjennom endringene som trer i kraft fra 1. januar 2014 er det innført ordninger som er ressursbesparende og forenklede for både foretakene og konkurransemyndighetene.

Konkurranseskriminalitet som prissamarbeid, markedsdeling og misbruk av markedsrett fører til økte kostnader, høyere priser, produkter med lavere kvalitet og mindre produktutvikling. For å sikre effektiv konkurranse til det beste for samfunnet som helhet og for forbrukerne spesielt, er det nødvendig med en effektiv konkurranselovgivning som forbyr konkurranseskadelig atferd, og som håndheves strengt.

For å få til en effektiv bruk av fellesskapets midler er det også viktig at konkurransen fungerer når det gjelder offentlige anskaffelser. Dette sikres best gjennom samspill mellom et tydelig regelverk, kontroll med at regelverket blir fulgt og en effektiv overvåking av at det eksisterer velfungerende konkurranse blant tilbydere av varer og tjenester til offentlig sektor.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser spiller en sentral rolle når det gjelder å skjerpe offentlige innkjøpere til å gjøre anskaffelser i tråd med regelverket. Nemndas rolle er å være et rimelig og effektivt tvisteløsningsorgan, som utgjør et lavterskeltilbud sammenlignet med domstolsbehandling. Når det gjelder konkurransen om offentlige innkjøpskontrakter, skal Konkurransetilsynet sørge for at denne fungerer i tråd med konkurranseloven.

Gode regler og et godt håndhevelsessystem er imidlertid ikke nok for å få til vellykkede og gode anskaffelser. Det framgår av St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp*, at også innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforankring og bedre organisering er viktig. Det offentlige handler for ca. 324 mrd. kroner hvert år (ekskl. oljesektoren). Det betyr at selv små forbedringer i offentlige inn-

kjøpsrutiner kan frigjøre store beløp til andre viktige formål.

2.7 Det viktige personvernet

Personvern er en grunnleggende rettighet som beskytter den enkeltes personlige integritet og privatliv. Vernet av den personlige integritet er nært knyttet til rettsstatsverdier som legalitetsprinsippet, rettssikkerhet og ytringsfrihet. Inngrep i enkeltindividets personlige integritet er vernet av blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon, og skal ha et rettslig grunnlag. Både nasjonalt og internasjonalt regelverk setter grenser for inngrep i den enkeltes rettsfare. Det er viktig å være bevisst disse grensene når nytt regelverk utformes.

Et velfungerende samfunn er avhengig av innsamling og behandling av personopplysninger. Det sentrale er at dette skjer på måter som ivaretar de registrertes personvern samtidig som samfunnet kan nyttiggjøre seg personopplysninger på en god måte for den enkelte og for fellesskapet. Norge ligger langt framme i bruk av IKT, både i offentlig forvaltning, i næringslivet og i privat sammenheng. Både offentlig og privat virksomhet tilbyr digitale løsninger, og nordmenn er raske til å ta i bruk ny teknologi når den tilbys. Bruk av IKT øker muligheten for å samle inn, lagre og bruke personopplysninger i stort omfang. Dette kan utfordre personvernet. Samtidig gir teknologiutviklingen unike muligheter for å ivareta personvernet på nye måter. Personvernvennlige løsninger kan bygges inn i systemer som forhåndsdefinerte førstevalg. For å få til de gode løsningene er det avgjørende at personvern vurderinger gjøres så tidlig som mulig i planleggings- og utviklingsprosesser. Gode løsninger for personvernet oppnås best der personvern er en integrert del av større prosesser. Dette blir ofte omtalt som *innebygget personvern*. Robuste IKT-systemer og et moderat kontroll- og overvåkingsnivå er sentralt i personvernsammenheng. Offentlig forvaltning bør vise vei på dette området.

Personvernproblemstillinger er grenseoverskridende og internasjonale, og land det er naturlig å sammenlikne oss med har mange av de samme utfordringene som Norge. Internasjonal nettbasert samhandling er avhengig av at brukerne har tillit til de tekniske systemene som benyttes. Ivaretagelse av personvernet er en viktig forutsetning for denne tilliten. Utfordringene løses best i samarbeid. Regjeringen prioriterer

derfor deltakelse i internasjonalt personvernarbeid.

I 2013 la regjeringen fram en melding til Stortinget om personvern Meld. St. 11 (2012–2013) *Personvern – utsikter og utfordringer*. I meldingen understreker regjeringen ønsket om bedre etterlevelse av det gjeldende personvernregelverket.

2.8 En landsdekkende folkekirke

Tro, religion og livssyn spiller en viktig rolle i det norske samfunnet, både for fellesskapet og for enkeltmennesker. Tros- og livssynsfrihet er en ukrenkelig menneskerett og en grunnleggende demokratisk verdi.

Gjennom de siste tiårene har vi fått et økende kulturelt og religiøst mangfold i Norge. Regjeringen ser dette mangfoldet av tros- og livssynssamfunn som en positiv verdi for samfunnet og ønsker å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik.

Kristen tro og religion har vært med på å forme tradisjoner, kultur og verdier i det norske samfunnet gjennom tusen år og gitt enkeltmennesker religiøs tilhørighet.

Den norske kirke er med sine 3,8 millioner medlemmer det største trossamfunnet i Norge. Etter grunnlovsendringene i 2012 om statskirkeordningen heter det nå i Grunnloven § 16: «*Den norske kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke*». Endringene i Grunnlovens bestemmelser var et resultat av kirkeforliket fra 2008, som nå er gjennomført. Grunnloven § 16 forplikter både staten og Den norske kirke. Regjeringen vil legge vekt på at Den norske kirke skal bevares som en landsdekkende, demokratisk og inkluderende folkekirke.

Regjeringen vil legge til rette for at Den norske kirke kan ivareta sin rolle som folkekirke. Kirken må selv utvikle og uttrykke sin selvforståelse som folkekirke i møte med et stadig mer flerkulturelt og flerreligiøst samfunn.

For at den kristne arven skal kunne føres videre som verdigrunnlag i samfunnet, må også kommende generasjoner få kunnskap om og opplæring i kirkens trosgrunnlag. Gjennom økte bevilgninger til trosopplæringsreformen i Den norske kirke har staten lagt til rette for at alle dømte barn og unge skal få et systematisk og sammenhengende trosopplæringsstilbud. Opplæringen skal stimulere til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som også er viktig i møte med andre livssyn, kulturer og tradisjoner. Trosopplæringsreformen er framholdt som et av de viktigste tiltakene for å bevare Den

norske kirke som folkekirke. Regjeringen foreslår for 2014 at reformen fullfinansieres slik at alle menighetene i 2014 blir innlemmet i reformen. I tillegg er det satt av midler til flere diakonistillinger og til rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg.

2.9 Sikring i departementenes bygninger

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for sikkerheten i departementsbyggene og for regjeringens representasjonsanlegg, med unntak av Forsvarsdepartementet og Statsministerens kontor. Nivået på sikringstiltakene defineres av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i samråd med departemen-

tene og aktuelle fagmiljøer. Dette gjelder både grunnsikring og beredskapstiltak.

Sikkerhetsarbeidet er komplekst og omfattende. Fem departementer er lokalisert på ulike adresser i innleide lokaler. Statsbygg leder arbeidet med å tilpasse byggene til departementenes behov. Etter planen skal arbeidet med å tilpasse erstatningslokalene avsluttes i 2014, og leieavtalene ferdigstilles.

Departementet samarbeider nært med Oslo kommune om trafikale reguleringer ved de innleide departementslokalene.

Oppryddings- og sikringsarbeidet i de skadete byggene i regjeringskvartalet avsluttes høsten 2013. Det pågår arbeid med forsterkede sikkerhetstiltak i de departementsbygningene som nå benyttes. I tillegg pågår utredning av sikkerhetstiltak i regjeringens representasjonsanlegg.

3 Anmodningsvedtak

I proposisjonens del III er følgende anmodningsvedtak omtalt:

Vedtak nr. 206, 11. mars 2010: «Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karanteneregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

4 Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
	Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	165 919	168 638	174 610	3,5
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	24 721	25 569	26 523	3,7
	Sum kategori 00.10	190 640	194 207	201 133	3,6
	Sum programområde 00	190 640	194 207	201 133	3,6
	Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	245 669	260 149	290 845	11,8
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	10 083	15 500		-100,0
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	149 934	149 934	159 021	6,1
	Sum kategori 01.00	405 686	425 583	449 866	5,7
	Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene	1 618 618	1 596 571	1 668 625	4,5
	Sum kategori 01.10	1 618 618	1 596 571	1 668 625	4,5
	Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor				
1520	Departementenes servicesenter	857 746	792 369	767 801	-3,1
	Sum kategori 01.20	857 746	792 369	767 801	-3,1
	Partistøtte				
1530	Tilskudd til de politiske partier	362 210	378 214	426 412	12,7
	Sum kategori 01.30	362 210	378 214	426 412	12,7
	Samiske formål				
1533	Sametinget	236 886	261 995	270 540	3,3
1534	Tilskudd til samiske formål	18 512	16 549	16 729	1,1
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	5 809	3 319	5 170	55,8
1536	Internasjonalt reindriftssenter	7 506	4 378	6 350	45,0
	Sum kategori 01.33	268 713	286 241	298 789	4,4

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
	Nasjonale minoriteter				
1540	Nasjonale minoriteter	14 978	17 101	20 263	18,5
	Sum kategori 01.40	14 978	17 101	20 263	18,5
	Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet	98 644	95 959	97 475	1,6
	Sum kategori 01.50	98 644	95 959	97 475	1,6
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	303 564	350 885	364 255	3,8
1561	IKT-politikk	27 581	27 195	20 379	-25,1
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	27 920	38 183	23 832	-37,6
	Sum kategori 01.60	359 065	416 263	408 466	-1,9
	Personvern				
1570	Datatilsynet	36 259	37 753	38 264	1,4
1571	Personvernnemnda	1 615	1 833	1 858	1,4
	Sum kategori 01.70	37 874	39 586	40 122	1,4
	Bygge- og eiendomspolitikk				
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	639 815	477 740	891 240	86,6
1581	Eiendommer til kongelige formål	71 074	72 879	47 635	-34,6
1582	Utvikling av Fornebuområdet	10 215	5 300	7 100	34,0
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen	18 653	34 258	44 153	28,9
1585	Erstatningslokaler for departementene			621 107	
2445	Statsbygg	2 447 164	1 778 324	1 575 441	-11,4
	Sum kategori 01.80	3 186 921	2 368 501	3 186 676	34,5
	Den norske kirke				
1590	Den norske kirke	669 501	692 760	1 702 299	145,7
1591	Presteskapet	930 084	911 748		-100,0
1592	Kirkebygg og gravplasser	56 781	54 064	65 415	21,0
	Sum kategori 01.90	1 656 366	1 658 572	1 767 714	6,6
	Sum programområde 01	8 866 821	8 074 960	9 132 209	13,1
	Sum utgifter	9 057 461	8 269 167	9 333 342	12,9

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
	Administrasjon mv.				
4500	Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet	4 257			
	Sum kategori 01.00	4 257			
	Fylkesmannsembetene				
4510	Fylkesmannsembetene	241 144	169 933	175 881	3,5
	Sum kategori 01.10	241 144	169 933	175 881	3,5
	Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor				
4520	Departementenes servicesenter	158 653	94 766	95 883	1,2
	Sum kategori 01.20	158 653	94 766	95 883	1,2
	Samiske formål				
4533	Sametinget	2 536	2 535	75 000	2 858,6
4535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	2 497		1 800	
4536	Internasjonalt reindriftssenter	3 834		1 900	
	Sum kategori 01.33	8 867	2 535	78 700	3 004,5
	Nasjonale minoriteter				
4540	Nasjonale minoriteter	3 556	3 550	75 000	2 012,7
	Sum kategori 01.40	3 556	3 550	75 000	2 012,7
	Konkurransopolitikk				
4550	Konkurransetilsynet	17 190	1 980	2 049	3,5
	Sum kategori 01.50	17 190	1 980	2 049	3,5
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	12 358	10 480	7 251	-30,8
	Sum kategori 01.60	12 358	10 480	7 251	-30,8
	Personvern				
4570	Datatilsynet	2 155			
	Sum kategori 01.70	2 155			
	Bygge- og eiendomspolitikk				
4581	Eiendommer til kongelige formål	69	148	153	3,4
4584	Eiendommer utenfor husleieordnin- gen	3 628	3 035	2 841	-6,4
5445	Statsbygg	1 036 098	924 594	924 594	0,0
5446	Salg av eiendom, Fornebu		200	200	0,0
	Sum kategori 01.80	1 039 795	927 977	927 788	0,0
	Den norske kirke				
4590	Den norske kirke	56 380	41 581	79 679	91,6

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4591	Presteskapet	54 351	21 283		-100,0
4592	Kirkebygg og gravplasser	22 368	20 219	20 927	3,5
	Sum kategori 01.90	133 099	83 083	100 606	21,1
	Sum programområde 01	1 621 074	1 294 304	1 463 158	13,0
	Sum inntekter	1 621 074	1 294 304	1 463 158	13,0

Under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet blir stikkordet kan overføres foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2013	Forslag 2014
1500	21	Spesielle driftsutgifter	9 542	43 951
1500	22	Forskning	858	21 792
1502	21	Spesielle driftsutgifter	1 431	
1502	70	Tilskudd	13 354	
1510	21	Spesielle driftsutgifter	18 220	175 926
1535	21	Spesielle driftsutgifter		1 800
1536	21	Spesielle driftsutgifter		1 900
1540	60	Tiltak for rom	2 415	5 050
1560	21	Spesielle driftsutgifter	9 000	53 605
1560	23	Elektronisk ID og digital post	17 156	116 263
1561	22	Samordning av IKT-politikken	8 809	11 972
1562	70	Tilskudd til internasjonale program	13 620	19 355
1582	21	Spesielle driftsutgifter	9	300
1590	70	Demokratireformen	407	
1590	75	Trosopplæring	1 355	278 479
1590	79	Til disposisjon	174	

Overførbare bevilgninger på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område er knyttet til prosjekter og ordninger som går over flere

år, og hvor det kan være en viss usikkerhet om framdriften. Oversikten gjelder ikke postgruppen 30–49 Nybygg, anlegg mv.

Tabell 4.1 Årsverk på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område (ekskl. ledere på kontrakt)

Kap.	Betegnelse	Årsverk pr. 1.3.2011	Årsverk pr. 1.3.2012	Årsverk pr. 1.3.2013
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet	195	203	200
1510	Fylkesmannsembetene	2 229	2 237	2 265
1520	Departementenes servicesenter	510	555	633
1533	Sametinget	146	145	145
1535	Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	4	6	5
1536	Internasjonalt reindriftssenter	6	5	5
1550	Konkurransetilsynet	102	105	103
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	214	221	213
1570	Datatilsynet	37	36	37
1571	Personvernemnda	1	1	1
2445	Statsbygg	810	825	832
1590	Kirkerådet	66	64	65
1591	Presteskabet, inkl. bispedømmekontorene	1 533	1 553	1 537
1591	Det praktisk-teologiske seminar	15	14	13
1592	Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	49	52	55
	Opplysningsvesenets fond	48	49	52

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner

Programkategori 00.10 Det kongelige hus

Utgifter under programkategori 00.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	165 919	168 638	174 610	3,5
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	24 721	25 569	26 523	3,7
Sum kategori 00.10		190 640	194 207	201 133	3,6

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for bevilgningene til Kongehuset. Bevilgningene under kap. 1, post 50 Det kongelige hoff og kap. 2, post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv. benyttes i

hovedsak til drift og til offisielle oppgaver for Kongehuset. Kap. 1, post 50 benyttes både til kongeparet og kronprinsparets offisielle oppgaver. I tillegg til bevilgningene under kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen og kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen, blir følgende midler foreslått til kongelige formål i 2014:

(i 1 000 kroner)

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål 47 635

Utenriksdepartementet

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet 9 179

Forsvarsdepartementet

Diverse kapittel (H.M. Kongens adjutantstab) 4 838

Kap. 1732 Sjøforsvaret (Kongeskipet og K/B Stjernen) 40 325

Justis- og beredskapsdepartementet

Kap. 441 Oslo politidistrikt (eskortetjenesten) Oppgis ikke

Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Apanasje	9 674	10 032	10 453
50	Det kongelige hoff	150 635	158 606	164 157
51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	5 610		
	Sum kap. 0001	165 919	168 638	174 610

Post 01 Apanasje

Bevilgningen benyttes til personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppgaver, og til drift og vedlikehold av private eiendommer.

Post 50 Det kongelige hoff

Bevilgningen benyttes til kongehusets utgifter til offisielle oppgaver, drift av organisasjonen, infrastruktur og mindre vedlikeholdsprosjekter. Bevilgningen skal også dekke utgifter til løpende indre vedlikehold og utvikling av de statlige kongelige eiendommer, Det kgl. slott, Bygdøy kongsgård (hovedhuset med sidebygning og park), og Oscarshall).

Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Apanasje	8 051	8 349	8 700
50	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.	16 670	17 220	17 823
	Sum kap. 0002	24 721	25 569	26 523

Post 01 Apanasje

Bevilgningen skal dekke kronprinsparets personlige utgifter, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppgaver, og til drift og vedlikehold av private eiendommer.

Post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.

Bevilgningen skal dekke utgifter til kronprinsparets stab på Det kgl. slott og betjeningen på Skaugum, og utgifter knyttet til kronprinsparets offisielle oppgaver.

Programområde 01 Fellesadministrasjon

Programkategori 01.00 Administrasjon mv.

Utgifter under programkategori 01.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	245 669	260 149	290 845	11,8
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	10 083	15 500		-100,0
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	149 934	149 934	159 021	6,1
	Sum kategori 01.00	405 686	425 583	449 866	5,7

Innledning

Programkategorien omfatter driftsbevilgningen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, tidsavgrensede fornyingsprosjekter og depar-

tementets utgifter til forskning. I tillegg omfatter programkategorien tilskudd til kompetanseutvikling og midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte.

Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	189 508	197 374	225 102
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	37 496	42 831	43 951
22	Forskning, <i>kan overføres</i>	18 415	19 944	21 792
70	Nasjonalt program for leverandørutvikling	250		
	Sum kap. 1500	245 669	260 149	290 845

Innledning

Departementet er part i det statlige tariffområdet og har ansvaret for utviklingen av den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken. Arbeidsgiveransvaret ligger i virksomhetene. Den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken angir mål, og setter rammer for utøvelse av arbeidsgiveransvaret lokalt. Arbeidsgiverpolitikken skal medvirke til at virksomhetene oppnår gode resultater gjennom fornying og effektivisering. Virksomhetene må

føre en aktiv lokal personal- og lønnspolitikk tilpasset deres særpreg og som fremmer måloppnåelse.

Lov- og avtaleverk innenfor det statlige tariffområdet skal gi formålstjenlige rammer for virksomhetene og medarbeiderne. Departementet vil derfor videreutvikle lov- og avtaleverket innenfor rammen av partssamarbeidet og i takt med endrede krav og prioriteringer. Lover og regelverk skal formidles effektivt gjennom relevante kommunikasjonskanaler.

Lønnsoppgjørene skal gjennomføres innenfor forsvarlige økonomiske rammer, og medvirke til høy sysselsetting og lav arbeidsledighet på nasjonalt nivå. Resultatet fra lønnsoppgjørene i staten legger føringer for etterfølgende oppgjør, særlig i offentlig sektor.

Lønns- og arbeidsvilkårene i staten skal utgjøre en konkurransekraftig helhet slik at virksomhetene kan sikre seg riktig og relevant kompetanse. Virksomhetene i staten må ha handlingsrom til å føre en aktiv lokal personal- og lønnspolitikk som fremmer virksomhetenes mål.

I årene framover er det særlig viktig at arbeidsgiverpolitikken fremmer godt lederskap. Gode ledere klargjør mål, motiverer til innsats og tar ansvar for at beslutninger gjennomføres og resultater oppnås. Lederne må være bevisst sin rolle som arbeidsgiver, gi medarbeiderne retning, og ivareta medbestemmelse og medarbeiderskap. Kvinner og menn skal ha like muligheter til karriere og lønnsutvikling.

Gjennom aktiv kompetanseforvaltning skal medarbeiderne i staten sikres gode utviklingsmuligheter og opplæringstilbud slik at de har kompetanse som er tilpasset oppgavene. Det skal legges til rette for at medarbeiderne kan ta ansvar for egen utvikling og medansvar for måloppnåelsen i virksomhetene.

Arbeidsgiverpolitikken skal videre understøtte virksomhetenes arbeid med å rekruttere mangfoldig, fremme inkludering og et systematisk HMS- og nærværarbeid.

Departementet skal bidra til at Fylkesmannen er et viktig redskap for å iverksette statlig sektorpolitikk på områder der nasjonale hensyn veier tungt, men hvor det samtidig er viktig å ta hensyn til lokal variasjon. Fylkesmannen har sentrale funksjoner som rettssikkerhets- og kontrollinstans, myndighetsutøver, samordner og informasjonsknutepunkt. Departementet skal, som administrativt overordnet, legge til rette for god og effektiv styring av embetene i samarbeid med fagdepartementene.

Departementet har ansvar for fellestjenestene til departementsfellesskapet. Fellestjenestene leveres av Departementenes servicesenter. Som etatsstyrer har departementet overordnet ansvar for at fellestjenestene holder sikkerhetsmessige mål og leveres til avtalt kvalitet og kostnad. Vakt- hold og drift av flere sikkerhetssystemer i regjeringskvartalet og i erstatningslokalene ivaretas av Departementenes servicesenter.

Departementet ivaretar utforming og samordning av statens politikk overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene. Same-

nes stilling og rettigheter som urfolk i Norge skal sikres, blant annet når det gjelder kultur og språk. De nasjonale minoritetene skal sikres mulighet til å opprettholde og utvikle sin kultur og sine språk.

Departementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av de sektorovergrepene virkemidlene i konkurransepolitikken. Dette innebærer blant annet ansvar for utforming, forvaltning og håndhevelse av den norske konkurranse- loven, pristiltaksloven og EØS-konkurranseloven med forskrifter, samt lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m. Videre har departementet ansvar for etatsstyring av Konkurransetilsynet, herunder også sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Departementet samordner regjeringens fornyingsarbeid i offentlig sektor og har ansvaret for den overordnede forvaltningspolitikken. Departementet utfører samfunnsøkonomiske og andre faktabaserte analyser av offentlig forvaltning og offentlig ressursbruk. Departementet har ansvaret for etatsstyringen av Direktoratet for forvaltning og IKT.

Departementet har ansvar for strategi og politikkutforming for bruk av IKT i samfunnet, et arbeid som omfatter samordning av regjeringens IKT-politikk, herunder arbeidet med digitalisering av offentlig sektor. Departementet har fra 2013 ansvar for forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske (IKT-)løsninger. Departementet har et særskilt ansvar for å arbeide for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen.

Departementet ivaretar det overordnede personvernarbeidet og har etatsstyringsansvar for Datatilsynet. I tillegg har departementet det administrative ansvaret for Personvernemnda og nemndas sekretariat. Departementet har også ansvaret for personopplysningsforskriften. Ansvaret for personopplysningsloven ligger i Justis- og beredskapsdepartementet.

Departementet har ansvar for bygge- og eiendoms politikken i statlig sivil sektor, koordinerer arbeidet med statens byggeprosjekter og har den budsjettmessige oppfølgingen av disse. Departementet har etatsstyringsansvaret for Statsbygg.

Departementet har videre ansvar for den sentrale forvaltning av Den norske kirke, med et særlig ansvar for det kirkelige lovverk, blant annet kirkeloven og gravferdsloven. Departementet har også etatsstyringsansvar for sentrale og regionale kirkelige organer, prestetjenesten, Nidaros domkirkes restaureringsarbeid og Opplysningsvesenets fond.

Budsjett 2014

Mål og prioriteringer 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker blant annet lønns- og driftsutgifter for departementet.

Gjenoppbygging av regjeringskvartalet

En konseptvalgutredning utført på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ble lagt fram i slutten av juni 2013. Denne omfatter blant annet behovsanalyse, omtale av samfunns mål, effektmål og krav, mulighetsstudie og alternativanalyse (som blant annet omfatter samfunnsøkonomisk analyse). I mandatet var det lagt inn en forutsetning om at hovedtyngden av departementene skal ligge i det nåværende regjeringskvartalet med tilgrensede områder, og at alternativer med og uten riving av skadde bygg skal inngå i vurderingen. I utredningen omtales viktige faktorer som sikkerhet, bymiljø, bygningsvern og kunst, effektiv bruk av arealer og bygningsmessig egnethet for eksisterende bygninger. Konseptvalgutredningen inneholder fem alternative konsepter til løsning for nytt regjeringskvartal. Et konsept er definert som en prinsipløsning som ivaretar definerte behov og overordnede prioriteringer. De fem konseptene har ulike løsninger for hvilke tomter som utnyttes, hvilke gater som stenges på grunn av sikkerhet, og om skadde bygg rives eller gjenbrukes. I samsvar med ordningen for ekstern kvalitetssikring av store statlige investeringer er det satt i gang en kvalitetssikring av konseptvalgutredningen (KS1). Kvalitetssikrer skal blant annet gjennomføre en egen usikkerhetsanalyse og samfunnsøkonomisk analyse. Kvalitetssikrer kan komme med nye forslag og anbefalinger. Kvalitetssikringen vil være ferdig på nyåret 2014.

Konseptvalgutredningen og kvalitetssikringen av denne, vil danne grunnlag for regjeringens beslutning om konsept. Departementet vil ta stilling til om det er behov for ytterligere utredninger, kartlegginger mv. før konseptvalg kan tas. Det er gjennomført flere utredninger og vurderinger tidligere som også vil være en del av grunnlaget for konseptvalget, og det vil også innspill fra aktuelle aktører være.

Utviklingen av regjeringskvartalet skal skje med statlig reguleringsplan. Nytt regjeringskvartal er av en slik størrelse at det omfattes av plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger. Det innebærer at det i en tidlig fase utarbeides et planprogram for det videre

arbeidet med den statlige reguleringsplanen. I planprogrammet for reguleringsplanarbeidet skal det gjøres rede for blant annet opplegg for medvirkning og behovet for utredninger. På grunnlag av konseptvalget skal det utarbeides en reguleringsplan som skal konkretisere og fastsette de byplanmessige rammene for den videre utviklingen av regjeringskvartalet. Både planprogrammet og planforslaget med konsekvensutredning skal sendes på alminnelig høring og legges ut til offentlig ettersyn med en høringsfrist på minimum seks uker.

Det valgte konseptet vil bli bearbeidet videre i et forprosjekt hvor blant annet den bygningsmessige utformingen blir konkretisert. I forprosjektperioden er det aktuelt med arkitektkonkurranse. I hvilken form det skal skje besluttes senere. I forprosjektet utarbeides kostnadsoverslag og annet styringsunderlag for det videre arbeidet med nytt regjeringskvartal. Dette skal kvalitetssikres (KS2) før saken legges fram for Stortinget for endelig beslutning. Stortinget orienteres om framdriften i de årlige budsjettproposisjonene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget skal finansiere departementets tidsavgrensede prosjekter, blant annet ulike fornyingstiltak.

Arbeidsgiverpolitikk

Hovedtariffavtalen ivaretar det overordnede hensynet om like arbeidsvilkår for statsansatte. I 2014 er det forhandlinger om ny hovedtariffavtale for perioden 2014–2016. Lønns- og forhandlingssystemet skal være tilpasset endringer i arbeidslivet og de utfordringer virksomhetene står overfor. Lønnsoppgjøret holdes innenfor de inntektspolitiske rammer.

Sentrale særavtaler utfyller hovedtariffavtalen og sikrer behovet for egne lønns- og arbeidsvilkår for spesielle grupper og situasjoner. Flere av statens sentrale særavtaler skal reforhandles i 2014. Avtalene gjennomgås for å vurdere om de understøtter dagens behov og framtidige utfordringer. Gjennomgangen skal også ha som formål å bidra til revisjon av avtaleteksten, for å forbedre kvalitet, forståelse og praktisering hos brukerne. For å oppnå best mulige resultater må gjennomgangen skje i dialog med hovedsammenslutningene. Særlig gjelder dette særavtalene om reiser innenlands og utenlands, avtale om fleksibel arbeidstid og avtalen om virkemidler ved omstilling.

Statlige virksomheter skal være attraktive arbeidsgivere, slik at de kan rekruttere og beholde kvalifiserte arbeidstakere. Lønns- og arbeidsvilkårene må understøtte dette. I tillegg til interessante og meningsfulle oppgaver, er muligheter for faglig og karrieremessig utvikling samt godt lederskap særlig viktig for statens omdømme som arbeidsgiver.

Departementet vil styrke arbeidet med lederskap i staten. En viktig oppgave vil være å støtte virksomhetene i deres arbeid med ledelse, holdninger og kultur. Krav og forventninger til god ledelse skal tydeliggjøres og supplere *Plattform for ledelse i staten*. Arbeidet med ledelse inngår som en del av departementets satsing på forvaltningsutvikling. Direktoratet for forvaltning og IKT skal videreutvikles som et sentralt fagmiljø for lederskap i staten. Medarbeidernes kompetanse er avgjørende for at virksomhetene kan nå sine mål. Kompetansen i virksomhetene videreutvikles gjennom løpende oppgaveløsning, deltakelse i opplæringsstilbud og rekruttering.

Virksomhetene skal gi utviklingsmuligheter og tilbud om kompetanseutvikling. Direktoratet for forvaltning og IKT er statens sentrale fagmiljø, og skal tilrettelegge sentrale tilbud på generelle og tverrgående tema. Direktoratet for forvaltning og IKTs kurs- og opplæringsportefølje skal videreutvikles gjennom bruk av digitale opplæringsprogrammer og sammensatte læringsformer.

Tidligere toppledere utgjør en viktig ressurs i departementene. De har bred erfaring og verdifull kompetanse på flere fag- og forvaltningsområder. Departementet vil i samarbeid med de øvrige departementene vurdere om det kan etableres en ressurspool, der denne gruppen inngår. Gjennom en slik ressurspool kan departementer og virksomheter få styrket sin kompetanse og kapasitet til utredning og langsiktig faglig strategi- og policyutvikling.

Departementet skal videreutvikle formidlingen av lover og regelverk i et språk og en form som eksterne og interne brukere oppfatter som lett tilgjengelige. I kommunikasjonen må departementet vurdere å ta i bruk nye verktøy som tilfredsstillende forventningene til en effektiv elektronisk formidling. Presentasjonen av regelverket, og kontakten med både ansatte og statlige arbeidsgivere skal bidra til å oppfylle målene for den statlige arbeidsgiverpolitikken.

En aktiv personal- og lønnspolitikk skal gi kvinner og menn like muligheter til karriere. En viktig side ved dette er å fortsette arbeidet for like lønn på alle nivåer. Den lokale lønnspolitikken i virksomhetene skal ivareta likelønn. Likestillings-

perspektivet skal innarbeides i kompetanse- og lederutviklingstiltak.

Intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen), som arbeidslivets parter inngikk første gang i 2001 og senest i 2010, løper ut ved årets slutt. Partene er enige om å forhandle med sikte på å inngå en ny IA-avtale. Departementet vil støtte virksomhetene i deres aktive og systematiske arbeid for å oppnå redusert sykefravær, økt rekruttering av personer med nedsatt arbeids- og/eller funksjonsevne, og at seniorene står lenger i arbeid. Departementet vil ha særlig oppmerksomhet om informasjonsspredning og læringsoverføring. Departementet har igangsatt et arbeid for å finne forklaringer på utviklingen i sykefraværet i staten. Departementet vil samarbeide med statlige virksomheter og hovedsammenslutningene for å styrke det systematiske arbeidet med å fremme jobbnærvær i virksomhetene i staten.

Statlige virksomheter skal ha et tydelig mangfoldsperspektiv i sin rekruttering. Departementet skal være pådriver for, og skal i samarbeid med statlige virksomheter og Direktoratet for forvaltning og IKT, følge opp tiltakene i regjeringens jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne og i handlingsplanen for bedre utnyttelse av innvandreres kompetanse.

Det er et mål i *Samfunnskontrakt for flere læreplasser*, som ble signert av partene i arbeidslivet i 2012, å øke antallet lærekontrakter med 20 pst. innen utgangen av 2015 i forhold til nivået ved utgangen av 2011. Dette målet gjelder for statlige virksomheter samlet. Som en støtte i arbeidet for å nå målet, er det opprettet et eget opplæringskontor for departementene, direktoratene og større virksomheter i Oslo og Akershus. Opplæringskontoret er et service- og støtteorgan for virksomheter som oppretter læreplasser. En sentral oppgave for opplæringskontoret blir å utarbeide en strategi med måltall og tiltak for å øke antall lærekontrakter i hele statsforvaltningen. Opplæringskontoret er et pilotprosjekt med varighet ut 2015.

I Meld. St. 29 (2010–2011) *Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv* viser regjeringen til at det er avgjørende at partene i arbeidslivet viderefører og forsterker innsatsen mot ufrivillig deltid og for heltid, både i privat og offentlig sektor. De sentrale parter i staten har utarbeidet en rapport som kartlegger omfanget av deltid, identifiserer bruken av uønsket deltid samt foreslår tiltak som kan redusere uønsket deltidstilsetning. Departementet vil følge opp forslagene i rapporten i 2014.

Det er gjennomført et internt prosjekt i departementet for vurdering av en helhetlig gjennom-

gang av de fullmaktene som de statlige virksomhetene er gitt på det personaladministrative området. Departementet vil følge opp med en gjennomgang av de bestemmelsene som har betydning for rekrutteringen, herunder om disse støtter opp under virksomhetenes muligheter for å rekruttere riktig og mangfoldig kompetanse.

Retningslinjene for karantene og saksforbud er evaluert av et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 24. oktober 2011. Utvalgets utredning NOU 2012: 12 *Ventetid – et spørsmål om tillit*, blir fulgt opp av departementet.

Samer og nasjonale minoriteter

I 2011 satte regjeringen ned et utvalg som skal kartlegge de faktiske forholdene, når det gjelder politikk og tiltak overfor romanifolket/taterne fra norske myndigheter, organisasjoner og virksomheter, siden midten av 1800-tallet og fram til i dag. Utvalget skal dokumentere hvilke konsekvenser politikken har hatt, både for enkeltindivider og for romanifolket/taterne i Norge som helhet, og vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelsene som Norge var og er bundet av. Utvalget har et eget sekretariat, lokalisert hos Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo. Driften av sekretariatet finansieres over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett.

Utvalgets sammensetning ble endret sommeren 2013, blant annet er Knut Vollebæk oppnevnt som ny leder. Utvalget har fått forlenget fristen for å levere rapporten fra sitt arbeid til 31. mai 2015.

Det arbeides med utvikling og innhenting av kunnskap som berører samepolitikken og politikken overfor de nasjonale minoritetene. Enkelte kostnader knyttet til dialogen mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter dekkes over departementets bevilgning.

Kunnskap for effektivisering og fornying

Fornyning og effektivisering av offentlig sektor må ta utgangspunkt i kunnskap om eksisterende offentlige tjenester. På dette grunnlaget bør aktuelle tiltak vurderes for å oppnå bedre kvalitet og effektivitet på tjenestene.

StatRes utvikler og formidler statistikk om statsforvaltningen. Statistisk sentralbyrå har utviklet StatRes på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Det gjenstår noe utviklingsarbeid på justisområdet som Statistisk sentralbyrå vil fullføre i 2014. Som ledd i etatsstyringen vil fagdepartementene ha ansvaret for

utviklingen av statistikk og styringsindikatorer på eget område.

Innbyggerundersøkelsen 2013 ble presentert i juni og viser en god og stigende tilfredshet med offentlige tjenester. Undersøkelsen, som gjennomføres av Direktoratet for forvaltning og IKT, er viktig for forbedringsarbeidet til offentlige etater og kommuner. Undersøkelsen skal brukes til kunnskap om tiltak som kan gi høyere brukertilfredshet og er viktig informasjon i virksomhetsstyringen og ulike forskningsprosjekter.

I juni la regjeringen fram 45 tiltak som vil forenkle hverdagen for innbyggerne. Tiltakene er et resultat av innspill fra innbyggerne på bloggen «Enkelt og greit» og møter med ulike organisasjoner. Noen av tiltakene var under arbeid i 2013, andre vil det bli jobbet med videre i 2014.

Det er viktig at statlige beslutninger er velbegrunnede og gjennomtenkte. Ufullstendig eller manglende utredning øker risikoen for at vi fatter beslutninger som ikke fører fram, gir uønskete virkninger eller innebærer sløsing med samfunnets ressurser. I dag reguleres arbeidet med beslutningsgrunnlag på flere ulike måter. Det mest allmenne virkemiddelet er utredningsinstruksen. Regjeringen har satt i gang et arbeid med å revidere utredningsinstruksen og vurdere ulike tiltak for å sikre bedre beslutningsgrunnlag.

Investeringer i IKT i offentlig sektor gir potensielt store økonomiske besparelser og andre gevinster for samfunnet. Likevel viser erfaringer fra Norge og andre land at slike investeringer ofte ikke gir de gevinstene som ble lovet da de ble besluttet igangsatt. En grunn kan være at prosjektene er for dårlig analysert og planlagt i forkant. En annen er at virksomhetene ikke arbeider systematisk nok for å ta ut gevinstene etter gjennomføringen av prosjektet og etter at prosjektet er overlevert til linjeorganisasjonen. I 2013 utredet Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet alternative tiltak for bedre planlegging og gevinstrealisering av IKT-prosjekter. Dette vil blant annet bli fulgt opp i *Prosjektveiviseren* – Direktoratet for forvaltning og IKTs anbefalte prosjektmodell for gjennomføring av digitaliseringsprosjekter i offentlige virksomheter.

Rapport 2012

Lønns- og forhandlingssystemet og medbestemmelse i staten

Hovedavtalen ble prolongert for perioden 1. januar 2013 til 31. desember 2015. En partsammensatt arbeidsgruppe avga 28. februar 2012 rapport om lønns- og forhandlingssystemet i det stat-

lige tariffområdet. Rapporten var en del av bakgrunns materialet ved hovedtariffoppgjøret 2012. I Prop. 128 S (2011–2012) *Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2012 mv.*, er forhandlingsprosess og resultat av hovedtariffoppgjøret 2012 omtalt.

Helhetlig vurdering av administrative bestemmelser og de fullmakter som er delegert innenfor det personaladministrative området

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet gjennomførte i 2012 et internt prosjekt som vurderte en helhetlig gjennomgang av de administrative bestemmelsene og fullmaktene på det personaladministrative området. Departementet konkluderte med at det ikke er grunnlag for en helhetlig gjennomgang. Imidlertid vil departementet følge opp med en gjennomgang av de bestemmelsene som har betydning for rekruttering i staten.

Evalueringslinjene for karantene

I juni 2012 avleverte Karanteneevalueringsutvalget NOU 2012: 12 *Ventetid – et spørsmål om tillit*. Utvalget anbefalte lovfesting av så vel karantene-reglene som et forbud mot lobbyvirksomhet. Utredningen ble sendt på alminnelig offentlig høring med høringsfrist høsten 2012. Utvalgets utredning og høringen blir fulgt opp av departementet.

Like muligheter til karriere og likelønn

Hovedtariffoppgjøret 2012 videreførte likelønnsprofilen fra tidligere oppgjør. Kvinners andel av menns lønn har steget til 96 pst. for heltidstilsatte på regulativlønn. Antallet kvinner i topplederstillinger i staten øker årlig. Prosentandelen kvinner i statens lederlønnssystem har økt fra 25 pst. i oktober 2005 til 36 pst. i oktober 2012. Likestillingsperspektivet og ambisjonen om økt rekruttering av kvinner til topplederstillinger er forsterket i de sentrale lederutviklingstiltakene som Direktoratet for forvaltning og IKT gjennomfører. Det vises til kap. 6 Omtale av særskilte tema og underpunkt 6.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven.

Satsing på e-læring og sammensatte læringsformer

På oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har Direktoratet for forvaltning og IKT i 2012 utviklet et nytt e-læringsverktøy *Snakk om utvikling – medarbeidersamtalen i*

staten. Hensikten med e-læringsprogrammet er å oppnå bedre kvalitet på gjennomføring av medarbeidersamtalene i staten. I 2012 satte Direktoratet for forvaltning og IKT i gang et arbeid for å utvikle et e-læringskurs om forvaltningsloven. Opplæringsprogrammet skal bidra til god forvaltnings-skikk i staten gjennom økt kunnskap og forståelse for grunnleggende prinsipper og prosedyrer som er nedfelt i forvaltningsloven. Departementet lanserer et e-læringsprogram om urfolk og nasjonale minoriteter høsten 2013. Målet med programmet er å øke kunnskapen om urfolk og nasjonale minoriteter på alle nivåer i statsforvaltningen.

Tilbud til statlige ledere

I tillegg til en ordinær Topplederkonferanse i april ble det høsten 2012 avholdt et særskilt møte for statens toppledere. Lederes ansvar for kultur og holdninger til beredskap var hovedtema. Dette møtet følges opp med tre topplederkonferanser i 2013 med formål å utvikle forvaltningen, styrke lederskapet og øke gjennomføringskraften. Konferansene arrangeres av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Direktoratet for forvaltning og IKT og Direktoratet for økonomistyring.

Som et bidrag til sentrale utviklings- og opplæringstilbud til statlige ledere, har Direktoratet for forvaltning og IKT etablert et faglig råd bestående av statlige ledere og akademikere fra universitets- og høyskolesektoren.

Statlige virksomheter skal være inkluderende og preges av mangfold

I tråd med *Jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne* har departementet i rollen som pådriver i mangfoldsrekruttering overfor statlige virksomheter, blant annet sendt ut personalmelding og arrangert frokostseminar om etablering av praksisplasser for personer med nedsatt funksjonsevne. Arbeidet med å øke antall praksisplasser ble fulgt opp i en arbeidsgruppe på tvers av departementsområdene. Arbeidet følges opp av fagdepartementene.

Traineeprogrammet for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne 2011–2012 er gjennomført. Erfaringene med traineeprogrammet var gode.

Det gjennomføres en ny periode med utprøving av moderat kvotering av ikke-vestlige innvandrere ved stillingsutlysninger i 13 statlige virksomheter. Prøveperioden løper i 2012 og 2013. Dersom det er en søker med innvandrerbakgrunn

som er tilnærmet like godt kvalifisert som den beste søkeren, så skal søkeren med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn tilsettes. I den første prøveperioden kunne virksomhetene kvotere. I den nye prøveperioden skal det kvoteres dersom forutsetningene er oppfylt. Tilbakemeldinger fra virksomhetene viser at forsøket er godt implementert i personalrutinene. Moderat kvotering er benyttet av fire virksomheter. Flertallet av virksomhetene har tilsatt personer med innvandrerbakgrunn. Søkerne har vært best kvalifisert, og det har dermed ikke vært grunn til å benytte moderat kvotering.

IA-arbeidet

Departementet har i 2012 videreført samarbeidet med hovedsammenslutningene i IA-arbeidet. Som ledd i dette samarbeidet er det iverksatt ulike prosjekter og tiltak i statlige virksomheter, med særlig vekt på informasjonsspredning. En viktig samarbeidspartner har vært et aktivt nettverk av IA-kontaktpersoner i virksomhetene, som blant annet har vært samlet til konferanse for læring og erfaringsutveksling. Det har også vært gjennomført en regional konferanse og arbeidet med videreutvikling av IA-informasjonen på departementets område på regjeringen.no. Alle departementer og deres underliggende virksomheter ble i 2012 pålagt å rapportere på IA-måloppnåelse i sine årsrapporter.

Tiltak for å øke antall lærlinger i statsforvaltningen

For å øke antallet lærlinger i statsforvaltningen, ble det høsten 2012 vedtatt å opprette et opplæringskontor for lærlinger i departement, direktorat og øvrige statlige virksomheter i Oslo og omegn. Dette er et viktig tiltak for å kunne nå målet i den nye samfunnskontrakten om å øke antallet lærlinger med 20 pst. innen utgangen av 2015. Opplæringskontoret er opprettet som et pilotprosjekt med varighet ut 2015. Hovedoppgavene til opplæringskontoret er å følge opp lærling- og lærebedrift. Opplæringskontoret skal i tillegg melde lærlingen opp til fagprøve, gjennomføre lærlingsamtale og sikre at opplæringen blir gitt i samsvar med læreplan. Tall fra statens sentrale tjenestemannsregister viser en økning i antall lærlinger med 7 pst. fra 2010 til 2012.

Medarbeiderundersøkelse i staten

På oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har Direktoratet for forvalt-

ning og IKT gjennomført en medarbeiderundersøkelse i staten. Formålet med undersøkelsen er å gi et bilde av hvordan ledere og medarbeidere vurderer sin arbeidssituasjon, sette medarbeiderutvikling på dagsorden, legge til rette for et godt arbeidsmiljø og bidra til et styrket kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle statlig personalpolitikk og ledelse. Et nytt tema i undersøkelsen er medarbeidernes oppfatning av gjennomføringsevnen i egen virksomhet. Resultatene av medarbeiderundersøkelsen i staten er oppsummert på hjemmesiden til Direktoratet for forvaltning og IKT, Rapport 2013: 8 *Medarbeiderundersøkelsen i staten*.

Kunnskap for effektivisering og fornying

I 2012 ble StatRes utvidet til å omfatte Kystverket. De områdene som nå er representert i StatRes er: Statsforvaltningen (breddepublisering), Mattilsynet, Kystverket, Innvandringsregulering, Politi og påtale, Arbeids- og velferdsetaten (NAV), Kriminalomsorgen, Domstolene og andre konfliktløsingsorganer, Statens vegvesen, Skatteetaten, Forsvaret, Jernbaneverket, Statlig barnevern, Toll- og avgiftsetaten, Universiteter og høyskoler, Spesialisthelsetjenesten, Energibruk og Avfall. Det har vært publisert nye tall og utviklet nye indikatorer for områdene Spesialisthelsetjenesten, Toll og avgift, Jernbaneverket, Skatteetaten og Mattilsynet.

Se også: <http://www.ssb.no/statres/>.

Godt møte med det offentlige

Innbyggerundersøkelsen er todelt, og ble gjennomført første gang i 2009–2010. Undersøkelsen skal gjentas annethvert år. Innbyggerundersøkelsen følges opp av departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT. Undersøkelsen er også videreutviklet i samarbeid med berørte virksomheter. Ny undersøkelse ble satt i gang i 2012. Resultatene ble publisert i juni i 2013, jf. omtale under programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk.

I 2012 avsluttet Direktoratet for forvaltning og IKT prosjektet «Klart språk i staten». Prosjektet har pågått siden 2008, og er gjennomført i samarbeid med Språkrådet. Målet med prosjektet har vært å øke bevisstheten om klart språk i statsforvaltningen. Oppmerksomheten har særlig vært rettet mot statens skriftlige kommunikasjon med innbyggerne. Prosjektet blir nå evaluert. Resultatene vil foreligge i november 2013. I 2012 startet et oppfølgingsprosjekt kalt «klart lovspråk». Erfa-

ring viser at uklar lovtekst forplanter seg og gjør brev, skjema mv. uklart. Målet med prosjektet er å gjøre lover som er viktige for innbyggerne klarere.

Samer og nasjonale minoriteter

Senter for samisk helseforskning, ved Universitetet i Tromsø, har videreført et femårig prosjekt for å kartlegge samers levekår i byer og tettsteder. Prosjektet skal sluttføres i 2013.

Det ble gjennomført et kontaktforum i 2012, hvor representanter fra de nasjonale minoritetenes organisasjoner var samlet for å diskutere felles problemstillinger.

Den norske kirke

Fra kap. 1500, post 21 ble det i 2012 gitt støtte til særskilte utviklingsprosjekter i regi av Kirkerådet som berører kirkens organisering. Prosjektene omfatter arbeid med ny kirkeordning, et opplæringsprogram for lokale og regionale kirkeledere med formål å styrke den generelle kompetansen for endring og organisasjonsutvikling i kirken, og oppfølgingen av den kirkelige IKT-strategien som tar sikte på å etablere felles IKT-løsninger i kirken, jf. kap. 1590, post 01. I tillegg er utgiftene til et offentlig utvalg som skal utrede enkelte rettslige og økonomiske spørsmål på gravferdsområdet dekket fra posten, jf. kap. 1592.

Post 22 Forskning, kan overføres

Mål og prioriteringer 2014

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har aktiviteter knyttet til forskning i hovedsak innenfor områdene IKT-forskning og samisk forskning / forskning som gjelder nasjonale minoriteter. Begge disse områdene dekkes av programmer i regi av Norges forskningsråd. For departementet er det viktig at resultater fra forskningsarbeidet formidles slik at de er tilgjengelige for alle og bidrar til læring, kunnskapsoppbygging, forbedring av egen sektor og næringsutvikling.

IKT-forskning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet kanaliserer omkring 10 mill. kroner til IKT forskning. Midlene går i hovedsak til programmet «Kjernekompetanse og verdiskaping» (VERDIKT) i Norges forskningsråd. Programmet har et

samlet årlig budsjett på om lag 160 mill. kroner og varer fra 2005 til 2014.

VERDIKT er Forskningsrådets store program for IKT og omfatter forskning og innovasjon innenfor fire fagsøyer:

1. brukergrensesnitt, informasjonsforvaltning og programvareteknologi
2. kommunikasjonsteknologi og infrastruktur
3. sikkerhet, personvern og sårbarhet
4. samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle utfordringer og muligheter

Departementet vil videreføre støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter og aktiviteter innenfor dette programmet.

Innenfor satsingen på innovasjon i offentlig sektor vurderes det å etablere en ordning for offentlig-ph.d. etter mønster fra nærings-ph.d. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil vurdere å støtte en pilot innen denne ordningen for å stimulere til at flere ansatte i offentlig sektor tar en ph.d. innen IKT.

Samisk forskning / forskning som gjelder nasjonale minoriteter

God valgdeltakelse ved sametingsvalgene er viktig for Sametingets legitimitet som representativt organ. For å kunne vurdere behovet for framtidige endringer er det behov for mer kunnskap om hvordan valgordningen virker i praksis og om hvordan valgdeltakelse og annen velgeradferd har endret seg som følge av endringer i valgordningen. Samisk høgskole har på oppdrag av Sametinget igangsatt et nytt forskningsprosjekt om same-tingsvalget 2013. Prosjektperioden er fra 1. januar 2013 til 1. desember 2016. I 2014 vil det bli satt av midler til prosjektet over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett.

Norges forskningsråds samiske program II (2007–2017) har som mål å fremme langsiktig forskning av høy kvalitet om samiske forhold, bidra til rekruttering av forskere og videreutvikling av samisk som vitenskapsspråk. I tillegg vektlegges internasjonalt forskningssamarbeid, nettverksbygging og forskningsformidling på samisk og andre språk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tildeler årlig ca. 3,7 mill. kroner til programmet. Tildelingen videreføres i 2014. I tillegg vil det bli satt av midler til programmet over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Norges forskningsråd blir tildelt om lag 1,3 mill. kroner i året til forskning som gjelder nasjonale minoriteter. Det tas sikte på å videreføre tildelingen i 2014. Tiltak som kan styrke rekrutterin-

gen av forskere vil bli prioritert. Norges forskningsråd har i 2013 tildelt et doktorgradsstipendiat om romani-/taterspråk.

Et forskningsprosjekt skal også se nærmere på historien knyttet til norske rom og andre verdenskrig, jf. omtale under programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter.

Rapport for 2012

Rapporteringen av forskningsmålene for 2012 ivaretas gjennom rapporteringen av aktivitetene på VERDIKT-programmet.

VERDIKT (2005–2014)

(www.forskningsradet.no/verdikt)

Siden 2009 har programmets satsing vært rettet mot Fremtidens internett og de tre temaene Sosiale nettverk, Tingenes internett og Mobilt internett.

I offentlig forvaltning øker også avhengigheten av nye IKT-produkter og -tjenester. For å øke innsatsen på dette området har VERDIKT innvilget ytterligere to prosjekter med offentlige virksomheter som kontraktspartner i 2012. 35 mill. kroner av prosjektporteføljen er rettet mot offentlig sektor, med vekt på eHelse (23 mill. kroner), eForvaltning, eTjenester og sikkerhet. I 2012 har VERDIKT-forskere blant annet utviklet bedre systemer for å foreta risikoanalyser og avsløre datatrusler. Risikoanalyser er viktig for informasjonssikkerheten innenfor de fleste samfunnsområder, som strømforsyning, bankvesen, helseve-

sen, telekommunikasjon, offshore og industri. Porteføljen har også bidratt inn mot energisparing og digital byplanlegging og utviklet nye dataprogrammer som gjør det mulig med elektronisk overvåking av energiforbruket i bygninger eller bydeler.

Samisk forskning (2007–2017)

Norges forskningsråds samiske program II (2007–2017) ser på sentrale utfordringer for samisk forskning. Programmet legger vekt på den kulturelle og språklige variasjonen i det samiske samfunnet og arbeider for å bidra til oppbygging av forskerkompetanse i sør- og lulesamisk språk.

En midtveisevaluering av programmet ble ferdig i 2012. I tråd med finansieringsplanen var ca. 2/3 av programmets budsjett tildelt midtveis i programperioden. Programmet har rekruttert 11 doktorgradsstipendiater (9 kvinner og 2 menn). Det er også tildelt midler til to postdoktor-stipendiater (en kvinne og en mann). Midtveisevalueringen viser at det fortsatt gjenstår arbeid for å utvikle samisk som vitenskapsspråk – bare to prosjekter har samisk som arbeidsspråk. I tillegg er sju publikasjoner oversatt. En del prosjekter har hatt samisk språk og terminologi som sentrale tema. I flere av prosjektene er det etablert forsker-nettverk mellom samiske, norske og svenske institusjoner.

Over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett ble det i 2012 tildelt 200 000 kroner til et nytt forskningsprosjekt om same-tingsvalget 2013.

Kap. 4500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
16	Refusjon foreldrepenger	2 209		
18	Refusjon sykepenger	2 048		
	Sum kap. 4500	4 257		

Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 776	3 000	
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	7 307	12 500	
	Sum kap. 1502	10 083	15 500	

Innledning

Staten og tjenestemennenes hovedsammenslutninger avsatte ved lønnsoppgjøret i 2012 totalt 31 mill. kroner. Midlene skal gå til en styrket kompetanseutvikling som skal bidra til å utvikle, fornye og digitalisere statlige virksomheter. Videre skal midlene benyttes til å utvikle en felles forståelse av lov og avtaleverk mellom arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene. Jf. Prop. 128 S (2011–2012) *Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2012 mv.*

Budsjett 2014

Det foreslås ikke ny bevilgning for 2014, men dersom partene foretar en ny avsetning av kompetansemidler ved tariffoppgjøret per 1. mai 2014, vil forslag til ny bevilgning bli forelagt Stortinget i egen proposisjon.

Rapport 2012

De avsatte midlene ble fordelt etter utlysning til en rekke prosjekter i ulike statlige virksomheter og til felles utviklings- og opplæringstiltak. Ordningen har bidratt til økt oppmerksomhet omkring og stimulert til målrettede kompetansetiltak i statlige virksomheter. Den har også økt kunnskapen omkring det statlige regel- og avtaleverket som regulerer medbestemmelse, lønns- og arbeidsvilkår i staten. For å få til bedre forankring, deling og spredning av erfaringer fra prosjekter som mottar støtte, har departementet og hovedsammenslutningene arbeidet med et prosjekt for mer planmessig spredning av erfaringer og resultater. Agenda Kaupang AS ble engasjert for å iverksette prosjektet. Det har resultert i en *Veileder til kompetanseprosjekter i staten*, som består av et temahefte og et arbeidshefte med en elektronisk presentasjon.

Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
70	Tilskudd	149 934	149 934	159 021
	Sum kap. 1503	149 934	149 934	159 021

Innledning

Staten ved Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og hovedsammenslutningene har med hjemmel i Hovedtariffavtalen i staten 2012–2014 inngått avtale om avsetning av midler til organisasjonenes opplærings- og utviklingstiltak (OU-midler). Avtalen ble først inngått mellom partene i 1972 etter mønster av tilsvarende avtale mellom LO og NHO. Avtalen er videreført i senere oppgjør. Ordningen er også etablert i

andre tariffområder. Etter gjeldende hovedtariffavtale 2012–2014 skal midlene brukes på samme måte som i forrige tariffperiode. Midlene disponeres av hovedsammenslutningene i samsvar med Avtalen om OU-midler. Etter gjeldende hovedtariffavtale er prosentsatsen for avsetningen fastsatt til totalt 0,24 pst. av årlig utbetalt regulativlønn (A-tabell). Beløpet blir regnet ut når lønns- og sysselsettingsstatistikken per 1. oktober 2013 foreligger våren 2014. Forslag til justering av bevilgningen vil bli lagt fram i egen proposisjon.

Mål og prioriteringer 2014

Ordningen skal bidra til at tillitsvalgte i staten får likeverdig informasjons- og opplæringstilbud som representanter på arbeidsgiversiden får fra staten. Staten dekker sine utgifter over den enkelte virksomhets budsjett. Formålet er gjennomføring eller støtte til opplærings- og utviklingstiltak for tillitsvalgte i staten, blant annet i organisasjonsutvikling, miljø- og vernearbeid, sykefraværsproblematikk, medbestemmelse, omstilling, effektivisering og samfunnsøkonomi. Ved hjelp av denne ordningen kan partene i arbeidslivet hindre/reduere/løse saker raskere eller unngå eventuelle langvarige konflikter.

Budsjett 2014**Post 70 Tilskudd**

Avsetning av midlene til opplærings- og utviklingstiltak er beregnet og fastsatt sentralt. Arbeidstakernes bidrag til finansieringen er 300 kroner per arbeidstaker per år. Av bevilgningen er statens andel beregnet til 113 970 mill. kroner og arbeidstakernes andel til 45 051 mill. kroner.

Rapport 2012

Midlene er brukt i samsvar med særavtale om opplærings- og utviklingsmidler.

Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene

Utgifter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1510	Fylkesmannsembetene	1 618 618	1 596 571	1 668 625	4,5
	Sum kategori 01.10	1 618 618	1 596 571	1 668 625	4,5

Inntekter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4510	Fylkesmannsembetene	241 144	169 933	175 881	3,5
	Sum kategori 01.10	241 144	169 933	175 881	3,5

Innledning

Regjeringen ønsker en sterk offentlig sektor som fremmer demokrati og rettssikkerhet og står for faglig integritet og effektivitet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et samordnings- og koordineringsansvar i arbeidet med å forbedre og utvikle offentlig sektor. I dette ligger også et ansvar for å sørge for at innretningen av regional stat og styringssystemet knyttet til denne delen av statlig forvaltning er tilpasset Stortingets behov for gjennomføring av nasjonal politikk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for Fylkesmannen i denne sammenheng.

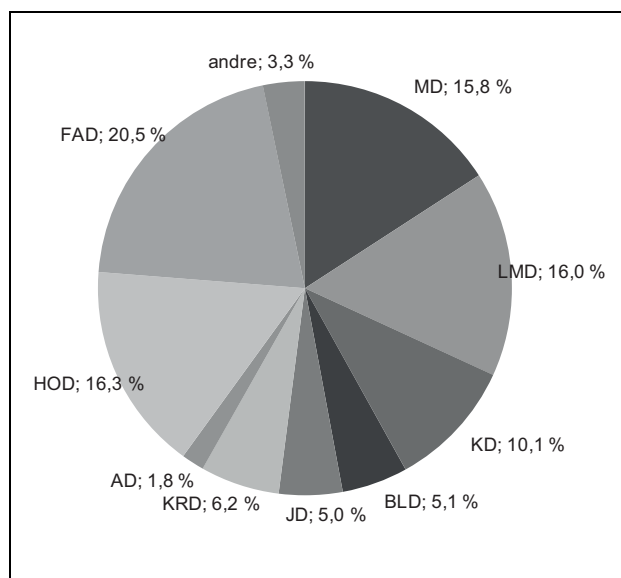
Fylkesmannsembetene er regionale statlige forvaltningsorganer som skal gjennomføre nasjonal politikk vedtatt av Stortinget. Embetene utgjør et viktig bindeledd mellom den sentrale statsforvaltningen og kommunene. Et særtrekk ved embetene er at de utfører fagoppgaver for flere departementer (12) og direktorater/tilsyn (9), samtidig som de har et ansvar for samordning av statlig aktivitet i fylket.

Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. Ansvaret for Fylkesmannens virksomhet er dermed delt mellom flere statsråder. Finansieringen av fagoppgavene

skjer i hovedsak gjennom overføring av midler fra fagkapitler til kap. 1510, i tråd med gjeldende finansieringsordning for Fylkesmannen.

Som administrativt overordnet Fylkesmannen har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet et særlig ansvar for å legge til rette for god og helhetlig styring og utvikling av embetene. Departementet er spesielt opptatt av at fornyingsperspektivet inngår i alle deler av Fylkesmannens virksomhet, i samsvar med regjeringens politikk for utvikling av en effektiv og brukerrettet offentlig forvaltning.

Samfunnsutviklingen stiller forvaltningen overfor nye krav, forventninger og utfordringer som påvirker måtene forvaltningsenhetene er organisert, styrt og ledet. Dette gjelder også for fylkesmannsembetene. Fylkesmannens organisering og rolleutøvelse skal til enhver tid sikre gode offentlige tjenester, effektiv nasjonal styring der dette er nødvendig og samtidig understøtte prinsippene om lokalt og regionalt folkestyre. Dette stiller særlige krav til Fylkesmennes omstillingsdyktighet, rollebevissthet og evne til å lede og fornye organisasjonen. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil sammen med berørte sektordepartementer følge opp tilpasningen av fylkesmannsrollen i lys av forvaltningsutviklingen. Rapport om fylkesmannsrollen fra 2012

Figur 5.1 Ressursfordeling i kroner per departementsområde

Figuren viser ressursfordeling i fylkesmannsembetene fordelt per departementsområde (basert på regnskap 2012). Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets andel er i hovedsak de administrative årsverkene: lønn til fylkesmannen, assisterende fylkesmann samt administrasjonsavdeling (arkiv, personal, økonomi og IKT). Utgifter til husleie, IKT, kontor, reiser m.m. er fellesutgifter som er fordelt likt på alle departementer etter deres relative størrelse. I kategorien «andre» inngår Samferdselsdepartementet, Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet.

Kilde: Fylkesmannsembetene.

Boks 5.1 Fylkesmannsembetene

- utfører oppgaver for 12 departementer og 9 direktorater/tilsyn
- har 2 420 ansatte (per 1. mars 2013, kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister)
- 10 av 18 fylkesmenn er kvinner, mens 45 pst. av annen ledelse i fylkesmannsembetene er kvinner (per 1. mars 2013)

utgjør et sentralt underlagsdokument i den forbindelse.

Roller og funksjoner for Fylkesmannen

Regjeringen mener det er viktig å holde fast ved Fylkesmannen som et sentralt bindeledd mellom stat og kommune. Dette for å formidle og samordne nasjonal politikk overfor kommunene, og

for å bidra til å sikre grunnleggende rettssikkerhetshensyn for innbyggerne og næringslivet. Fylkesmannen har gjennom sin brede sektorkompetanse og kunnskap om regionale og lokale forhold en viktig funksjon knyttet til å formidle hvordan nasjonal politikk virker lokalt og regionalt. Det vises for øvrig til St.meld. nr. 19 (2008–2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap* og Meld. St. 12 (2011–2012) *Stat og kommune – styring og samspill*.

Sektorrollen

Det er det enkelte departement, direktorat eller tilsyn som legger sektorfaglige arbeidsoppgaver til Fylkesmannen, og disse fagmyndighetene har direkte instruksjonsmyndighet overfor embetene på sitt ansvarsområde. Fylkesmannens handlingsgrunnlag kommer til uttrykk i særlovgivning, tildelingsbrev, embetsoppdrag, og gjennom øvrige politiske signaler. Fylkesmannen utøver i dag sektormyndighet innenfor helse- og omsorgstjenester, barnevern, barnehager, utdanning, landbruk, miljøvern, samfunnsikkerhet og beredskap. Som sektormyndighet skal Fylkesmannen gjennom veiledning, dialog og tilsyn med kommunene og fylkeskommunene medvirke til å iverksette nasjonal politikk. Fylkesmannen skal også veilede og formidle kunnskap om gjeldende lover og forskrifter på kommunalrettens område.

Samordning

Fylkesmannen har en sentral rolle som samordningsorgan for staten på regionalt nivå. Fylkesmannsembetet er det eneste regionale organet med en egen fullmakt til og forventning om å ta samordningsinitiativ overfor andre statlige etater på samme nivå. Denne oppgaven er i hovedsak begrunnet ut fra ønsket om en effektiv statsforvaltning og handler om statens evne til å realisere nasjonale mål på tvers av nivå og sektorer og samordning av statens styring av kommunene. Kommuneleien kap. 10 A gir også Fylkesmannen rollen som samordner av statlig tilsynsvirksomhet som retter seg mot kommunene. Fylkesmannen skal se til at den fagbaserte styringen av kommunene ikke blir sterkere enn det er hjemmel for i lovgivningen eller i vedtak og retningslinjer gitt av Storting og regjering.

Rettsikkerhet

Fylkesmannen er klagemyndighet for kommunale enkeltvedtak og tilsynsmyndighet etter særlovgiv-

ningen. Dette utgjør hovedelementene i Fylkesmannens rettssikkerhetsfunksjon. Dette gjelder i forholdet mellom kommunene som offentlig utøvende myndighetsorgan, og innbyggerne og næringslivet som mottakere av kommunale tjenester og vedtak. I tillegg er det viktig at tilstrekkelig rettssikkerhetshensyn bygges inn i alle forvaltningsoppgaver Fylkesmannen utfører.

Informasjon, initiativ og forslag

Fylkesmannen skal virke til gagn og beste for fylket og ta de initiativ som finnes påkrevd, og fremme forslag til løsning av oppgaver i den utstrekning fylkesmannen finner det nødvendig eller formålstjenlig. Fylkesmannen skal videre holde regjeringen og sentraladministrasjonen orientert om viktige spørsmål i fylket, og rapportere til sentralt nivå om kommunenes oppfølging av statlige mål og prioriteringer. Den brede kommunekompetansen innebærer at rapporteringen gjennom Fylkesmannen er målrettet, aktuell og helhetlig. Dette er avgjørende for departementene og direktoratene i deres arbeid med å videreutvikle innholdet og virkemidlene i sektorpolitikene.

Fylkesmannen skal formidle informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organ om forhold som antas å berøre deres virksomhet. Dette er viktige ledd i oppgaven som formidler og oppfølger av nasjonal politikk overfor kommunene.

Mål, strategier og prioriteringer

Fornyning, utvikling og omstilling i offentlig sektor

Regjeringen er opptatt av fornying, utvikling og omstilling i offentlig sektor. Samtidig blir det stadig klarere at innovasjon i offentlig sektor er nødvendig for å møte framtidige utfordringer. Regjeringen ønsker derfor å stimulere kommunene til å jobbe systematisk med innovasjon. Fylkesmennene gir i dag tilskudd fra skjønnsrammen til fornyings- og utviklingsprosjekter i kommunene. Fra 2014 ønsker regjeringen at bevilgningen skal gå både til innovasjons- og fornyingsprosjekter i kommunene, og at innovasjonsprosjekter skal prioriteres. Ved å stimulere til innovasjons-, fornyings- og utviklingsvirksomhet, kan Fylkesmannen bidra til økt kompetanse og bevissthet om effektiv og brukerrettet oppgaveløsning i offentlig forvaltning.

Det er et overordnet nasjonalt mål at kommunene utvikler en bærekraftig og fornuftig økonomiforvaltning. Fylkesmannen skal veilede og for-

midle kunnskap om regelverk på økonomi, planlegging og rapportering til kommunene. Kommuner i register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) og kommuner med store innsparingskrav skal følges opp spesielt.

Stortinget har vedtatt endring av reindriftsloven som innebærer avvikling av områdestyrene med overføring av styrenes oppgaver, og en administrativ overføring av områdekantorene til Fylkesmannen fra 1. januar 2014, jf. Prop. 89 L (2012–2013) *Endringer i reindriftsloven mv. (avvikling av områdestyrene)*, Innst. 307 L (2012–2013) og Lovvedtak 65 (2012–2013). Hensikten med endringene er å få en mer oversiktlig og effektiv forvaltning som inngår i et bredere faglig miljø som samlet sett gir kompetansemessige gevinster. Overføringen av områdestyrets myndighet til Fylkesmannen forutsettes å skje parallelt med en administrativ overføring av områdekantorene til Fylkesmannen. Fylkesmannen vil dermed bli den statlige regionale fagmyndigheten i den offentlige forvaltningen av reindriften.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Regjeringens velferdspolitikkk skal forebygge sosiale problemer, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet for alle, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Fylkesmannen skal i denne sammenheng bistå kommunene med veiledning og kompetansehevede tiltak rettet mot de sosiale tjenestene ved NAV-kantorene. Ved klager på kommunale enkeltvedtak er Fylkesmannen klageinstans.

Fylkesmannen skal føre systematisk og hendelsesbasert tilsyn med de kommunale sosiale tjenestene ved NAV-kantorene. Tilsyn med tjenestene er et viktig ledd i arbeidet med å styrke brukernes rettssikkerhet og bedre kvaliteten på tjenestene. I 2014 skal Fylkesmannen føre landsomfattende tilsyn med kommunenes tildeling av kvalifiseringsprogram til personer som har behov for tett og individuell oppfølging for å komme i arbeid.

Regjeringens helse- og omsorgspolitikkk skal bidra til god helse og forebygge sykdom i befolkningen. Fylkesmannen skal bidra til å gjennomføre nasjonal politikk i helse-, omsorgs- og sosialsektoren regionalt, samt bidra til å iverksette sektorpolitikken gjennom kommunene. Fylkesmannen skal gi råd til sentrale myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, frivillige organisasjoner og befolkningen. Fylkesmannen har videre oppgaver knyttet til kompetanse- og kvalitetsutvikling

i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Ved bruk av tilsyn, klagesaksbehandling og veiledning bidrar Fylkesmannen til at innbyggerne får de tjenestene som de i henhold til lov og forskrifter har krav på.

Samhandlingsreformen skal fremme helse og forebygge sykdom og bidra til at den enkelte pasient og bruker får bedre og mer koordinerte tjenester der de bor. Fylkesmannen har en sentral rolle i å bistå kommuner og spesialisthelsetjeneste gjennom informasjon om nytt lovverk, råd og veiledning, og ved å bidra til erfaringsoverføring og samarbeid mellom kommuner og helseforetak.

Fylkesmannen skal fortsette gjennomføringen av det landsomfattende tilsynet med barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker i 2014. Tilsynet startet i 2013.

Fylkesmannen skal i 2014–2015 føre landsomfattende tilsyn med samhandling om utskrivning av pasienter fra sykehus til kommune. Tilsynet vil undersøke hvordan spesialisthelsetjenesten og kommunene ivaretar sine oppgaver. Valg av tema blir besluttet med basis i en risikovurdering. Tilsynet igangsettes høsten 2014.

Meld. St. 29 (2012–2013) *Morgendagens omsorg* legger til rette for en langsiktig omstillingsprosess for å sikre nyskaping, utvikling av nye løsninger og nye måter å arbeide på gjennom Omsorgsplan 2020. Samtidig som dagens Omsorgsplan 2015 gjennomføres, starter arbeidet med å utvikle og innarbeide nye og framtidrettede løsninger. For å ivareta kontinuitet og helhet, legges tiltakene i meldingen inn som nye elementer i dagens omsorgsplan og overlapper denne fram til og med 2015. Fylkesmannen skal bidra til at alle tiltakene og delplanene i Omsorgsplan 2015 og de nye tiltakene i Omsorgsplan 2020 blir fulgt opp som en helhetlig plan, og samarbeide med blant annet KS og Husbanken der dette er nødvendig.

I Meld. St. 34 (2012–2013) *Folkehelsemeldingen. God helse – felles ansvar* presenterer regjeringen en samlet strategi for å videreutvikle folkehelsepolitikken og styrke det forebyggende arbeidet i helse- og omsorgstjenesten. Fylkesmannen skal medvirke til å bygge opp systemer som kan gi nødvendig oversikt over helsetilstanden i kommunene, til at det forebyggende helsearbeidet forankres i ordinære plan- og styringssystem og til at innsatsen rettes mot å redusere sosiale forskjeller i helse. Fylkesmannen skal ivareta folkehelsehensyn innenfor alle områder der Fylkesmannen har myndighet, herunder gjennom oppgaven med å

samordne de statlige styringssignalene til kommunene.

Fylkesmannen skal føre landsomfattende tilsyn med kommuners folkehelsearbeid i løpet av 2014. Tilsynet skal rettes inn mot kommunenes arbeid med oversikt over helsetilstanden og identifisering av egne folkehelseutfordringer som grunnlag for planstrategi og overordnede mål for eget folkehelsearbeid.

Det arbeides for å styrke den kommunale kontrollen med salgs- og skjenkebevillinger. Fylkesmennene skal i 2014 styrke sin veiledning av kommunene i alkoholloven.

Fylkesmannen skal også i 2014 ha en sentral pådriverrolle overfor regionale aktører innenfor både rusfeltet og psykisk helse. Ved å følge opp intensjoner, tiltak og arbeidsmåter skissert i Meld. St. 30 (2011–2012) *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk alkohol – narkotika – doping* og fra tidligere opptrappingsplaner på fagområdene, bidrar embetene til å forbedre kvalitet og kompetanse i kommunenes arbeid mot målgruppene. Det er et mål at Fylkesmannens arbeid innenfor psykisk helse, rus og arbeids- og aktivitetstiltak i NAV ses i sammenheng.

Stortinget vedtok 2. april 2013 en rekke endringer i tobakksskadeloven, herunder innføring av en kommunal bevillingsordning for salg av tobakksvarer. Ordningen vil tre i kraft 1. januar 2015. Fylkesmannen er klageinstans for kommunenes vedtak, og vil i 2014 bistå kommunene med veiledning og forberedelser.

Stortinget vedtok 3. juni 2013 endringer i pasient- og brukerrettighetsloven, spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Lovendringene trer i kraft fra 1. januar 2014 og innebærer en styrking av pasienters, brukeres og pårørendes stilling i tilsynssaker. Lovendringene innebærer administrative og økonomiske konsekvenser for Fylkesmannen som følge av økt arbeidsmengde. For ytterligere informasjon om endringene vises det til Prop. 100 L (2012–2013) *Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (styrking av pasienters, brukeres og pårørendes stilling m.m.)*. Det foreslås derfor å styrke fylkesmennene med 15,4 mill. kroner over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Det tas sikte på at lovendringene trer i kraft fra 1. januar 2014.

Ny vergemålslov ble satt i kraft 1. juli 2013. Overformynderiene i kommunene er lagt ned, og Fylkesmannen har overtatt oppgaven som ny førsteinstans i vergemålssaker. Hovedsiktemålene med reformen er økt rettssikkerhet, økt rettslikhet og økt kvalitet i saksbehandlingen. Det er videre regjeringens mål at Fylkesmannen skal

være en robust førstelinjetjeneste i fylket. En særlig viktig oppgave for Fylkesmannen vil være å rekruttere og følge opp vergene gjennom opplæring, veiledning og bistand. I vergemålsreformen inngår også innføringen av en ny representantordning for enslige, mindreårige asylsøkere.

Oppvekst, barnehager og opplæring

Fylkesmannen skal følge opp nasjonale målsettinger i oppvekst-, samlivs-, integrerings- og likestillingspolitikken og utføre lovpålagte oppgaver innenfor sektoren. Når det gjelder ivaretagelse av utsatte barn og unges rettsikkerhet er rollen som regional tilsynsmyndighet overfor barneverninstusjonene, samt kommunenes forvaltning og oppfølging av barn og unge i barnevernet, spesielt viktig. I tillegg til generelle veiledningsoppgaver overfor kommunesektoren på departementets fagområder, utfører fylkesmannen også støtteaktiviteter i form av kurs og møtevirksomhet.

Fylkesmannen skal gi råd til og motivere kommunene til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider for og med barn og unge og deres familier. Dette gjelder blant annet helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehager, skoler, barnevern, NAV-kontor og ulike frivillige organisasjoner.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunene utfører de oppgaver de er pålagt etter barnevernloven. Fylkesmannen skal rettlede og følge opp kommunene og bidra til nytenkning, utvikling og kompetanseutvikling i barnevernet. Det landsomfattende tilsynet med kommunens oppfølging av barn i fosterhjem skal videreføres i 2014.

Fylkesmannen skal føre individ- og systemrettet tilsyn med barn i institusjoner etter barnevernloven. Tilsynet skal gjennomføres på et tidspunkt der det er sannsynlig at barna er til stede på institusjonen.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med sentre for foreldre og barn, familievernkontorer og med at kommunene oppfyller de lovpålagte pliktene om kommunale krisesentertilbud. Oppgaven med å føre tilsyn med omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere skal videreføres i de aktuelle fylkesmannsembetene i 2014.

Gjennom kontakt med kommunene skal Fylkesmannen bidra til rask bosetting av flyktninger. Fylkesmannen skal føre tilsyn med ordningene i introduksjonsloven. Fylkesmannen skal også gjennomføre statsborgerseremonier og bidra til at andelen som deltar på seremoniene øker.

Regjeringen satser på utdanning og kunnskap og på å styrke evnen utdanningssystemet har til å motvirke sosiale forskjeller gjennom å legge vekt på tidlig innsats og livslang læring.

Barnehagetilbudet skal være av høy kvalitet og tilgjengelig for alle. Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av barnehage_loven med rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold og igangsetting av tiltak for økt kvalitet i barnehage-sektoren, som kompetanseutvikling, rekruttering og likestilling. Arbeidet med revidering av rammeplanen og plan for implementering er igangsatt. Fylkesmannen skal forvalte statlige tilskudd etter gjeldende retningslinjer og gi informasjon og veiledning om aktuelle saker til kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere.

Fylkesmannen må i 2014 være særskilt oppmerksom på hvordan kommunene følger opp forskrift om likeverdig behandling, rett til plass og pedagogisk bemanning, og styrke veiledningen rettet mot kommunene på dette feltet. Arbeidet med å utvikle og styrke kvaliteten og metoden i tilsynet skal fortsette.

Grunnopplæringen skal gi elever og lærlinger grunnleggende ferdigheter. Regjeringen har som målsetting at alle elever inkluderes og opplever mestring, og at flest mulig gjennomfører videregående utdanning og får kompetansebevis. På grunnopplæringsområdet har Fylkesmannen en rekke forvaltningsoppgaver, som tilsyn, tilskuddsforvaltning, klagesaksbehandling og gjennomføring av eksamen. I tillegg har Fylkesmannen oppgaver som skal bidra til økt kvalitet i grunnopplæringen.

Tilsyn og veiledning er Fylkesmannens hovedoppgaver på grunnopplæringsområdet. Det er et overordnet mål at Fylkesmannens arbeid med tilsyn, informasjon og veiledning skal øke graden av regelverksetterlevelse i sektoren og bidra til å realisere nasjonale mål for grunnopplæringen.

I perioden 2014–2017 vil det bli gjennomført et nytt felles nasjonalt tilsyn. Temaet for tilsynet er skolens arbeid med å sikre alle elever et forsvarlig utbytte av opplæringen. Satsingen omfatter alle elevgrupper, også elever med spesielle behov. For at tilsynet skal ha en best mulig læringseffekt hos skoleeierne og skolene, vil satsingen innledes med veiledning fra Fylkesmannen om temaet for tilsyn.

Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Planlegging etter plan- og bygningsloven er et viktig redskap for å sikre en bærekraftig samfunnsut-

vikling og areal- og ressursforvaltning. Nasjonale forventninger til den regionale og kommunale planleggingen gir viktige føringer for planleggingen etter plan- og bygningsloven. Forventningene er nå forankret i kommunale og regionale planstrategier og skal følges opp videre i den regionale og kommunale planleggingen.

Fylkesmannen skal bidra til å sikre at nasjonale og regionale mål for arealplanleggingen blir ivaretatt og skal være en pådriver for at planarbeid innenfor prioriterte tema settes i gang. Fylkesmannen skal sørge for at statlige mål formidles tidlig og tydelig på overordnet nivå i planprosessen, at det skapes forståelse for den nasjonale politikken og at alle statlige organer på regionalt nivå gir innspill i regionale planprosesser.

Fylkesmannen skal bidra til å samordne bruken av innsigelser. I embeter som etter søknad er utpekt for forsøk med samordning av statlige innsigelser, skal Fylkesmannen følge opp forsøket i samråd med Miljøverndepartementet. I øvrige embeter bidrar Fylkesmannen til samordning av innsigelser innenfor de ordinære prosesser og fora.

Fylkesmannen skal synliggjøre kommunenes handlingsrom innenfor plan- og miljøområdet. I den løpende dialogen med og veiledningen av kommunene skal Fylkesmannen ha spesiell oppmerksomhet på om kommunene har oppdaterte kommuneplaner med både samfunnsdel og arealdel og vurderer etter behov den juridiske holdbarheten av arealplaner.

Et sentralt bidrag for å nå regjeringens klimamål er Fylkesmannens oppfølging av vedtatte klima- og energiplaner gjennom den ordinære planleggingen etter plan- og bygningsloven. Samordnet areal- og transportplanlegging følges opp med vekt på at offentlige virksomheter, næringsvirksomhet og boligbebyggelse lokaliseres ut i fra et helhetlig bærekraftig perspektiv. Fylkesmannen påser at kommunene avklarer arealreserver og tilrettelegger for tilstrekkelig arealbehov til boliger. Videre vurderer Fylkesmannen om kommunenes arealdisponering ivaretar målene for lokalisering og utnyttelse av områder for boligbygging, og følger opp behandlingen av saker vedrørende senterstruktur og lokalisering av handel slik at den er i henhold til forskrift om rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre.

Sikring av jordbruksarealer og landbrukets kulturlandskap er prioritert i den nasjonale miljø- og landbrukspolitikken. Regjeringen vil ta i bruk virkemidlene i plan- og bygningsloven for å sikre dyrket mark for framtidig matproduksjon. Fylkesmannen skal også i 2014 følge opp vektleggingen

av jordvernensyn i plan- og bygningsloven overfor fylkeskommunene og kommunene. Dersom veiledningen ikke fører fram, må Fylkesmannen vurdere å bruke sin innsigelsesmyndighet overfor kommunale planer og sin klagerett i dispensasjonssaker.

Fylkesmannen vil gjennom veiledning og kommunikasjon medvirke til at kommunene har en styrket og samlet strategi for å ivareta viktige kulturlandskap og sikre vern av dyrket og dyrkbar jord. I forvaltningen av de 22 utvalgte kulturlandskapene i jordbruket vil Fylkesmannen bidra til å styrke lokal næringsutvikling knyttet til disse områdene.

Fylkesmannen skal informere og veilede kommunene om eiendomslovgivningen i landbruket. Dersom kommunene behandler saker etter jordloven og konsesjonsloven i strid med regelverket, skal Fylkesmannen vurdere å benytte sin hjemmel til å pålegge kommunene fortløpende rapportering av sine vedtak.

Fylkesmannen skal bidra til å legge til rette for verdiskaping, næringsutvikling, gode boliger og bomiljø, og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet. Fylkesmannen skal bidra til å sikre at saksbehandling og vedtak i kommunene er i samsvar med plan- og bygningsloven, forvaltningsloven og god forvaltningsskikk. Fylkesmannen skal ellers arbeide for god kvalitet i det bygde miljø ut fra hensynet til klimautfordringer og nye energikrav.

Planmyndighetene har et særlig ansvar for at hensynet til samfunnssikkerhet ivaretas i planleggingen. Fylkesmannen skal veilede planmyndighetene og medvirke til at kommuner og fylkeskommuner får oversikt og kunnskap for å unngå arealdisponering som skaper ny eller økt risiko og sårbarhet. Fylkesmannen skal fremme innsigelse til arealplaner der samfunnssikkerhet ikke er ivarettet.

Fylkesmannen skal bidra til at natur- og kulturressursene danner grunnlag for friluftsliv og næringsmessig utvikling uten at miljø- og kulturverdiene påvirkes negativt. Strandsonen er i deler av landet utsatt for sterkt utbyggingspress. Alle skal ha tilgang til sjøen, og allmenne interesser skal gis fortrinn i 100-metersbeltet. Viktig natur, kulturmiljø og landskap skal bevares. Regjeringen har vedtatt statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Fylkesmannen skal bistå kommunene, slik at de fortsetter med en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og i fjellområdene.

Fylkesmannen skal integrere universell utforming som strategi i egen virksomhet og rettlede

kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder.

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

For å øke produksjonen av mat fra norsk landbruk må ressursene tas i bruk der de finnes, gjennom et landbruk over hele landet. Innenfor jordbruk, skogbruk, reindrift og bygdenæringer er det et stort antall verdikjeder, som må være konkurransedyktige for å bidra til bosetting, sysselsetting og verdiskaping i hele landet. Gjennom innovasjon og omstilling ligger det store muligheter for økt verdiskaping og utvikling av attraktive og konkurransedyktige virksomheter basert på landbrukets ressurser og ny kunnskap. Økt verdiskaping er en forutsetning for en livskraftig landbruks- og matsektor og et overordnet mål i norsk landbruks- og matpolitikk.

Fylkesmannen skal bidra til å synliggjøre regionale og lokale fortrinn og potensial for å sikre det økonomiske grunnlaget i ulike produksjoner og samtidig bidra til at forbrukerdimensjonen ivaretas. Fylkesmannen skal bidra til å finne synergi mellom verdikjeder i landbruket og andre sektorer.

Fylkesmannen har det regionale ansvaret for forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske virkemidler rettet mot primærprodusenter, og for kontrolltiltak knyttet til tilskuddsforvaltning og juridiske virkemidler. Fylkesmannen skal utarbeide risikobasert kontrollplan og følge opp saker der det foreligger mistanke om misligheter eller økonomisk kriminalitet. Fylkesmannen skal videreføre kontrollen med kommunenes forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler i landbruket.

Landbruksavhengige kommuner gis særskilt oppmerksomhet i prioritering av virkemidler og innsats. I de tre nordligste fylkene har Fylkesmannen ansvaret for en satsing på arktisk landbruk. Fra 2014 blir det også satt i gang en satsing rettet mot fjellandbruket. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag koordinerer satsingen for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark, mens Fylkesmannen i Telemark koordinerer satsingen for Buskerud og Telemark.

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2020. Fra 2014 vil målsettingene i de fylkesvise handlingsplanene innlemmes i de regionale næringsprogrammene. Fylkesmannen skal bidra til satsingen på økologisk landbruk, blant annet ved å styrke produsentnettverk og utvikle og følge

opp tiltak i de regionale næringsprogrammene. Satsingen på foregangsfylker skal styrkes i 2014, både i form av økt ramme og forsterking av foregangsfylkenes nasjonale ansvar.

Fylkesmannen har en sentral rolle både som tilsynsmyndighet og som tilrettelegger og veileder for tjenesteutvikling og næringsutvikling innenfor mange av tjenesteområdene for Inn på tunet.

For å nå regjeringens mål om bærekraftig forvaltning, økt verdiskaping og miljø- og energigevinster gjennom bedre utnyttelse av skogressursene, er Fylkesmannen en pådriver for styrket aktivitet i skogbruket. Fylkesmannen skal arbeide for å styrke langsiktige investeringer knyttet til oppbygging og skjøtsel av ny skog. I revidert nasjonalbudsjett for 2013 la regjeringen fram en tiltakspakke for skog- og trenæringen, herunder økte midler til modernisering av eksisterende skogsveier, videre utbygging av tømmerkaier og økt tresatsing. Fylkesmannen skal medvirke til gjennomføring av aktuelle tiltak.

Det er et globalt mål å sørge for «effektiv og umiddelbar handling for å stanse tapet av naturmangfold for å sikre at økosystemene i 2020 er vel fungerende og leverer nødvendige økosystemtjenester». En stor del av den statlige miljøforvaltningen er lagt til Fylkesmannen. Embetenes arbeid på miljøområdet er derfor en forutsetning for at Norge skal kunne følge opp det globale målet og gjennomføre de nasjonale målene innenfor klimoområdet, naturforvaltning og forurensning.

Sikring og forvaltning av verneområder vil bli prioritert også i 2014. Etter at de fylkesvise verneplanene og det meste av nasjonalparkplanen nå er gjennomført, vil Fylkesmannens fokus i 2014 dreies mot å ta vare på verneverdiene i de vernede områdene. I tillegg skal Fylkesmannen følge med på at forvaltningen i verneområder som nå forvaltes av nasjonalpark-/verneområdestyrer skjer i tråd med forutsetningene.

Mange fylkesmannsembeter har oppgaver knyttet til ordningen med utvalgte naturtyper og prioriterte arter etter naturmangfoldloven. Flere embeter skal i 2014 utføre arbeid med å utvikle faglig grunnlag for forskrifter samt følge opp handlingsplaner for prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.

Fylkesmannen skal bidra til gjennomføring av vedtatt rovviltpolitikk. Fylkesmannen samordner landbrukspolitiske og miljøpolitiske virkemidler, og koordinerer samarbeid med berørte etater for å redusere konflikt mellom beiteinteresser og sikring av rovvilt. Fylkesmannen følger opp vedtatt

forvaltningsplan for rovvilt i regionen og føringer vedtatt i rovviltnevdene.

Det følger av miljøvernmyndighetenes rolle og ansvar å ha oversikt over miljøsituasjonen og vurdere den samlede miljøtilstanden i en vannforekomst. I arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene bistår derfor Fylkesmannen med sin miljøfaglige kompetanse. Fylkesmannen skal også i 2014 bidra til bedre overvåking av vannressursene. I dette arbeidet samarbeider Fylkesmannen tett med fylkeskommunen, og bidrar til samordning mellom de statlige etatene som deltar i oppfølging av vannregionplanene.

Fylkesmannen skal gjennom tilsyn, sanksjoner og oppfølging av industrivirksomheter og avfallsanlegg bidra til å hindre at utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier fører til helseskade eller skader på naturens evne til produksjon. Opprydding i forurensede sedimenter, i grunnforurensning og i nedlagte avfallsdeponi vil bli viktig i 2014.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Målet for alt samfunnssikkerhetsarbeid er at befolkningen skal oppleve stor grad av trygghet for liv, helse og materielle verdier. I tillegg skal samfunnets grunnleggende funksjonsevne videreføres når alvorlige hendelser inntreffer. Det er viktig med et bredt forankret og systematisk samfunnssikkerhetsarbeid der både forebygging og beredskap er sentrale elementer. Fylkesmennene er sentrale i dette arbeidet gjennom rollene som regional samordner og som bindeledd mellom sentralt og lokalt nivå. God rolleutøvelse er av stor betydning for arbeidet med samfunnssikkerheten.

I tråd med Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* vil regjeringen styrke arbeidet med å sikre kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Med grunnlag i det nasjonale risikobildet skal Fylkesmannen gjøre selvstendige vurderinger av hvilke hendelser som er aktuelle å følge opp.

Fylkesmannen skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i fylket, samt ha oversikt over og samordne myndighetenes krav og forventninger til kommunenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Fylkesmannens risiko- og sårbarhetsanalyser skal synliggjøre hvilke hendelser som kan ramme fylket, konsekvenser av hendelsene og bidra til å iverksette forebyggende, sårbarhetsreducerende og beredskapstiltak.

Fylkesmannen skal gjennom tilsyn påse at kommunene har gjennomført helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) og utarbeidet overord-

nede beredskapsplaner på bakgrunn av analysene. Fylkesmannen skal videre påse at analysene og planene er oppdaterte. Også i 2014 vil det være en viktig oppgave for Fylkesmannen å føre tilsyn med og veilede kommunene.

Ved eventuelle kriser, som involverer hele samfunnet og hvor en rekke aktører må spille sammen, har Fylkesmannen en sentral rolle og skal om nødvendig kunne samordne krisehåndteringen regionalt ved raskt å ta initiativ til kontakt mellom berørte aktører for samarbeid, informasjon og rapportering. Dette forutsetter en kriseorganisasjon som er øvet og som kan driftes uansett påkjenning.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap planlegger øvelser med alle fylkesmannsembetene innen utgangen av 2014.

Rapport 2012

Arbeidsdepartementet

Fylkesmannsembetene har i 2012 vært aktive og vist gjennomføringsvilje på sine sentrale oppgaver innenfor Arbeidsdepartementets områder. Embetene har gjennomført et landsomfattende og systematisk opplæringsprogram for kommunene i forvaltning av lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Det er nedlagt verdifullt arbeid knyttet til tilsyn, klagebehandling og veiledning. Enkelte embeter må likevel søke å bedre måloppnåelsen for saksbehandlingstid i klagesaker.

Fylkesmannen har i 2012:

- gitt veiledning, informasjon og opplæring til sosialtjenesten i kommunene og NAV-kontorene
- gjennomført 88 tilsyn (systemrevisjoner) med de kommunale tjenestene i NAV-kontorene
- behandlet 3157 klager etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen
- bidratt til videreutvikling av Kvalifiseringsprogrammet i kommunene
- gjennomført opplæringsprogram for NAV-kontorene i nytt rundskriv til lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Fylkesmannsembetene har i 2012 nedlagt verdifullt arbeid knyttet til saksbehandling, tilsyn, klagebehandling og veiledning. Fylkesmannen har også bidratt godt til samordning på tvers av sektorer. Enkelte embeter må likevel søke å bedre måloppnåelsen for gjennomføring av tilsyn, saks-

behandlingstid i klagesaker, kommunal veiledning og andelen barn det føres samtale med under tilsyn med barneverninstisusjonene.

Fylkesmannen har i 2012:

- ført tilsyn med barnevernstjenesten i kommunene og videreført det landsomfattende tilsynet med kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn. Det ble gjennomført tilsyn i 56 kommuner i 2012
- fulgt opp enkeltkommuner som følge av fristoversittelser og etter behov utført kompetansehevende tiltak i det kommunale barnevernet
- gjennomført 1090 tilsyn ved 187 barneverninstisusjoner, 64 av disse var systemrevisjoner, og gjennomført 1462 samtaler med barn
- ført tilsyn med tiltak for enslige mindreårige asylsøkere
- behandlet 395 klagesaker rettet mot barneverninstisusjoner. Langt de fleste gjaldt enkeltvedtak
- besvart henvendelser og fattet et mindre antall vedtak i saker etter barneloven
- i ulik grad ført tilsyn med kommunenes oppfølging av pliktene til krisesenter tilbud
- innvilget i underkant av 11 500 separasjoner og i underkant av 10 500 skilsmisser
- ført tilsyn med familievernkontor. Fire fylker har ført tilsyn sjeldnere enn kravet som er hvert tredje år
- informert om de økonomiske og juridiske rammevilkårene for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og om introduksjonsordningen
- behandlet 91 klager på kommunale vedtak etter lov om norskopplæring og introduksjonsordning for nyankomne innvandrere
- gjennomført 26 statsborgerseremonier med i alt 2512 deltagere. 26,9 pst. av de som ble invitert til seremoni deltok, noe som er en økning på 2,2 pst. fra 2011
- i ulik grad fulgt opp aktivitets- og rapporteringspliktene etter likestillings-, tilgjengelighets- og diskrimineringslovgivningen
- i ulik grad integrert universell utforming som strategi i egen virksomhet og veiledet kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylkesmannsembetene har i 2012 gjennomgående arbeidet helhetlig med rolleforståelse og virksom-

hetsstyring. Embetene har fulgt opp nasjonale krav og forventninger som er stilt til statlige virksomheter ved blant annet å sette inn tiltak som bidrar til likestilling og integrering av ulike prioriterte grupper. Fylkesmannsembetene har gjennomgående levert årsrapporter av høyere kvalitet enn tidligere på det administrative området og på de innledende deler som omhandler utfordringer i fylket og i embetet. Embetene må arbeide bedre med informasjonssikkerheten.

Fylkesmannen har i 2012:

- arbeidet med videreutvikling av egen virksomhetsstyring, herunder integrering av risikostyring i virksomhetsstyringen
- satt i verk flere tiltak knyttet til fornying og intern organisasjons- og kompetanseutvikling
- styrket arbeidet med læring og erfaringsutveksling, blant annet gjennom oppslutning om nye arbeidsformer på fylkesmannsmøter og i andre fora
- fulgt opp felles IKT-strategi med etablering av flere felles tjenester og rutiner for samtlige embeter
- arbeidet med å ferdigstille informasjonssikkerhetsløsninger i tråd med Datatilsynets krav

Helse- og omsorgsdepartementet

Fylkesmannen har i 2012 fulgt opp nasjonal helse- og omsorgspolitikkk på en god måte. Fylkesmannen har lagt ned verdifullt arbeid knyttet til tilsyn, klagebehandling og veiledning. Det har vært en økning i oppgaver innenfor Helse- og omsorgsdepartementets område de senere år. Enkelte embeter må fortsatt søke å bedre måloppnåelsen for saksbehandlingstid i klagesaker.

Fylkesmannen har i 2012:

- bistått kommunene i implementeringen av Samhandlingsreformen
- medvirket i arbeidet med Omsorgsplan 2015
- medvirket til styrking av folkehelsearbeidet i fylker og kommuner gjennom bedre samordning mellom flere politikkområder, og bidratt med faglig rådgiving og veiledning på ulike nasjonale tematiske satsingsområder
- drevet rådgiving og veiledning om alkoholloven til kommunene, og behandlet klagesaker etter samme lov
- medvirket med oppgaver knyttet til Opptrappingsplanen for rusfeltet
- medvirket i arbeidet med det psykiske helsefeltet gjennom veiledning til kommunene
- medvirket til god samhandling på individ- og systemnivå

- medvirket i oppfølging av tiltak i Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering 2008–2011 overfor kommunene
- behandlet nær 30 000 førerkortsaker, en nedgang på 7 pst. fra 2011
- gjennomført 258 systemrevisjoner etter helse- og omsorgstjenesteloven
- gjennomført 56 systemrevisjoner med spesialisthelsetjenester. Av disse var 28 del i det landsomfattende tilsynet med håndtering og vurdering av henvisninger og utredning av pasienter med tykk- og endetarmskreft.
- behandlet 2326 tilsynssaker om mulig svikt i tjenestene
- behandlet 2525 klagesaker om manglende oppfyllelse av rettigheter i helse- og omsorgstjenesten
- flere fylkesmannsembeter har ikke øvet sin kriseledelse og krisestab i 2012 til tross for at dette i følge embetsoppdraget skal gjøres årlig
- har en øvelsesfrekvens de siste fire år som ligger tilnærmet lik antall kommuner i fylket. Seks embeter har bistått i gjennomføring av øvelser mellom kommuner og særskilte industrivirksomheter. De fleste embeter følger opp forbedringspunkter som avdekkes under øvelsene i forbindelse med tilsyn
- hatt møter i Fylkesberedskapsrådet i 2012
- forberedt ikrafttredelsen av ny vergemålslov 2010
- behandlet om lag 285 klagesaker etter vergemålsloven 1927
- behandlet om lag 20 000 søknader om fritt rettsråd og om lag 350 søknader om fri sakførsel etter rettshjelpsloven
- oppnevnt nye forliksråd for perioden 2013–2016

Justis- og beredskapsdepartementet

Innenfor samfunnssikkerhet har fylkesmannsembetene i 2012 hatt spesiell oppmerksomhet på veiledning og tilsynsoppgaver knyttet til kommunal beredskapsplikt og implementering av krisestøtteverktøy. Krisestøtteverktøyet DSB-CIM er tatt i bruk i en rekke kommuner. Embetene har bidratt aktivt inn i opplæringstiltak og andre implementeringsoppgaver.

Det har vært arbeidet godt med implementering av ny vergemålslov, både gjennom forberedelse av egen organisasjon og en utstrakt dialog og informasjonsvirksomhet overfor kommuner og verger.

Fylkesmannen har i 2012:

- gjennomført fylkesROS. FylkesROSen brukes til ulike formål både internt i embetene og eksternt ut mot kommunene og andre private og offentlige aktører. Det er imidlertid stor variasjon mellom embetene når det gjelder hvordan analysene brukes. FylkesROS brukes i minst grad inn i det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet
- tatt hensyn til konsekvensene av framtidige klimaendringer og hatt dette på dagsorden når kommunale plansaker vurderes og/eller i sin kontakt med kommunene. Det er opprettet egne tverrfaglige grupper/temagrupper ved embetene og det er avholdt egne seminarer og møter med kommunene hvor klimatilpasning er tema
- gjennomført flere tilsyn i siste fireårsperiode enn det er kommuner i fylket. Det er bare ett embete som ikke har gjennomført flere tilsyn

Kommunal- og regionaldepartementet

Fylkesmannen utgjør et viktig bindeledd mellom den sentrale statsforvaltningen og kommunene og er det sentrale samordningsorganet overfor kommunene på regionalt nivå. Fylkesmannen bidrar med å legge til rette for at kommunerett styrt i størst mulig grad er konsistent. Embetene har i 2012 nedlagt viktig arbeid gjennom blant annet samordning og veiledning av kommunene i økonomiforvaltning og regelverk, gjennomført tilsyn og kontroll etter kommuneloven, stimulert kommunene i omstillings- og fornyingsarbeidet og behandlet klagesaker etter plan- og bygningsloven.

Fylkesmannen har i 2012:

- stimulert kommunene i omstillings- og fornyingsarbeidet. Fylkesmannen har i 2012 gitt om lag 151 mill. kroner i skjønnsmidler til 537 utviklingsprosjekter. Prosjektene har vært gjennomført i enkeltkommuner og interkommunale samarbeid, og noen har omfattet utvalgte sektorer, mens andre har omfattet hele kommunen. Over halvparten av prosjektene hadde kvalitets- og tjenesteutvikling som endelig mål for prosjektet
- veiledet kommunene i økonomiforvaltning og regelverk. Fylkesmannen kontrollerte og godkjente 57 budsjett. De fleste tilfellene var kommuner i Register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)
- godkjent 164 av 169 kommunale garantier
- veiledet kommunene om rapportering, frister og bruk av KOSTRA-data

- behandlet 4085 klagesaker etter plan- og bygningsloven, en reduksjon fra 2011 da det ble behandlet 4486 klagesaker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2012 var 3,8 måneder, en liten økning fra 2011 da gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 3,7 måneder

Kunnskapsdepartementet

Fylkesmannen har gjennomført oppdragene på barnehage- og grunnsopplæringsområdene og har samlet sett tilfredsstillende måloppnåelse i 2012. Embetene arbeider helhetlig og langsiktig med samordning både internt og eksternt på barnehage- og grunnsopplæringsområdene. Det er utbredt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Embetene er sentrale i nettverksbyggingen mellom barnehageeiere, skoleeiere, universitet/høgskoler, organisasjoner og fagmiljøer. Embetene har opparbeidet seg god kunnskap om kommunene gjennom en tett dialog.

Fylkesmannen har i 2012:

- medvirket i oppfølgingen av «Vennskap og deltagelse», kompetansesatsingen i sektoren 2012–2013, gjennom å forvalte statlige midler til lokale kompetansetiltak
- vært pådriver for igangsetting av ulike tiltak og etablering av samarbeidsfora med lokale og regionale aktører med fokus på rekruttering til førskolelærerutdanningen
- informert og veiledet kommunen som barnehagemyndighet og kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere i forståelsen av barnehageloven, forskriftene og rundskrivene, inkludert informasjon om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager
- ført tilsyn med regelverket på barnehageområdet med 26 pst. av landets kommuner. Dette tilsvarer 111 tilsyn. Det er særskilt fokusert på kommunenes tilsyn med barnehagene, kommunene som godkjenningmyndighet og kommunenes håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning
- utført faste oppgaver knyttet til klagebehandling og tilskuddsforvaltning på barnehageområdet. Det ble i 2012 behandlet 282 klager etter barnehageloven med forskrifter. Dette er en økning fra 2011 på 172. I 2012 var 255 av klagesakene etter forskrift om likeverdig behandling
- ført tilsyn med om lag 50 pst. av landets kommuner /fylkeskommuner på grunnsopplæringsområdet. Dette tilsvarer tilsyn med 230 kommuner/fylkeskommuner. Det er gjennomført felles nasjonalt tilsyn med elevenes psykososi-

ale miljø, tilsyn med prioriterte områder, egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn

- informert og veiledet skoleeiere og andre aktuelle målgrupper om lov, regelverk og om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken
- medvirket i oppfølgingen av statlige kompetanseutviklingstiltak, blant annet fordelt midler til etter- og videreutdanning
- utført faste oppgaver tilknyttet nasjonale prøver, eksamen, klagebehandling og tilskuddsforvaltning. Det ble behandlet 3603 klager knyttet til opplæringsloven og privatskoleloven, noe som er en nedgang på 120 saker fra 2011. Disse tallene inkluderer ikke 10 312 klager på sentralt gitt eksamen i videregående opplæring

Landbruks- og matdepartementet

Fylkesmannen har i 2012 fulgt opp nasjonal landbruks- og matpolitikk regionalt og lokalt. Embetene har blant annet ivaretatt utviklings- og forvaltningsoppgaver, bidratt til arbeidet med næringsutvikling og verdiskaping i landbrukets verdikjeder og bistått kommunene som kompetansesenter innenfor landbruksforvaltningen.

Fylkesmannen har i 2012:

- gitt råd og veiledning på landbruks- og matområdet generelt, og særlig overfor kommunene gjennom kompetansetiltak og møtevirksomhet
- gjennomført dialog med rådmenn og ordførere, slik at landbrukspolitikken blir satt på dagsorden i kommunene
- påsett at kommunene følger opp nasjonale mål og retningslinjer fastsatt av Stortinget og regjeringen ved behandling av saker etter jordloven og konsesjonsloven
- gjennomført forvaltningskontroll i 93 kommuner og 156 kontroller knyttet til jordbruksforetak. Fylkesmannsembetenes kontrollaktiviteter har ligget på samme nivå som tidligere år
- fastsatt de regionale strategiene for regionale bygdeutviklingsprogram. De regionale partnerskapene har deltatt i arbeidet
- i Nordland, Troms og Finnmark etablert en felles programsatsing for arktisk landbruk, i samarbeid med fylkeskommunene, Sametinget og næringsorganisasjonene i landsdelen
- stimulert til samarbeid, innovasjon og verdiskaping gjennom de fire programmene for lokalmatproduksjon, grønt reiseliv, trebasert innovasjon og bioenergi
- fulgt opp regjeringens satsing på bærekraftig skogbruk og økt bruk av bioenergi ved å utar-

- beide regionale strategier for økt avvirkning og økt verdiskaping i samarbeid med næringen, kommunene og de regionale partnerskapene, og bidratt i kommunenes arbeid med klima- og energiplaner
- medvirket i oppfølging av tiltakspakken fra revidert nasjonalbudsjett 2012 når det gjelder vedlikehold og modernisering av eksisterende skogsbilveier, taubanedrift og etablering av tømmerkaier, samt andre virkemidler på skogområdet
 - iverksatt regjeringens satsning på økologisk landbruk gjennom revidering av fylkesvise handlingsplaner og videreføring av foregangsfylker innenfor ulike produksjoner
 - rullert og fulgt opp regionale miljøprogram i jordbruket
 - fulgt opp forvaltningsplaner m.m. for reduksjon av forurensning fra jordbruket innenfor rammen av vannforskriften
 - fulgt opp virkemidler og planprosesser som sikrer natur- og kulturlandskapsverdier i jordbruket og hindrer nedbygging av dyrket jord
 - fulgt opp vektleggingen av jordvern hensyn i plan- og bygningsloven overfor fylkeskommunen og kommunene
 - samarbeidet med fylkeskommunene om deres rolle og oppgaver som regional utviklingsaktør på landbruks- og matområdet
 - innvilget bygdeutviklingsmidler til 574 utviklings- og tilretteleggingstiltak, som næringsutviklings- og mobiliseringsprosjekter, reiseliv og opplevelsesproduksjon, rekrutteringstiltak, tiltak for økt matproduksjon, Inn på tunet, kunnskapsbasert næringsutvikling, økologisk landbruk, skogbruk, bioenergi, praktikantordningen mv.

Miljøverndepartementet

Fylkesmannens arbeid på miljøområdet har vært et viktig bidrag til å gjennomføre nasjonal miljøpolitikk, særlig knyttet til ivaretagelse av naturens mangfold, i arbeidet med miljøgifter og i klimaarbeid. Fylkesmannen har gitt viktige innspill til kunnskapsgrunnlaget for miljøvernpolitikken, og sørget for å formidle miljødata på en god måte, blant annet bidratt til at kommunene har brukt miljødata og miljøstatistikk som grunnlag for beslutninger og i sin kommunikasjon med befolkningen.

Fylkesmannen har i 2012:

- arbeidet med gjennomføring av verneplaner i tilknytning til utvidet skogvern og hatt en viktig rolle i forvaltning av verneområder og opp-

- følgning av ny forvaltningsordning for verneområder
- bidratt i arbeidet med opplæring og veiledning av kommunene knyttet til naturmangfoldloven
- bidratt i arbeidet med å gjennomføre statlig rovviltpolitikk og -forvaltning. Arbeidet er utført i tråd med føringer fra rovviltneemnda i den enkelte region og i tråd med føringer fra rovviltforliket fra 2011
- bidratt i arbeidet med innlandsfisk og anadrom laksefisk, herunder å utrydde lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* med tilhørende bevarings- og reetableringstiltak i aktuelle fylker
- utarbeidet faggrunnlag for og bidratt til å gjennomføre handlingsplaner for truede arter og utvalgte naturtyper
- bidratt i arbeidet med å utføre tiltak mot skadelige fremmede organismer, blant annet gjennom informasjonstiltak, utryddingstiltak, veiledning av kommunene og bidrag til regional samhandling med ulike sektormyndigheter
- tilrettelagt kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold, blant annet ved å bidra i arbeidet med kartlegging av naturmangfold i kommunene og fordelt tilskudd og gitt faglig veiledning med fokus på kvalitetssikring og nasjonale standarder. Fylkesmannen har videre oppdatert og kvalitetssikret databaser som Naturbase, Rovbase, INON, Vanninfo og Hjorteviltregisteret
- formidlet nasjonal miljøpolitikk til sektormyndigheter og kommuner, og bidratt til samordning av statlige interesser i behandling av kommunale og fylkeskommunale planer
- i tråd med regjeringens politikk ført en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og fjellområder
- arbeidet med universell utforming i tilknytning til planlegging
- ivaretatt rollen som forurensningsmyndighet, både mot næringsliv og kommunale virksomheter
- under vannforskriften koordinert det miljøfaglige arbeidet med karakterisering og vurdering av påvirkninger, tilstand og risiko, samt deltatt i det tverrsektorielle arbeidet i vannregion- og vannområdeutvalgene. Videreført oppfølging av vannområder fra første fase på områdene overvåking og tiltak
- fulgt opp eget sektoransvar i forbindelse med naturforvaltningsvilkår i vannkraftkonsesjoner, samt bistått Miljødirektoratet i arbeidet med oppfølging av naturforvaltningsvilkår i vassdrag med anadrom laksefisk.
- fortsatt arbeidet med å gjennomføre tiltaksplaner for forurensete sediment i de prioriterte

- fjordområdene og gjennomført opprydding ved hundre utvalgte skipsverflokalteter
- hentet inn og kvalitetssikret miljødata, og formidlet miljøtilstand og utvikling på blant annet nettstedet miljøstatus.no i eget fylke og nettstedet norskeutslipp.no
- styrket arbeidet med klimaspørsmål i eget fylke og formidlet statlige forventninger til kommunene, formidlet klimainformasjon på eget nettsted og samordnet de regionale aktørenes arbeid på området
- gjennomført nasjonale og regionale tilsynsaksjoner for blant annet biloppsamlingsplasser, asfaltverk, næringsmiddelindustri og avfall i havner og risikobasert tilsyn hos andre virksomheter
- deltatt i utarbeidelsen av regionale planer for forvaltning av fjellområder som er spesielt viktig for villreinens framtid

Kap. 1510 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	1 437 571	1 426 594	1 492 699
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	181 047	169 977	175 926
	Sum kap. 1510	1 618 618	1 596 571	1 668 625

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har som administrativt overordnet departement et særlig ansvar for å bidra til at fylkesmennene sørger for en samordnet og helhetlig ressursutnyttelse og god risikobasert virksomhetsstyring. Departementet vil også i 2014 prioritere helhetlig og strategisk ledelse der rolleforståelse, felles tiltak på tvers av avdelingene og læring og erfaringsutveksling mellom embetene inngår. Dokumentet *Fylkesmannsrollen – utvikling og utfordring* utgitt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2012 legger viktige premisser for embetenes arbeid i 2014 med videreutvikling av fylkesmannsinstitusjonen som organisasjonsform.

Departementet har gjennomført en kartlegging og analyse av embetenes og departementets behov for fellesløsninger på det administrative området, og vil i 2014 arbeide videre med konkrete prosjekter. En vurdering av hvordan driften av alle administrative støttesystemer kan organiseres for å sikre en mer hensiktsmessig ansvarsfordeling og effektiv drift inngår i dette arbeidet.

Departementet vil i samarbeid med de øvrige oppdragsdepartementene fortsette arbeidet med en mer effektiv og helhetlig styring av Fylkesmannen. Arbeidet skjer i tråd med anbefalinger fra Direktoratet for forvaltning og IKT sin rapport 2012:9 *Styringen av Fylkesmannen*. For 2014 justeres malen for embetsoppdrag, blant annet for å bidra til å videreutvikle mål- og resultatstyringen.

Embetene og departementet har ferdigstilt arbeidet med ny teknisk plattform for internettssidene «fylkesmannen.no», og vil arbeide med å legge til rette for flere digitale brukerrettede publikumstjenester i 2014. Departementet vil også prioritere drift og videre utvikling av felles løsninger for en IKT-sikkerhetsinfrastruktur for alle embetene.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til sin veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fylkesmannen i Nordland gjennomfører et pilotprosjekt hvor målet blant annet er å få mer kunnskap om samiske saker i kommuner med samisk befolkning, kartlegge kommunenes veiledningsbehov og gjennomføre kompetansetiltak overfor kommuneadministrasjonen. Prosjektet forventes ferdigstilt i 2014.

Departementet samarbeider med de øvrige oppdragsdepartementene om å sikre at det er samsvar mellom oppgaver og ressurser som legges til fylkesmannsembetene. I tråd med retningslinjene for finansiering av Fylkesmannen har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet initiert en ekstern evaluering av finansieringsordningen. Departementet vil vurdere oppfølging av forslag som framkommer av rapporten.

Et element i finansieringsordningen for Fylkesmannen er å sørge for at faste oppgaver embetene utfører for sine oppdragsgiverdepartementer, finansieres over kap. 1510. Forslag nedenfor til rammeoverføringer til kap. 1510 fra Miljøverndepartementet er ledd i oppfølgingen av prinsip-

pet om at Fylkesmannens faste oppgaver finansieres over kap. 1510.

kroner fra kap. 1420 Miljøverndirektoratet til kap. 1510 Fylkesmannsembetene.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke ordinære lønns- og driftsutgifter for fylkesmannsembetene.

I 2009 ble det besluttet å etablere en ny modell for lokal forvaltning av verneområder. Verneområdestyrene for etablerte verneområder er nå på plass, og i løpet av 2013 vil det være tilsatt nasjonalpark-/verneområdeforvaltere som fungerer som sekretariat for det enkelte nasjonalparkstyret. Fylkesmannen er tildelt et fast lønns- og driftsansvar for den enkelte nasjonalpark-/verneområdeforvalter. Dette er å anse som en fast oppgave for Fylkesmannen. Det er derfor overført 46,373 mill.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

I løpet av budsjettåret pålegges Fylkesmannen å gjennomføre oppgaver for departementer og direktorater/tilsyn som det ikke er avsatt ressurser til innenfor post 01. Oppdragene skal som hovedregel ha varighet på under fire år. Oppdragene dreier seg dels om handlingsplaner og dels om prosjekter, eller midlertidig styrking av et fagområde gjennom overføring av midler fra bevilgningen til det ansvarlige departementet. Tilleggsfinansieringen blir ført på kap. 4510 Fylkesmannsembetene, post 01 Inntekter ved oppdrag.

Kap. 4510 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Inntekter ved oppdrag	179 770	169 933	175 881
02	Ymse inntekter	14 688		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 022		
16	Refusjon foreldrepenger	17 924		
17	Refusjon lærlinger	672		
18	Refusjon sykepenger	27 068		
	Sum kap. 4510	241 144	169 933	175 881

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Det vises til omtale under kap. 1510, post 01.

Programkategori 01.20 Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor

Utgifter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1520	Departementenes servicesenter	857 746	792 369	767 801	-3,1
	Sum kategori 01.20	857 746	792 369	767 801	-3,1

Inntekter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4520	Departementenes servicesenter	158 653	94 766	95 883	1,2
	Sum kategori 01.20	158 653	94 766	95 883	1,2

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet har ansvaret for fellestjenestene for departementene og Statsministerens kontor. Hensikten er funksjonelle, kostnadseffektive og sikre tjenester som støtter departementene i deres daglige virke. Fellestjenestene er viktige forutsetninger for effektiv samhandling mellom departementene og Statsministerens kontor.

Departementenes servicesenter er leverandør av tjenestene, enten ved eget personell eller ved bruk av eksterne leverandører.

Utfordringer og utviklingstrekk

Departementenes servicesenter leverer tjenester i et utvidet geografisk område og til flere bygnings utenfor regjeringskvartalet. Selv om situasjonen nå er mer ressurskrevende, skal Departementenes servicesenter fortsatt levere standardiserte løsninger og tjenester med avtalt kvalitet. Vakttjenesten er styrket, og midlertidig supplert med innleide vektore inntil ansettelse er gjennomført. Departementenes servicesenter skal levere IKT-løsninger som bidrar til effektivt arbeid i og mel-

lom departementene og sikrer stabile IKT-leveranser.

I forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 1 S (2012–2013) *Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet* ble det bevilget 20 mill. kroner til planlegging og prosjektering av ny felles IKT-løsning for departementene og Statsministerens kontor. Løsningen vil gi økt sikkerhet, bedre driftsstabilitet og mer moderne og funksjonelle løsninger for brukerne. Kvalitetssikring av prosjektet (KS2) er nå i gang og vil være gjennomført i løpet av høsten 2013.

Mål og strategier

Hovedmålene er:

- effektive fellestjenester med avtalt kvalitet for departementene og Statsministerens kontor
- standardiserte løsninger med stordriftsfordeler for departementene og Statsministerens kontor
- vakt- og sikringstjenester i tråd med overordnede sikkerhetskrav
- IKT-løsninger som bidrar til effektivt arbeid i departementene og ved Statsministerens kontor

Strategiene for å nå målene er:

- kontinuerlig videreutvikling og forbedring av tjenesteleveransene
- god dialog mellom Departementenes servicesenter, departementene og Statsministerens

- kontor om tjenesteleveranser og tjenesteutvikling
- videreutvikling av det operative sikkerhetsarbeidet
- systematisk drift og vedlikehold av eksisterende IKT-løsninger

Kap. 1520 Departementenes servicesenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	651 843	579 406	598 239
22	Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor	97 200	124 993	129 962
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	108 703	87 970	39 600
Sum kap. 1520		857 746	792 369	767 801

Innledning

Departementenes servicesenter er et ordinært forvaltningsorgan som leverer fellestjenester til Statsministerens kontor og departementene. Det overordnede målet for Departementenes servicesenter er å levere tjenester etter departementenes behov, til avtalt kvalitet og i henhold til sikkerhetsmessige krav. Virksomheten skal tilby verktøy som støtter effektive arbeidsprosesser og samhandling mellom departementene. Driften skal være kostnadseffektiv og miljøstyrt. Fellestjenestene omfatter blant annet tilrettelegging av informasjon og kommunikasjon, digitale tjenester, vakt- og sikringstjenester og servicetjenester.

I tillegg har Departementenes servicesenter ansvaret for Statens servicesenter i Engerdal som leverer sentralbordtjenester og enklere kundesentertjenester for statlige etater.

Mål og prioriteringer 2014

I 2014 skal Departementenes servicesenter fortsatt prioritere å levere eksisterende tjenester med avtalt kvalitet. Dialogen med departementene må videreutvikles, slik at departementene er orientert om og kan påvirke beslutninger. Departementene skal sikres i samsvar med vedtatte sikkerhetskrav. Bruk av innleide vektore skal reduseres og erstattes med egne ansatte. Departementenes servicesenter skal levere stabile og sikre IKT-løsninger til departementsfellesskapet. Regjeringen.no og de andre kommunikasjonskanalene

skal videreutvikles slik at informasjon og teknologi er oppdatert.

Mål for 2014:

- levere effektive tjenester tilpasset brukernes behov
- sikre departementene i henhold til overordnede sikkerhetskrav
- levere stabile og sikre IKT-løsninger til departementsfellesskapet
- videreutvikle løsningene for digital kommunikasjon mellom regjeringen, departementene og innbyggerne

Budsjett 2014

Departementenes servicesenter leverer i hovedsak bevilgningsfinansierte fellestjenester, men med brukerbetaling for særskilte tjenester og tilleggsytelser.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker i hovedsak utgifter til lønn og drift av virksomheten. Bevilgningen dekker også utgifter til drift av tjenestene med unntak av drift- og utviklingskostnader til nettstedet regjeringen.no.

Posten foreslås økt med om lag 18,8 mill. kroner. Økningen knytter seg i hovedsak til vakt- og sikringsoppdrag for departementene. I tillegg er det rammeoverført 1,2 mill. kroner fra Utenriks-

departementet fordi Departementenes servicesenter skal overta post- og budtjenesten fra 2014.

Posten er også redusert med 2,2 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av kap. 4520, post 02 som følge av at tjenesten «Forarbeid til lovene» er avviklet.

Post 22 Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor

Bevilgningen dekker fellesutgifter for regjeringskvartalet, og omfatter husleie for fellesareal og statsforvaltningens avtale med Kopinor. Posten dekker også drifts- og utviklingskostnader for nettstedet regjeringen.no.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen er redusert med 48,4 mill. kroner. Bakgrunnen for reduksjonen i 2014 er at det i 2013 ble gitt bevilgninger til engangsinvesteringer som følge av angrepet 22. juli 2011.

Rapport 2012

Spesielle forhold i 2012

I etterkant av angrepet 22. juli 2011 har det vært viktig å reetablere tjenestenivået for departementene og etablere sikkerhetsløsninger i nye departementsbygg. En operativ vaktsentral er etablert og arbeid pågår for å finne en løsning for nytt operasjonssenter for vaktjenestene. Det er gjennomført omfattende oppbygging av sikkerhetstiltak på departementenes nye adresser.

Styringssystemet for informasjonssikkerhet (SSIS)

I 2012 utviklet Departementenes servicesenter et plan- og styringssystem for informasjonssikkerhet og 2013 er første år hvor styringssystemet er innarbeidet i ordinær drift. En vesentlig oppgave for virksomheten i 2012 har vært å følge opp de tekniske sikkerhetstiltakene som ble identifisert gjennom Riksrevisjonens og Nasjonal sikkerhetsmyndighets tidligere gjennomganger.

Nytt felles lønns- og personalsystem for departementene

Alle departementene har fått tilbud om nytt lønns- og personalsystem. Prosjektet er i rute i henhold

til ny prosjektplan som ble revidert etter 22. juli 2011. Ved årsskiftet gjensto innføring av systemet i Finansdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Olje- og energidepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Statsministerens kontor.

Dokument- og saksbehandlingssystemet Depsak II I løpet av 2012 fikk 11 av i alt 13 departementer på felles driftsløsning innført dokument- og saksbehandlingssystemet WebSak Fokus, i henhold til prosjektet Depsak II.

Felles omforent IKT-strategi for departementene og utvikling av tilbudene i tråd med strategien

Departementenes servicesenter har i 2012 prioritert sikkerhetsmessige forhold og driftsstabilitet. Virksomheten har i samarbeid med departementene utviklet ny funksjonalitet for samhandling og mobilitet. Det dreier seg blant annet om funksjonalitet for lynmeldinger (Lync), som er implementert i alle departementer på felles plattform, ny mobilløsning (VPN) for sømløs tilgang til Elektronisk skrivebord som er utviklet og levert til Nærings- og handelsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, samt en løsning for sikker utskrift som er klargjort for departementer på felles plattform. En tilpasset løsning av Sharepoint er utviklet og levert til Nærings- og handelsdepartementet.

Utvikling av departementenes hjemmeside (regjeringen.no)

Nettstedet regjeringen.no skal være den viktigste elektroniske kanalen for informasjon og kommunikasjon mellom regjeringen, departementene og innbyggerne. Strategien og planen for videreutvikling av regjeringen.no er fulgt opp. Regjeringen.no har i flere år hatt løsning for elektroniske høringer som brukes hyppig av departementene for å invitere til dialog om ulike temaer. I tillegg er det etablert en plattform basert på nyeste blogg-teknologi (wordpress), for forvaltning og drift av dialogløsninger.

Kap. 4520 Departementenes servicesenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Ymse inntekter	18 265	21 932	20 500
03	Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene	126 207	72 834	75 383
16	Refusjon foreldrepenger	3 101		
18	Refusjon sykepenger	11 080		
	Sum kap. 4520	158 653	94 766	95 883

Post 02 Ymse inntekter

På posten føres blant annet betaling for standard- og tilleggsytelser til Regjeringsadvokaten og driftsinntekter for Statens servicesenter i Engerdal. Posten er totalt redusert med 1,4 mill. kroner. Bevilgningen er blant annet redusert med 2,2 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 1520, post 01 som følge av at tjenesten «Forarbeid til lovene» er avviklet.

Post 03 Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene

På posten føres brukerbetalning for tilleggsytelser til Statsministerens kontor og departementene. Tilleggstjenestene gir departementene mulighet for tilpassede løsninger.

Programkategori 01.30 Partistøtte

Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	2 750	2 985	9 874
70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	237 506	245 413	282 809
71	Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner	29 716	32 156	33 125
73	Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner	66 808	70 236	72 353
75	Tilskudd til de politiske partiers fylkesungdomsorganisasjoner	18 254	19 965	20 567
76	Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner	7 176	7 459	7 684
	Sum kap. 1530	362 210	378 214	426 412

Allmenn omtale

De administrative oppgavene i tilknytning til partiloven forvaltes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og fylkesmannsembetene. Statistisk sentralbyrå henter inn, behandler og offentliggjør informasjon om partienes finansielle forhold.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker blant annet utgifter til drift av Partilovnemnda, den elektroniske søknadsordningen hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Statistisk sentralbyrås innrapporteringssystem og Partiregisteret i Brønnøysund. I forbindelse med etablering av nye tiltak og funksjoner i samsvar med endringslov (lov 2013–02–01–6), jf. også Prop. 140 L (2011–2012) *Endringar i partiloven*, er det behov for at posten styrkes mot en tilsvarende reduksjon i øvrige poster på kapitlet.

Styrkingen av posten skal blant annet dekke utgiftene til Statistisk Sentralbyrå i forbindelse med et utvidet innrapporteringssystem for partienes inntekter, kostnader, gjeld og eiendeler. I til-

legg skal bevilgningen dekke drift av et permanent sekretariat for Partilovnemnda og Partirevisjonsutvalget. Sistnevnte er et nyopprettet kontrollorgan for nemnda, jf. partiloven § 24 fjerde og femte ledd og kapittel 8 i Prop. 140 L (2011–2012).

Post 70 Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner

Bevilgningen ytes til registrerte politiske partier på nasjonalt nivå og fordeles som Stemmestøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10).

Stemmestøtte

Stemmestøtte fordeles som en fast sats per stemme beregnet på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra forrige stortingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte utbetales til partiets hovedorganisasjon dersom partiet fikk minst 2,5 pst. oppslutning på landsbasis eller vant minst ett mandat ved siste

stortingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 71 Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner

Bevilgningen er øremerket partilag under registrerte politiske partier og fordeles som Stemme støtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at kommunepartiet må ha en organisasjon i den respektive kommunen for å få støtte. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver kommunestyrevalgperiode.

Stemmestøtte

Stemmestøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående kommunestyrevalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes kommuneorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 pst. oppslutning i kommunen eller vant minst ett mandat ved siste kommunestyrevalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 73 Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner

Bevilgningen er øremerket fylkeslag under registrerte politiske parti og fordeles som Stemme støtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at fylkeslaget må ha en organisasjon i det respektive fylket for å få støtte. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Stemmestøtte

Stemmestøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående fylkestingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes fylkesorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 pst. oppslutning i fylket eller vant minst ett mandat ved siste fylkestingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 75 Tilskudd til de politiske partiers fylkesungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiets del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med fylkesungdomsorganisasjon. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Post 76 Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiets del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med sentral ungdomsorganisasjon. Departementet utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver stortingsvalgperiode.

Rapport 2012

Partilovnemnda har også for 2012 videreført en streng håndheving av partienes plikt til å innrapportere inntektsregnskaper etter kap. 4 i partiloven. Nemnda har i 62 tilfeller holdt tilbake statlig partistøtte for ett år der rapporteringen ikke har vært i samsvar med loven.

Programkategori 01.33 Samiske formål

Utgifter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1533	Sametinget	236 886	261 995	270 540	3,3
1534	Tilskudd til samiske formål	18 512	16 549	16 729	1,1
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	5 809	3 319	5 170	55,8
1536	Internasjonalt reindriftssenter	7 506	4 378	6 350	45,0
	Sum kategori 01.33	268 713	286 241	298 789	4,4

Inntekter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4533	Sametinget	2 536	2 535	75 000	2 858,6
4535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	2 497		1 800	
4536	Internasjonalt reindriftssenter	3 834		1 900	
	Sum kategori 01.33	8 867	2 535	78 700	3 004,5

Innledning

Regjeringens mål er å legge til rette for at samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Staten Norge er opprinnelig etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og begge folk har den samme retten til å kunne utvikle sin kultur og sitt språk.

Grunnloven § 110a og sameloven er de nasjonale rettsgrunnlagene for samepolitikken. Det politiske grunnlaget for samepolitikken framgår av St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*. Det følger av ILO-konvensjon nr. 169 Om urfolk og stammefolk i selvstendige stater at regjeringen har en plikt til å konsultere samene i saker som kan få direkte betydning for dem. Det er statens ansvar å sikre at samiske hensyn blir ivaretatt, og Sametinget må ha reell innflytelse på områder som er viktige for det samiske samfunnet.

Sameloven fastsetter at Sametinget skal arbeide for vern og videreutvikling av samiske språk i Norge. Staten har også, gjennom Grunnloven § 110a, et overordnet ansvar for å verne og styrke de samiske språkene. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp de aktuelle nasjonale rettsreglene og de internasjonale menneskerettsforpliktelsene som Norge har overfor samene som urfolk. Alle offentlige virksomheter har blant annet et ansvar for å ta hensyn til samiske språkbrukere innenfor sitt arbeidsområde.

Utfordringer og utviklingstrekk

Rettighetsutvikling, institusjonsbygging og formalisering av dialogen mellom myndighetene og samene har lenge stått sentralt i samepolitikken. Det er etablert lover, regelverk og ordninger for å

styrke samisk språk, kultur og nærings- og samfunnsliv. Samepolitikken vil nå bygge videre på de institusjonelle og rettslige rammene som er lagt. I den videre politikktutforming vil det likevel fortsatt bli rettet mer oppmerksomhet mot «hverdagspolitikken», altså hvordan samepolitiske målsettinger og etablerte rettigheter kommer til praktisk uttrykk i velferdsstaten. Det er fortsatt en utfordring å få til et likeverdig tjenestetilbud til samiske brukere innenfor flere ordninger.

Samisk identitet og diskriminering

Trygghet, mangfold og likeverd er noen av bærebjelkene i samfunnet vårt. Samepolitikken må ha som mål at de som vokser opp med samisk tilhørighet gis en reell mulighet til å uttrykke sin kulturelle identitet og sitt språk, uten frykt for å bli diskriminert. Forskning viser at mange samer har opplevd mobbing og diskriminering, og at det for noen har ført til negative helseeffekter. Flere internasjonale overvåkningsorganer, som Rasediskrimineringskomiteen og FNs menneskerettighetskomité, har også uttrykt bekymring over fiendtlige ytringer mot samer i norske medier.

Samtidig ser vi at flere og flere barn vokser opp med en selvfølgelig samisk identitet, og at det samiske har blitt en mer synlig del av det offisielle Norge. En målrettet samepolitikk over flere stortingsperioder, og med skiftende regjeringer, har hatt stor betydning for enkeltindividets opplevelse av egen samisk identitet. Styrking av samiske språk og samiske institusjoner er viktig for å bekrefte og støtte samisk identitet og tilstedeværelse. Samiske kulturhus og språksentre kan være betydningsfulle både for samiske områder og enkeltindivider.

Myndighetene ser tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot både samer, nasjonale minoriteter og innvandrergupper i sammenheng. Diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven er viktige instrumenter for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering av samer. Diskriminering av samer omfattes av Likestillings- og diskrimineringsombudets ansvarsområde.

Samiske språk

Situasjonen for samiske språk er kritisk i mange områder. På UNESCOs røde liste over truede språk er nordsamisk klassifisert som et truet språk, mens sør- og lulesamisk er klassifisert som alvorlig truede språk. Stadig flere offentlige virk-

somheter har nå tilpasset sitt tilbud til samisk-språklige brukere og den samiske befolkningen generelt. Undersøkelser viser imidlertid at samisk språk- og kulturkompetanse i offentlige organer er mangelfull. Dette må fortsatt vies oppmerksomhet.

Faglig analysegruppe for samisk statistikk legger hvert år fram rapporten *Samiske tall forteller. Samiske tall forteller 5 – Kommentert samisk statistikk 2012* orienterer blant annet om utviklingen på skole-, barnehage- og språkområdet. Det vises til at antallet elever med nordsamisk som andrespråk har gått ned, også i skoleåret 2011–2012. Det har imidlertid vært en økning i antall elever som tar samisk i den videregående skolen. Fra skoleåret 2008–2009 til skoleåret 2011–2012 har antall elever i videregående skole med samisk i fagkretsen økt med om lag 39 pst. (fra 341 til 473 elever). En språkundørsøkelse foretatt av Nordlandsforskning i 2012 viser også en positiv utvikling i bruken av lule- og sørsamisk blant yngre språkbrukere.

Flyttemønstre

De siste årene har vi sett en utvikling med fraflytting og befolkningsnedgang i en rekke samiske områder. Forskning viser blant annet at fire av ti personer har forlatt samiske distrikter og blitt byborgere. Flest kvinner flytter og flyttingen til by er størst fra kommunene i Vest-Finnmark. Endringer i flyttemønsteret blant samer byr på nye utfordringer – for den enkelte som flytter til en stor by og også for bykommunene, som får et større ansvar for å imøtekomme den samiske befolkningen.

Det er samtidig tendenser til at enkeltpersoner flytter tilbake til hjemplassen sin etter endt utdanning og bygger opp arbeidsplasser, ofte i nye næringer. Dette er en utvikling det er verdt å støtte opp om. Det kan være behov for tiltak både for å unngå fraflytting og for å møte eventuelle behov blant samer i byene. I forbindelse med departementets gjennomgang av samelovens språkregler blir det blant annet vurdert om språkreglene bør gjøres mer fleksible, slik at de passer for kommuner med ulik befolkningssammensetning. I tradisjonelle samiske områder er det blant annet satt i gang tiltak for næringsutvikling, som verdiskapningsprogrammet for næringskombinasjoner i samiske strøk og Sametingets næringspolitiske virkemidler.

Mål og strategier

En helhetlig samepolitikk – nasjonalt og internasjonalt

Gjennom Sametinget – og samiske institusjoner og organisasjoner – er samene selv viktige premissleverandører for og medspillere i regjeringens samepolitikk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede samordningsansvaret for den statlige samepolitikken. Fagdepartementene har ansvar for å ta initiativ til og gjennomføre samepolitikken innenfor sine områder (sektoransvarsprinsippet).

I utviklingen av en helhetlig samepolitikk er det viktig å se samiske spørsmål i et felles nordisk perspektiv, med utvikling og etablering av fellestiltak og samarbeid på tvers av landegrensene. Ministrene med ansvar for samiske saker i Norge, Finland og Sverige, og sametingspresidentene i de respektive land, har etablert et fast samarbeid for regelmessig drøfting og behandling av samiske spørsmål. Samarbeidet har uformell, men nær tilknytning til Nordisk ministerråd.

Urfolksdimensjonen er ett av syv satsingsområder i *Regjeringens nordområdestrategi (2006)*. Nordområdepolitikken skal trygge urfolkenes livsgrunnlag, kultur og næringer i nordområdene. Det skal legges til rette for urfolks deltakelse i beslutningsprosesser, så de skal kunne nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi. Felleserklæring av 2010, om styrking av det grensenære samarbeidet mellom Norge og Russland, prioriterer styrking av urfolkskontakter, revitalisering og bevaring av urfolkenes tradisjonelle kultur og næringsveier, og trygging av urfolks livskvalitet. I 2011 fremmet regjeringen Meld. St. 7 (2011–2012) *Nordområdene. Visjon og virkemidler*. Stortingsmeldingen omhandler sentrale utviklingstrekk i nordområdene og meisler ut 15 overordnede strategiske prioriteringer framover. Nordområdepolitikken skal fortsatt bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag. I 2013 ble 20-årsjubileumet for Barentssamarbeidet markert med et statsministermøte i Kirkenes. I statsministermøtet ble det vedtatt en ny erklæring for framtidig samarbeid i Barentsregionen.

Samisk deltakelse i beslutningsprosesser

Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, fastsatt i mai 2005, forplikter regjeringen, departementer, direktorater og andre statlige virksomheter til å konsultere Sametinget, og eventuelt øvrige samiske interesser, så tidlig som mulig når det overveies å innføre

lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte. Formålet med konsultasjonsprosedyrene er å søke å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget i slike saker.

Erfaringene har de siste årene vist at prosedyrene har virket relasjonsbyggende mellom Sametinget og de ulike statlige myndighetene som konsulterer Sametinget. De fleste konsultasjonene resulterer i enighet mellom partene. Prosedyrene har også lagt et grunnlag for mer jevnlig kontakt mellom statlige myndigheter og Sametinget og bidratt til mer kunnskap og forståelse for samiske forhold i statsforvaltningen. Det vises til den nylig fremlagte stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet i 2012 for mer utfyllende informasjon om gjennomførte konsultasjonsprosesser, blant annet om hvilke saker det er oppnådd enighet om eller ikke.

Erfaringene fra sametingsvalget 2013, hvor det var utfordringer knyttet både til opptelling og kunngjøring av resultater, synliggjør behovet for forskning om sametingsvalget, jf. kap. 1500, post 22.

Økt kunnskap om samer og grunnlaget for samepolitikken

Økt kunnskap om samer og samiske forhold er av stor betydning for å motvirke diskriminering, fiendtlige ytringer og negative holdninger overfor samer. Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter arbeider for å øke kunnskapen om urfolks menneskerettigheter. Internasjonalt reindriftssenter og «Samiske veivisere» driver også informasjonsarbeid om samiske forhold.

Samisk forskning og høyere utdanning er vesentlig for utviklingen av det samiske samfunnet. Ansvar for samisk forskning er sektorovergripende, og forskning blir finansiert av ulike departementer. Forskning om samiskrelaterte temaer støttes dels gjennom tildelinger til universiteter og høyskoler og dels gjennom tildelinger til Norges forskningsråd.

Norges forskningsråd har en viktig rolle i å støtte samisk forskning og høyere utdanning. Forskningsrådets program Samisk forskning II (SAMISK) har som mål å fremme langsiktig forskning av høy kvalitet om samiske forhold, og bidra til rekruttering og kompetanseutvikling, samt videreutvikling av samisk språk som vitenskapsspråk. Programmet legger vekt på den kulturelle og språklige variasjonen i det samiske samfunnet og arbeider for å bidra til oppbygging av forskerkompetanse i sør- og lulesamisk språk. I tillegg vektlegges internasjonalt forskningssamar-

beid, nettverksbygging og forskningsformidling på samisk og andre språk.

Fondsstyrene for fondsregion Nord-Norge, fondsregion Midt-Norge og fondsregion Innlandet skal ivareta samiske forskningsinteresser og behov. Disse tre fondsregionene har blant annet fulgt opp samisk forskning gjennom en felles prosjektutlysning om samisk identitet, kultur og næringsutvikling i et digitalisert kompetansesamfunn.

Som oppfølging av St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning* og etter konsultasjoner med Sametinget om mandat og utvalgssammensetning, nedsatte Kunnskapsdepartementet 30. august 2010 et utvalg for å utrede samisk forskning og høyere utdanning. Utvalget ble ledet av professor Nils A. Butenschøn. Utvalget avga sin innstilling *Langs lange spor* i juni 2012. Innstillingen er omfattende, og den tar for seg viktige, komplekse og sammensatte problemstillinger. Vurderinger av utvalgets forslag vil bli gjort i dialog med relevante departementer, Sametinget og andre aktuelle institusjoner.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ser behov for å øke kunnskapen om urfolk og nasjonale minoriteter på alle nivåer i statsforvaltningen. Departementet har derfor laget et digitalt opplæringsprogram som går gjennom gruppens historie og samfunnsforhold og gir opplæring i aktuelle lover og regler.

Styrking av samiske språk og samisk kultur

Regjeringens overordnede mål for arbeidet med samiske språk er at de samiske språkene nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk skal utvikles og være levende språk også i framtiden. Regjeringen har, gjennom St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* og gjennom *Handlingsplan for samiske språk*, påtatt seg ansvar for å sikre utviklingen av de samiske språkene. Innsatsen for de samiske språkene styrkes på ulike samfunnsområder, særlig innenfor opplæring og utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting og bruk og synliggjøring av samiske språk i offentlig sammenheng. For østsamisk og pitesamisk språk vil innsatsen dreie seg om grenseoverskridende prosjekter, som tar utgangspunkt i språkenes faktiske situasjon.

I *Handlingsplan for samiske språk* legges grunnlaget for en bred og langsiktig innsats, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Handlingsplanen ble presentert i 2009, og den har en virketid på 5 år. Sametinget og Fornyings-, admi-

nistrasjons- og kirkedepartementet koordinerer oppfølgingen av handlingsplanen. Den første rapporten om gjennomføring av tiltakene i handlingsplanen ble lagt fram våren 2011. Den andre rapporten ble lagt fram i september 2013.

På bakgrunn av evalueringen av samelovens språkregler fra 2007, og at forvaltningsområdet for samelovens språkregler er utvidet til å omfatte lulesamisk og sørsamisk språkområde, har departementet foretatt en gjennomgang av samelovens språkregler. Departementet har gått gjennom nasjonale og internasjonale forpliktelser for samiske språk.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har oversendt en rapport fra gjennomgangen til Sametinget, som utgangspunkt for drøftinger og konsultasjoner om problemstillinger knyttet til språkreglene.

Departementet arbeider med å legge til rette for samisk i IKT-sammenheng. Målet er at alle offentlige registre skal kunne registrere samiske bokstaver korrekt og at utvekslingen av data mellom registrene skal fungere. Som ledd i dette arbeidet er det vedtatt en rekke nye obligatoriske IKT-standarder for offentlig sektor.

Arbeidet med å styrke de samiske språkene vil kreve langsiktig innsats. Kombinasjonen av regelverk, som gir den enkelte rett til bruk av samisk overfor offentlige myndigheter, økt status for de samiske språkene og målrettede tiltak har bidratt til at vi nå ser en mer positiv utvikling av de samiske språkene på mange samfunnsområder. Interessen for samiskkurs for voksne, og for å ta høyere utdanning i de samiske språkene, har også økt betraktelig. I Nordlandsforsknings språkundørsøkelse fra 2012 svarer 32 pst. av nordsamene, 50 pst. av lulesamene og 49 pst. av sørsamene at de ønsker å begynne å lære seg samisk eller lære mer samisk.

Erfaring har vist at ett av de viktigste virkemidlene for å få til systematisk språkarbeid i en kommune er innlemmelse i forvaltningsområdet for samisk språk. «Tospråklighetsmidlene» er det mest sentrale økonomiske virkemidlet for at kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk skal kunne sikre et tospråklig tjenestetilbud. Siden 2006 har Tysfjord, Snåsa, Lavangen og Røyrvik kommune blitt innlemmet i forvaltningsområdet.

Regjeringen har, som en del av Kulturløftet, en særskilt satsing på samiske kultur- og språktiltak i perioden 2013 til 2017. Det er satt av en total ramme på 50 mill. kroner til formålet over fem år.

Et godt møte med offentlige tjenester for samiske brukere

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* er det signalisert at oppmerksomheten skal rettes mot den nevnte «hverdagspolitikken».

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil arbeide for å bedre samiske brukeres møte med offentlig forvaltning og tjenesteyting. Hensynet til samiske og samisktalende brukere skal som hovedregel integreres i det ordinære offentlige tjenestetilbudet. Dette betyr at ordninger, som berører både samer og befolkningen for øvrig, bør ivaretas av ordinære velferdsordninger og forvaltningsorganer.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til sin veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fylkesmannen i Nordland gjennomfører et pilotprosjekt hvor målet blant annet er å få mer kunnskap om samiske saker i kommuner med samisk befolkning, kartlegge kommunenes veiledningsbehov og gjennomføre kompetansetiltak overfor kommuneadministrasjonen. Prosjektet finansieres over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett og forventes ferdigstilt i 2014.

KS, Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har etablert et samarbeid hvor målsettingen blant annet er å kartlegge kommunesektorens utfordringer med å gi likeverdige tjenester til den samiske befolkningen. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tar sikte på å innhente en ekstern rapport hvor kommunenes faktiske kostnader knyttet til tospråklighet vurderes.

De siste årene har det vært et mål å styrke samiske språk ved å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom og å øke mengden av offentlig informasjon på samisk. Utviklingen går i riktig retning, men det trengs fortsatt innsats på dette området. Det er ikke bare viktig for de enkelte brukerne, mer synliggjøring bidrar også til økt status for språkene. Bruken bidrar også til utvikling av samisk terminologi for ulike samfunnsområder.

Et næringsliv og ressursgrunnlag som ivaretar hensynet til samisk kultur og levemåte i samiske områder

Det rettslige vernet av samisk kultur omfatter både ideelle kulturuttrykk, som språk, religion og kunst, og de materielle forutsetningene for den totale samiske kulturutøvelsen (naturgrunnlaget for samisk kultur). Primærnæringene reindrift, jordbruk og fiske er sentrale elementer i dette materielle grunnlaget. Sentralt står også kombinasjoner av primærnæringene og andre tradisjonelle samiske næringer, som duodji (samisk husflid) og utmarksnæringer. Nye næringer er dessuten en viktig faktor for sysselsetting og bosetting i samiske områder.

Samerettsutvalget II har utredet spørsmål omkring retten til, og disponeringen og bruken av land og vann i tradisjonelle samiske områder fra Troms i nord til Hedmark i sør (NOU 2007: 13). Enkelte av utvalgets forslag berører også Finnmark. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets arbeid med forslagene fra Samerettsutvalget II er i gang, og det er innledet konsultasjoner med Sametinget om oppfølgingen av utvalgets forslag til saksbehandlings- og konsultasjonslov. Det legges opp til en bred informasjons- og høringsprosess. Kontakt med KS, berørte fylkeskommuner og kommuner, Sametinget og nærings- og interesseorganisasjoner står sentralt.

Forhandlinger om en nordisk samekonvensjon startet opp i mars 2011, og det skal gjennomføres tre møter i året. Forhandlingene foregår mellom delegasjoner fra Finland, Norge og Sverige.

Tildelinger over andre departementers budsjetter

Det bevilges midler til samiske formål over flere departementers budsjetter. Publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2014* gir en samlet framstilling av samiske formål i budsjettforslaget for 2014. Publikasjonen er blant annet tilgjengelig på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets internettsteder, www.regjeringen.no.

Kap. 1533 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
50	Sametinget	234 350	259 460	265 540
54	Samefolkets fond	2 536	2 535	5 000
	Sum kap. 1533	236 886	261 995	270 540

Post 50 Sametinget

Innledning

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven § 110a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Sametinget er ikke en ordinær etat eller et underliggende organ for regjeringen. Regjeringen er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør som politisk organ. Hver enkelt statsråd har imidlertid et konstitusjonelt ansvar for bevilgninger gitt over sitt respektive departementenes budsjett.

Sametinget får årlige bevilgninger fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utenriksdepartementet. For en nærmere omtale av bevilgninger til Sametinget vises det til publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2014*.

Sametinget har unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet og får sin bevilgning fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet over 50 poster. Med forbehold om budsjettvedtak i Stortinget, fordeler Sametinget bevilgningene fra de ulike departementene i årets siste plenums møte. Sametinget fordeler bevilgningene etter egne prioriteringer, men i tråd med Stortingets budsjettvedtak.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for bevilgninger over andre departementers budsjetter og for eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven § 2–1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at økonomireglementet for staten og bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget. Departe-

mentet forutsetter imidlertid at økonomireglementet og bestemmelsene må anvendes på en måte som åpner for Sametingets utøvelse av skjønn i egenskap av å være et folkevalgt organ.

Sametinget har selv ansvar for å utøve forebyggende sikkerhetstjeneste, jf. Sikkerhetsloven § 5.

Mål og prioriteringer 2014

Sametinget har som folkevalgt organ en selvstendig myndighet, og et selvstendig ansvar, for sin politiske virksomhet. For en nærmere redegjørelse av Sametingets mål vises det derfor til Sametingets egne strategidokumenter og budsjettvedtak.

Budsjett 2014

Grunnbevilgningen over posten skal blant annet dekke driften av det politiske arbeidet, og administrasjonen i Sametinget, samt kommunenes og fylkeskommunenes merkostnader ved oppfølging av samelovens språkregler.

Rapport 2012

Regjeringen legger fram en stortingsmelding om Sametingets virksomhet for Stortinget hvert år. Sametingets egen årsmelding legges ved stortingsmeldingen. Meldingen om Sametingets virksomhet i 2012 rapporterer om Sametingets bruk av midler bevilget over statsbudsjettet.

Post 54 Samefolkets fond

Innledning

Samefolkets fond ble under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett i 2000 opprettet som en kollektiv erstatning for de skadene og den uretten som fornorskingspolitikken har påført det samiske folket.

Avkastningen av fondet har vært fastsatt lik renten på langsiktige statsobligasjoner med 10 års løpetid. Fondet har hatt en fast grunnkapital på 75

mill. kroner. Den årlige avkastningen av fondet utgjorde 4,65 mill. kroner fra opprettelsen av fondet til 2010. Som følge av reduksjon av rentesatsen ble fondsavkastningen justert ned til 2,535 mill. kroner årlig fra 2011. Avkastningsmodellen erstattes fra 2014 med ordinære, årlige bevilgninger. Endringen innebærer også at de årlige bevilgningene øker.

Bevilgningen skal gå til ulike tiltak for å styrke samiske språk og samisk kultur. Prioriteringer fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtakene.

Budsjett 2014

De årlige bevilgningene under kap. 1533, post 54 har som følge av rentereduksjon på langsiktige

statsobligasjoner blitt redusert med 45 pst. siden etableringen av fondet i 2000. Fra og med 2014 erstattes avkastningsmodellen med ordinære, årlige bevilgninger. For 2014 er bevilgningen foreslått økt fra 2,535 mill. kroner til 5 mill. kroner. Formålet med bevilgningen er uendret og Sametingets plenum skal fortsatt være styre for bevilgningen.

Rapport 2012

Bevilgningen i 2012 utgjorde avkastningen av fondet for 2011. Den årlige avkastningen ble beregnet ut fra en rentesats på 3,38 pst. For nærmere redegjørelse om bruken av fondsavkastningen vises det til meldingen om Sametingets virksomhet 2012 som nylig ble lagt fram for Stortinget.

Kap. 4533 Sametinget

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
51	Avkastning av Samefolkets fond	2 536	2 535	
95	Fondskapital Samefolkets fond			75 000
	Sum kap. 4533	2 536	2 535	75 000

Post 51 Avkastning av Samefolkets fond

Posten foreslås avvirket, jf. omtale under kap. 1533, post 54.

Post 95 Fondskapital Samefolkets fond

Samefolkets fond ble opprettet i 2000. Fondskapitalen har siden opprettelsen vært på 75 mill. kroner, plassert som et kontolån til staten med rente tilsvarende renten på statsobligasjoner med ti års bindingstid. Den årlige avkastningen av fondet har vært på 2,5 mill. kroner, som har finansiert ulike tiltak for å styrke samiske språk og samisk

kultur. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet foreslår at avkastningen av fondet blir ført videre som en ordinær bevilgning og at fondsmekanismen blir avvirket fra og med 2014. Formålet med bevilgningen er uendret. På bakgrunn av dette blir inntektsbevilgningen satt ned med 2,5 mill. kroner. Dette beløpet blir motsvart av reduserte renteutgifter på kap. 1650 Statsgjeld, renter mv. på innenlandsk statsgjeld under budsjettområdet til Finansdepartementet. En avvikling innebærer videre at fondskapitalen på 75 mill. kroner blir tilbakeført til statskassen. Teknisk blir dette gjort ved at fondskapitalen blir inntektsført på kap. 4533, post 95.

Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
50	Samisk høgskole	5 110	5 800	6 403
51	Divvun	5 246	5 419	5 609
72	Samisk språk, informasjon m.m.	8 156	5 330	4 717
	Sum kap. 1534	18 512	16 549	16 729

Post 50 Samisk høgskole

Innledning

Samisk høgskole utfører flere samepolitiske oppgaver for departementet. Høgskolen er sekretariat for Faglig analysegruppe for samisk statistikk og ordningen med Samiske veivisere. Videre har høgskolen et flerårig oppdrag innenfor dokumentasjon og formidling av samisk tradisjonell kunnskap, Árbediehtu-prosjektet. Departementet gir også et årlig tilskudd til høgskolens Senter for samisk i opplæringen.

Mål og prioriteringer 2014

Faglig analysegruppe for samisk statistikk er opprettet som ledd i oppfølgingen av prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Formålet med gruppens arbeid er å styrke faktagrunnlaget for budsjettarbeidet og for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Analysegruppen skal legge fram en årlig rapport om situasjon og utviklingstrekk på ulike områder i det samiske samfunnet.

Ordningen med samiske veivisere ble utvidet – fra tre til fire veivisere – fra skoleåret 2013–2014. Samiske veivisere skal gi økt kunnskap om samer og samiske forhold blant unge i Norge. Målgruppen er spesielt ungdom i videregående skole. Det er et mål at tiltaket skal bidra til å motvirke rasisme og etnisk diskriminering og føre til dialog mellom samisk ungdom og andre ungdommer. Etter utvidelsen vil de samiske veiviserne kunne besøke langt flere skoler enn tidligere.

Árbediehtu-prosjektet har som mål å innhente, dokumentere og systematisere samisk tradisjonell kunnskap i Norge, særlig når det gjelder naturforståelse og naturbruk. Det skal tas hensyn til samiske tradisjonsbærere og samiske lokalsamfunn. Et langsiktig mål er at tradisjonell kunnskap skal være dokumentert, slik at den kan inngå i grunnlaget for offentlige beslutningsprosesser. Et arbeidsmål i 2014 er å videreutvikle Samisk høgskoles samarbeid med lokale aktører i Norge og relevante fagmiljøer.

Senter for samisk i opplæringen er et nasjonalt ressurscenter for å fremme undervisning i og på samisk. Senteret skal samle inn, bearbeide og formidle kunnskap om samisk muntlig og skriftlig språkbruk ut fra utdanningssystemets behov. Videre skal senteret fungere som et fagmiljø for utdanningssystemet hva angår opplæring i og på samisk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet legger vekt på at senteret prioriterer

arbeid med lulesamisk og sørsamisk språk, i tillegg til arbeidet med nordsamisk.

Budsjett 2014

Bevilgningen skal benyttes til drift av Faglig analysegruppe for samisk statistikk, Samiske veivisere, Árbediehtu-prosjektet og Senter for samisk i opplæringen. Senter for samisk i opplæringen mottar også finansiering over Kunnskapsdepartementets budsjett. Samisk høgskole har anledning til å bruke deler av bevilgningen til kostnader hos lokale samarbeidspartnere til Árbediehtu-prosjektet.

Rapport 2012

Rapporten fra Faglig analysegruppe for samisk statistikk for 2012, *Samiske tall forteller 5*, tok blant annet for seg situasjonen for samisk i skolen, samisk naturbruk og samisk forskning.

Ordningen Samiske veivisere ble gjennomført med en rekke skolebesøk i 2012. En evaluering fra 2007 viste at veiviserne ser ut til å bidra til økt kunnskap og til å fjerne fordommer og vrangforestillinger om samisk kultur. Besøk av veiviserne har vist seg lærerikt både for lærere og elever.

Pilotfasen til Árbediehtu-prosjektet startet i 2008 og ble avsluttet i 2011. Denne fasen innebar utprøving av en partnerskapsmodell mellom Samisk høgskole og aktuelle samiske institusjoner. Arbeidet ble videreført i 2012. Senter for samisk i opplæringen veiledet skoler i hele Norge om samiskundervisning i 2012.

Post 51 Divvun

Innledning

Divvun ble igangsatt som et prosjekt i 2004 og har til og med 2010 blitt finansiert av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. I 2011 ble Divvun gjort om til faste arbeidsplasser ved Universitetet i Tromsø, finansiert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Divvun har blant annet utviklet digitale pedagogiske verktøy og stavekontroll og korrekturprogram for nord-, lule- og sørsamisk. Moderne språkteknologi er en forutsetning for at samiske språk skal kunne overleve som bruksspråk i dagens samfunn.

Mål og prioriteringer 2014

Divvun videreutvikles i samarbeid med Universitetet i Tromsø.

Budsjett 2014

Bevilgningen skal benyttes til drift av Divvun ved Universitetet i Tromsø.

Rapport 2012

Divvun og Giellatekno, de to arbeidsgruppene for samisk språkteknologi ved Universitetet i Tromsø, fikk den nordiske samiske språkprisen Gollegiella i 2012. Divvun ansatte høsten 2012 en lulesamisk språkforsker og arbeider nå mer aktivt med lulesamisk språk. I 2012 ble det lansert en ny versjon av stavekontroll for bruk i avis- og bokproduksjon. Det har også vært arbeidet med oversettelse mellom bokmål og nordsamisk, oppdatering av nordsamisk verktøy for MS Office, nordsamisk talesyntese og termbasen og nettordbokstedet *risten.no*.

I samarbeid med Giellatekno arbeides det med å lage en terminologiordbok for administrasjon og offentlig forvaltning, og det er startet et arbeid med samisk tastatur for mobile operativsystem. I samarbeid med Aajege på Røros har det vært arbeidet med språklæringsprogram for mobile enheter. Videre har det i 2012 vært arbeidet med sørsamisk stavekontroll og med ny terminologi og forbedring av infrastruktur for å kunne teste kvalitet på en systematisk måte.

Post 72 Samisk språk, informasjon m.m.**Innledning**

Samisk språk skal kunne benyttes på alle samsfunnsarenaer, jf. St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*. Bevaring og styrking av samiske språk er av stor betydning for å verne og utvikle samisk kultur og livsform. Samisk språk er en av bærebjelkene i samisk kultur og et viktig satsingsområde for regjeringen.

Mål og prioriteringer 2014

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke bruken av samiske språk ved å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige, øke antallet samiske språkbrukere, øke mengden av informasjon gitt til samer på samisk og å øke informasjonen om samiske forhold overfor befolkningen i Norge.

Budsjett 2014

Bevilgningsforslaget er satt noe ned sammenlignet med tidligere år, fordi noen av midlene er overført til kap. 1500, post 22 Forskning og kap. 1534, post 50 Samisk høgskole. Forvaltningen av en del av tilskuddsmidlene delegeres til Fylkesmannen i Nordland. I 2014 vil departementet fordele tilskuddsmidler til konkrete prosjekter som pågår i regi av følgende aktører:

- Universitetet i Tromsø (språktiltak i regi av Senter for samisk språkteknologi og/eller Divvun)
- Østsamisk museum
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (dialogkonferanse, reindrift og grunneiere)
- Direktoratet for forvaltning og IKT (innføring av IT-standarder)
- Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter (likestillingsprosjekt)

Rapport 2012

I fordelingen av midlene for 2012 har tiltak for sør- og lulesamisk språk vært prioritert. Av den totale bevilgningen på 5,330 mill. kroner har om lag 2,45 mill. kroner gått til ulike tiltak for styrking og utvikling av sør- og lulesamisk språk. I tillegg er det gitt midler over posten til østsamiske og nordsamiske språktiltak.

Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Driftsutgifter	5 809	3 319	3 370
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			1 800
	Sum kap. 1535	5 809	3 319	5 170

Innledning

Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter.

Etableringen av Gáldu var et tiltak i Handlingsplan for menneskerettigheter, jf. St.meld. nr. 21 (1999–2000) *Menneskeverd i sentrum*. Målsettingen med senteret er å øke kunnskapen om, og for-

ståelsen for, samiske rettigheter og urfolksrettigheter. Senteret skal samle inn, systematisere og formidle relevant informasjon om urfolks rettigheter. Ifølge vedtektene skal senteret primært tilrettelegge og formidle informasjon overfor aktuelle målgrupper i Norge. I handlingsplanen for menneskerettigheter framgår det at hensikten med å lokalisere kompetansesenteret i Nord-Norge var å øke kunnskapen om urfolks menneskerettigheter primært i denne landsdelen.

Styret er senterets øverste organ og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk, prioriteringer og å utarbeide strategier for senterets virksomhet. Et nytt styre ble oppnevnt i februar 2013. Styret oppnevnes for en periode på tre år.

I 2012 ble Gáldu evaluert av Rambøll Management Consulting, på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Evalueringen viser at Gáldu jobber aktivt og bredt ut mot både nasjonale og internasjonale målgrupper. Rambøll peker samtidig på et behov for å tydeliggjøre hva som er Gáldus oppdrag og et behov for å utvikle mer konkrete mål og prioriteringer og indikatorer for måloppnåelse. Anbefalingene fra evalueringen følges nå opp av Gáldu.

Mål og prioriteringer 2014

Gáldu er en faglig selvstendig institusjon som vedtar egne mål og resultatkrav innenfor de rammene som departementet fastsetter.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driften av Gáldu i 2014.

I tillegg til bevilgningen over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett vil det gis tilskudd til senterets virksomhet over Utenriksdepartementets budsjett, kap. 163, post 72 Menneskerettigheter og demokrati.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget tildeler midler til

Gáldu til en prosjektstilling for arbeid med likestilling og antidiskriminering. Prosjektet startet opp i 2010 og vil avsluttes i 2014. På grunn av kapasitetsbegrensninger hos Gáldu i 2011 og 2012 har deler av prosjektet blitt forsinket.

Rapport 2012

Gáldu ble tildelt 3,214 mill. kroner i grunnbevilgning for 2012 over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett og 1 mill. kroner over Utenriksdepartementets budsjett. I tillegg mottok Gáldu prosjektmidler fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Sametinget og Barentssekretariatet.

Et viktig verktøy i Gáldus informasjonsvirksomhet er nettportalen *galdu.org*, som har informasjon på norsk, samisk og engelsk. Nettstedet hadde i 2012 over 100 000 besøkende og mer enn 500 000 sidevisninger. Gáldu gir ut tidsskriftserien Gáldu Čála – tidsskrift for urfolks rettigheter, som fokuserer på temaer som er relevante både for samer og andre urfolk. I 2012 har Gáldu oppsøkt relevante institusjoner for å informere om Gáldu Čála og utgitt delrapport fra prosjektet «Samisk selvbestemmelse – land, ressurser og tradisjonelle næringer». For øvrig har Gáldu publisert flere utgaver av Gáldu Čála på spansk og russisk i 2012, som et ledd i styrkingen av kunnskapsformidlingen om urfolks rettigheter.

Post 21 Diverse driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås opprettet en egen post for utgiftsføring av eksternt finansierte prosjekter. Formålet er å skille prosjektkostnader fra de ordinære driftskostnadene. Bevilgningen foreslås på samme nivå som inntektsbevilgningen. Det foreslås å tilføre stikkordet «*kan overføres*» slik at prosjektinntekter som kommer inn ett år kan benyttes til prosjektkostnader påfølgende år i den grad inntekter og utgifter ikke harmonerer i tid.

Kap. 4535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Diverse inntekter	2 250		1 800
18	Refusjon av sykepenger	247		
	Sum kap. 4535	2 497		1 800

Post 02 Diverse inntekter

Regnskap 2012 omfatter blant annet bevilgningen fra Utenriksdepartementet, jf. omtale under kap. 1535.

Inntektsposten omfatter også ekstern finansiering av prosjekter i regi av Gáldu, jf. omtale under kap. 1535 post 21, ovenfor.

Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	7 506	4 378	4 450
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			1 900
	Sum kap. 1536	7 506	4 378	6 350

Innledning

Internasjonalt reindriftssenter i Kautokeino er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Senteret fyller en viktig funksjon i det sirkumpolare reindriftssamarbeidet og ivaretar både faglige behov og koordineringsbehov hos senterets målgrupper. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner skal ha et nært forhold til senteret, og det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal medvirke til å formidle og utveksle informasjon og få i stand faglig samarbeid mellom reindriftsfolk i arktiske områder. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, forskningsmiljøer og andre fagmiljøer, samt internasjonale organisasjoner og samarbeidsorganer.

Styret er senterets øverste organ, og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk, prioriteringer og å utarbeide strategier for senterets virksomhet. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende grenseoverskridende reindriftssamarbeid. Styret blir oppnevnt for perioder på fire år, og neste styreperiode starter 1. juli 2014.

Mål og prioriteringer 2014

Internasjonalt reindriftssenter er en faglig selvstendig institusjon som vedtar egne mål og resultatkrav innenfor de rammene som Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fastsetter.

Budsjett 2014**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke driften av Internasjonalt reindriftssenter i 2014. Senteret mottar i tillegg prosjekttilskudd fra andre bidragsytere i inn- og utland.

Rapport 2012

Internasjonalt reindriftssenter videreutviklet i 2012 sitt urfolkssamarbeid med institusjoner, organisasjoner og reindriftsfolk i Russland, Kina, Mongolia, Finland, Sverige og Norge. Gjennom folk-til-folk-samarbeid i nordområdene har senteret, og Verdensforbundet for reindriftsfolk, initiert prosjekter som kan få stor betydning for senterets virksomhet framover. Senteret rapporterer om dramatiske endringer i urfolkssamfunn i Arktis på

grunn av klimaendringer og industriell utbygging, og ser det som viktig å fokusere på lokal kompetansebygging.

Engasjement av sirkumpolar reindrifts ungdom, gjennom et eget prosjekt i Arktisk råd, og UArctic programmet *Training of Future Indigenous Arctic Leaders* har hatt fokus i 2012. Andre viktige initiativ har i 2012 vært rettet mot biodiversitet i reindriftsområdene i Øst-Sibir og Mongolia gjennom UNEP – og mot tradisjonell kunnskap relatert til klimatilpasning i samarbeid med UNESCO.

Post 21 Diverse driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås opprettet en egen post for utgiftsføring av eksternt finansierte prosjekter. Formålet er å skille prosjektkostnader fra de ordinære driftskostnadene. Bevilgningen foreslås på samme nivå som inntektsbevilgningen. Det foreslås å tilføre stikkordet «*kan overføres*» slik at prosjektinntekter som kommer inn ett år kan benyttes til prosjektkostnader påfølgende år i den grad inntekter og utgifter ikke harmonerer i tid.

Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Diverse inntekter	3 681		1 900
16	Refusjon foreldrepenger	129		
18	Refusjon sykepenger	24		
	Sum kap. 4536	3 834		1 900

Post 02 Diverse inntekter

Inntektsposten gjelder eksterne finansieringer av prosjekter i regi av Internasjonalt reindriftssenter, jf. omtale under kap. 1535 post 21, ovenfor.

Prográmmakategoriija 01.33 Sámi ulbmilat

Golut prográmmakategoriijas 01.33 juhkkovuvvon kapihttaliidda

		(1 000 ruvnnuid mielde)			
Kap.	Namma	Salderejuvvon		Árvalus 2014	Proseantasaš rievdatus 13/14
		Rehketdoallu 2012	bušeahtta 2013		
1533	Sámediggi	236 886	261 995	270 540	3,3
1534	Doarjagat sámi ulbmiliidda	18 512	16 549	16 729	1,1
1535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	5 809	3 319	5 170	55,8
1536	Riikkaidgaskasaš boazodoal- loguovddáš	7 506	4 378	6 350	45,0
Supmi kategoriija 01.33		268 713	286 241	298 789	4,4

Boađut prográmmakategoriijas 01.33 juhkkovuvvon kapihttaliidda

		(1 000 ruvnnuid mielde)			
Kap.	Namma	Salderejuvvon		Árvalus 2014	Proseantasaš rievdatus 13/14
		Rehketdoallu 2012	bušeahtta 2013		
4533	Sámediggi	2 536	2 535	75 000	2 858,6
4535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	2 497		1 800	
4536	Riikkaidgaskasaš boazodoal- loguovddáš	3 834		1 900	
Supmi kategoriija 01.33		8 867	2 535	78 700	3 004,5

Álgosánit

Ráddehusa ulbmil lea láchit nu, ahte sámít sáhttet sihkkarastit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimeaset. Norgga riika lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda, namalassii sámiiid ja dážaid, ja goappašiid álbmogiin lea vuoi-
gatvuohta ovddidit kultuvrraset ja gielaset.

Vuodđolága § 110A ja sámeláhka leat sámepoli-
tihka riikkalaš riektivuodut. Sámepolitihka poli-
tikhkalaš vuodđu boahtá ovdan St.died. nr. 28
(2007–2008) *Sámepolitihka*. ILO-kon-
venšuvnnas nr. 169 Álgoálbmogiid ja čeardaálb-
mogiid birra iehčanas stáhtain čuovvu ahte rád-
dehusa lea geatnegasvuohta ráđđádallat sámiiiguin

áššiin mat njuolga gusket sámiiide. Stáhta ovd-
dasvástáduš lea sihkkarastit ahte sámiiid beroštu-
mit válđojuvvojit vuhtii, ja Sámedikkis ferte leat
duohta vejolašvuohta váikkuhit surggiide mat leat
dehálaččat sámi servodahkii.

Sámeláhka mearrida ahte Sámediggi galgá
bargat dan badjelii, ahte sámegielat gáhttejuvvojit
ja ovddiduvvojit Norggas. Stáhtas lea maid,
Vuodđolága § 110A vuodul, bajimuš ovddasvástá-
dussan gáhttet ja nannet sámegielaid. Seammás
stáhta bidjá vuodđunis ahte gielddat ja fylkkagi-
elddat iežaset álggan čuovvolit daid riikkalaš riek-
tenjuolggadusaid ja riikkaidgaskasaš olmmošvuo-
igatvuodageatnegasvuodaid mat Norggas leat
sámiiid ektui sin álgoálbmotdilis. Buot almmolaš

doaimmahusain lea ee. ovddasvástádussan váldit vuhtii sámegeielaid geavaheaddjiid iežaset doaibmasurggiin.

Hástalusat ja ovdánanmearkkat

Vuoigatvuodaovddideapmi, ásahushuksen ja sámiid ja eiseválddiid gulahallama formaliseren leat guhká leamaš sámeapolitihka guovdilis áššit. Lágat, njuolggadusčoahkit ja ortnegat leat ásahuvvon nannen dihtii sámegeielaid, sámi kultuvrra ja sámi ealáhus- ja servodateallima. Sámeapolitihkka galgá dás maŋas huksejvuvot dan ásahuslaš ja lágalaš vuđđui mii lea mearriduvvon. Joatkevaš politihka hábmemis dattetge eambo čalmmuštahttojuvvo «beaivválaš politihkka», namalassii mo sámeapolitihkalaš ulbmilat ja ásahuvvon vuoigatvuodat geavatláččat bohtet oidnosii buorredilestáhtas. Hástalus lea ain oáčuhit áigái ovtadássasaš bálvalusfálaldagaid sámi geavaheaddjiide maŋgga ortnega siskkoabealde.

Sámi identitehta ja vealaheapmi

Oadjebasvuolta, šláddjiivuohta ja dásseárvu leat min servodaga muhtun cakkat. Sámeapolitihka ulbmil ferte leat dat, ahte sii guđet bajásšaddet sámi gullevašvuodain, galget oazžut duohta vejolašvuoda dovddahit iežaset kultuvrralaš identitehta ja giela, almmá balakeahtta vealahuvvomis. Dutkan duodašta ahte ollu sámit leat vásihan givsideami ja vealaheami, ja ahte muhtumiid dearvasvuhtii dat lea bahás čuohcán. Maŋga riikkaidgaskasaš gozihanorgána, nugo Nállevealahuslávdegoddi ja ONa olmmošvuoigatvuodalávdegoddi, leat maid dovddahan vuorjašuvvama go dakkár vaššivuoda dovddaheamit leat leamaš sámiide Norgga mediain.

Seammás mii oaidnit ahte eanet ja eanet mánát bajásšaddet lunddolaš sámi identitehtain, ja ahte sápmelašvuolta lea boahtán eambo oidnosii Norgga almmolašvuodas. Dihtomielaš sámeapolitihkka mii lea leamaš maŋga stuorradiggeáigodaga ja molsašuddi ráđdehusaiguin, lea ollu mearkkašan dasa mo ovttaskas olbmot vásihit iežaset sámi identitehta. Sámi giela ja sámi ásahusaid nannen lea dehálaš go áigumuš lea duodaštit ja doarjut sámi identitehta ja leahkámuša. Sámi kulturvistit ja giellaguovddázat sáhttet leat mávsolaččat sihke sámi guovlluide ja bođu olbmuide.

Eiseválddiid mielas dakkár doaibmabijut gullet oktii mat vuosttildit vealaheami ja rasismma sámiid, riikkalaš unnitloguid ja sisafárreaddjiid vuostá. Vealahusláhka ja vealahusáittardeaddjiláhka leat dehálaš neavut mat galget ovddidit ovt-

tadássasašvuoda ja eastadit ahte sámit vealahuvvojit čeardan. Sámi vealaheapmi gullá Dásseárvu- ja vealahusáittardeaddji ovddasvástádussuorgái.

Sámi gielat

Sámegeiella lea bahás dilis maŋgga guovllus. UNESCO rukses listu mas leat áitojuvvon gielat, luohkkáda davvisámegeiela áitojuvvon giellan, ja oarjilsámegeiella ja julevsámegeiella leat luohkkáduvvon erenoamáš áitojuvvon giellan. Dađistaga eanet almmolaš doaimmahusat leat heivehan iežaset fálaldagaid sámegeielagiidda ja sámi álbmogii oppalohká. Iskkadeamit čájehit dattetge ahte almmolaš orgánain lea váilevaš máhttu sámegeialaid ja sámi kultuvrra birra. Danne lea dárbu ain bargat vai dilli buorrána.

Sámi statistihka guorahallanjoavku almmuha juohke jagi raportta *Sámi logut muitalit. Sámi logut muitalit 5 – Čielggaduvvon sámi statistihkka 2012* čuvge ee. mo ovdáneapmi lea skuvla, mánáidgárde- ja giellasuorggis. Das čájehuvvo ahte daid oahppiid lohku geain davvisámegeiella lei nubbegeiella, lea njiedjan, vel skuvlajagi 2011–2012ge. Daid oahppiid lohku lea dattetge sturron, geat válljejit sámegeiela joatkkaskuvllas. Skuvllajagi 2008–2009 skuvllajahká 2011–2012 joatkkaskuvllas lea daid oahppiid lohku geain lea sámegeiella fágan sturron sullii 39 proseantta (341 oahppis 473 oahppái). Giellaiskkadeapmige maid Nordlándadutkan (Nordlandsforskning) čađahii jagi 2012 čájeha posiitiiva ovdáneami julevsámegeielas ja oarjelsámegeielas nuorat giellageavaheaddjiid gaskkas.

Fárrenminstarat

Maŋimuš jagiid mii leat oaidnán dakkár nuppástuvvama, ahte arvat sámi guovlluin olbmot leat fárren eret ja olmmošlohku lea njiedjan. Dutkan čájeha ahte measta njealjis lohkásis leat guodđán sámi guovlluid ja ásaiduvvan gávpogiidda. Eanemusat fárrejit nissonolbmot, ja eatnašat sis guđet fárrejit gávpogiidda, fárrejit Oarje-Finnmárkku suohkaniin. Sámiid nuppástuvvan fárrenminsttar dagaha odđa hástalusaid – sihke sutnje gii fárre stuurra gávpogii ja gávpotgildiige, mas ovdasvástádus sturru dannego galgá nagadit bálvalit sámi ássiid.

Seammás orru leamen nu, ahte bođu olbmot fárrejit ruovttoluotta iežaset ruovttubáikái oahpu váldima maŋná ja álggahit bargosajiid, dávjá odđa ealáhusain. Dán ovdáneami gánnáha doarjut. Doaimmabijut dárbbášuvvošedje sihke eretfárrema garvima dihtii ja ollašuttin dihtii daid

sámiid vejolaš dárbbuid guđet ássat gávpogiin. Go departemeanta odđasis geahčada sámelága giellanjuolggadusaid, de áigu maiddái árvoštallat berrejitgo giellanjuolggadusat dahkkojuvvot njuovžileabbon nu ahte heivejit gávpogiid ja čeahkkebáikkiid sámegielaigiidda. Árbevirolaš sámi guovlluin leat ee. álggahuvvon doaimbajut mat galget ovddidit ealáhusaid, nugo omd. sámi guovlluid lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma ja Sámedikki ealáhuspolitihkalaš váikkuhangaskaomit.

Ulbmilat ja strategijat

Ollislaš sámepolitihkka – riikkalaš ja riikkaidgaskasaš

Sámedikkiin – ja sámi ásahusaiguin ja organisašuvnnaiguin – sámít ieža leat dehálaš eaktudeaddjit ráđdehusa sámepolitihkkii ja mielledoaimbit. Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkedepartemeanttas lea bajimus ovddasvástádus oktiuheivehit stáhta sámepolitihka. Fágadepartemeanttaid ovddasvástádus lea dahkat álgagiid ja čadahit sámepolitihka iežaset surggiin (suorgeovddasvástádusprinsihppa).

Go ollislaš sámepolitihkka ovddiduvvo, de lea dehálaš geahčadit sámi áššiid oktasaš davviriikkalaš perspektiivvas, masa gullet oktasaš doaimbajuid álggaheapmi ja čadaheapmi ja ovttasbargu riikkarájáid rastá. Ministarat geain lea ovddasvástádus sámi áššiin Norggas, Suomas ja Ruotas, ja dáid riikkaid sámediggepresideanttat, leat vuodđudan bissovaš ovttasbarggu, mas sii jeavddalaččat divástallet ja giedáhallet sámi áššiid. Ovttasbargu lea eahpeformála, muhto lahkalaš Davviriikkaid ministtarráđiin.

Álgoálbmotviidodat lea okta čieža ángiruššansuorggis *Ráđdehusa davviguovlostrategijas (2006)*. Davviguovlopolitihkka galgá sealluhit álgoálbmogiid eallinvuođu, kultuvrra ja ealáhusaid davviguovlluin. Álgoálbmogiidda galgá dilli láchčojuvvot nu, ahte sii besset searvat mearridanproseassaide, vai sáhttet alceseseaset ávkin geavahit daid vejolašvuođaid maid boahktevaš ovdáneamet davvin sáhttet buktit. Jagi 2010 oktasaš julggaštus, ahte Norgga ja Ruošša gaskasaš rádjaguovlluid ovttasbargu galgá buoriduvvot, vuoruhá álgoálbmogiid oktavuodaid nanusmuvvama, álgoálbmogiid árbevirolaš kultuvrra ja ealáhusaid ealáskahttima ja sealluheami, ja álgoálbmogiid buori eallima sihkkarastima. Jagi 2011 ráđdehus ovddidii Dieđ.St. 7 (2011–2012) *Davviguovllut. Višuvdna ja váikkuhangaskaomit*. Stuorradiggedieđáhusas giedáhallet davviguovlluid guovdilis ovdánanmearkkaid ja ráhkadit 15 baji-

muš strategalaš vuoruhusa boahtteáigái. Davviguovlopolitihkka galgá ain veahkkin sihkkarastit álgoálbmogiid kultuvrra ja eallinvuođu. Jagi 2013 lei Barents-ovttasbarggu 20-jahkásaš ávvudeapmi, ja dalle lágiduvvui stáhtaministtarčoahkkin Girkonjárii. Dan stáhtaministtarčoahkkimis mearriduvvui odđa cealkámuš Barents-guovllu boahktevaš ovttasbarggu birra.

Sámiid searvan mearridanproseassaide

Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallamiid vuogit, mat mearriduvvojedje miessemánus 2005, geatnegahttet ráđdehusa, departemeanttaid, direktoráhtaid ja eará stáhtalaš doaimmahusaid gulaskuddat Sámedikkiin, ja vejolaččat earáge sámi beroštusaiguin, nu árrat go vejolaš go lea sáhka ráhkadit odđa lágaid dahje álggahit doaimbajuid mat sáhttet njuolga váikkuhit sámi beroštumiide. Ráđđádallanvugiid ulbmil lea ahte stáhtalaš eiseválddit ja Sámediggi galget soahpat gulaskuddanáššiin.

Manimus jagiid vásáhusat duođaštit ahte ráđđádallanvuogit leat ovddidan Sámedikki ja sieranas ráđđádalli stáhtalaš eiseválddiid gaskavuodaid. Eanaš gulaskuddamat loahpahuvojit ovttamielalašvuođain. Ráđđádallanvuogit leat maid dakkár vuodu dahkan, ahte stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki jeavddalaš oktavuoha lea lassánan, ja váikkuhan dasa ahte stáhtahálddahušas lea buorránan sámi dilálašvuođain máhttu ja áddejupmi. Dás čujuhuvvo stuorradiggedieđáhussii mii ovddiduvvui gieskat Sámedikki doaimma birra jagi 2012, go das leat eanet dieđut čadahuvvon ráđđádallanproseassaid birra, ee. das makkár áššiin lea leamaš ovttamielalašvuohta ja makkár áššiin lea leamaš sierramielalašvuohta.

Vásáhusat Sámediggeválggas 2013, mas ledje hástalusat sihke lohkamiid ja bohtosiid dieđiheami dáfus, buktet oidnosii dárbbu dutkat sámediggeválgga, gč. kapihtala 1500 poastta 22.

Buoret máhttu sámiid birra ja sámepolitihka vuoddu

Buoret máhttu sámiid birra ja sámi dilálašvuođaid birra lea dehálaš go áigumuš lea vuostálastit vealahemi, vaššas dovddahemiid ja heajos guottuid sámiid vuostá. Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuođaguovddáš viggá bargguinis buoridit olbmuid máhtuid álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuodaid birra. Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš ja Sámi ofelaččat čadahit maid diehtojuhkinbarggu sámi dilálašvuođaid birra.

Sámi dutkan ja alit oahpahuš lea dehálaš sámi servodaga ovdáneapmái. Ovddasvástádus mii lea sámi dutkamis rasttida suorgerájaid, ja dutkama ruhtadit sierranas departemeanttat. Dutkan sápmelašvuhtii guoski fáttáid birra dorjojuvvo muhtumassii juolludemiiguin mat mannet universitehtaide ja allaskuvllaide, ja muhtumassii juolludemiiguin mat mannet Norgga dutkanráđđái.

Norgga dutkanráđis lea dehálaš doaibman doarjut sámi dutkama ja alit oahpahuš. Dutkanráđi prográmmain Samisk forskning II (SAMISK) ulbmil lea ovddidit alladásat guhkesáigásaš dutkamiid sámi dilálašvuodaid birra, ja leat mielde rekruttemin ja buorideamen máhttodási, ja ovddidit sáme giela diedagiellan. Prográmma deattuha sámi servodaga kultuvrralaš ja gielalaš iešvuodaláigiid ja lea mielde huksemin dutkiid máhtu oarjelsáme gielas ja julevsáme gielas. Lassin dat deattuha riikkaidgaskasaš dutkanovttasbarggu, fierpmádathuksema ja dutkangaskkusteami sáme giellii ja earáge gielaide.

Foandaguovllu Davvi-Norga, foandaguovllu Gaska-Norga ja foandaguovllu Sisguovllut foandastivrrat galget gozihit sámi dutkanberoštumiid ja -dárbbuid. Dát golbma foandaguovllu leat ee. čuovvolan sámi dutkama oktasaš prošeaktaalmuhemiin mii lea sámi identitehta, kultuvrra ja ealahusovddideami birra digitálejuvvon máhttoservodagas.

Čuovvoleapmin St.died. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning* ja maŋŋá ráđđádallamiid Sámedikkiin mandáhta ja lávdegoddečoahkádusa birra Máhtodepartemeanta nammadii borgemánu 30. b. 2010 lávdegotti vai čielggada sámi dutkama ja alit oahpahuš. Lávdegottii jodihii professor Nils A. Butenschøn. Lávdegoddi geigii iežas čielggadeami geassemánu 2012, ja dan namma lei *Langs lange spor*. Čielggadeapmi lea viiddis, ja dat giedahallá dehálaš, mohkkás ja oktiimanni čuolbmačoahkiid. Lávdegotti árvalusat šadde árvoštallojuvvot gulaskuddamiiguin eará áššáigullelaš departemeanttaiguin, Sámedikkiin ja earáge áigejuvvo dilis ásahusaiguin.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta atná dárbbalažžan buoridit máhtu álgoálbmogiid ja riikkalaš unnitjoavkkuid birra stáhtalaš hálldahusa buot dásiin. Departemeanta lea danne ráhkadan digitála oahppoprográmma mainna lea vejolaš geahčadit joavkkuid historjja ja servodatdilálašvuodaid ja oahppat daidda gullelaš lágaid ja njuolggadusaid.

Sáme gielaid ja sámi kultuvrra nanusmahttin

Ráđdehusa bajimuš ulbmil dainna bargguin mii dahkkojuvvo, lea ahte sáme gielat, namalassii dav-

visáme giella, julevsáme giella ja oarjelsáme giella, galget ovddiduvvot ja leat ealli gielat boahpteáigisge. Ráđdehus lea, St.died. nr. 28 (2007–2008) *Sáme politihkka* ja *Sáme gielaid doaibma plánnain*, váldán badjelasaš ovddasvástádussan sihkkarastit ahte sáme gielat ovdánit. Sáme gielaid ovddidanbargu nannejuvvo sierranas servodatsurggiin, erenoamážit oahpahušas, almmolaš bálvalus- ja fuollafálaldagain ja sáme gielaid geavaheamis ja oinnosmahttimis almmolaš oktavuodain. Nuortalaš giela ja bihtánsáme giela dáfus ovddidanbargu mearkkaša ráđjarasttideaddji prošeavttaid, maid vuoddu lea gielaid duohta dilli.

Sáme gielaid doaibma plánnas lea vuoddu biddjojuvvon viiddis ja guhkesáigásaš ángiruššan, mii rasttida sihke surggiid ja hálldahusdásiid. Doaibma plána almmuhuvvui jagi 2009, ja dat galgá doaibmat 5 jagi. Sámediggi ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta oktii heivehit doaibma plána čuovvoleami. Vuostamuš raporta doaibma plána doaibmabijuid čadaheami birra geigejuvvui gidat 2011. Nubbi raporta biddjojuvvui ovdan čakčamánu 2013.

Dannego sámelága jagi 2007 giellanjuolggadusat árvoštallojuvvojit, ja go sámelága giellanjuolggadusaid hálldahusanguovlu lea viiddiduvvon fátmastit julevsámi ja oarjelsámi giellanjuolggadusaid ođđasis. Departemeanta lea geahčadan riikkalaš ja riikkaidgaskasaš geatnegašvuodaid mat gusket sáme giellii.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta lea sádden raportta dan geahčadeamis Sámediggái, ja dat galgá leat vuolggasadjin divaštallamiidda ja ráđđádallamiidda mat leat giellanjuolggadusaide guoski čuolbmačoahkiid birra.

Departemeanttas lea bargu jodus, mas galget heivehit sáme giela IKT-geavaheapmái. Ulbmil lea ahte buot almmolaš registarat galget sáhttit registreret sáme gielaid čállinmearkkaid riehta, ja ahte galgá leat vejolaš lonohallat dieđuid registariid gaskka. Oassin dán barggus leat mearriduvvon arvat ođđa bakkolaš IKT-standárddat almmolaš suorggi várás.

Bargu mii galgá nanusmahttit sáme gielaid, gáibida guhkesáigásaš rahčama. Njuolggadusčoahkit mat addet bođu olbmuid vuoigatvuoda geavahit sáme giela go lea dahkamuš almmolaš eiseválddiiguin, sáme gielaid buorránan árvu ja ulbmálaš doaibmabijut leat ovtas váikkuhan dasa, ahte sáme gielaid dilli mángga servodatsuorggis orru leamen buorránan. Rávesolbmuid beroštupmi vázzit sáme giel kurssaid ja olbmuid beroštupmi váldit alit oahpu sáme gielain lea buorránan mearkkašahti ollu. Nordlándadutkama giel-

laiskkadeamis, mii lei jagi 2012, vástidedje 32 pst. davvisámiin, 50 pst. julevsámiin ja 49 pst. oarjelsámiin ahte sii hálliidit oahppagoahhtit sámegiela dahje oahppat eambbo sámegiela.

Vásihuvvon lea ahte okta deháleamos váikkuhanneavvuin lihkostuvvamii systemáhtalaš giella-bargguin, lea searvat sámegiela hálddašanguvlui. «Guovttagielalášvuodaruđat » leat deháleamos ekonomalaš váikkuhanneavvu go sámegiela hálddašanguovllu gielddat ja fylkkagielddat galget sihkkarastit guovttagielaláš bálvalusfálaldagaid. Jagi 2006 rájis leat Divttasvuona suohkan, Snoasa suohkan, Loabága suohkan ja Røyrviikka suohkan searvan hálddašanguvlui.

Ráddehusas leat, Kulturloktema oassin, erenomas ángiruššan sámi kultur- ja gielladoaibmabijuiguin áigodaga 2013–2017. Várrejuvvon lea oktiibuot 50 milj. ruvdnosaš rápma dán ulbmilii viđa jahkái.

Sámi geavaheaddjiid buorre deaivvadeapmi almmolaš bálvalusaiguin

St.died. nr. 28 (2007–2008) *Sámepolitihkka* geažiduvvo ahte áigot eambbo fuomášumi bidjat nama-huvvon «árgabeapolitihkkii».

Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta áigu bargat buoridan dihtii sámi geavaheaddjiid deaivvadeami almmolaš hálddahusain ja bálvalusdoaimmaiguin. Sámi ja sámegielaláš geavaheaddjiid vuhtiiváldin galgá eanaš heivehuvvot oassin dábalaš almmolaš bálvalusfálaldagaide. Dát mearkkaša ahte ortnegiid mat gusket sihke sámiide ja álbmogii muđuid, galget dábalaš čálgoortnegat ja hálddašanorgánat fuolahit.

Nordlándda fylkkamáne lea mánggaid jagiid háhkan alccesis hárvaneami iežas rollas mas galgá rávvet suohkaniid main leat sámi geavaheaddjit. Nordlándda fylkkamáne čadaha ovddasmani prošeavtta mas ulbmil lea ee. oažžut eanet dieduid sámi áššiid birra dain suohkaniin main leat sámit, kártet suohkaniid rávvendárbbu ja čadahit máhtto buorideaddji doaibmabijuid suohkaniid hálddahusa várás. Prošeavtta ruhtada Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta iežas bušeahas, ja prošeakta vurdojuvvo leat gárvvis jagi 2014.

KS, Sámediggi, Gieldda- ja guovlodepartemeanta ja Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta leat álggahan ovttasbarggu mas ulbmil ee. lea kártet gielddasuorggi hástalusaid go galget addit ovttadássasaš bálvalusaid sámi álbmogii. Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta

áigu háhkat olgguldas raportta mas árvoštallojuvvojit dat golut mat suohkaniin duodaid leat guovttagielalášvuoda geažil.

Manimuš jagiid ulbmil lea leamaš nannet sámegielaid dainna lágiin, ahte dilálašvuodát láchčöjuvvojit olbmuide beassat eambbo geavahit sámegiela almmolaččat ja lasihit almmolaš diehtujuohkima sámegillii. Dilli orru ovdáneamen riehta, muhto ain lea dárbu dán suorggis bidjat searaid doaibmat. Dehálaš dat ii leat duššefal bođu geavaheaddjiide, go gielat bohtet buorebut oidnosii, de gielaid árvodássige buorrána. Go gielat geavahuvvojit, de dalle sámi terminologijjatge ovdánit sieranas servodatsurggiin.

Dakkár ealáhusat ja resursavuodđu mat vuhtii váldet sámi kultuvrra ja eallinvuogi sámi guovlluin Sámi kultuvrra láchkasuodjalus siskkilda sihke jurddalaš kulturdovdahemiid, nugo gielaid, oskku ja dáidaga, ja ávnnaslaš eavttuid mat leat vuodđun sámiid ollislaš kulturdoaibmamuššii (sámi kultuvrra luondduvuodđu). Dán ávnnaslaš vuodus leat váldoealáhusat boazodoallu, eanadoallu ja guolásteapmi guovdilis oasis. Dehálaččat leat maiddái váldoealáhusaid lotnolasvuodát eará árbevirolaš sámi ealáhusaiguin, nugo dujiin ja meahccealáhusaiguin. Ođda ealáhusat leat dasto vel dehálaččat bargosajiid ja ássamiid dáfus sámi guovlluin.

Sámi vuoigatvuodalávdegoddi II lea čielggadan ášši mii guoská vuoigatvuhtii eatnamiidda ja čáziide, ja daid hálddašepmái ja geavahepmái, dain guovlluin mat leat sámiid árbevirolaš guovllut Romssa rájis gitta máttás Hedmárkui (NOU 2007: 13). Lávdegotti árvalusain muhtumat gusket maiddái Finnmárkui. Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeantta bargu árvalusaiguin maid Sámi vuoigatvuodalávdegoddi II lea buktán, lea jodus, ja dál leat ráddádallamat Sámedikkiin das mo galget čuovvoluvvot lávdegotti árvalusat áššegiedahallan- ja ráddádallanlága hárrái. Vuodđu biddjojuvvo viiddis diehtujuohkin- ja gulaskuddanprosessii. Departementii lea dehálaš doallat oktavuodaid Gielddaid guovddášlihtuin, áššáigullevaš fylkkasuohkaniiguin ja suohkaniiguin, Sámedikkiin ja ealáhusorganisašuvnnaiguin ja berošteaddjiid organisašuvnnaiguin.

Njukčamánu 2011 álggahuvvojedje šiehtadallamat davviriikkalaš sámi konvensuvnna birra, ja jagis galget leat golbma čeahkkima. Dat geat šiehtadallet, leat Suoma, Norgga ja Ruota sáttatgottit.

Juolludeamit eará departemeanttaid bušehtain

Sámi ulbmiliidda juolluduvvojit ruđat mángga departemeantta bušehtain. *Juolludeamit sámi ulbmiliidda jagi 2014 stáhtabušehtas* nammasaš

preanttus govvida ollislaččat sámi ulbmiliid jagi 2014 stáhtabušehttaárvalusas. Preanttus lea ee. gávdnamis Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantta internehtasiidduin www.regjeringen.no.

Kap. 1533 Sámediggi

(1 000 ruvnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		
		Rehketdoallu 2012	bušehtta 2013	Árvalus 2014
50	Sámediggi	234 350	259 460	265 540
54	Sámeálbmotfoanda	2 536	2 535	5 000
	Supmi kap. 1533	236 886	261 995	270 540

Poasta 50 Sámediggi

Álgošánit

Sámediggi ásahuvvui sámelágain vai doaima Vuodđolága § 110A mielde. Álbmotválljen orgánan Sámedikkis lea stuorra friddjavuohta. Sámediggi ii leat dábaláš etáhta dahje ráđdehusa vuollásaš orgána. Danne ráđdehusa ii leat ovddasvástádus Sámedikki politihkalaš doaimmas dahje mearrádusain maid Sámediggi dahká politihkalaš orgánan. Juohke áidna stáhtarádis lea dattetge vuodđolágalaš ovddasvástádus juolludusain mat juolloduvvojit su departemeantta bušehtas.

Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantta, Máhtodepartemeantta, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta, Kulturdepartemeantta, Birasgáhtendepartemeantta, Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ja Olgoriikadepartemeantta juolludit jahkásaččat juolludusaid Sámediggái. Guhte dáhttu eanet dieđuid juolludusaid birra mat juolluduvvojit Sámediggái, gávdná daid prentosis man namma lea *Juolludeamit sámi ulbmiliidda jagi 2014 stáhtabušehtas*.

Sámediggi beassá spiehkastit bruttobušehtenvuodđojurdagis ja oažžu juolludusaid Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantta, Máhtodepartemeantta, Kulturdepartemeantta, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta, ja Birasgáhtendepartemeantta 50-poasttain. Várašemiin ahte Stuorradiggi mearrida bušehta, de Sámediggi juolluda guđege departemeantta juolludan ruđaid iežas jagi mañimuš dievasčoahkkimis. Sámediggi juolluda ruđaid iežas vuoruhusaid mielde, muhto dan mielde mo Stuorradiggi lea mearridan bušehta.

Sámedikki ekonomijahálddašeami rámaid mearrida Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantta Sámedikki ekonomijahálddašeami váldoinstruvssas. Váldoinstruksa gusto maid juolludemiide mat bohtet eará departemeanttaid bušehtain ja vejolaččat bođuide eará sajiin. Instruksa lea mearriduvvon Sámelága §:s 2–1 goalmát laddasa vuodul. Váldoinstruvssas departemeantta lea mearridan ahte stáhta ekonomiijanjuolggadusat ja ekonomijastivrema njuolggadusat stáhtas gustojit Sámediggáige. Departemeantta eaktuda dattetge ahte ekonomiijanjuolggadusat ja mearrádusat galget geavahuvvot nu, ahte dat addet Sámediggái árvoštallanvejolašvuodaid go dat lea álbmotválljen orgána.

Sámedikki iežas ovddasvástádus lea čadahit eastadeaddji sihkkarvuodabálvalusa, gč. Sihkkarvuodálága § 5.

Jagi 2014 ulbmilat ja vuoruhusat

Sámedikkis lea álbmotválljen orgánan iežas váldi, ja iežas ovddasvástádus, politihkalaš doaimmastis. Guhte sihtá dárkilat čilgehusa Sámedikki ulbmiliid birra, gávdná dieđuid Sámedikki iežas strategijadokumeanttain ja bušehtamearrádusain.

Jagi 2014 bušehtta

Poastta vuodđujuolludus galgá ee. gokčat politihkalaš barggu doaimmaheami, ja Sámedikki hálddahuš, ja vel gielddaid ja fylkkagielddaid lassegoluid mat bohtet go čuovvolit sámelága giellanjuolggadusaid.

Jagi 2012 raporta

Ráddehus bidjá ovdan Stuorradiggái stuorradiggediedáhusa juohke jagi Sámedikki doaimma birra. Sámedikki iežas jahkediedáhus biddjojuvvo mielddusin stuorradiggediedáhussii. Diedáhus Sámedikki jagi 2012 doaimma birra raporteret mo Sámediggi lea geavahan ruđaid mat juolluduvvodejje stáhtabušehtas.

Poasta 54 Sámeálbmotfoanda

Álgosánit

Go Stuorradiggi giedahalai jagi 2000 ođasmahttojuvvo riikabušehta, de ásahuvvui Sámeálbmotfoanda oktasaš buhtadassan daid vahágiid ovdii ja dan vearrivuoda geažil maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii.

Foandda vuoiu dahje dinestus lea mearriduvvon leat seamma sturisin go guhkesáigásaš stáhtaobligašuvnnainge lea 10 jagi áigodahkii. Foandda bissovaš vuodđu lea leamaš 75 milj. ruvnnu. Foandavuoiu lei 4,65 milj. ruvnnu jahkásaččat foandda ásaheami rájis mii lei jagi 2010. Reantologu vuolideami geažil unniduvvui foandavuoiu 2,535 milj. ruvdnui jahkái jagi 2011 rájis. Vuoitomálla sadjái bohtet jagi 2014 rájis dábálaš jahkásaš juol-

ludeamit. Rievdadus mielddisbukta maid ahte jahkásaš juolludeamit lassánit.

Foandda vuoiu galgá geavahuvvot doaimbábijuide mat nannejit sámegeielaid ja sámi kultuvrra. Sámediggi mearrida jahkásaš bušehtamearrádasain mo foandda vuoiu galgá vuoruhuvvot.

Jagi 2014 bušehtta

Jahkásaš juolludeamit kapihttala 1533 poasttas 54 leat guhkesáigásaš stáhtaobligašuvnnaid reantogeahppáneami geažil njedjan 45 proseanttain dan rájis go foanda ásahuvvui jagi 2000. Jagi 2014 rájis bohtet vuoitomálla sadjái dábálaš, jahkásaš juolludeamit. Jahkái 2014 lea árvaluvvon lasihit doarjaga 2,535 milj. ruvnnus 5 milj. ruvdnui. Juolludusa ulbmil bissu rievdatkeahhtái, ja Sámedikki dievasčoahkkin galgá ain doaimmat juolludusa stivran.

Jagi 2012 raporta

Jagi 2012 juolluduvvon vuoiu lei foandda jagi 2011 vuoiu. Jahkásaš vuoiu meroštallojuvvo 3,38 proseantasaš reantologu vuodul. Diedáhus Sámedikki jagi 2012 doaimma birra, mii gieskat biddjojuvvui Stuorradikki ovdii, addá dárkilat dieđuiddas mo Sámediggi vuoruhii foandda vuoiu.

Kap. 4533 Sámediggi

(1 000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		
		Rehketdoallu 2012	bušehtta 2013	Árvalus 2014
51	Sámeálbmotfoandda vuoiu	2 536	2 535	
95	Sámeálbmotfoandda foandakapítála			75 000
	Supmi kap. 4533	2 536	2 535	75 000

Poasta 51 Sámeálbmotfoandda vuoiu

Evttohuvo heaittihit poastta, gč. válddahallama kapihttala 1533 poasttas 54.

Poasta 95 Sámeálbmotfoandda foandakapítála

Sámeálbmotfoanda vuodđuduvvui jagi 2000. Foandakapítála lea vuodđudeami rájis leamaš 75 milj. ruvnnu, mii lea biddjojuvvon kontoloatnan stáhtii reanttuin mii vástida logi jagi čatnanáiggi stáhtaobligašuvnnaid rentui. Jahkásaš dinestus foand-

das lea leamaš 2,5 milj. ruvnnu, mat leat ruhtadan sierranas doaimbábijuid mat galget nanusmahttit sámi giela ja sámi kultuvrra. Odasmahttin-, hálddahu- ja girkepartemeanta árvala ahte foandda dinestus jotkojuvvo dábálaš juolludeapmin ja ahte foandamekanisma galgá heaittihuvvot jagi 2014. Juolludeami ulbmil bissu rievdatkeahhtá. Dan geažil dinestusjuolludeapmi unniduvvo 2,5 milj. ruvnnuin. Dán supmái vástidit unniduvvon reantogolut kapihttalis 1650 Stáhtavealgi, reanttut jna. riikkasiskkáldas stáhtavealggis mii gullá Finánsa-departemeantta bušehttasuorgái. Heaittiheapmi mearkkaša dasto vel ahte foandakapítála mii lea 75

milj. ruvnu sirdojuvvo ruovttoluotta stáhtakássii. Teknihkalaččat dat dahkkojuvvo nu, ahte foan-

dakapítála čállojuvvo dinestussan kapihttala 4533 postii 95.

Kap. 1534 Juolludeamit sámi ulbmiliidda

(1 000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		Árvalus 2014
		Rehketdoallu 2012	bušeahhta 2013	
50	Sámi allaskuvla	5 110	5 800	6 403
51	Divvun	5 246	5 419	5 609
72	Sámegiella, diehtjuohkin jna.	8 156	5 330	4 717
	Supmi kap. 1534	18 512	16 549	16 729

Poasta 50 Sámi allaskuvla

Álgošánit

Sámi allaskuvla doaimmaha mánga barggu departemeantta ovddas sámedipolitiikalaš suorggis. Allaskuvla lea Sámi statistihkalaš fágalaš guorahallanjoavkku čállingoddi ja Sámi ofelaččaid ortnega čállingoddi. Dasto allaskuvllas lea mánggajahkásaš doaimmamuš sámi árbedieđu duodašteamis ja gaskkusteamis, mii lea Árbediehtuprošeahkta. Departemeantta maid juolluda jahkásaččat ruđaid allaskuvlla Sámi lohkan-guovddáži.

Jagi 2014 ulbmilat ja vuoruhusat

Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavku lea vuodduuvvon čuoovolan dihtii stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallanvugiid. Joavkku bargoulbmil lea buoridit diehtovuđu bušeahttabarggu várás ja árvoštallamiid ja mearrádusaid várás mat dahkkojuvvojit stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki ráđđádallamiin. Guorahallanjoavku galgá almmuhit jahkásaš raportta mii čájeha sierranas surggiin dili ja ovdánanmearkkaid sámi servodagas.

Sámi ofelaččaid ortnet viiddiduvvui – golbmasis njealljásii – skuvllajagi 2013–2014 rájis. Sámi ofelaččaid ortnet galgá buoridit Norgga nuoraid máhtu sámiid ja sámi dilálašvuodaid birra. Deháleamos ulbmiljoavku leat joatkkaskuvllaid nuorat. Áigumuš lea ahte doaimmabidju lea mielde áiddasteamen nállevalaheami ja čearddalaš vealaheami, ja galgá buktit áigái sámi nuoraid ja eará nuoraid gulahallama. Viiddideami maŋŋá Sámi ofelaččat sáhttet galledit ollu eanet skuvllaid go ovdal.

Árbediehtuprošeahkta ulbmil lea háhkat, duodaštit ja systemáhtalaččat ordnet sámi árbemáhtu Norggas, erenoamážit dan mii guoská luonddu áddemii ja geavaheapmái. Vuhtii galget váldojuvvot sámi árbemáhtolaččat ja sámi báikkálaš servodagat. Guhkesáigásaš ulbmil lea ahte árbevirolaš máhttu galgá duodaštuvvot, vai dat sáhtta gullat vuđđui mas almmolaš mearridanproseassat doibmet. Jagi 2014 barggu ulbmil lea ovddidit Sámi allaskuvlla ovttasbarggu sihke báikkálaš doaimmaguimmiiguin Norggas ja áššáigullelaš fágabirrasiguin.

Sámi lohkan-guovddáš lea riikkalaš resursaguovddáš mii galgá buoridit sámegiela oahpaha ja oahpaha mii lea sámegillii. Guovddáš galgá čohkket, muohkadit ja gaskkustit dieđuid sámegiela njálmálaš ja čálalaš geavaheami birra gokčan dihtii oahpahušvuogádaga dárbbu. Dasto galgá guovddáš doaimmat fágabirasin oahpahušvuogádaga várás áššiin mat gusket sámegiela oahpahušsii ja oahpahušsii mii lea sámegillii. Odasmahttin-, hálddahuš- ja gircodepartemeanta deattuha dehálažžan ahte guovddáš vuoruhaga bargat julevsámegielain ja oarjilsámegielain, ja lassin vel ovddida davvisámegiela.

Jagi 2014 bušeahhta

Juolludus galgá geavahuvvot Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavkku doibmii, Sámi ofelaččaide, Árbediehtuprošektii ja Sámi lohkan-guovddáži. Sámi lohkan-guovddáš oazžu maid ruđaid Máhttodepartemeantta bušeahkas. Sámi allaskuvllas lea vejolašvuotta geavahit juolludus osiid Árbediehtuprošeahkta báikkálaš doaimmaguimmiid goluide.

Jagi 2012 raporta

Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavkku jagi 2012 raporta, *Sámi logut muitalit 5*, válddi ovdan ee. sámegeiela dili skuvllas, sámi luonddu geavaheami ja sámi dutkama.

Sámi ofelaččaid ortnet čadahuvvui ollu skuvllaid galledemiin jagi 2012. Árvvoštallan mii dahkkojuvvui jagi 2007 čájehii ahte ofelaččat orrot buorideamen máhtu ja orrot jávkadeamen ovdagáttuid ja boasttu govahallamiid sámi kultuvrra birra. Ofelaččaid galledeamit leat gilván oahpu sihke oahpaheaddjiide ja oahppiide.

Árbediehtu-prošeavtta álgomuddu álggii jagi 2008 ja loahpahuuvvui jagi 2011. Dán muddui gulai geahččalit doaimmaguoibmemalle mii galggai leat Sámi allaskuvlla ja áigequovdilis sámi ášahusaid gaskkas. Bargu jotkojuvvui jagi 2012. Sámi lohanguovddáš rávvii jagi 2012 skuvllaid miehtá Norgga sámegeiela oahpahusa birra.

Poasta 51 Divvun

Álgosánit

Divvun álggahuuvvui prošeaktan jagi 2004 ja dan leat jagi 2010 lohppii ruhtadan Sámediggi, Máhtodepartemeanta ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta. Jagi 2011 Divvun várás álggahuvvojedje bissovaš bargosajit Romssa universitehtii, maid Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta ruhtada. Divvun lea ee. ráhkadan digitála pedagogalaš neavvuid ja stávendárkkistanprográmmaid ja divvunprográmmaid davvisámegeiela, julevsámegeiela ja oarjilsámegeiela várás. Ođđaáigásaš giellateknologiija geavaheapmi lea eaktun dasa, ahte sámegeielat sáhttet seailut geavahangiellan otnáš servodagas.

Jagi 2014 ulbmilat ja vuoruhusat

Ovttasrádiid Romssa universitehtain Divvun buoriduvvo ain eambbo.

Jagi 2014 bušeahtta

Juolludus galgá geavahuuvvot Divvuma doibmii Romssa universitehtas.

Jagi 2012 raporta

Divvun ja Giellatekno, namalassii Romssa universitehta guokte bargojoavkku sámi giellateknologiija várás, ožžo davviriikkalaš giellabálkkašumi Gollegiella jagi 2012. Divvun virgádii čakčat 2012 julevsámi gielladutki ja bargá dál eambbo aktiiv-

valaččat julevsámegeielain. Jagi 2012 almmuhuvvui ođđa veršuvdna stávenprográmmas man lea vejolaš geavahit aviisa- ja girjebuvttadeamis. Bargu lea maid leamaš jođus prográmmaid mii sáhtta jorgalit girjedárogieida ja davvisámegeiela gaskka, ja davvisámegeiela reaidut leat ođasmahttojuvvon MS Office várás, davvisámegeiela hállánsyntesa ja tearbmavuoddu ja neahttasátnegirjebáiki *risten.no*.

Ovttasbargu Giellateknoin galgá oazžut áigái terminologiijasátnegirji hálldahusa ja almmolaš hálldašeami várás, ja bargu lea maid álggahuuvvomas galget ráhkadit sámi boallolávddi mobiila operatiivavuogádagaid várás. Ovttasbargu lea leamaš Aajege giellaguovddážiin mii lea Pláššes, ja dan oktavuodas leat bargan giellaoahppanprográmmaid mii galgá leat mobiila ovttadagaid várás. Dasto leat jagi 2012 barggut leamaš jođus mas ráhkadit oarjelsámi stávenprográmma ja ođđa terminologiija ja buoridit siskkáldas struktuvrra vai lea vejolaš iskat kvalitehta systemáhtalaččat.

Poasta 72 Sámegeiella, diehtujuohkin jna.

Álgosánit

Sámegeiela galgá šaddat vejolaš geavahit buot servodaga joregiin, gč. St.died. nr. 28 (2007–2008) *Sámepolitihkka*. Sámegeielaid seailuheapmi ja nanusmahttin mearkkašit ollu go áigumuš lea gáhttet ja ovddidit sámi kultuvrra ja eallinvuogi. Sámegeiella lea sámi kultuvrras dehálaš caggi ja ráđdehus-sii dehálaš ángiruššansuorgi.

Jagi 2014 ulbmilat ja vuoruhusat

Juolludanortnega ulbmil lea buoridit sámegeielaid geavaheami dainna lágiin ahte gielaid galgá šaddat vejolaš eambbo geavahit almmolaččat, ahte galget šaddat eanet sámegeielalaččat, ahte eanet dieđut juhkkajuovvot sámiide sámegeilli ja ahte eanet dieđut sámiid dilálašvuodaid birra juhkkajuovvot Norgga álbmogii muđuid.

Jagi 2014 bušeahtta

Árvaluvvon juolludus lea veaháš unniduvvon ovddeš jagiid ektui, ee. go ruđain oassi lea sirdojuvvon kapihttalii 1500 poastta 22 Dutkan ja kapihttala 1534 poastta 50 Sámi allaskuvla. Hálldašeapmi doarjjaruđaid osiin fápmuduvvo Nordlándda fylkkamánii. Jagi 2014 departemeanta áigu ieš juogadit doarjjaruđaid ohcamušaid čielga prošeavttaide mat galget jođihuvvot čuovvovaš doaimmiid namas:

- Romssa universitehta (gielladoaimmabijut Sámi giellateknologiija guovddáža ja/dahje Divvuma namas)
- Nuortasámi musea
- Lulli-Trøndelága fylkkamánne (gulahallankonferánsa, boazodoallu ja eanaeaiggádat)
- Hálddahusa ja IKTa direktoráhta (IT-standárd- daid álggaheapmi)
- Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš (dásseárvoprošakta)

Jagi 2012 raporta

Jagi 2012 ruhtadoarjagiid juogadeamis leat oarjil-sámeigiella ja julevsámeigiella vuoruhuvvon. Olles juolludusas mii lei 5,330 milj. ruvnnu stuoru, leat sullii 2,45 milj. ruvnnu geavahuvvon sierranas doaimbajiide nannen ja ovddidan dihtii oarjil-sámeigiella ja julevsámeigiella. Lassin leat ruđat juolluduvvon dan poasttas nuortasámi ja bihtásámi doaimbajiide.

Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš

(1 000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		Árvalus 2014
		Rehketdoallu 2012	bušeahhta 2013	
01	Doaimmagolud	5 809	3 319	3 370
21	Mánnggalágan doaimmagolud, <i>sirdin vejolaš</i>			1 800
	Supmi kap. 1535	5 809	3 319	5 170

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš

Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat.

Gáldu ásaheapmi lei *Olmmošvuoigatvuodaid doaimmaplána* doaimbajidju, gč. St.dieđ. nr. 21 (1999–2000) *Menneskeverd i sentrum*. Áigumuš guovddážiin lea buoridit olbmuid máhtu sámi vuoigatvuodaid ja álgoálbmotvuoigatvuodaid birra, ja olbmuid áddejumi dain. Guovddáš galgá čohkket, systemáhtalaččat ordnet ja gaskkustit áššáigullevaš dieđuid álgoálbmotvuoigatvuodaid birra. Njuolggadusaid mielde guovddáš galgá Norggas ovddimusat lágideat olbmiljoavkkuid várás dieđuid ja daid gaskkustit. Olmmošvuoigatvuodaid doaimmaplána boahťa ovdan ahte sierra go gelbbolašvuodaguovddáš báikáduvui Davvi-Norgii, lei áigumuš buoridit olbmuid dieđuid álgoálbmotvuoigatvuodaid birra erenoamážit dán riikkaoasi álgoálbmotvuoigatvuodaid birra.

Stivra lea guovddáža bajimus orgána, ja das lea njuolggadusaid mielde ovddasvástádussan fágalaš ovddideapmi, resursageavaheapmi, vuoruhuvvon ja strategiijaid ráhkadeapmi guovddáža doaimma várás. Ođđa stivra nammaduvvui guovvamánus 2013. Stivra nammaduvvo golmma jahkái.

Rambøll Management Consulting čadahe departemeantta ovddas barggu mas árvostalai Gáldu jagi 2012. Árvostallan čájeha ahte Gáldu bargá árrjalaččat ja viidat sihke riikkalaš ja riikk-

aidgaskasaš ulbmiljoavkkuid guovdu. Rambøll seammás čujuha ahte lea dárba čielggasmahttit mat bargguit gullet Gáldui ja maiddái ráhkadit čielgasat ulbmiliid ja vuoruhemiid ja ulbmilolašuhthemiid indikáhtoriid. Gáldu čuovvola meroštallama árvalusaid.

Jagi 2014 ulmilat ja vuoruhusat

Gáldu lea fágalaččat iehčanas ásahus mii mearrida iežas ulbmiliid ja makkár gáibádusat galget leat bohtosiidda daid rájaid siskkobeahte maid departemeantta mearrida.

Jagi 2014 bušeahhta

Poasta 01 Doaimmagolud

Juolludus galgá gokčat Gáldu jagi 2014 doaimma.

Lassin juolludeapmái Ođasmahttin-, hálddahus- ja girke departemeantta bušeahtas galgá doarjja boahťit guovddáža doaimmii Olgoriikadepartemeantta bušeahtas, kapihtala 163 poasttas 72 Olmmošvuoigatvuodaid ja demokratiija.

Mánáid-, dásseárv- ja searvadahttindepartemeantta Ođasmahttin-, hálddahus- ja girke departemeantta ja Sámediggi juolludat Gáldui ruđaid prošeaktavirgái mas virggalaš galgá bargat ovtadássásašvuodain ja vealaheami vuostálastimiin. Prošeakta álggahuvvui jagi 2010 ja galgá loahpahuovot jagi 2014. Gáldu bargonávccaid váilivuodá geažil jagi 2011 ja jagi 2012 prošeavttas leat oasit manjonan.

Jagi 2012 raporta

Gáldu oaččui 3,214 milj. ruvnnu vuodđojuolludus-
san jahkái 2012 Ođasmahttin-, hálddahus- ja girko-
departemeantta bušeahtas, ja 1 milj. ruvnnu Olgo-
riikadepartemeantta bušeahtas. Lassin Gáldu
oaččui prošeaktaruđaid Ođasmahttin-, hálddahus-
ja girko departemeanttas, Olgoriikadepartemeant-
tas, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindeparte-
meanttas, Sámedikkis ja Barentsčállingottis.

Dehálaš neavvu Gáldu diehtujuohkindoaim-
mas lea neahttauskádat *galdu.org*, mas leat dieđut
dárogillii, sámegillii ja eanjalasgillii. Neahttabáik-
kis ledje jagi 2012 badjel 100 000 galledeaddji, ja
eanetgo 500 000 siidogeahčadeami. Gáldu alm-
muha áigečálaráiddu Gáldu Čála – álgoálb-
motvuoigatvuođaid áigečála, mii čalmmustahtá
fáttáid mat leat áigegeuvdilát sihke sámiiide ja eará
álgoálbmogiidda. Jagi 2012 Gáldu lea váldán okta-
vuoda heivvolaš ásaheide dieđihan dihtii Gáldu
Čállaga birra, ja almmuhan oasseraportta mii

gullá prošeaktii «Samisk selvbestemmelse – land,
ressurser og tradisjonelle næringer». Muđuid
Gáldu lea almmuhan mánja Gáldu Čállaga
espánnjagillii ja ruoššagillii jagi 2012, ja dat lei
oassi barggus mii galgá nannet diehtogaskkuste-
ami álgoálbmogiid vuoigatvuođaid birra.

**Poasta 21 Mánngalágan doaibmagolut –
sirdin vejolaš**

Árvaluvvo ahte álggahuvvo sierra poasta masa čál-
lojuvvojit dat prošeavttat gollun maidda leat
olgguldas ruhtadeamit. Ulbmil lea earuhit proše-
aktagoluid dábaláš doaibmagoluin. Juolludeapmi
árvaluvvo leat seamma dásis go dinestusjuollu-
deamitge. Árvaluvvo ahte lasihuvvojit dakkár
ášsesánit go «*vejolaš sirdit*» vai daid prošeaktadi-
nestusaid mat leat dihto jagi, lea vejolaš geavahit
prošeaktagoluide mat leat jagi manjá, jos dinestu-
sat ja golut eai áiggi dáfus heive oktii.

Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddaš

(1 000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		Árvalus
		Rehketdoallu	bušeahtta	
		2012	2013	2014
02	Mánngalágan boadut	2 250		1 800
18	Buohcuvuodaruđaid buhtadeapmi	247		
	Supmi kap. 4535	2 497		1 800

Poasta 02 Mánngalágan boadut

Jagi 2012 rehketdoallu siskkilda ee. juolludeami
Olgoriikadepartemeanttas, gč. čilgehusa kapihtta-
lis 1535.

Boahtopoasta siskkilda maid daid prošeavt-
taid olgguldas ruhtadeami, mat čađahuvvojit
Gáldu namas, gč. máinnašeami mii lea kapihttala
1535 poasttas 21, dás bajábealde.

Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1 000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvvon		Árvalus
		Rehketdoallu	bušeahtta	
		2012	2013	2014
01	Doaibmagolut	7 506	4 378	4 450
21	Erenoamáš doaibmagolut, <i>sirdin vejolaš</i>			1 900
	Supmi kap. 1536	7 506	4 378	6 350

Álgosánit

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš, mii lea

Guovdageainnus, lea hálddašanorgána mas leat
sierra fápmudusat. Guovddázis lea buolabiras
boazodoalloovttasbarggus dehálaš doaibma, ja dat

fuolaha sihke fágalaš dárbbuid ja oktiiheivehallandárbbuid guovddáža ulbmiljoavkkuid várás. Dehálazžan adnojuvvo ahte boazodoalloálbmogiin ja sin organisašuvnnain galgá leat lagaš oktavuoha guovddáži, ja guovddáš galgá doaimmat ovttasrádiid Boazodoalloálbmogiid máilmeorganisašuvnnain. Guovddáš galgá veahkkinn gaskkustit ja lonohallat dieđuid ja oáččuhit áigái árkatalaš guovlluid boazodoalloálbmogiid fágalaš ovttasbarggu. Bargu galgá sin várás leat guđet leat ealahusdoaimmit, almmolaš eiseválddit, dutkanbirrasat ja eará fágabirrasat, ja vel riikkaidgaskasaš organisašuvnnat ja ovttasbargoorganat.

Stivra lea guovddáža bajimus orgána, ja das lea njuolggadusaid mielde ovddasvástádus fágalaš ovddideamis, resursageavaheamis, vuoruhusain ja guovddáža várás strategijaid ráhkadeamis. Stivrra čoahkádus speadjalastá dáláš rádjearastideaddji boazodoallovttasbarggu. Stivra nammaduvvo njealje jahkái, ja boahte stivraáigodat álgá suoidnemánu 1. b. 2014.

Jagi 2014 ulbmilat ja vuoruhusat

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš lea fágalaččat iešmearrideaddji ášahus mii mearrida iežas ulbmiliid ja bohtosiid gáibádusaid daid rájaid siskobealde maid Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeanta mearrida.

Jagi 2014 bušeahtta

Poasta 01 Doaimmagolut

Juolludus galgá gokčat Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáža doaimma jagi 2014. Guovddáš oážžu lassin prošeaktadoarjagiid eará oasseruhtadeaddjiin sihke Norggas ja olgoriikkas.

Jagi 2012 raporta

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš viiddidii jagi 2012 iežas álgoálbmotovttasbarggu ášahusaiguin, organisašuvnnaiguin ja boazodollui gullevaš álbmogiiguin Ruoššas, Kiinnás, Mongolias, Suomas, Ruotas ja Norggas. Álbmogis-álbmogii-ovttasbargguinis davviguovlluin guovddáš, ja Boazodoalloálbmogiid máilmmelihttu, leat álggahan prošeavttaid mat sáhttet ollu mearkkašit guovddáža doaimmaide ovddas guvlui. Guovddáš dieđiha ahte leat dramáhtalaš nuppástusat álgoálbmogiid servodagain Árkatisis dákkádatnuppástusaid ja industriijalaš huksemiid geažil, ja atná dehálazžan čalmustahttit báikkálaš máhttohuksema.

Buolabiras boazodoallonuoraid ángiruššamat sierra prošeavttain Árkatalaš rádis, ja UArctic programmain *Training of Future Indigenous Arctic Leaders* leat jagi 2012 leamaš čalmustahttojuvvon ášši. Eará dehálaš álgagat leat jagi 2012 čalmustahttan bio-šláddjiivuoda boazodoalloguovlluin mat leat Nuorta-Sibiirras ja Mongolias, namalassii UNEPa bokte – ja ovttasrádiid UNESCOin maiddá čalmustahttan árbevirolaš máhtuid mat gusket heivehallamiidda dálkkádahkii.

Poasta 21 Mánnggalágan doaimmagolut – sirdin vejolaš

Árvaluvvo ahte álggahuvvo sierra poasta masa čallojuvvojit dat prošeavttat gollun maidda leat olggaldas ruhtadeamit. Ulbmil lea earuhit prošeaktagoluid dábálaš doaimmagoluin. Juolludeapmi árvaluvvo leat seamma dásis go dinestusjuolludeamitge. Árvaluvvo ahte lasihuvvojit dakkár ášsesánit go «*vejolaš sirdit*» vai daid prošeaktadineastusaid mat leat dihto jagi, lea vejolaš geavahit prošeaktagoluide mat leat jagi maŋŋá, jos dinestusat ja golut eai áiggi dáfus heive oktii.

Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1 000 ruvnuid mielde)

Poasta	Namma	Salderejuvnon		Árvalus 2014
		Rehketdoallu 2012	bušeahtta 2013	
02	Mánnggalágan boadut	3 681		1 900
16	Váhnenruđaid buhtadeapmi	129		
18	Buohcuvuodaruđaid buhtadeapmi	24		
	Supmi kap. 4536	3 834		1 900

Poasta 02 Máŋgalágan boadut

Boah topoasta gusto daid proševttaid olgguldas ruhtadeapmái mat čadáhuvvojit Riikkaidgaskasaš

boazodoalloguovddáža namas, gč. máinnašeami kapihtala 1535 poasttas 21, dás bajábealde.

Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1540	Nasjonale minoriteter	14 978	17 101	20 263	18,5
	Sum kategori 01.40	14 978	17 101	20 263	18,5

Inntekter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4540	Nasjonale minoriteter	3 556	3 550	75 000	2 012,7
	Sum kategori 01.40	3 556	3 550	75 000	2 012,7

Innledning

Regjeringens mål er å legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur.

Etniske minoriteter med langvarig tilknytning til Norge defineres som nasjonale minoriteter. Både jøder, kvener/norskfinner, rom (sigøynere), romanifolk/tatere og skogfinner har en historie i Norge som går langt tilbake i tid, og disse gruppene er derfor anerkjent som nasjonale minoriteter. Når det gjelder spørsmålet om hvem som tilhører en minoritet, legger departementet avgjørende vekt på den enkeltes selvidentifisering.

Norsk politikk overfor nasjonale minoriteter er forankret i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, som blant annet Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Det er statens ansvar å sikre at hensynet til nasjonale minoriteter blir ivaretatt. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp aktuelle nasjonale rettsregler og de internasjonale men-

neskerettighetsforpliktelsene som Norge har overfor de nasjonale minoritetene.

Utfordringer og utviklingstrekk

Minoritetsgrupper kan være sårbare i et demokrati der avgjørelser fattes ved flertallsvedtak. For å fremme reell likestilling er det i noen tilfeller nødvendig å gjennomføre særskilte tiltak for å styrke en eller flere minoritetsgruppers stilling på ulike samfunnsområder.

Politikken som omhandler nasjonale minoriteter bygger på prinsippet om likeverd og ikke-diskriminering. Likevel er det slik at personer som tilhører en nasjonal minoritet kan oppleve å bli diskriminert både i kontakt med offentlige myndigheter og i privatsfæren. Flere internasjonale overvåkningsorganer, som FNs rasediskrimineringskomité, FNs menneskerettighetskomité og Europarådets overvåkningsorganer, uttrykker også bekymring over fiendtlige ytringer mot minoriteter i norske medier. Europarådets rådgivende komité har blant annet uttalt at det er nødvendig med tiltak for at media skal overholde gjeldende etiske retningslinjer i Norge.

Norske jøder opplever økt antisemittisme, og jødiske barn opplever både mobbing og fysisk trakassering i skolen. Det har blitt rettet trusler mot

norske jøder, og synagogen i Oslo har tidligere også blitt beskyttet. Det Mosaiske Trossamfund (DMT) har derfor behov for særlige sikkerhetstiltak.

Myndighetene ser tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot både samer, nasjonale minoriteter og innvandrergupper i sammenheng. Diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven er viktige instrumenter for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering av de nasjonale minoritetene.

Det er et stort spenn i de nasjonale minoritetenes språk og kulturuttrykk. Hvilke saker som engasjerer de ulike nasjonale minoritetene er ikke alltid sammenfallende. Det kan også være store individuelle forskjeller innad i de nasjonale minoritetene, blant annet knyttet til hvilke symboler og kulturuttrykk man identifiserer seg med. Statlige myndigheter må ta høyde for disse variasjonene når tiltak overfor nasjonale minoriteter skal utformes.

Mål og strategier

En helhetlig politikk i dialog med de nasjonale minoritetene

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ønsker å fortsette dialogen med de nasjonale minoritetene om prioriteringer og utforming av tiltak. Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter er et viktig virkemiddel for å legge til rette for dialogen mellom minoritetene og myndighetene. Hovedformålet med ordningen er å støtte frivillige organisasjoner, som har basis i en nasjonal minoritet, slik at organisasjonene i økende grad skal formulere og fremme egne interesser.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for samordning av statlig politikk som berører nasjonale minoriteter i Norge og skal arbeide for helhet og sammenheng i politikken som berører nasjonale minoriteter, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Fagdepartementene har et selvstendig ansvar for å følge opp gjennomføringen av den statlige politikken overfor de nasjonale minoritetene innenfor sine sektorer. Dialogen mellom ulike sektorer og mellom ulike nivåer i forvaltningen har vist seg å være viktig for å få en helhetlig utvikling av politikken overfor nasjonale minoriteter. Et eksempel på dette er dialogen om situasjonen for rom mellom departementet, Oslo kommune og representanter for rom selv.

Mange europeiske land har en større andel nasjonale minoriteter enn Norge og også lengre erfaring med utvikling av politikk overfor grup-

pene. Deltakelse i internasjonale fora er derfor et viktig grunnlag for arbeidet med å utvikle politikken overfor de nasjonale minoritetene, spesielt på nordisk, men også på europeisk nivå. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet representerer Norge i Europarådets ekspertkomité for romspørsmål (CAHROM).

Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter er en arena hvor de nasjonale minoritetene og myndighetene får anledning til å møtes for å diskutere saker av felles interesse. Forumet fungerer også som en møteplass hvor de nasjonale minoritetene gis mulighet til å diskutere saker av felles interesse seg imellom. På kontaktforum i 2012 var hovedtemaet skole og utdanning.

Økt kunnskap om nasjonale minoriteter

Det er viktig for all politikkutvikling at relevant kunnskap er tilgjengelig. Dette gjelder også for politikkområdet nasjonale minoriteter. De forskningsetiske utfordringene er imidlertid store på dette området. Tidligere tiders forskning på enkelte av de nasjonale minoritetene gjør det forståelig at mange innenfor minoritetene uttrykker stor skepsis mot ytterligere forskning.

Informasjon og økt kunnskap om nasjonale minoriteter og deres kulturuttrykk vil imidlertid kunne motvirke diskriminering, fiendtlige ytringer og negative holdninger overfor nasjonale minoriteter. Det er derfor viktig at det støttes opp om prosjekter som bidrar til å gi allmennheten en større innsikt i de nasjonale minoritetenes situasjon.

Et forskningsprosjekt skal se nærmere på historien knyttet til norske rom (sigøynere) og andre verdenskrig. I 1934 ble en gruppe på 68 norske rom stoppet på grensen mellom Tyskland og Danmark. Norske myndigheter avviste alle rom som prøvde å komme til Norge, og deres norske pass ble ikke godkjent. En stor del av den norske romgruppen ble senere internert i oppsamlingsleirer, og mange ble sendt videre til konsentrasjonsleirer. Bare et fåtall av medlemmene i de norske romfamiliene overlevde.

Utdanningsdirektoratet er i gang med å utvikle en brosjyre om nasjonale minoriteter. Brosjyren er tenkt som et verktøy for skoleledere, lærere og førskolelærere i planleggingen av undervisning om de nasjonale minoritetene. Prosjektet *Romani-kultur, språk og historie* i regi av Norges forskningsråd videreføres med et dr.gradsprosjekt om taterspråk.

Det regjeringsoppnevnte utvalget som skal kartlegge de faktiske forholdene når det gjelder politikk og tiltak overfor romanifolket/taterne fra norske myndigheter, organisasjoner og virksomheter siden midten av 1800-tallet og fram til i dag, har fått forlenget frist til 31. mai 2015, jf. omtale under kap. 1500, post 21.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ser behov for å øke kunnskapen om urfolk og nasjonale minoriteter på alle nivåer i statsforvaltningen. Departementet har derfor laget et digitalt opplæringsprogram som går gjennom gruppenes historie og samfunnsforhold og gir opplæring i aktuelle lover og regler.

Styrking av de nasjonale minoritetenes språk

Kvensk, romanes (roms språk) og romani (romanifolkets/taternes språk) er alle anerkjent som minoritetsspråk i Norge. Ansvar for samordning av arbeidet med Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) er lagt til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. I St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening* er det samtidig slått fast at Kulturdepartementet har det overordnede språkpolitiske ansvaret, også for nasjonale minoriteters språk. Å verne og styrke disse språkene inngår som en del av den helhetlige språkpolitikken som er skissert i meldingen. Departementet ser behov for å videreføre arbeidet med revitalisering av kvensk og vil derfor fortsatt støtte lokale og regionale språktiltak.

Norge rapporterer hvert tredje år til Europarådet om gjennomføringen av Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk. Dokumentene fra rapporteringsdialogen med Europarådets organer legges ut på departementets nettsider.

Et godt møte med offentlige tjenester for nasjonale minoriteter

Med utgangspunkt i sosial- og velferdspolitikken skal alle inkluderes i det norske fellesskapet. Hensynet til de nasjonale minoritetene skal som hovedregel integreres i det ordinære offentlige tjenestetilbudet.

Tiltakene i *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* er utformet for å bidra til å gjøre allerede etablerte offentlige ordninger, for eksempel innenfor utdanning, sysselsetting, helse og bolig, mer tilgjengelige for rom. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil sette i gang en evaluering av tiltakene i handlingsplanen i løpet av 2013. Målsetningen er å få informasjon om tiltakene er effektive ut fra blant annet ressursbruk og organisering. I tråd med handlingsplanen har Oslo kommune etablert en veiledningstjeneste for rom og arrangert seminarer om rom for ansatte i kommunale og statlige etater. Tiltakene finansieres med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, se omtale under kap. 1540, post 60.

Tildelinger over ulike departementers budsjett

Tabell 5.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter

		(i 1000 kroner)		
Dep.	Tiltak	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
FAD	Nasjonale minoriteter ¹	14 978	17 101	20 263
FAD	Forskningsmidler	1 200	1 200	2 100
KUD	Ruijan Kaiku	1 031	1 065	1 102
KUD	Kainun institutti – Kvensk institutt	4 973	5 137	5 317
KUD	Jødisk museum i Oslo	2 568	2 888	2 989
KUD	Norsk Skogfinsk Museum	2 543	2 627	2 719
KD	Tilskudd til opplæring i finsk i grunnskolen og videregående opplæring	8 160	7 958	8 136
KD	Nasjonale minoriteter ²	3 600	3 550	2 000

¹ Avisa Ruijan Kaiku fikk tildelt 400 000 kroner til drift over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett i 2012 og 450 000 kroner i 2013. Tildelingen videreføres i 2014.

² Midlene bevilges over kap. 226, post 21.

Kunnskapsdepartementet

Det gis tilskudd til opplæring i finsk som andrespråk i grunnskolen og videregående opplæring, jf. kap. 225, post 67. Målet med tilskuddet til grunnskolen er å bidra med finansiering til kommuner og private skoler i Troms og Finnmark, slik at det blir gitt opplæring i finsk som andrespråk i samsvar med rettighetene som framgår av § 2–7 i opplæringsloven, og å medvirke til å styrke lærernes kompetanse i finsk. Det er videre et mål å gi opplæring i finsk som andrespråk til elever i videregående opplæring med kvenskfinsk bakgrunn. Det gis tilskudd til fylkeskommuner og private videregående skoler som gir slik opplæring. Læreplan i finsk som andrespråk omtaler både finsk og kvensk språk og kultur. Det bevilges også midler over Kunnskapsdepartementets budsjett til utvikling av andre tiltak som gjelder nasjonale minoriteter, jf. kap. 226, post 21.

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet gir årlige tilskudd til Kainun institutti – Kvensk institutt og den kvenske avisa Ruijan Kaiku. For 2014 foreslås et tilskudd på 5,3 mill. kroner til Kainun institutti – Kvensk institutt. Tilskuddet går blant annet til arbeid med normering og standardisering av kvensk språk. Kultur-

departement foreslår et tilskudd på 1,1 mill. kroner til avisa Ruijan Kaiku for 2014.

Flere museer, som får årlig tilskudd fra Kulturdepartementet, arbeider kontinuerlig med dokumentasjon, formidling og forskning knyttet til nasjonale minoriteter, jf. tabell 1.1. Videre har Varanger Museum IKS og Hedmark fylkesmuseum avdelinger som arbeider med henholdsvis kvensk/norskfinsk og romanifolkets/taternes kultur og historie. Begge museene mottar årlig tilskudd fra Kulturdepartementet.

Norsk kulturråd ligger under Kulturdepartementet og forvalter og fordeler midler fra Norsk kulturfond. Fra Norsk kulturfond kan det søkes om midler til prosjekter som omhandler minoriteters språk og kultur. Kulturrådet forvalter også prosjektmidler til museum og arkiv.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Det vil bli utarbeidet en ny handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering med virkning fra 2014. Tiltakene i handlingsplanen skal fremme likestilling og hindre diskriminering av innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil koordinere arbeidet med planen.

Kap. 1540 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
60	Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>	5 200	5 800	5 050
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	6 222	7 751	9 213
71	Romanifolket/taternes kulturfond	3 556	3 550	5 000
72	Det mosaiske trossamfund			1 000
	Sum kap. 1540	14 978	17 101	20 263

Post 60 Tiltak for rom, kan overføres

Innledning

Norske myndigheter har et særlig ansvar for å påse at rom, som nasjonal minoritet i Norge, får en reell mulighet til å leve i det norske samfunnet på samme vilkår som andre. Gjennom ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har norske myndigheter forpliktet seg til å motvirke diskriminering av rom og å legge til rette for opprettholdelse av deres kultur, språk og identitet i dialog med gruppen selv. I henhold til rammekonvensjonen skal roms behov bli møtt gjennom ordinære velferdsordninger og også særlige tilpasninger om nødvendig.

Oslo kommune har etablert et voksenopplæringstiltak for unge voksne rom, med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Målsettingen er å øke lese- og skriveferdighetene, i tillegg til digitale ferdigheter og matematikkunnskaper, hos unge voksne rom. Det langsiktige målet er å bedre basiskunnskapen hos foreldregenerasjonen, slik at foreldrene på sikt skal kunne støtte barna i gjennomføring av obligatorisk grunnskole. Deler av tilskuddet fra departementet blir av Oslo kommune også tildelt grunnskoler med romelever.

Oslo Voksenopplæring Skullerud jobber aktivt med å rekruttere deltakere til utdanningstiltaket for rom. Det har vært en viktig målsetting å gi den enkelte bruker av tiltaket en kvalitativt god oppfølging. En satsing på enkeltindividers potensial vil kunne bidra til å utvikle gode rollemodeller innad i gruppen. Det arbeides også for å få rom inn i ordinære yrkesrettede tiltak, som på sikt vil gi den enkelte kvalifikasjoner for lønnet sysselsetting. Blant annet benyttes NAVs kvalifiseringsprogram for romassistenter/*mediators*.

I tråd med *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* etablerte Oslo kommune en

veiledningstjeneste for rom høsten 2009. Veiledningstjenesten er tilknyttet det allerede etablerte voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom ved Voksenopplæringen Skullerud. Tjenestens funksjon er å gi rom informasjon og veiledning og å kunne henvise, eventuelt følge, rom til rette offentlige instans når det gjelder spørsmål om for eksempel skole, barnehage, bolig, arbeid, helse og trygdeytelser.

Mål og prioriteringer 2014

Formålet med tilskuddsposten er å støtte tiltak som skal bidra til å forbedre skolesituasjonen for rom, gi rom informasjon og veiledning og stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse i gruppen. Tiltakene utvikles og gjennomføres i nært samarbeid med Oslo kommune.

Budsjett 2014

Bevilgningen skal dekke videreføring av voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom, i regi av Oslo kommune, og andre tiltak i handlingsplanen.

Departementet vil, på bakgrunn av eventuelle søknader fra organisasjoner med tilknytning til rom, også vurdere å støtte tiltak som kan bidra til aktiv samfunnsdeltakelse. Slike søknader vil bli vurdert i tråd med regelverket som er utarbeidet for kap. 1540, post 70.

Rapport 2012

Romt tiltaket vektlegger blant annet sin rolle som brobygger mellom foreldre, grunnskoler og elever. Det har vært arbeidet med å forbedre skolesituasjonen og snu fraværstatistikken for rombarn.

Romt tiltaket har også arbeidet med kompetanseheving om rom i statlige og kommunale etater og virksomheter. To skoleassistenter/*mediators*

med rombakgrunn, som ble ansatt i begynnelsen av 2012, har også bidratt i dette arbeidet.

Prosjektet *Rom viser vei* ble etablert i 2012. To unge voksne rom har laget en presentasjon om roms historie, kultur og levesett i samarbeid med Romtiltaket. Presentasjonen er utarbeidet for elever og ansatte i skolen og andre kommunale og statlige tjenesteytere. Tilbakemeldingene etter presentasjonene er så langt positive. Prosjektet gir rom erfaring med informasjonsformidling. Presentasjonene kan også bidra til kompetanseheving og å minske barrierer mellom rommiljøet og storsamfunnet.

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Innledning

Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter skal støtte virksomheter som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, sikrer like muligheter og motvirker diskriminering. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet lyser hvert år ut midlene i et rundskriv hvor målsettinger og kriterier for tildeling av tilskudd er beskrevet.

Mål og prioriteringer 2014

Hovedformålet med tilskuddsordningen er å støtte frivillige organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet. Det kan gis både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte etter søknad. Det kan også gis prosjektstøtte til tiltak som gjelder nasjonale minoriteter i kommunal eller fylkeskommunal regi.

Budsjett 2014

Arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner vil videreføres i 2014. Ved å gi grunnstøtte vil departementet sikre at de nasjonale minoritetene har mulighet til selv å delta i beslutningsprosesser som angår dem, jf. artikkel 15 i Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Fra 2013 ble bevilgningen på tilskuddsposten økt for å kunne styrke arbeid for nasjonale minoriteters språk, særlig kvensk. Posten er i 2014 styrket med ytterligere 1,0 mill. kroner for å styrke innsatsen for kvensk språk og kultur.

Den kvenske avisen Ruijan Kaiku vil få tilskudd over denne posten. Kvensk institutt, de kvenske språksentrene, Halti kvenkultursenter og Storfjord språksenter, vil også få tilskudd over posten.

Rapport 2012

Av en total ramme på 6,222 mill. kroner ble det i 2012 brukt 4,765 mill. kroner til grunnstøtte til organisasjoner og 1,057 mill. kroner til prosjektstøtte. Avisen Ruijan Kaiku ble i tillegg tildelt 400 000 kroner til utgivelse av kvensk avis over denne posten.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet bidro med finansiering av Storfjord språksenter og Halti kvenkultursenter i 2012.

Post 71 Romanifolket/taternes kulturfond

Innledning

Romanifolkets fond ble under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett i 2004 opprettet som kollektiv oppreisning for de overgrep som romanifolket/taterne er blitt utsatt for (jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004)).

Avkastningen av fondet har vært fastsatt lik renten på langsiktige statsobligasjoner med 10 års løpetid. Fondet har hatt en fast grunnkapital på 75 mill. kroner. Den årlige avkastningen av fondet har fra opprettelsen av fondet utgjort 3,7 mill. kroner. Avkastningen skulle blitt justert ned fra 1. juli 2014. Avkastningsmodellen erstattes fra 2014 med ordinære, årlige bevilgninger. Endringen innebærer også at de årlige bevilgningene øker.

Vedtektene for fondet ble fastsatt ved kgl.res. 12. oktober 2007. Avkastningen forvaltes av en egen stiftelse som kom i ordinær drift i 2008. Styret i stiftelsen velges årlig og består i hovedsak av medlemmer fra romanifolket/taternes organisasjoner. Stiftelsen tildeler midler til prosjekter som kan bidra til å utvikle og synliggjøre romanifolkets/taternes kultur og historie.

Mål og prioriteringer 2014

Fondets stiftelse tildeler midler til prosjekter og tiltak som kan bidra til å gjenreise, utvikle og synliggjøre romanifolkets/taternes kultur og historie. Bevilgningen skal også benyttes til å drive et sekretariat, til organisert veiledning i forbindelse med individuelle erstatningssaker og eventuelt til annet arbeid eller andre prosjekter i regi av romanifolket/taterne selv.

Stiftelsen har vært i drift i om lag seks år, og departementet har vurdert om stiftelsens vedtekter og organisering har fungert i samsvar med formålet ved opprettelsen. Etter departementets vurdering er driftskostnadene til stiftelsen for høye, blant annet fordi styret har for mange medlemmer. I en startfase har det vært verdifullt å ha et

stort styre, for å forankre stiftelsens arbeid bredt hos romanifolket/taterne. Nå bør imidlertid arbeidet over i en ny fase, der en større andel av bevilgningen går til stiftelsens formål.

Stiftelsen har selv tatt interne grep for å redusere kostnadene, blant annet når det gjelder kontorleie og bemanning. Departementet har også startet drøftinger med stiftelsens styre, med sikte på å oppnå enighet om vedtektsendringer. Vedtektsendringer kan bidra til at stiftelsen reduserer administrasjonskostnadene sine betydelig. Departementet tilrår blant annet at styret får vesentlig færre medlemmer og at det settes en øvre grense for styrehonorar.

Budsjett 2014

Avkastningsmodellen erstattes med ordinære, årlige bevilgninger fra 2014. For 2014 er bevilgningen foreslått økt fra 3,55 mill. kroner til 5 mill. kroner. Styret i Stiftelsen Romanifolkets/taternes kulturfond skal fortsatt forvalte de årlige bevilgningene over fondet.

Rapport 2012

I perioden 2008 til 2012 har totalt ca. 95 forskjellige prosjekter fått tildelt ca. 5,2 mill. kroner av avkastningen av Romanifolkets/taternes kulturfond. Stiftelsens styre deler ut midler til prosjekter to ganger i året etter utlysning. I 2012 etablerte også stiftelsen et tilbud om rettshjelp til enkeltpersoner.

Kap. 4540 Nasjonale minoriteter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
71	Avkastning av Romanifolket/taternes kulturfond	3 556	3 550	
95	Fondskapital Romanifolket/taternes kulturfond			75 000
	Sum kap. 4540	3 556	3 550	75 000

Post 71 Avkastning av Romanifolket/taternes kulturfond

Posten foreslås avvirket, jf. omtale under kap. 1540, post 71.

For å sikre realverdien av stiftelsens frie egenkapital, og for å gjøre stiftelsen i stand til i fremtiden å sette i gang eller støtte større prosjekter, har stiftelsens styre vedtatt å spare en del av den årlige overføringen av fondets avkastning inntil videre. Ved årsskiftet 2012/2013 hadde stiftelsen en egenkapital på ca. 20 mill. kroner.

Post 72 Det Mosaiske Trossamfund

Innledning

Norske jøder opplever økt antisemittisme. Det har blitt rettet trusler mot norske jøder og synagogen i Oslo har tidligere også blitt beskyttet. Det Mosaiske Trossamfund (DMT) har derfor behov for særlige sikkerhetstiltak. I 2012 ble det bevilget 7,2 mill. kroner over Justis- og beredskapsdepartementets budsjett til investeringer til fysisk sikring rundt lokalene til trossamfunnet. Det er også behov for midler til daglig drift av sikkerhetstiltakene.

Mål og prioriteringer 2014

Sikkerhetstiltak skal beskytte lokalene til Det Mosaiske Trossamfund mot trusler og gi medlemmene en opplevelse av økt trygghet.

Budsjett 2014

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner under kap. 1540, post 72 Det Mosaiske Trossamfund til å dekke driftsutgifter til sikkerhetstiltak for Det Mosaiske Trossamfund i 2014.

Post 95 Fondskapital Romanifolket/taternes kulturfond

Romanifolket/taternes kulturfond ble opprettet i 2004. Fondskapitalen har siden opprettelsen vært på 75 mill. kroner, plassert som et kontolån til staten med rente tilsvarende renten på statsobligasjoner med ti års bindingstid. Den årlige avkastningen av fondet har vært på 3,6 mill. kroner, som har

finansiert ulike tiltak for å gjenreise, utvikle og synliggjøre romanifolkets/taternes kultur og historie. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet foreslår at avkastningen av fondet blir ført videre som en ordinær bevilgning og at fondsmekanismen blir avvirket fra og med 2014. Formålet med bevilgningen er uendret. På bakgrunn av dette blir inntektsbevilgningen satt ned med 3,6

mill. kroner. Dette beløpet blir motsvart av reduserte renteutgifter på kap. 1650 Statsgjeld, renter mv. på innenlandsk statsgjeld under budsjettområdet til Finansdepartementet. En avvikling innebærer videre at fondskapitalen på 75 mill. kroner blir tilbakeført til statskassen. Teknisk sett blir dette gjort ved at fondskapitalen blir inntektsført på kap. 4540, post 95.

Programkategori 01.50 Konkurransopolitikk

Utgifter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1550	Konkurransetilsynet	98 644	95 959	97 475	1,6
	Sum kategori 01.50	98 644	95 959	97 475	1,6

Inntekter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4550	Konkurransetilsynet	17 190	1 980	2 049	3,5
	Sum kategori 01.50	17 190	1 980	2 049	3,5

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av virkemidlene i konkurransopolitikken. Dette innebærer blant annet å:

- utforme, forvalte og håndheve de norske konkurransereglene, lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m.
- delta i arbeidet med å utvikle nytt EØS-relevant konkurranseregelverk i EU og innlemme nytt EØS-regelverk i norsk rett, samt å delta i overvåkningsorganenes håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler i enkeltsaker
- etatsstyre Konkurransetilsynet og sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser
- bidra til at det blir lagt tilstrekkelig vekt på konkurransetilsynet innenfor andre politikkområder

Det er i hovedsak Konkurransetilsynet som håndhever konkurransereglene for foretak. Konkurransetilsynets arbeid er omtalt under kap. 1550 Konkurransetilsynet.

Direktoratet for forvaltning og IKT har en viktig rolle i arbeidet med å heve kompetansen på

anskaffelsesområdet. Virksomheten til direktoratet er omtalt under kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT.

Hovedlinjer i konkurransopolitikken

Virksom konkurranse fremmer effektiv ressursbruk og bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser. Konkurranse bidrar i de fleste tilfeller til å gjøre foretak mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Innenfor viktige områder som helse, omsorg og utdanning vil imidlertid regjeringen bygge på fellesskapsløsninger.

Sunne markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene. Den norske konkurranseloven og EØS-konkurranseloven skal motvirke handlinger som hindrer velfungerende markeds mekanismer. Det gjelder blant annet misbruk av markeds makt, konkurransebegrensende avtaler mellom foretak og foretakssammenslutninger som fører til eller forsterker vesentlige begrensninger av konkurransen. Sammen med regelverket for offentlig støtte til næringslivet og regelverket for offentlige anskaffelser skaper dette en helhetlig konkurransopolitikk.

Konkurranseregulverket

Formålet med *konkurransereglene for foretak* er å fremme konkurranse for å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser, med særlig vekt på forbrukernes interesser. Den norske konkurranseloven håndheves av Konkurransetilsynet, og bygger på EØS-avtalens konkurranseregler. Loven forbyr konkurranseskadelig samarbeid og utnyttelse av et foretaks dominerende stilling, samt pålegger Konkurransetilsynet å gripe inn mot konkurranseskadelige foretakssammenslutninger.

EØS-avtalens konkurranseregler håndheves av EU-kommisjonen, EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og Konkurransetilsynet.

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor, og er et viktig marked for næringslivet. I 2011 utgjorde samlet innkjøp av varer og tjenester i offentlig sektor om lag 324 mrd. kroner (ekskl. oljesektoren). *Reglene om offentlige anskaffelser* skal bidra til at offentlige midler utnyttes best mulig gjennom kostnadseffektive anskaffelser, samtidig som allmennheten skal ha tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Gjennom å være en krevende innkjøper, kan det offentlige gjennom sine innkjøp også bidra til å sikre andre samfunnshensyn, som sosiale og miljømessige hensyn.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte innebærer at det er et harmonisert rammeverk for tildeling av offentlig støtte innenfor hele EØS for å unngå konkurransevridning. Større støttetildelinger må som hovedregel godkjennes av EFTAs overvåkningsorgan før midlene kan utbetales. For mindre støttetildelinger gjelder enklere meldingsordninger.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune eller kommune) som har ansvar for at støtte er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til ESA i etterkant når det er påkrevd. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA og kan gi råd og veiledning om regelverket og om hvordan melding om bruk av gruppeunntak bør utformes.

Forsommeren 2013 hadde ESA 14 norske notifikasjoner, 13 norske klagesaker samt én tilbakebetalingssak til behandling.

I 2012 ble det totalt tildelt om lag 21,8 mrd. kroner i statsstøtte omfattet av EØS-avtalen. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke av regelverket for offentlig støtte.

Det alminnelige prisreguleringsfond

Ansvar for tildeling av midler fra det alminnelige prisreguleringsfond er tillagt Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Midlene i fondet skal blant annet benyttes til forskning og utredning på det konkurransepoltiske området. Per 31. desember 2012 var saldoen på fondet 25,7 mill. kroner.

Utfordringer og utviklingstrekk

Videreutvikling av lover og forskrifter

Konkurranseloven

Konkurranseloven trådte i kraft i 2004. Loven er nå revidert med vedtatte endringer i juni 2013. Lovproposisjonen om endringene, jf. Prop. 75 L (2012–2013) *Endringer i konkurranseloven*, bygger på konkurranselovutvalgets innstilling NOU 2012: 7 *Mer effektiv konkurranselov*. Endringene trer i kraft fra 1. januar 2014 sammen med forskrifter til loven som er på høring denne høsten.

Det er gjort endringer i forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid, regelverket om foretakssammenslutninger, saksbehandlingsreglene og sanksjonsbestemmelsene ved brudd på loven. Gjennom endringene er det innført ordninger som er ressursbesparende og forenkler for både foretakene og konkurransemyndighetene.

Reglene om offentlige anskaffelser

Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Samtidig er det muligheter for tilpasninger i den konkrete utformingen av de norske reglene. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket, og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO.

EUs organer har sommeren 2013 kommet til enighet om innholdet i nytt direktiv om offentlige anskaffelser og nytt direktiv om innkjøpsregler for forsyningssektorene (vann- og energiforsyning, transport og posttjenester), som skal erstatte reglene i eksisterende direktiver. Formålet med de nye reglene er blant annet å forenkle regelverket og gjøre det mer fleksibelt, fremme bruk av elektronisk handel og å legge bedre til rette for at oppdragsgivere skal kunne vektlegge hensyn til miljø, innovasjon, etc. gjennom sine anskaffelser.

I tillegg har de kommet til enighet om et helt nytt direktiv om tjenestekonsesjonskontrakter. En

tjenestekonsesjonskontrakt er det samme som en tjenestekontrakt, men vederlaget for tjenesten som skal utføres består enten utelukkende av retten til å utnytte tjenesten, eller en slik rett sammen med betaling. Det har tidligere ikke vært særskilt lovgivning om tjenestekonsesjonskontrakter, men EU-domstolen har fastslått at EU-traktatens, og følgelig EØS-avtalens, grunnleggende regler gjelder også ved tildeling av tjenestekonsesjonskontrakter som kan påvirke samhandelen innenfor EØS-området. Formålet med de nye reglene er å klargjøre gjeldende rettspraksis og hindre konkurransevridning.

Direktivene ventes formelt vedtatt i løpet av høsten 2013. Etter at de nye direktivene er innlemmet i EØS-avtalen skal de gjennomføres i Norge.

Departementet vil særlig følge utviklingen i EU når det gjelder anskaffelser av sosiale tjenester.

Regjeringen oppnevnte i desember 2012 et offentlig utvalg som skal vurdere behovet for forenkling av den særnorske delen av regelverket om offentlige anskaffelser. Utvalget skal vurdere behovet for grunnleggende bestemmelser som skal gjelde for alle anskaffelser, som krav til konkurranse, gjennomsiktighet og likebehandling. Videre skal utvalget vurdere behovet for, eventuelt omfang av og innhold i, særnorske prosedyreregler, og eventuelt hva som vil være en passende nasjonal terskelverdi. Utvalget skal også vurdere hvilke regler som skal gjelde for visse tjenester, som helse- og sosialtjenester, utdanningstjenester mv. og i hvilket omfang det er behov for helt å unnta visse anskaffelser fra regelverket. Utvalget skal levere utredningen sommeren 2014.

Departementet gjennomgikk i 2012 Klagenemnda for offentlige anskaffelsers innretning og rammevilkår for å se om det var behov for endringer. Som følge av gjennomgangen er det gjennomført endringer i forskriften om Klagenemnda for offentlige anskaffelser. Det er blant annet nedfelt habilitetsregler som synliggjør sekretariatets interne rutiner og medlemmenes uavhengighet, medlemmenes funksjonstid er blitt begrenset til åtte år og det er fastsatt at nemnda skal kunne sette med fem medlemmer (mot normalt tre) i prinsipielle saker.

Reglene om offentlig støtte

Departementet har ansvar for å sikre at norske interesser blir ivaretatt ved utforming av nye regler om offentlig støtte i EU/EØS.

I mai 2012 tok Kommisjonen initiativ til en reform for å modernisere regelverket for offentlig støtte. Kommisjonen ønsker at støttereglene skal brukes som et verktøy for å skape vekst gjennom et dynamisk og konkurransedyktig indre marked samt sikre mer effektiv håndheving av regelverket.

Moderniseringsreformen innebærer en revisjon av flere retningslinjer for støtte. Retningslinjene for støtte til bredbåndsutbygging er allerede endret, mens Kommisjonen i løpet av 2013 og 2014 vil vedta nye retningslinjer blant annet for støtte til forskning, utvikling og innovasjon, energi- og miljøstøtte samt risikokapital

En viktig del av reformen er revisjonen av retningslinjene for regionalstøtte. Regelverket er grunnlaget blant annet for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift og for virkeområdet for distriktsrettet investeringsstøtte til bedrifter lokalisert i det distriktpolitiske virkeområdet. Det nye regelverket åpner for at Norge fortsatt skal kunne gi driftsstøtte i form av redusert arbeidsgiveravgift i de tynnest befolkede områdene, samt at befolkningstetthet også etter det nye regelverket skal være et kriterium for å kunne gi regionalpolitisk begrunnet investeringsstøtte. Det nye regelverket skal etter planen gjelde fra juli 2014.

Internasjonalt arbeid

Departementet er ansvarlig for å sikre at nye konkurranseregler i EU blir innlemmet i EØS-avtalen gjennom vedtak i EØS-komiteen og gjennomføres i norsk rett. Departementet utformer norske posisjoner både ved håndheving av regelverket i enkeltsaker og ved utviklingen av nytt regelverk. Konkurransemyndighetene deltar i den forbindelse både i EØS- og EFTA-fora.

EU Kommisjonen la i juni 2013 fram et forslag til direktiv om erstatningsansvar ved brudd på konkurransereglene, samt forslag til endringer i Fusjonskontrollforordningen. Disse regelverksprosessene vil følges nøye i 2013.

Videre har departementet en viktig oppgave i å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte og klagesaker om offentlige anskaffelser.

Departementet har deltatt i forhandlingene om en revidert WTO-avtale om offentlige anskaffelser (GPA-avtalen), som ble vedtatt 30. mars 2012. Den 24. mai 2013 la regjeringen fram Prop. 157 S (2012–2013) *Samtykke til godkjenning av protokoll av 30. mars 2012 om endring av WTO-avtalen om offentlige innkjøp av 15. april 1994.*

Hovedfokuset i WTO vil i den kommende tiden være forhandlinger med nye land som ønsker å tiltre GPA-avtalen, som for eksempel Kina og Ukraina.

Departementet deltar i EFTAs arbeid med å forhandle fram handelsavtaler med andre land.

Konkurransemyndighetene deltar i konkurransepolitiske og konkurransefaglige diskusjoner i OECD. Virksomheten i OECD fører ikke til bindende normer eller vedtak, men det gis anbefalinger og retningslinjer for utforming av konkurransepolitikken. Konkurransen i bensinmarkedet, markedet for transport på jernbanen, tilbud av lokale og regionale transporttjenester, ulike metoder for tildeling av kontrakter, vertikale restriksjoner i online salg og evaluering av konkurransepolitikkenes virkninger har vært på dagsordenen i 2013.

De nordiske konkurransemyndighetene møtes årlig og drøfter saker av felles interesse. Møtene gir muligheter til erfaringsutveksling og uformelle diskusjoner om utviklingen på områdene for konkurranse, offentlige anskaffelser og offentlig støtte.

Mål og strategier

Konkurransemyndighetene skal føre en aktiv konkurransepolitikk for å sikre forbrukerne gode og rimelige varer og tjenester og fremme effektiv ressursbruk. Konkurranselovgivningen, regelverket for offentlige anskaffelser og regelverket for offentlig støtte skal utvikles og håndheves i samsvar med internasjonale regler og plikter slik at de blir effektive virkemidler for å fremme konkurranse, kostnadseffektive anskaffelser og hindre tildeling av ulovlig støtte.

Prioriterte områder 2014

Konkurranseskriminalitet og håndheving av konkurranseloven

En sentral oppgave for konkurransemyndighetene i 2014 blir å legge om praksis i tråd med endringene som ble vedtatt i konkurranseloven i juni 2013, samt de forskrifter som planlegges vedtatt i løpet av høsten 2013. Alle endringene skal etter planen tre i kraft 1. januar 2014.

Forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet vil i 2014 fortsatt være en av konkurransemyndighetenes kjerneoppgaver, og avdekking av ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling vil være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet. Konkurransetilsynet har

de seneste årene styrket arbeidet med å avdekke og forebygge ulovlig samarbeid.

Oppfølging av forslaget om ny lov om god handelsskikk

Matkjedeutvalget avla sin rapport, NOU 2011: 4 *Mat, makt og avmakt*, i april 2011. Som oppfølging av denne rapporten nedsatte regjeringen høsten 2012 et utvalg for å utrede hvordan prinsippet om god handelsskikk og hensynet til forbrukerne best kan ivaretas i dagligvaresektoren. Den 30. april 2012 avga dette utvalget sin innstilling NOU 2013: 6 *God handelsskikk i dagligvarekjeden* til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Utvalget foreslo en lov om god handelsskikk og opprettelse av et Handelstilsyn for å forestå tilsyn med og håndhevelse av loven. Innstillingen ble sendt på høring 22. mai 2013, med svarfrist 31. august 2013.

Bonusprogram i innenriks luftfart

Departementet opphevet 16. mai 2013 forskriften som forbød bonuspoengopptjening på flyreiser innenlands. I 2013 og 2014 vil det være en viktig oppgave for konkurransemyndighetene å følge opp dette vedtaket for å sikre fortsatt god konkurranse i markedet for innenlandske flyreiser. Departementet har bedt Konkurransetilsynet om å følge markedet nøye for å sikre at bonusprogrammene ikke brukes på en måte som skader konkurransen. Departementet har videre bedt Konkurransetilsynet om å vurdere om det er behov for å pålegge aktørene en særskilt opplysningsplikt for å sikre tilstrekkelig informasjonstilfang. Dersom markedsutviklingen tilsier det, vil virkemiddelbruken bli vurdert på nytt.

Overvåking av bokmarkedet

Konkurransetilsynet skal i 2014 prioritere å overvåke bokmarkedet. En ny boklov er vedtatt, og ved ikrafttredelse av denne vil dagens forskrift om unntak fra konkurranseloven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker oppheves. Endringen medfører at samordnet praksis og informasjonsutveksling hos leverandører, konkurrerende foretak i bokbransjen, samt organisasjonene som foretakene er medlemmer i, ikke lenger vil være lovlig. Departementet vil be Konkurransetilsynet om å følge med i dette markedet for å hindre brudd på loven som kan være til skade for forbrukerne.

Utredning av konkurransesituasjonen i bankmarkedet

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil sammen med Finansdepartementet vurdere å gjennomføre en større utredning av konkurransesituasjonen i det norske bankmarkedet. Det er fornuftig å gjennomføre et slikt arbeid med jevne mellomrom og på et bredt faglig grunnlag, der relevante myndigheter og fagmiljø inviteres til å delta. Departementene vil vurdere nærmere hvordan utredningen bør organiseres og gjennomføres.

Reform av EUs regelverk om offentlig støtte

EU-kommisjonen har igangsatt en reform av EUs regelverk om offentlig støtte. På den ene siden gir endringene et større handlingsrom for medlemsstatene til å gjennomføre støtte uten å måtte notifisere tiltaket til Kommisjonen / EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Økt bruk av gruppeunntak som grunnlag for støtte innebærer på den annen side et større ansvar for landene til å sikre at alle vilkår er oppfylt sammenlignet med en situasjon hvor ESA uttrykkelig godkjenner en ordning. Kommisjonen får hjemmel til å innhente informasjon fra markedsaktørene i saker om offentlig støtte. Kommisjonen legger videre opp til at det skal etableres sentrale registre over alle støttetildelinger i landene, stiller strengere krav til dokumentasjon av effekten av tiltak mv. Dette kan innebære økte administrative byrder for norske myndigheter. Deler av reformen vil gjennomføres i lov. Det tas sikte på at forslag til gjennomføring av de nye reglene vil bli sendt på høring i 2014.

Reform av EUs regelverk om offentlige anskaffelser

EUs organer har sommeren 2013 blitt enige om innholdet i tre nye direktiver om offentlige anskaffelser. Det forventes at direktivene blir formelt vedtatt i løpet av høsten 2013.

To av direktivene erstatter eksisterende regler. Formålet med de nye reglene er blant annet å forenkle regelverket og gjøre det mer fleksibelt, fremme bruk av elektronisk handel og å legge bedre til rette for at oppdragsgivere skal kunne vektlegge hensyn til miljø, innovasjon, etc. gjennom sine anskaffelser. Det tredje direktivet omhandler tjenestekonsesjonskontrakter. Slike kontrakter er i dag i all hovedsak unntatt fra anskaffelsesregelverket. Etter at reglene er inn-

lemmet i EØS-avtalen skal de gjennomføres i Norge. Departementet har startet arbeidet med gjennomføring av de nye reglene i norsk rett. Det tas sikte på at forslag til nye regler vil bli sendt på høring i løpet av 2014.

Forenkling av det særnorske anskaffelsesregelverket

Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal vurdere behovet for forenkling av den særnorske delen av regelverket om offentlige anskaffelser. Utvalget skal levere utredningen sommeren 2014

En offensiv innkjøpspolitikk

Effektive offentlige anskaffelser kan frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet. Innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforankring og bedre styring og organisering er vesentlig for å hindre regelbrudd og få til vellykkede effektive anskaffelser.

Utredninger gjennomført av Direktoratet for forvaltning og IKT og Menon har vist at det er betydelige effektiviseringsgevinster å hente ved bedre gjennomføring av offentlige anskaffelser. Funnene understøttes av internasjonale erfaringer. Undersøkelsene viser også at anskaffelser fortsatt ikke i tilstrekkelig grad sees som et strategisk verktøy for offentlige virksomheter, og at lederforankringen av dette området er for svak. Gjennom sitt arbeid på anskaffelsesområdet skal Direktoratet for forvaltning og IKT arbeide for at offentlige oppdragsgivere gjennomfører kostnads-effektive, miljøvennlige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket.

Samordning av statlige innkjøp

Departementet har sendt forslag om å opprette en felles statlig rammeavtaleforvalter på alminnelig høring. I høringen er departementet særlig opptatt av å få klarlagt statlige virksomheters behov for og nytte av en felles statlig rammeavtaleforvalter. Disse spørsmålene er løftet fram sammen med spørsmål om organisering og lokalisering. Samordning av statlige innkjøp kan gi besparelser, både hos oppdragsgivere og tilbydere gjennom mer effektive anskaffelsesprosesser, bedre betingelser og lavere priser.

Samarbeidsavtale med ideell sektor om leveranser av helse- og sosialtjenester

Regjeringen inngikk den 3. oktober 2012 en samarbeidsavtale med ideell sektor, representert ved Hovedorganisasjonen Virke, Frivillighet Norge, Ideelt Nettverk og KS Bedrift, om leveranser av helse- og sosialtjenester. Avtalen anerkjenner at ideell sektor er en viktig samarbeidspartner for offentlig sektor i produksjonen av helse- og sosialtjenester til befolkningen, og skal bidra til et bedre samarbeid mellom staten og ideell sektor. Et viktig tiltak i samarbeidsavtalen er etableringen av et dialogforum der regjeringen og ideell sektor kan møtes for å drøfte sentrale spørsmål og ram-

mebetingelser knyttet til leveranser av helse- og sosialtjenester. Regjeringens målsetting med avtalen er et best mulig samlet tjenestetilbud til befolkningen, og denne målsettingen vil være førende for regjeringens videre arbeid med samarbeidsavtalen. Regjeringen vil arbeide for å videreutvikle og forbedre samhandlingen med ideell sektor for å synliggjøre hvordan de ideelle organisasjonenes særtrekk og kvaliteter kan mobiliseres for å nå dette målet. Regjeringen vil nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere pensjonsutfordringene til de ideelle organisasjonene som leverer tjenester på helse- og sosialfeltet. Deltakerne i samarbeidsavtalen skal involveres i arbeidet.

Kap. 1550 Konkurransetilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	89 911	85 998	87 165
23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	8 733	9 961	10 310
	Sum kap. 1550	98 644	95 959	97 475

Innledning

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurranseforholdene i norsk økonomi gjennom å håndheve konkurranseloven og EØS-konkurransereglene. Konkurransetilsynet skal påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak.

Konkurransetilsynet har ansvar for å håndheve loven, men det påligger de næringsdrivende selv å påse at lovens forbud overholdes. Ved overtredelse av forbudet mot ulovlig samarbeid og misbruk av dominerende stilling kan Konkurransetilsynet ilegge overtredelsesgebyr og påby opphør av den ulovlige atferden. I tillegg kan tilsynet anmelde privatpersoners brudd på forbudet om konkurransebegrensende samarbeid i § 10 til politiet.

Konkurransetilsynet har også det administrative ansvaret for virksomheten til Klagenemnda for offentlige anskaffelser, herunder ansvaret for et sekretariat som utreder og klargjør sakene for behandling i klagenemnda. Klagenemnda håndhever regelverket for offentlige anskaffelser.

Mål og prioriteringer 2014

Hovedmålene for Konkurransetilsynets arbeid i 2014 er:

- effektiv håndheving av konkurranseloven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranseloven
- effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA)

Effektiv håndheving av konkurranseloven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranseloven

For å oppnå målsettingen om effektiv håndheving av Konkurranseloven, arbeider Konkurransetilsynet etter tre strategiske målsettinger:

- høyt faglig internasjonalt nivå
- synlighet
- at partene som er i kontakt med Konkurransetilsynet håndteres profesjonelt og med respekt

Et høyt faglig nivå i Konkurransetilsynet bidrar til å avsløre og forhindre konkurranseskadelig atferd. En høy faglig standard vil lede til riktige vedtak som står seg ved klagebehandling eller domstolsprøving. Høy mediesynlighet fører til bedre kunnskap om Konkurransetilsynets arbeid og øker næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Dette forebygger konkurransekriminalitet. Det tredje strategiske målet gjelder hvordan Konkurransetilsynet forholder seg til partene. Konkurransetilsynet benytter sterke virkemidler

for å håndheve konkurranseloven. Det er derfor viktig at parter som er i kontakt med Konkurransetilsynet håndteres profesjonelt og med respekt.

Konkurransetilsynet vil i 2014 videreføre arbeidet med å avdekke karteller, arbeide for økt kunnskap om, og etterlevelse av konkurranseloven, og sette av ressurser til å avdekke saker som dreier seg om mulig misbruk av dominerende stilling. Næringsdrivende som blir ilagt overtredelsesgebyr bringer ofte saken videre til domstolene. Denne påfølgende behandlingen av saker i rettsapparatet er svært ressurskrevende.

Effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Klagenemnda for offentlige anskaffelser og Konkurransetilsynet samarbeider om å skape et felles fagmiljø for å møte de utfordringene samfunnet står overfor når det gjelder økonomisk kriminalitet. Herunder samarbeider de om å spre kunnskap om anskaffelsesregelverket og konkurranselovens regler om ulovlig anbudssamarbeid til offentlige oppdragsgivere.

Det er et viktig mål for Konkurransetilsynet i 2014 å sikre effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter for Konkurransetilsynet.

Post 23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Bevilgningsforslaget dekker utgifter til lønn og drift av sekretariatet for klagenemnda. Bevilgningen skal også dekke honorar og andre utgifter for medlemmene av nemnda. Økte klagegebyrer har ført til en reduksjon i antall saker. Det anslås at inntektene fra klagegebyrene vil bli om lag 2,0 mill. kroner i 2014. Inntektene budsjetteres under kap. 4550, post 04 Klagegebyr

Rapport 2012

Effektiv håndheving av konkurranseloven med tilhørende forskrifter og oppfølging av EØS-konkurranseloven

Håndheving av forbudsbestemmelsene

Konkurransetilsynet har de senere årene prioritert arbeidet med å avdekke ulovlig kartellvirk-

somhet. Kartellvirksomhet er alvorlig økonomisk kriminalitet som kan medføre betydelige tap for fellesskapet. På grunn av mange fusjonssaker i 2012 var andelen av Konkurransetilsynets ressurser til håndhevingsvirksomheten lavere enn i 2011.

Også forbudet mot misbruk av dominerende stilling i konkurranseloven § 11 er et viktig virkemiddel for å sikre effektiv konkurranse i markedet.

I 2012 fattet Konkurransetilsynet ingen vedtak etter konkurranseloven § 10 som forbyr konkurransebegrensende samarbeid. Imidlertid arbeidet tilsynet i løpet av året med flere store etterforskningssaker og foretok fire bevissikringer. I mars 2013 fattet Konkurransetilsynet vedtak om overtredelsesgebyrer på henholdsvis 220 og 140 mill. kroner som følge av ulovlig prissamarbeid mellom to aktører i bygg- og anleggsbransjen. Den ene aktøren ble innvilget full lempning.

To saker som involverte ulovlig konkurransebegrensende samarbeid var oppe for retten i 2012. Den ene saken var oppe for Høyesterett, som ga sin tilslutning til at bøtenivået må legges høyt for å kunne virke avskrekkende for bedriftene, og at manglende kunnskap om konkurranseloven ikke er en formildende omstendighet for bedriftene. Den andre rettssaken dreier seg om et mulig ulovlig samarbeid mellom tre taxiselskaper. Tilsynet fikk ikke medhold i tingretten, og har anket dommen til lagmannsretten.

Konkurransetilsynet har også en viktig rolle i å forebygge konkurranseskade og -kriminalitet. Lykkes tilsynet med dette, vil det bety at færre konkurranseskadelige fusjoner og samarbeid inngås og at færre bedrifter misbruker sin dominerende stilling. I denne sammenheng har tilsynet gjennom 2012 prioritert mediarbeid høyt for at vedtak og avgjørelser skal bli kjent. Tilsynet har modernisert sine nettsider og skreddersydd dem for advokater, næringslivsledere og journalister.

For å komme i kontakt med næringsliv og enkeltbedrifter har tilsynet også i 2012 jobbet tett med NHO og Virke både sentralt og mot enkeltforbund og sektorer. Målet er å skape kunnskap om konkurranseloven og bidra til at de enkelte virksomhetene etterlever loven. I samarbeid med NHO har tilsynet sendt ut informasjonsmaterieil om lempningsordningen til bygg- og anleggssektoren. Ved å være i kontakt med næringslivet får tilsynet viktige tilbakemeldinger om hva som opp- tar bedriftene og hva tilsynet kan gjøre for å forebygge konkurranseskadelig atferd.

Kontroll med foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet skal gripe inn mot fusjoner og oppkjøp som vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med konkurranselovens formål.

I 2012 ble en betydelig del av Konkurransetilsynets ressurser brukt på fusjonssaker. Fusjonskontrollen er en viktig del av Konkurransetilsynets håndheving fordi tilsynet kan gripe inn i en mulig konkurranseskadelig fusjon før den skjer. Konkurransetilsynet har signalisert at det er opp tatt av å bevare konkurransen i lokale markeder og at det har et særlig oppsyn med store, nasjonale aktører som kjøper seg opp i lokale markeder.

I 2012 mottok og vurderte Konkurransetilsynet 411 alminnelige meldinger. Alle meldinger om foretakssammenslutninger ble behandlet innen fastsatte frister.

Konkurransetilsynet ba om fullstendig melding i 13 saker. I tillegg ble frivillig fullstendig melding sendt inn i tre saker.

Konkurransetilsynet fattet vedtak om inngrep mot fire foretakssammenslutninger. Tre av disse oppkjøpene; Telenors oppkjøp av LOS, Mekonomens oppkjøp av Meca, og A-pressens oppkjøp av Edda Media, endte med at Konkurransetilsynet godkjente oppkjøpene på vilkår. I den fjerde fusjonen, Plantasjens oppkjøp av Oddernes Gartneri, nedla Konkurransetilsynet forbud, som partene klaget inn til departementet. Departementet opprettholdt Konkurransetilsynets vedtak. I tillegg til disse sakene varslet Konkurransetilsynet forbud mot foretakssammenslutningen mellom Nor Tekstil AS og Sentralvaskeriene AS. Endelig vedtak om å forby denne fusjonen ble fattet i januar 2013. Vedtaket ble ikke påklaget.

Konkurransetilsynet har i løpet av året 2012 også fattet fire vedtak om brudd på gjennomføringsforbudet i forbindelse med foretakssammenslutninger.

EØS-arbeidet

Konkurransetilsynet og EFTAs overvåkningsorgan (ESA) samarbeider tett. Dette bidrar til riktig behandling av saker etter EØS-avtalens konkurranseregler.

Enkeltsaker etter EØS-avtalen er håndtert i samsvar med notifikasjonsreglene for «EFTA Network», og Konkurransetilsynet har løpende meldt aktuelle norske saker etter artikkel 53 og 54 til ESA.

Konkurransetilsynet har deltatt aktivt i DG Competition / European Competition Network (ECN) med tilhørende arbeidsgrupper og undergrupper, i samsvar med Norges rettigheter etter EØS-avtalen.

Tilsynet har særlig fulgt arbeidet med lempningsprogrammer i ECN. I forbindelse med revisjon av forskrift om lempning av overtredelsesgebyr etter den norske konkurranseloven, så tilsynet hen til reguleringen i ECN Model Leniency Programme.

Konkurransetilsynet har gjennomført høring i Norge for alle relevante regelverkssaker.

For øvrig bistod Konkurransetilsynet våren 2012 EU Kommisjonen og ESA under en bevissikring i Norge. Tilsynet har i samme sak også ytet bistand ved at to ressurspersoner har arbeidet hos Kommisjonen i deler av 2012.

Påpeke konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer

I henhold til konkurranseloven § 9e skal Konkurransetilsynet påpeke konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer.

Det har blitt sendt én påpekning etter § 9e i 2012. Konkurransetilsynet påpekte konkurransebegrensende virkninger av den lovfestede pensjonsordningen for sykepleiere (sykepleierpensjonsordningen), og hvordan denne kan føre til at arbeidsgiverne får større utgifter enn nødvendig med å tilby tjenestepensjon til sykepleiere og øvrige offentlig ansatte. Arbeidsdepartementet ønsket ikke å sette driften av sykepleierpensjonsordningen ut på anbud. Arbeidsdepartementet ga imidlertid uttrykk for at konkurransemessige hensyn vil være ett blant flere forhold som det kan være naturlig å vurdere ved en eventuell framtidig gjennomgang av organiseringen av sykepleierpensjonsordningen.

Konkurransetilsynet har i løpet av 2012 hatt kontakt med flere ulike offentlige aktører for å få mer informasjon om tiltak som etter tilsynets vurdering kan ha konkurransebegrensende virkninger.

Etterspørselssiden i markedet skal ha tilstrekkelig informasjon slik at markedet fungerer effektivt

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurransen i de forskjellige markedene. Dersom det er nødvendig for å styrke konkurransen, kan tilsynet i henhold til konkurranseloven § 9c sette i verk tiltak for å øke markedenes gjennomsluktighet.

Konkurransetilsynet har også i 2012 hatt ansvaret for Kraftprisoversikten. Kraftprisoversikten gjør det lettere for forbrukerne å sammenligne kraftpriser og orientere seg i markedet for å vurdere om det lønner seg å skifte kraftavtale eller kraftleverandør. Kraftprisoversikten hadde en nedgang i antall besøk i 2012 sammenlignet med 2011. Antall totale besøk gikk ned fra ca. 650 000 til 400 000.

I tildelingsbrevet for 2012 framgår det at Konkurransetilsynet skal vurdere videre organisering av Kraftprisoversikten i lys av anbefalingene som ble gitt i utredningen om samordning av offentlige prisportaler i 2011. I tråd med dette har tilsynet i samarbeid med Forbrukerrådet utredet mulighet for, og konsekvenser av flytting av Kraftprisoversikten fra Konkurransetilsynet til Forbrukerrådet. Utredningen konkluderte med at det vil være vesentlige fordeler ved å samordne arbeidet med offentlige prisportaler i større grad, og det ble anbefalt å overføre ansvaret for Kraftprisoversikten fra Konkurransetilsynet til Forbrukerrådet.

Overvåking av sentrale markeder

Konkurransetilsynet har hatt flere markeder under overvåking i 2012 med tanke på å avdekke brudd på forbudsreglene.

Dagligvaremarkedet har lenge vært høyt prioritert av Konkurransetilsynet. For å kunne overvåke dagligvaremarkedet innhenter Konkurransetilsynet hvert år avtaler mellom dagligvarekjedene og markedsledende leverandører. Avtalene gir tilsynet oversikt over ulike betingelser som benyttes på dagligvaresektoren, samt mulighet til å avdekke eventuelle ulovlige forhold. Konkurransetilsynet har i 2012 gjennomført kontaktmøter med sentrale aktører i dagligvaremarkedet, herunder alle dagligvarekjedene, Dagligvareleveran-

dørenes forening og utvalgte leverandører. Gjennom deltagelsen i ECN er Konkurransetilsynet også oppdatert om utviklingen i andre EU-land på området.

Overvåkningsordningen knyttet til Tines bruttomarginer i meierisektoren (differansen mellom Tines utsalgspriser og prisen Tine betaler for melkeråvaren) ble videreført i 2012. Konkurransetilsynet har drevet kontinuerlig markedsovervåking av engrosmarkedet for kraft i samarbeid med NVE som ledd i arbeidet med å avdekke eventuell misbruk av markedsrett.

Konkurransetilsynet har videre fattet vedtak om at Statkraft AS pålegges plikt til å opplyse om erverv av andeler i kraftverk og foretak som eier kraftverk i Norge. Opplysningsplikten gjelder også når selskaper som Statkraft har eierandeler i foretar slike erverv. Vedtaket gjelder fram til 1. januar 2017.

Tilsynet har igangsatt et arbeid for å undersøke konkurransesituasjonen i det norske drivstoffmarkedet. Det vil bli foretatt en sammenligning av de norske og svenske marginene samt en evaluering av et tidligere vedtak i fusjonen mellom Shell og YX. I 2012 ble det samlet inn et omfattende datamateriale og analysene av disse dataene vil foreligge i 2013.

Sikre effektiv saksbehandling i sekretariatet for Klagenemnda for offentlige anskaffelser

I 2012 mottok Klagenemnda for offentlige anskaffelser 236 klager, mot 331 klager i 2011. Klagenemnda realitetsbehandlet 250 saker, og ila gebyr i 19 saker som gjaldt ulovlige direkteanskaffelser (det vil si saker der oppdragsgiver i strid med regelverket ikke har kunngjort en anskaffelse). Totalt ilagt gebyr var på 10,2 mill. kroner.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Innkomne saker	153	216	277	406	331	236
Prioriterte rådgivende saker		38	57	49	59	35
Rådgivende saker	148	146	177	245	189	152
Prioriterte gebyrsaker		3	2	1	2	1
Gebyrsaker	5	29	41	111	81	48

Kilde: www.kofa.no

Omtrent 1/3-del av alle innkomne saker blir avvist av sekretariatet.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser ser at det er stort behov for kunnskap om hvordan

regelverket om offentlige anskaffelser skal forstås, og hvordan det skal brukes, og opplever stor etterspørsel etter veiledning. Klagenemnda og Konkurransetilsynet samarbeider derfor om å

spre kunnskap til offentlige oppdragsgivere om anskaffelsesregelverket og om reglene i konkurranseloven om ulovlig anbudssamarbeid.

Saksbehandlingstiden for saker hvor oppdragsgiver venter med å inngå kontrakt (såkalte rådgivende saker) var på 405 dager i 2012, og på 396 dager for mulige gebyrsaker.

Kap. 4550 Konkurransetilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Ymse inntekter	9 736		
03	Lovbruddsgebyr	3 325		
04	Klagegebyr	493	1 980	2 049
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	4		
16	Refusjon foreldrepenger	2 501		
17	Refusjon lærlinger	99		
18	Refusjon sykepenges	1 032		
	Sum kap. 4550	17 190	1 980	2 049

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter fra gebyr som Klagenemnda for offentlige anskaffelser ilegger for ulovlige direkte anskaffelser. Fra 1. juli 2012 er kompetansen til å ilegge gebyr for ulovlige direkte anskaffelser lagt til domstolene. Dette gjelder for saker der kontrakt er inngått etter 1. juli 2012. I saker hvor kontrakt er inngått før 1. juli 2012, har klagenemnda fortsatt kompetanse til å ilegge overtredelsesgebyr. Slike saker har en klagefrist på to år, slik at klagenemnda vil kunne motta saker der de har kompetanse til å ilegge gebyr fram til 30. juni 2014.

Det er uvisst hvor stor summen av gebyr ilagt ved ulovlige direkte anskaffelser kan bli. Det er derfor ikke foreslått bevilgning på denne posten.

Post 03 Lovbruddsgebyr

Gebyr kan blant annet ilegges ved brudd på konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Etter at

EØS-konkurranseloven og konkurranse-loven av 2004 ble iverksatt, kan Konkurransetilsynet også ilegge gebyr ved brudd på de tilsvarende bestemmelsene i EØS-avtalens artikkel 53 og 54. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge fram etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranse-loven, kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er uvisst hvor stor den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt kan bli. Det er derfor ikke foreslått bevilgning på denne posten.

Post 04 Klagegebyr

Det foreslås at inntektsbevilgningen som følge av klagegebyr i Klagenemnda for offentlige anskaffelser, herunder gebyr den klagende part må betale for å få behandlet saken i nemnda, settes til i underkant av 2 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 1550, post 23.

Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk

Utgifter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	303 564	350 885	364 255	3,8
1561	IKT-politikk	27 581	27 195	20 379	-25,1
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	27 920	38 183	23 832	-37,6
	Sum kategori 01.60	359 065	416 263	408 466	-1,9

Inntekter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	12 358	10 480	7 251	-30,8
	Sum kategori 01.60	12 358	10 480	7 251	-30,8

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et overordnet ansvar for regjeringens forvaltnings- og fornyingspolitikk. Den enkelte fagstadsråd har ansvaret for forvaltningsutvikling og fornying i egen sektor. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har videre ansvar for samordningen av IKT-politikken. Digitalisering av offentlig sektor er en del av både forvaltningspolitikken og av den generelle IKT-politikken, jf. blant annet oppfølging av Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda for Norge* og Digitaliseringsprogrammet for offentlig sektor. Departementet har også ansvaret for samordning av IKT-sikkerheten i statsforvaltningen.

Samfunnet er i sterk endring. Omfattende digitalisering av stadig flere områder gir gjennomgripende sosiale og økonomiske forandringer i det norske samfunnet. Digitaliseringen legger grunnlaget for økt verdiskaping og innovasjon. For å utnytte mulighetene som ligger i IKT og internett, er det nødvendig med en samordnet og helhetlig IKT-politikk som gir grunnlag for utvikling. Dette

krever blant annet en satsing på digital infrastruktur, digital kompetanse i befolkningen, forskning på IKT og avansert IKT-kompetanse.

En aldrende befolkning, økt globalisering, nye teknologiske muligheter og høyere forventninger hos innbyggerne gjør at det stilles stadig høyere krav til offentlig forvaltning. Fornyning og digitalisering i statlige virksomheter er nødvendig for å oppnå økt brukerretting og mer effektive arbeidsprosesser og for å sette virksomhetene bedre i stand til å møte sine samfunnsoppdrag. Selv om forvaltningen står overfor utviklings- og tilpassningsbehov, skal endringer forankres i sentrale forvaltningsverdier, som blant annet demokrati, rettssikkerhet, faglig integritet og effektivitet.

Direktoratet for forvaltning og IKT er departementets fagorgan for forvaltnings- og IKT-politikken i offentlig sektor. Direktoratets sentrale virksomhetsområder er organisering, ledelse og kompetanse i forvaltningen, digitale tjenester og offentlige anskaffelser. Direktoratet har dessuten enkelte oppgaver på IKT-området som favner videre enn offentlig sektor.

Forvaltningspolitikk

Utfordringer og utviklingstrekk

Selv om vi vet at norsk forvaltning er god sammenliknet med andre land, står den også overfor noen utfordringer. De er dels knyttet til å utvikle en forvaltning som i større grad skaper resultater internt i hver sektor og dels knyttet til at forvaltningen arbeider bedre på tvers både mellom virksomheter og mellom sektorer. Samordningsbehovene mellom tradisjonelle sektorgrenser er tiltakende – blant annet på områder som IKT, miljø og kriminalitet. Dette skaper økte utfordringer for sektorstyringen. Samtidig skaper teknologi muligheter for samhandling på nye måter og mellom fagområder og offentlige virksomheter hvor samordning tidligere ikke har vært mulig.

Innbyggerundersøkelsen fra 2013 viser at innbyggerne gjennomgående er tilfredse med det offentlige tjenestetilbudet. Innbyggerne er fornøyde med å leve og bo i Norge. Jevnt over har de et litt bedre inntrykk av de fleste forhold i Norge i 2013 sammenlignet med 2010. Forskjellene mellom fylker og landsdeler er relativt sett små. Mellom tjenesteområdene er det imidlertid betydelige variasjoner. På ett viktig område er innbyggernes forventninger til det offentlige lavere sammenliknet med forrige innbyggerundersøkelse. Dette gjelder innbyggernes tillit til det offentliges evne til å forebygge og håndtere store ulykker og katastrofer.

Undersøkelsen viser at innbyggerne mener det er mye «plunder og heft» i møte med det offentlige. For eksempel gjelder dette at samme informasjon må registreres flere ganger, at søknadsskjemaer er for vanskelige å fylle ut og at de opplever for lang saksbehandlingstid. Videre gir innbyggerne uttrykk for at det offentlige kan utnytte ressursene mer effektivt og at offentlige virksomheter må bli bedre til å lytte. Vanskelig språk og komplisert regelverk utfordrer kommunikasjonen mellom forvaltningen og innbyggerne.

Mål og strategier

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil ta initiativ til arbeid med å styrke forvaltningens gjennomføringsevne. Forvaltningen skal være tilpassningsdyktig og opptatt av å skape resultater, og den skal arbeide bedre på tvers mellom sektorer og virksomheter. Arbeidet vil omfatte tiltak for å bedre styringspraksisen, utvikle fagligheten i forvaltningen, styrke ledelses- og kompetanseutviklingen, styrke mekanismene for samhandling og samordning mellom forvaltningsnivåene

og bidra til at IKT får en mer sentral plass som innsatsfaktor i virksomhetsutviklingen.

Hensikten med dette initiativet er å tydeliggjøre mål og prioriteringer, tydeliggjøre roller og ansvar, redusere unødvendig rapportering, bidra til bedre ledelse og mer effektive statlige virksomheter. Dette kan skje gjennom å utnytte IKT bedre og samhandle og samordne bedre på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Beslutninger om forvaltningens utvikling skal være basert på kunnskap om organisering, styring og ledelse. Gode konsekvensutredninger skal alltid ligge til grunn for beslutninger. Utredningsinstruksen skal være et viktig virkemiddel i den sammenheng. Departementet vil revidere utredningsinstruksen for å sørge for bedre beslutningsgrunnlag, mer effektive utredningsprosesser og bedre gjennomføring og realisering av gevinstene som følger av tiltakene som besluttes gjennomført.

Regjeringen vil styrke kunnskapen om grunnlaget for, og effektene av, hvordan direktoratenes oppgaveløsning påvirker den kommunale oppgaveløsningen. Dette er begrunnet både i hensynet til kommunenes handlefrihet og i statens styringsbehov.

Brukernes behov skal tillegges stor vekt, og brukerne skal kunne innvirke på hvordan offentlige tjenester utformes. Brukerundersøkelser, innbyggerundersøkelser, medarbeiderundersøkelser, StatRes og effektivitetsundersøkelser skal danne grunnlag for effektivisering av staten. Departementet vil i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT følge opp der hvor innbyggerundersøkelsen avdekker svakheter i forvaltningens arbeid og organisering.

Kommunikasjonen mellom forvaltningen og innbyggerne skal bli klarere og bedre. Et klart og godt språk gjør det enklere for innbyggerne å ivareta sine demokratiske rettigheter. Regjeringen vil i 2014 spesielt arbeide med klart og godt lov-språk.

Regjeringen vil utrede prinsipper og retningslinjer som grunnlag for å vurdere når myndighetsutøvelse skal legges til uavhengige organer, herunder hvordan slike organer bør organiseres og styres og hvordan uavhengigheten og prosessuelle forhold bør reguleres.

Norge utarbeider høsten 2013 sin andre handlingsplan i «Open Government Partnership». Handlingsplanen oppsummerer Regjeringens planlagte arbeid for åpenhet og samarbeid med det sivile samfunn. Planen bygger på Open Government Partnership sine prinsipper og gjelder for 2013–2015.

IKT-politikk

Utfordringer og utviklingstrekk

Det er særlig utbredelsen av internett, framveksten av nettbaserte tjenester, utviklingen innenfor digitale sensorer og robotikk som driver den digitale revolusjonen og de påfølgende samfunnsmessige endringene. I stadig større grad er alt koblet opp til internett, og informasjon utveksles i et omfang som aldri før. Denne utviklingen fører blant annet til reversering av trender vi har sett tidligere. Der industriell produksjon ble satt bort til lavkostland, kan den nå hentes tilbake til industrialiserte land takket være høy grad av automatisering og digitalisert styring av prosesser. Dette krever imidlertid en høyt utdannet og høyproduktiv arbeidsstyrke.

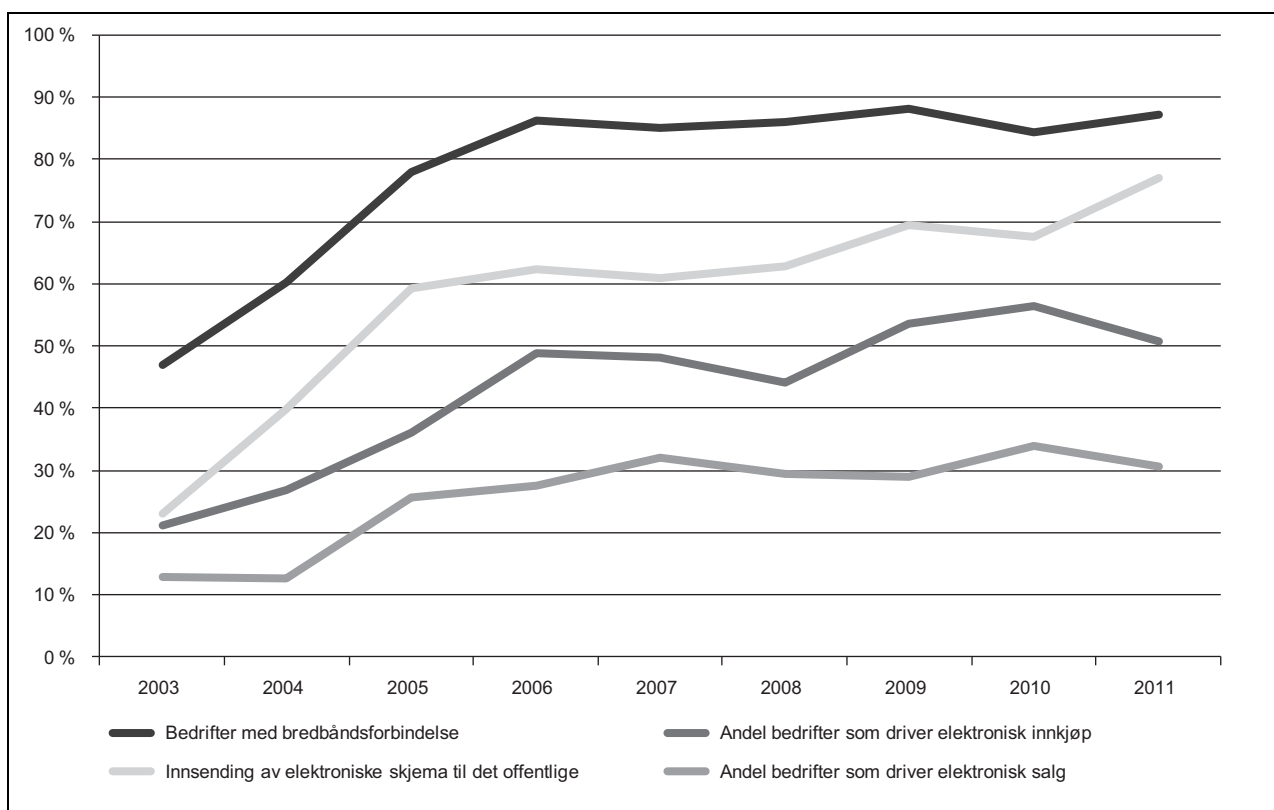
Samtidig legger den digitale utviklingen også grunnlaget for en stadig mer omfattende tjenestesektor, der IKT-kompetanse og IKT-FoU er noen av de viktigste innsatsfaktorene.

Den omfattende digitaliseringen på nesten alle samfunnsområder er blitt mulig blant annet på grunn av en godt utbygd digital infrastruktur. Den siste dekningsundersøkelsen (2013) viser at over

99 pst. av husholdningene har tilbud om bredbånd med minimum 12 Mbit/s.

Det er nødvendig at Norge og norsk næringsliv er godt posisjonert for å møte den digitale utviklingen. Vi har en høyproduktiv og høyt utdannet arbeidsstyrke og er flinke til å ta i bruk nye IKT-løsninger og ny teknologi. Vår voksende og avanserte tjenestesektor bidrar i stadig sterkere grad til verdiskapingen i landet. Norge har også en innovativ og i stor grad digitalisert offentlig sektor. Dette er et konkurransefortrinn for næringslivet, som i stor grad kan benytte seg av digitale løsninger for kontakt med det offentlige.

Utfordringene for verdiskapingen er tilgang på avansert IKT-kompetanse, tilstrekkelig satsing på IKT-FoU og fortsatt digitalisering av offentlig sektor. Norsk næringsstruktur, med en stor andel småbedrifter og enkeltmannsforetak, byr dessuten på særlige utfordringer når det gjelder fullstendig digitalisering av forretningsprosesser. Små virksomheter har ofte begrenset kompetanse til å gå i gang med digitaliseringstiltak. Utviklingen av såkalte skytjenester vil kunne gjøre det enklere for småbedrifter å etablere nye digitale løsninger uten å måtte gjøre store investeringer.

Figur 5.2 Grad av digitalisering i norske bedrifter

Kilde: SSB – Bruk av IKT i næringslivet, 2011

Mål og strategier

IKT-politikken tar utgangspunkt i at IKT og internett kan styrke næringslivets konkurransedyktighet og samfunnets totale produktivitet gjennom IKT-drevne produktivetsforbedringer og innovasjon. Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda for Norge* inneholder 103 tiltak som skal bidra til å realisere det potensialet som ligger i digitalisering. Gjennomføring av IKT-politikken vil legge vekt på oppfølging av tiltak innenfor sentrale områder i *Digital agenda for Norge*, slik som

- utbredelse og bruk av bredbånd
- digital deltagelse og digital kompetanse
- digitalt innhold og viderebruk av offentlige data
- digitale forretningsprosesser og e-handel, herunder tilrettelegging for bruk av skytjenester
- avansert IKT-kompetanse og IKT-FoU
- IKT-bruk for energieffektivisering, herunder grønne datasentre
- digital fornying av offentlig sektor

IKT-politikken skal legge til rette for at alle kan delta i det digitale samfunnet. Departementet vil videreføre arbeidet med universell utforming av IKT-løsninger og ivareta klagefunksjonen for forskrift om universell utforming av IKT-løsninger, som skal føres tilsyn med av Direktoratet for forvaltning og IKT.

Trygghet og tillit til IKT og elektronisk kommunikasjon er avgjørende for at digitale løsninger og produkter blir tatt i bruk. Departementet vil legge vekt på dette i oppfølgingen av Digital agenda. Arbeidet vil bli koordinert med Justis- og beredskapsdepartementet som nå har det nasjonale ansvaret for samordning av forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor.

Det vises til nærmere omtale av mål og prioriteringer under kap. 1561 IKT-politikk.

IKT-politikken er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot arbeidet som skjer i EU og OECD. IKT er et av de mest omfattende samarbeidsområdene i EU/EØS. Norge deltar i flere programmer. Det vises til nærmere omtale under kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram.

Digitalisering av offentlig sektor

Utfordringer og utviklingstrekk

Regjeringen har ambisjoner om at Norge skal ligge i fremste rekke internasjonalt når det gjelder å levere og ta i bruk digitale tjenester. Ifølge statis-

tikk fra EUs Digital Agenda Scoreboard¹ er Norge ledende når det gjelder internettbruk, netthandel, banktjenester på nett og offentlige tjenester på nett. 82 pst. av innbyggerne kontaktet det offentlige på nett siste tolv måneder.

Norges ledende posisjon innenfor bruk av digitale offentlige tjenester er resultatet av systematisk arbeid i mange virksomheter gjennom mange år. Listen over gode offentlige tjenester på nett omfatter både selvangivelse, samordnet opp- tak til høyere utdanning, tolldeklarasjoner, fastle- geordning, automatisk oversikt over og beregning av pensjoner og elektroniske resepter. Siden hø- sten 2012 har det vært mulig å logge seg inn til offentlige tjenester med BankID. Dette har lagt til rette for enda større bruk av digitale tjenester med høye krav til sikkerhet.

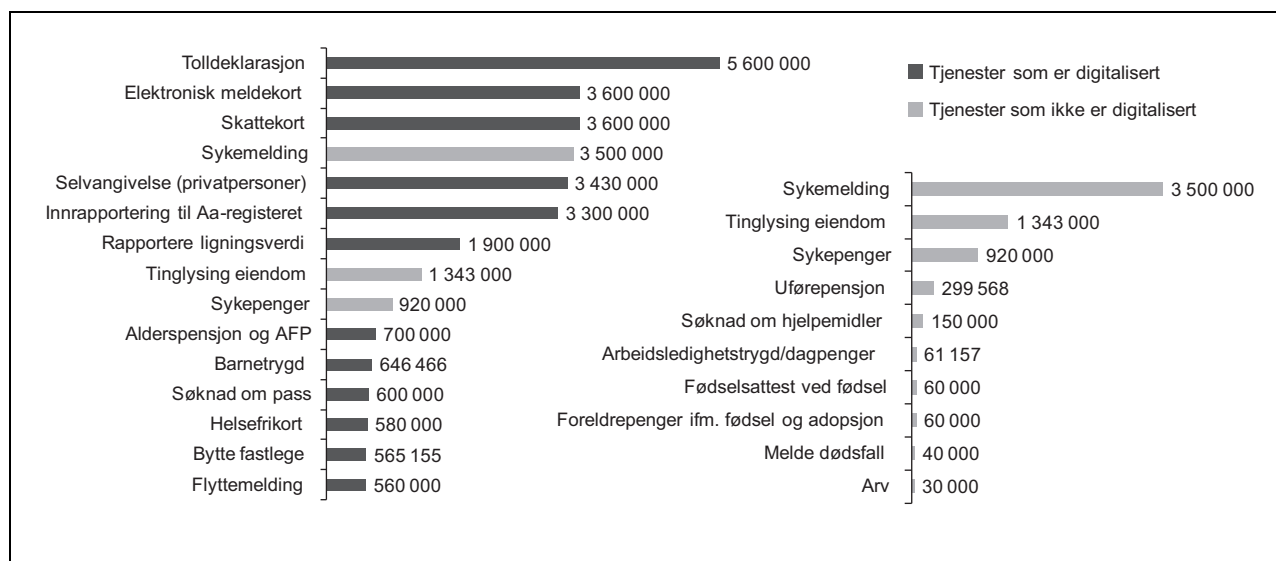
Erfaringer fra digitaliseringstiltak de siste årene viser at gevinstene kan være betydelige. Forhåndsutfyllt selvangivelse innebærer stor forenkling for innbyggerne, samtidig som det har frigjort ressurser for skattemyndighetene. Altinn har gitt næringslivet betydelige besparelser. Ord- ningen med automatisk helsefrikort har vært en forenkling for brukerne og betyr at flere får opp- fylt sine rettigheter.

Digitaliseringen av offentlig sektor går ikke til- strekkelig raskt på alle tjenesteområder. I 2010 gjennomgikk Direktoratet for forvaltning og IKT 98 utvalgte tjenester. Av disse var 35 digitale, resten var skjema på nett for utskrift eller lig- nende. Da direktoratet gjennomgikk de samme tjenestene våren 2013, var fortsatt bare 35 av tje- nestene digitalisert.

I en ny kartlegging i 2013 har Direktoratet for forvaltning og IKT sett på digitaliseringen i alle statlige virksomheter. Kartleggingen viser at det er 177 tjenester rettet mot innbyggerne som er til- gjengelige som digitale tjenester. Fortsatt er det 631 tjenester som kun er tilgjengelig som skje- maer på nett, noe som tilsvarer 78 pst. av totalen. Det er lite trolig at det vil være mulig eller lønn- somt å digitalisere alle disse tjenestene, men det er uansett en tregere utvikling enn man kunne ønske. Fortsatt er det 22 pst. av virksomhetene som ikke har noen digitaliserte tjenester, og det er en håndfull virksomheter som står for det store volumet av digitale tjenester.

Figuren viser en status for digitalisering av de 15 statlige tjenestene med høyest bruksvolum. Tjenestene sykemelding og sykepenger er plan- lagt digitalisert som del av prosjekt 2 i NAVs moderniseringsprogram. Prosjektet skal gjennom

¹ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>

Figur 5.3 De femten statlige tjenestene med størst volum per år (unntatt helse- og omsorgstjenester) og de ti største tjenestene som ikke er digitalisert

en kvalitetssikring (KS2) før bevilgningsbeslutning.

Innbyggere og næringsliv etterspør i økende grad tjenester og løsninger som forutsetter at informasjon utveksles mellom virksomheter i offentlig sektor. Utviklingen utfordrer etablerte sektor- og ansvarsgrenser. Det er derfor behov for sterkere samordning av IKT-utviklingen og løsninger som i større grad enn før utvikles og tas i bruk på tvers av virksomhets- og ansvarsgrenser.

Utfordringene ved samordning av IKT er betydelige både i staten, i kommunesektoren og mellom staten og kommunene. Det er etablert et samordningsforum på området, Skate (Styring og koordinering av tjenester i e-forvaltning), som består av toppledere i de mest sentrale virksomhetene på IKT-området. Skate ledes av Direktoratet for forvaltning og IKT.

Undersøkelser gjort av KS viser økende forskjeller i IKT-modenhet mellom kommunene. Også mellom forvaltningsnivåene er det behov for sterkere samarbeid for å legge til rette for effektiv elektronisk samhandling. KS etablerte i 2012 KommIT, en instans for IKT-samordning i kommunesektoren. KS/KommIT er fra 2012 medlem i Skate.

Mål og strategier

Digitalisering vil bidra til merkbare forbedringer på tvers av offentlig sektor i de kommende årene. Videre vil digitalisering føre til både et bedre og raskere møte med offentlig sektor for innbyggere og næringsliv, og bedre ressursbruk og måloppnåelse i offentlig sektor. I digitaliseringsprogrammet

«På nett med innbyggerne», som ble lagt fram i april 2012, varslet regjeringen en ambisjon om at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle en digital forvaltning. Målet er at den statlige forvaltningen, så langt det er mulig, skal være tilgjengelig på nett, og at nettbaserte tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv. Digital forvaltning skal gi bedre tjenester samtidig som det frigjøres ressurser til områder hvor behovet er stort.

I tråd med digitaliseringsprogrammet prioriterer regjeringen arbeidet med felles IKT-løsninger i forvaltningen, etablering av bedre styringsmekanismer og tilrettelegging av relevant regelverk slik at det understøtter digitalisering. For å sørge for digital toveiskommunikasjon mellom forvaltning og brukere vil innbyggerne tilbys en sikker digital postkasse for mottak av digital post fra forvaltningen. Det stilles krav til statlige virksomheter om at alle papirskjema skal være på nett og kunne sendes digitalt innen 2015. Stortinget vedtok i 2013 endringer i forvaltningsloven, som innebærer at det ikke lenger er et krav om samtykke når forvaltningen skal kommunisere digitalt med mottakere. Innbyggere vil få en rett til å reservere seg mot digital kommunikasjon fra forvaltningen i visse tilfeller. Enheter registrert i Enhetsregisteret vil ikke få en reservasjonsrett. Endringene vil delvis tre i kraft 1. januar 2014. I flere av fagsektorene i staten pågår store digitaliseringsprosjekter, ikke minst i NAV, i helsesektoren og i justissektoren. Regjeringen legger stor vekt på at IKT-prosjekter planlegges og gjennomføres med henblikk på at gevinster realiseres som forutsatt.

I de kommende årene må offentlige virksomheter utnytte teknologiske muligheter i større grad for å yte gode tjenester og for å understøtte formåls- og kostnadseffektiv drift. For å få fullt utbytte av teknologien må forvaltningen samarbeide mer om IKT-løsninger på tvers av sektorer

og etatsgrenser. I takt med utviklingen av digitale løsninger øker også kravet om at slike løsninger er robuste og ivaretar den enkeltes personvern.

Det vises til nærmere omtale under kap. 1561 IKT-politikk.

Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	170 773	177 969	188 827
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	47 845	53 848	53 605
22	Betaling av elektronisk ID og digital post til private leverandører	5 045	6 737	5 560
23	Elektronisk ID og digital post, <i>kan overføres</i>	80 044	112 331	116 263
60	Prosjekttilskudd til digital-fornyning i kommunene, <i>kan overføres</i>	-143		
	Sum kap. 1560	303 564	350 885	364 255

Innledning

Direktoratet for forvaltning og IKT er departementets fagorgan for forvaltnings- og IKT-politikken i offentlig sektor.

Direktoratet har som formål å arbeide for at statsforvaltningen kjennetegnes av kvalitet, effektivitet, brukerretting, åpenhet og medvirkning, og at den er godt og målrettet organisert, styrt og ledet. Direktoratet er et sentralt virkemiddel for statsforvaltningen i den langsiktige og sektorovergrepene forvaltningsutviklingen. Direktoratet skal ha betydelig faglig frihet, spesielt med hensyn til virkemidler og faglige tilrådinger som direktoratet gir, samtidig som overordnet prioritering av fagfelt og oppgaveportefølje skal styres fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal ha et særlig ansvar for:

- organisering, ledelse og kompetanse i forvaltningen
- digitale tjenester
- offentlige anskaffelser

Direktoratet for forvaltning og IKT identifiserer tema og analyserer og underbygger fakta. Utviklingen av relevant faktabasert kunnskap gir nødvendig informasjon om effekten av ulike forvaltningspolitiske virkemidler. Det er dermed et

velegnet virkemiddel for å initiere og iverksette fornyingsarbeidet i forvaltningen.

Direktoratet spiller en sentral rolle i arbeidet med digitaliseringen i forvaltningen. Dette gjelder både måten forvaltningen løser sine oppgaver på og måten forvaltningen samhandler med innbyggere og næringsliv. Direktoratet har fått et særskilt ansvar for å arbeide for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen.

Direktoratet for forvaltning og IKT har et særlig ansvar for å legge til rette for at offentlige oppdragsgivere øker sin kompetanse, utvikler gode prosesser og organiserer sine innkjøp på en formålstjenlig måte, blant annet gjennom økt bruk av elektroniske verktøy i anskaffelsesprosessene.

Direktoratet forvalter ID-porten, som er en felles påloggingsløsning for en lang rekke offentlige tjenester på nett. Videre forvalter direktoratet andre fellestjenester, som for eksempel Offentlig elektronisk postjournal (OEP), Doffin, anskaffelser.no, Norge.no, standardiseringsportalen (standard.difi.no), prosjektveiviseren og data.norge.no. Direktoratet vil også forvalte fellestjenesten Sikker digital posttjeneste når den settes i drift.

Direktoratet for forvaltning og IKT ivaretar enkelte funksjoner knyttet til IKT-politikken for hele samfunnet, herunder tilsyn med universell utforming av IKT.

Direktoratet for forvaltning og IKT er lokalisert i Oslo og Leikanger.

Mål og prioriteringer 2014

Forvaltningen skal være godt organisert, ledet og ha riktig kompetanse

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til formålstjenlig og velbegrunnet organisering, virkemiddelbruk, arbeidsformer og ledelse i statsforvaltningen. Direktoratet gjør dette gjennom formidling, veiledning og rådgivning basert på utvikling og systematisering av relevant og faktabasert kunnskap. Direktoratet skal ha et spesielt blikk på muligheter digitalisering gir for blant annet effektivisering og brukerretting og utfordringer knyttet til samordningsbehov og samlet styring av IKT i staten.

Forvaltningsutviklingen har de siste tiårene på enkelte områder pekt i retning av større autonomi fra politisk styring, både faglig, økonomisk og administrativt. Forvaltningens gjennomføringskraft er ikke like god over alt, selv om utfordringene varierer mye mellom sektorer og mellom typer oppgaver. Forvaltningens evne til å samhandle på tvers av sektorer varierer. Mulighetene som ligger i ny teknologi er ikke fullt utnyttet. Direktoratet vil i 2014 gjennomføre prosjekter som vil bidra til å framskaffe ny kunnskap om forvaltningens samordnings- og gjennomføringsevne og som vil bidra til utvikling av tiltak for nødvendig endring og utvikling i forvaltningen. Formålet er å styrke forvaltningens resultatorientering og gjennomføringsevne.

Forvaltningen skal være åpen og kommunisere godt med innbyggere og næringsliv. Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til dette blant annet gjennom sitt arbeid med klart språk, klart lovspråk, formidling av kommunikasjonspolitikken, rådgivning om bruk av sosiale medier samt forvaltningen av offentlig elektronisk postjournal.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal kartlegge og identifisere felles kompetansebehov i staten og ha kunnskap om løpende tiltak. Direktoratet skal være et knutepunkt og en pådriver som bidrar til økt kompetansedeling, gjenbruk av læringstiltak mellom statlige virksomheter og mer strategisk kompetanseutvikling i virksomhetene. Videre vil direktoratet videreutvikle tilbudet av sentrale digitale læringstiltak og verktøy til bruk i virksomhetene, tilpasset deres egne behov, mål og læringskultur.

Direktoratets egne opplæringstilbud skal være innrettet mot generelle og tverrgående tema, møte de ansattes kompetansebehov og formidle felles administrative regelverk, forvaltningsverdier og forvaltningskunnskap. Direktoratet skal

bidra til at statlige virksomheter er en del av et inkluderende arbeidsliv med mangfold i ledelses-, rekrutterings- og personalpolitikken.

Ledelse og medarbeiderskap er viktig for forvaltningsutviklingen. Direktoratet vil fortsette utviklingen av et sentralt fagmiljø for ledelse i staten for å være en viktig og relevant bidragsyter i utviklingen av statlig lederskap. Nye ledere i staten og toppledere er viktige målgrupper

Offentlig sektor skal tilby sikre, effektive og brukerrettede digitale tjenester

Gjennom Digitaliseringsprogrammet har regjeringen pekt ut hovedlinjene for sin politikk for digitalisering av offentlig forvaltning. Digitale tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv, og digitale verktøy skal utnyttes mer gjennomgående for å effektivisere måten forvaltningen løser sine oppgaver på. Informasjon og grunndata skal deles. Regjeringens ambisjon er at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle en digital forvaltning. Direktoratet for forvaltning og IKT skal ha en sentral rolle ved gjennomføringen av Digitaliseringsprogrammet og samtidig gi faglige råd i politikkkutformingene på området.

ID-porten, Altinn, Folkeregisteret, Enhetsregisteret og Matrikkelen er definert som nasjonale felleskomponenter. Direktoratet arbeider med sikker digital posttjeneste, som også vil bli en nasjonal felleskomponent når den settes i drift. Hver enkelt felleskomponent skal være sikker og robust og ha tilstrekkelig ytelse og kapasitet. I tillegg skal felleskomponentene kunne fungere sammen, for eksempel ved at ID-porten kan benyttes til innlogging i Altinn. Det er behov for å synliggjøre sammenhenger og skape forutsigbarhet ved videreutvikling av felleskomponentene. Topplederforumet Skate har her en sentral rolle. Skate ledes av Direktoratet for forvaltning og IKT, som også har sekretariatet.

God styring på flere nivåer er viktig for å sikre den ønskede utviklingen og framdriften i digitaliseringen av offentlig sektor. Direktoratet skal bidra til at statsforvaltningen sett under ett organiserer og styrer sin IKT-utvikling på en hensiktsmessig måte. Det finnes i dag noe kunnskap om utfordringene ved ulike styringsvirkemidler. Direktoratet skal gjøre en kunnskapsoppsummering og foreslå tiltak som bidrar til bedre nasjonal styring og samordning.

Direktoratet skal understøtte virksomhetenes eget arbeid med digitalisering og bidra til at virksomhetene lager løsninger som brukerne kan og

vil ta i bruk. Dette omfatter å utarbeide kunnskapsgrunnlag, veiledning og rådgivning, eksempelvis om strategisk bruk av IKT for å oppnå virksomhetsmål, om brukernes møte med den digitale forvaltningen og om hvordan virksomheter kan hente ut gevinster fra digitaliseringsprosjekter.

Direktoratet skal tilrettelegge for viderebruk av offentlige data. Gjennom dette skal direktoratet bidra til vekst og innovasjon i næringslivet, økt transparens og innsikt i offentlige virksomheter, og ikke minst bidra til effektivisering av offentlig tjenesteyting.

Universell utforming av IKT er en viktig forutsetning for digital deltakelse for alle, ikke minst for å kunne ta i bruk digitale tjenester fra forvaltningen. Direktoratet skal ivareta rollen som tilsyn med forskrift om universell utforming av IKT-løsninger, som trådte i kraft 1. juli 2013. Dette omfatter blant annet å gi informasjon og veiledning til forvaltningen, næringsliv og innbyggerne. Fra 1. juli 2014 skal direktoratet starte oppfølging av plikten til universell utforming av IKT. Direktoratet skal også bidra til departementets oppfølging på området.

Informasjonssikkerhet er en annen viktig forutsetning for å kunne digitalisere forvaltningen. Direktoratet skal ha et særskilt ansvar for å arbeide for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Direktoratet har etablert et kompetansemiljø som skal være en pådriver for informasjonssikkerhet i statsforvaltningen, blant annet gjennom valg av felles standarder, rådgivning i bruk av styrings-systemer for informasjonssikkerhet og veilednings- og opplysningsvirksomhet knyttet til informasjonssikkerhet i statlige virksomheter.

Offentlig sektor skal gjennomføre samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser

Flere utredninger har vist at det er en effektiviseringsgevinst å hente ut ved bedre gjennomføring av offentlige anskaffelser. Undersøkelser viser også at anskaffelser fortsatt ikke i tilstrekkelig grad ses som et strategisk verktøy for offentlige virksomheter, og lederforankringen av dette området er for svak. Gjennom sitt arbeid på anskaffelsesområdet skal Direktoratet for forvaltning og IKT bidra til at virksomhetene i større grad kan gjøre effektive anskaffelser. Direktoratet skal blant annet spre kunnskap og gode erfaringer om effektiviseringstiltak, samt informere om

effektiviseringspotensialet i sitt generelle veiledningsarbeid.

Direktoratet for forvaltning og IKT har et særlig ansvar for å arbeide for at offentlige oppdragsgivere øker sin kompetanse, utvikler gode prosesser og organiserer sine innkjøp på en formålstjenlig måte. Dermed bedres evnen til å sikre kostnadseffektive, miljøvennlige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket, jf. føringene i St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp*.

Direktoratet skal ha oppdatert kunnskap om hva som er god praksis med hensyn til å styre, planlegge, gjennomføre og følge opp offentlige anskaffelser. Direktoratet skal bidra til at kunnskap om offentlige anskaffelser gjøres tilgjengelig slik at offentlige virksomheter kan forbedre sin anskaffelsespraksis. God kunnskap om markedet er avgjørende for gode anskaffelser. Direktoratet skal derfor bidra til at dialogen mellom oppdragsgivere og næringsliv styrkes. Direktoratet skal oppdatere og videreutvikle anskaffelser.no, som er en portal for å støtte anskaffelsesvirksomheten i offentlig sektor.

Effektive offentlige anskaffelser krever at virksomhetsledelsen synliggjør sammenhengen mellom anskaffelser og virksomhetens strategiske mål. Direktoratet for forvaltning og IKT skal arbeide for at virksomhets- og innkjøpsledelsen får egnet veiledning og verktøy for å lede, organisere og styre anskaffelsesfunksjonen. Direktoratet skal særlig arbeide for at relevante styringsdata gjøres tilgjengelig for virksomhetene, slik at de kan følge opp om anskaffelsene effektiviseres og prioritere de viktigste forbedringstiltakene. Direktoratet skal også arbeide for at departementene får tilgang til analyseverktøy og data for oppfølging av anskaffelsesfunksjonen i underliggende virksomheter. Videre skal direktoratet bidra med anskaffelsesstatistikk til nasjonal oppfølging av anskaffelsesområdet og statistikk som tilfredsstiller Norges forpliktelser om rapportering av anskaffelsesstatistikk til internasjonale organisasjoner, som f.eks. EU og WTO.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal være pådriver for at det etableres en digital kjede for hele innkjøpsprosessen, fra tilrettelegging for elektronisk konkurransegjennomføring og elektronisk kunngjøring via Doffin til oppfølging av inngåtte avtaler og elektronisk katalog-, ordre- og fakturahåndtering. Direktoratet skal videreføre sitt arbeid med å legge til rette for økt bruk av elektronisk fakturering og skal etablere en strategi for utvidet elektronisk støtte til prosessene fram til kontrakt inngås.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget skal blant annet dekke direktoratets lønns- og driftsutgifter. Bevilgningen på posten foreslås økt med 7,4 mill. kroner til etablering av direktoratet som tilsyn for universell utforming av IKT-løsninger. Bevilgningen foreslås også økt med 1,25 mill. kroner, rammeoverført fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Midlene skal brukes til veilednings-, opplærings- og rådgivningstiltak rettet mot offentlige innkjøpere. Tiltakene er forankret i regjeringens handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. Posten foreslås videre redusert med 0,3 mill. kroner som følge av en rammeoverføring til Direktoratet for økonomistyring for å dekke levering av lønns- og regnskapstjenester.

Oppgaver knyttet til tilsyn med universell utforming av IKT skal blant annet omfatte kontroll av pliktsubjekter, informasjon og rettleiding, utredningsarbeid knyttet til videreutvikling av forskriften, samt arbeid knyttet til videreutvikling av standarder, indikatorer og statistikk.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til direktoratets utviklingsoppgaver og IKT-prosjekter. E-handels-satsingen finansieres over posten. Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner slik at det samlet settes av 23,5 mill. kroner til e-handelssatsingen i 2014.

EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL) er et stort europeisk pilot-prosjekt innenfor e-handel som skal gjøre det like lett for leverandører å levere tilbud og drive handel med offentlige oppdragsgivere i andre EU-land som i sitt eget hjemland. Prosjektet ble avsluttet i 2012, men det påløper utgifter og inntekter også i 2013. Det vil ikke påløpe verken utgifter eller inntekter på prosjektet i 2014. Bevilgningen foreslås derfor redusert med 3 mill. kroner mot en tilsvarende inntektsreduksjon under kap. 4560, post 03.

Bevilgningen på post 21 dekker videre deltakelse i det europeiske prosjektet e-SENS (electronic Simple European Networked Services). Prosjektet har som målsetning å videreutvikle og utbre løsninger for en felles europeisk IKT-infrastruktur for samarbeid mellom myndigheter, mellom myndigheter og næringsliv og mellom myndigheter og borgere. Prosjektet er basert på

resultatene fra PEPPOL og øvrige Pilot A-prosjekter i IKT-delen av EUs konkurransekraft og innovasjonsprogram (CIP ICTPSP). Deltagelsen i prosjektet vil innebære mindre kostnader og refusjoner fra EU enn opprinnelig forutsatt. Post 21 foreslås derfor redusert med 0,6 mill. kroner mot en tilsvarende inntektsreduksjon på kap. 4560, post 03.

Det foreslås at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1560, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4560, post 03, jf. forslag til vedtak II. Samlede merutgifter på kap. 1560, post 01 og 21 skal ikke overstige samlede merinntekter under kap. 4560, post 03 og 04.

Post 22 Betaling av elektronisk ID og digital post til private leverandører

Posten dekker utgifter for bruk av eID på høyt sikkerhetsnivå utstedt av private leverandører. Høyt sikkerhetsnivå innebærer at personsensitive opplysninger kan inngå i elektroniske tjenester. Høyt sikkerhetsnivå er også nødvendig for å kunne signere elektronisk.

På vegne av offentlige virksomheter har Direktoratet for forvaltning og IKT inngått avtale om leveranse fra tre private leverandører av eID på høyt sikkerhetsnivå – BankID, Buypass og Commfides. Hver gang en innbygger bruker en eID utstedt av disse til en offentlig tjeneste, vil det utløse et betalingskrav som skal dekkes av den virksomheten som forvalter tjenesten. Basert på anslag om framtidig bruk, rammeoverføres brukskostnadene fra virksomhetene til Direktoratet for forvaltning og IKT.

I tilknytning til direktoratets betalinger til de private eID-leverandørene vil det bli foretatt avregninger av transaksjonsvolumene for den enkelte virksomhet. For mye, eventuelt for lite, rammeoverført fra virksomhetenes budsjett blir justert når transaksjonsvolumene for virksomhetene blir avregnet i 2014. På tilsvarende måte kan det bli aktuelt med avregninger for direktoratets betalinger for private leverandører av digital postkasse.

Som et resultat av nye avtaler med leverandører av eID på høyt sikkerhetsnivå, er det forventet at bruken av MinID vil gå noe ned. Mindre bruk av MinID vil gi mindre brukskostnader, hovedsakelig til utsending av engangskoder på SMS. Mindreforbruket skal delvis brukes til å betale for avtalene med markedsleverandørene og redusere regningen som fordeles mellom de offentlige virksomhetene.

Post 23 Elektronisk ID og digital post, kan overføres

Posten skal dekke utgiftene til det videre arbeidet med å utvikle og drive en felles infrastruktur for elektronisk ID og sikker digital posttjeneste for offentlig sektor. Posten dekker drift og videreutvikling av ID-porten, samt sentrale kostnader til etablering og drift av sikker digital posttjeneste.

Som en del av oppgavene med å drifte, forvalte og utvikle ID-porten og sikker digital posttjeneste kan det i noen grad være aktuelt å utføre arbeid for andre virksomheters regning. Dette gjelder følgende oppgaver:

- utvikling av særskilt funksjonalitet, etterspurt av en tjenesteeier i forbindelse med lansering av en konkret tjeneste
- tilleggstjenester spesifisert i Samarbeidsavtalen for ID-porten, som tjenesteeierne kan bestille etter behov

Denne typen utgifter vil bli fakturert den virksomheten det gjelder. Posten må derfor ses i sammenheng med kap. 4560, post 06 for inntekter/refusjonskrav fra ulike tjenesteeiere.

Rapport 2012

Forvaltningen skal være velorganisert og brukerrettet

Direktoratet for forvaltning og IKT har en spesiell rolle i å identifisere sektorovergripende utviklingstrekk og problemstillinger, og foreslå tiltak for utvikling og forbedring.

Direktoratet har gjennom ulike prosjekter dokumentert og satt søkelys på sentrale utviklingstrekk knyttet til organisering og brukerreting av forvaltningen, og foreslått tiltak som kan bidra til forbedringer.

Følgende utfordringer og utviklingstrekk har hatt spesielt fokus i 2012:

- et økende behov for samordning; et mål- og resultatstyringssystem som i varierende grad fungerer etter intensjonene
- en utvikling i rapporterings- og kontrollordninger som blant annet fører med seg en overdreven forsiktighetskultur og redusert gjennomføringsevne
- en sterk økning i antall forvaltningsorganer som har en uavhengighet fra politisk styring

Organisasjonsutvikling er virksomhetenes eget ansvar. Derfor har direktoratets primære rolle vært å bidra til kunnskapsoverføring på tvers i forvaltningen ved å identifisere og dokumentere års-

ker til og konsekvenser av utviklingstrekk, foreslå tiltak som kan bidra til forbedringer og formidle disse både til forvaltningen generelt og i den offentlige debatten. Formidlingsarbeidet foregår via nettsider, seminarer, konferanser og media.

Direktoratet har hatt tett kontakt med forvaltningen, som sikrer blant annet at direktoratet tar opp relevante problemstillinger. Direktoratet har også hatt et nært forhold til relevante forskningsmiljø og henter inn kompetanse fra disse i en del av prosjektene for å sikre høy faglig kvalitet i arbeidet. Samtidig kan et slikt samarbeid bidra til at forskningsmiljøene blir mer opptatt av forvaltningspolitiske problemstillinger.

Utviklingstrekk og utviklingsbehov i departementene har vært et sentralt tema for direktoratet også i 2012. Rapporten *Hva skjer i departementene? Om utfordringer og utviklingsbehov*, som ble lagt fram på Forvaltningskonferansen 2011, er blitt presentert og diskutert i en lang rekke interne departementsfora. Rapporten har fått god mottakelse som svært relevant for departementenes utfordringer.

Kontroll og rapportering i staten var tema for Forvaltningskonferansen i 2012. I forbindelse med konferansen lanserte Direktoratet for forvaltning og IKT artikkelsamlingen *Ute av kontroll?* der direktoratet har sett nærmere på omfanget og konsekvensene av rapportering og kontroll i staten. I rapporten peker direktoratet blant annet på at det er behov for en diskusjon om de samlede mål og krav som statlige virksomheter må forholde seg til. Rapporten reiser spørsmål om statsforvaltningen er i ferd med å miste styringskraft og gjennomføringsevne når virksomhetene og medarbeiderne skal ta hensyn til et stort antall mål, krav og regler.

Det å bidra til at staten blir mer brukerrettet, har vært sentralt i mange av direktoratets aktiviteter i 2012. Direktoratet har prioritert tiltak for å styrke kunnskapen om hvordan hensynet til brukerne blir ivaretatt i digitaliseringsprosesser, gjennomføring av en ny innbyggerundersøkelse og tiltak som bidrar til økt bevissthet og kompetanse om klarspråk i statlige virksomheter. Digitalisering er et viktig virkemiddel for brukerreting. Dette ble også slått fast i direktoratets rapport 2012:12: *Kontakt oss – fra hjelpetrengende til selvgående brukere* som viste at en viktig forutsetning er å samordne de ulike publikumskanalene i den enkelte virksomhet.

Forvaltningen skal være åpen og kommunisere godt med innbyggerne

I 2012 avsluttet direktoratet prosjektet «Klart språk i staten». Prosjektet har pågått siden 2008

og er gjennomført i samarbeid med Språkrådet. Målet med prosjektet har vært å øke bevisstheten om klart språk i statsforvaltningen. Oppmerksomheten har særlig vært rettet mot statens skriftlige kommunikasjon med innbyggerne. Prosjektet blir nå evaluert. I 2012 startet et oppfølgingsprosjekt kalt «Klart lovspråk». Erfaring viser at uklar lovtekst forplanter seg og gjør brev, skjema mv. uklare. Målet med prosjektet er å gjøre lover som er viktige for innbyggerne klarere.

Innbyggerundersøkelsen, som ble gjort første gang i 2009/2010, er et sentralt virkemiddel for å få fram kunnskap om hvor fornøyde innbyggerne er med offentlige tjenester. I 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT forberedt og sendt ut en ny undersøkelse. Datamaterialet sammen med en oppsummering fra denne undersøkelsen ble gjort tilgjengelig i 2013.

Innbyggerportalene Norge.no og Minside har vært virkemidler for å gi innbyggerne lettere tilgang til offentlig informasjon og tjenester. I flere år har bruken av Norge.no, Minside og Svartjenesten gradvis gått ned. Samtidig er Direktoratet for forvaltning og IKTs vurdering at virksomhetene selv er blitt bedre på samordnet og helhetlig informasjon og veiledning til brukerne. Som en konsekvens av dette besluttet direktoratet å endre innretningen på sine innbyggerrettede tjenester. Minside ble avviklet vinteren 2012. Norge.no fokuserer fra våren 2013 på å vise vei til digitale tjenester fra forvaltningen.

På Offentlig elektronisk postjournal publiserte 105 statlige virksomheter sine postlister i 2012. Tjenesten ble mye brukt og formidlet i løpet av året i overkant av 200 000 innsynskrav. Offentlig elektronisk postjournal har vært et viktig bidrag for å gjøre offentlige dokumenter lettere tilgjengelig og for å senke terskelen for å kreve innsyn etter Offentleglova. Brukerundersøkelse av tjenesten viser stor grad av brukertilfredshet.

Forvaltningen skal ha kompetente ledere og medarbeidere

Som ledd i arbeidet med å bidra til et sterkt fagmiljø i ledelse og medarbeiderskap i staten, har Direktoratet for forvaltning og IKT etablert et Faglig råd for ledelse. Rådet har gitt faglige innspill om ledelsesutfordringer og -potensial som oppstår ved en mer digitalisert forvaltning. Direktoratet har fulgt opp med kartlegging for å identifisere suksesskriterier i ledelse av digitale endringsprosjekter. Dette kunnskapsgrunnlaget brukes til å gi råd til forvaltningen om god ledelse i endringsprosjekter og til å gi innspill til Forny-

ings-, administrasjons- og kirkedepartementet på området. Et utstrakt samarbeid med ledelsesfaglige miljø i og utenfor staten i utvikling og gjennomføring av tilbud og tjenester bidrar også til å bygge opp og synliggjøre direktoratet som ledelsesfaglig miljø.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Direktoratet for økonomistyring bidratt til å gjennomføre den årlige konferansen for toppledere. I det statlige mentorprogrammet har det deltatt 40 toppledere og talenter for ledelse. Programmet skal også bidra til å stimulere flere kvinner til å søke topplederstillinger. Plattform for ledelse i staten ligger til grunn i alle direktoratets tilbud til ledere.

Gjennom å ta i bruk nye digitale læringsvirkemidler har Direktoratet for forvaltning og IKT nådd mange flere ledere og medarbeidere i 2012. Programmet for nytilsatte i staten ble tatt i bruk av 979 nye brukere i 2012, og har nå 2800 brukere. Tilbudet til nye ledere, som blant annet består av e-læringsprogrammet Sats, fikk 350 nye brukere i 2012. I tillegg kommer brukere i virksomheter som tilbyr programmene på egne plattformer. Et nytt digitalt program ble lansert ved utgangen av 2012, *Snakk om utvikling – medarbeidersamtalen i staten*, et program med moduler for alle målgrupper i statlige virksomheter.

Direktoratet for forvaltning og IKT har kartlagt og identifisert felles kompetansebehov i staten. For å bidra til en mer målrettet og fleksibel innsats, har direktoratet utredet mulighetene for en felles læringsplattform for staten. En slik plattform vil kunne gi mulighet for å tilby felles sentrale kompetansetiltak og kunnskapsdeling ved bruk av digitale læringsvirkemidler. Direktoratet har gjennomført en rekke kurs og opplæringstiltak innenfor blant annet felles lov- og avtaleverk, forvaltningskunnskap og relevante tverrgående tema.

For å bidra til å styrke statlige arbeidsgiveres arbeid med mangfold og et inkluderende arbeidsliv, har Direktoratet for forvaltning og IKT gjennomført to konferanser med relevante temaer. Traineeprogrammet for personer med nedsatt funksjonsevne skal bidra til å styrke forståelsen for og øke mangfoldet i de deltakende virksomhetene. Programmet 2011–2012 er gjennomført, og nytt program ble startet høsten 2012. Gjennom forvaltningen av de tariffavsatte kompetansemidlene, har inkluderings- og mangfoldperspektivet blitt ytterligere forsterket gjennom støtte til lokale prosjekter.

I 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT fortsatt arbeidet med å stimulere til økt bruk av medarbeiderundersøkelser i staten, ved å tilby

verktøyet Avant. Avant blir nå tilbudt på samisk, nynorsk, bokmål og engelsk. 57 statlige virksomheter har tatt verktøyet Avant i bruk. Høsten 2012 ble statens egen medarbeiderundersøkelse sendt ut til et utvalg på 7000 ledere og medarbeidere. Resultatene ble analysert og presentert i 2013.

IKT-bruken i offentlig sektor skal være sikker og koordinert, og underbygge målet om en effektiv og brukerrettet offentlig sektor

Direktoratet for forvaltning og IKT har orientert og veiledet om regjeringens digitaliseringsprogram generelt og digitalt førstevalg spesielt i flere anledninger. Blant annet hadde Digitaliseringskonferansen og Norsk konferanse for IKT i offentlig sektor dette som hovedtema. I tillegg har direktoratet bidratt til å gjøre dette kjent gjennom møter med virksomheter, nyhetssaker og ikke minst i ulike eksterne fora. De nettbaserte veiledningstjenestene Prosjektveviseren og Norge.no er også benyttet som kanal i dette arbeidet.

Det er lagt et grunnlag for en sterkere koordinering av digitaliseringen i de viktige sektorene. Gjennom sin ledelse av Skate (Styring og koordinering av tjenester i e-forvaltning) har Direktoratet for forvaltning og IKT etablert et viktig samarbeidsforum på området. Skate er et samarbeidsråd bestående av topplederne i de mest sentrale statlige virksomhetene på IKT-området. Mot slutten av 2012 ble Skate utvidet med politidirektøren og styreleder for KommIT. Direktoratet for forvaltning og IKT leder styringsgruppen for ID-porten og sikker digital post og sekretariatet for Standardiseringsrådet. I tillegg deltar direktoratet i styringsrådet for Altinn, viderutviklingsrådet for Altinn, styringsgruppen for EDAG (Elektronisk dialog med arbeidsgiver) og styringsgruppen for Program for nytt folkeregister.

Direktoratet for forvaltning og IKT har ved en rekke anledninger bidratt med faglige råd for utvikling av politikken på området. Sentrale eksempler er utforming av kunnskapsgrunnlag til digitaliseringsprogrammet og sikker digital post.

I 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT utarbeidet en ny versjon av arkitekturprinsippene, som nå er enda tydeligere på gjenbruk av fellesløsninger. I tillegg er antall virksomheter som benytter ID-porten økt gjennom hele 2012. Grunnlaget for ny versjon av forskrift om IT-standarder for offentlig sektor ble utarbeidet våren 2012. Samtidig ble referansekatalogen for anbefalte standarder i det offentlige revidert med to versjoner. Høsten 2012 ble oversikt over mobiltelefonnummer og e-

postadresse for innbyggere (kontaktinformasjonsregister) etablert som ny fellesløsning.

Direktoratet for forvaltning og IKTs rapport 2012:15 *Styringssystem for informasjonssikkerhet* synliggjør svakheter, mangler og utfordringer ved styring og kontroll av informasjonssikkerheten i statsforvaltningen. Rapporten vil utgjøre et sentralt grunnlag for det nye kompetansesenteret for informasjonssikkerhet i Direktoratet for forvaltning og IKT som etableres virksomhetsåret 2013.

ID-porten bidrar til informasjonssikkerhet, og gjennom denne er offentlig forvaltnings behov for sikker autentisering langt på vei dekket. ID-porten framstår som en pålitelig og fleksibel felleskomponent, og ved at BankID ble tatt inn som et nytt innloggingsalternativ i 2012, er den enda mer tilpasset både virksomhetenes og innbyggernes behov. Dette uttrykkes både gjennom positiv utvikling i bruk og antall tjenester samt stabil drift.

Tiltakene har bidratt til økt vekt på digitalisering i offentlig sektor, og medvirket til at utviklingen går i riktig retning. Det er imidlertid fortsatt behov for stort trykk på gjennomføringen av digitaliseringstiltakene både sentralt og på virksomhetsnivå.

IKT-politikken skal gi gode rammebetingelser for næringsliv, innbyggere og samfunnsliv

Ved utgangen av 2012 var det tilgjengeliggjort 130 datasett fra 32 ulike virksomheter og kommuner fra data.norge.no. Dette var tre ganger så mange datasett og dobbelt så mange virksomheter som i 2011. Direktoratet for forvaltning og IKT jobbet tett med Brønnøysundregisteret med å åpne opp deler av Enhetsregisteret i 2012. Dette ble tilgjengeliggjort på direktoratets datahotell i løpet av året og bidro til at Norge ble det første Open Government Partnership-landet som åpnet opp bedriftsdata.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2012 bygd mye av grunnmuren som er nødvendig for at offentlige virksomheter i mye sterkere grad kan offentliggjøre sine data. En ny og bedre versjon av data.norge.no med oppgradert datahotell ble etablert. Direktoratet lanserte en veileder for tilgjengeliggjøring av data som fikk mye positiv oppmerksomhet fra offentlige virksomheter så vel som private aktører i IKT-næringen. Direktoratet har i 2012 vært aktivt til stede og hatt presentasjoner på relevante seminar/møter for å øke kunnskapen om åpne data og for å bidra til kulturrendring. Innsatsen knyttet til juridisk veiledning ble økt i 2012, blant annet ved at direktoratet arrangerte en juridisk konferanse.

Ved etableringen av kompetansesenterfunksjonen for universell utforming av IKT i 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT prioritert å utarbeide informasjons- og veiledningsmateriale som skal presenteres på nett. Direktoratet har også arbeidet med forberedelser til opprettelsen av tilsyn etter forskriften, herunder oppbemanningsplan. Direktoratet har fulgt opp standardiseringsarbeidet på området.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2012 drevet generell veiledning om IKT-delen av EUs CIP-program, holdt foredrag, hatt møter med aktuelle søkermiljøer og formidlet partnersøk fra andre europeiske land. Høsten 2012 forberedte direktoratet potensielle søkermiljøer på 2013-utlysningen. Direktoratet har også koordinert den norske deltakelsen i det europeiske ISA-programmet og bemannet programmets ekspertgrupper med norske deltakere.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2012 deltatt i arbeidet med utarbeidelse av nytt rammeverk for EUs eGovernment benchmark.

Offentlig sektor skal gjennomføre samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser

Det viktigste virkemiddelet for å nå hovedmålet om å bidra til gode og effektive anskaffelser er å tilby faglig godt veiledningsmateriale, nettverksarbeid, seminarer, kurs og konferanser, i tillegg til omfattende opplærings- og utviklingstiltak overfor store statlige virksomheter.

Det er vektlagt å tilby et materiale som samler alle de faglige vurderinger og pålegg som innkjøpere og ledere må hensynta, slik at verktøyet blir effektivt og pedagogisk. Hovedspredningskanalen

er www.Anskaffelser.no. For å gjøre portalen mer brukervennlig er det lansert en ny versjon av portalen. Direktoratet har arbeidet for å bedre statistikkgrunlaget om offentlige anskaffelser, blant annet ved å gjennomføre enkelte justeringer i kunngjøringsdatabasen Doffin.

Direktoratets arbeid med miljø- og samfunnsansvar, samt innovasjon, på oppdrag fra hhv. Miljøverndepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, har vært godt integrert i direktoratets virksomhet og betydelige synergier er etablert.

Direktoratets deltakelse og ledelse av EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL) gir en god retning for nasjonalt e-handelsarbeid og medvirker til en styrking av direktoratets omdømme også internasjonalt. PEPPOL-prosjektet ble avsluttet ved utgangen av august 2012. Kommisjonens tilbakemeldinger på både ledelse og gjennomføring av prosjektet har vært svært positive, og alle leveranser fra prosjektet ble godkjent. I 2012 har satsingen på elektronisk fakturering tatt mye fokus hos mange offentlige virksomheter. I Norge er PEPPOL infrastruktur, avtaleverk og standardformater lagt til grunn for nasjonal satsing på elektronisk faktura.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2012 arbeidet videre med å få flere offentlige virksomheter til å ta i bruk elektronisk handel og få økt volum gjennom disse verktøyene. Når det gjelder offentlige virksomheter som tar i bruk elektroniske verktøy og tegner abonnement på Ehandelsplattformen, er antallet og interessen større enn noen gang. Det er fremdeles en utfordring å oppnå vesentlig omfang i volum av kjøp basert på e-handel, men utviklingen er positiv.

Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
03	Diverse inntekter	5 044	6 500	3 048
04	Internasjonale oppdrag	2 814	2 130	2 205
05	Tilbakebetaling for bruk av elektronisk ID og digital post		300	394
06	Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID og digital post	619	1 550	1 604
16	Refusjon foreldrepenger	1 659		
18	Refusjon sykepenger	2 222		
	Sum kap. 4560	12 358	10 480	7 251

Post 03 Diverse inntekter

EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL) ble avsluttet i 2012. Posten foreslås derfor redusert med 3 mill. kroner, jf. tilsvarende reduksjon under kap. 1560, post 21.

Bevilgningen på posten gjelder også delvis refusjon fra EU for deltagelse i det internasjonale prosjektet e-SENS (electronic Simple European Networked Services). Posten foreslås redusert med 0,6 mill. kroner, jf. tilsvarende reduksjon under kap. 1560, post 21.

Inntekter til Norsk lysningsblad føres også på posten.

Post 04 Internasjonale oppdrag

Direktoratet samarbeider med blant andre Utenriksdepartementet og Norad om forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i andre land. I tillegg bistår direktoratet øvrige departementer og direktorater i internasjonalt arbeid. Det er budsjettert med om lag 2 mill. kroner på kap. 1560,

post 01 Driftsutgifter til arbeidet. Utenriksdepartementet og Norad dekker utgiftene, og disse inntektsføres på denne posten. Samlede utgifter på kap. 1560, post 01 til dette arbeidet skal ikke overstige inntektene under denne posten.

Post 05 Tilbakebetaling for bruk av elektronisk ID og digital post

Posten er knyttet til inntekter fra kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter som benytter faktura for utgifter knyttet til bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå og digital posttjeneste, jf. kap. 1560, post 22.

Post 06 Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID og digital post

Posten er knyttet til utviklingsoppdrag og tilleggstjenester direktoratet gjør på vegne av virksomhetene som benytter ID-porten og/eller felles sikker digital posttjeneste, og hvor utgiftene skal belastes tjenesteeier.

Kap. 1561 IKT-politikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>	14 363	13 027	11 972
71	Tilskudd til fri programvare	4 536	4 500	4 500
72	Tilskudd til forebyggende informasjonssikring	6 641	6 860	
73	Tilskudd til digital kompetanse	2 041	2 108	3 182
74	Tilskudd til IKT-standardisering		700	725
	Sum kap. 1561	27 581	27 195	20 379

Innledning

Fornyings-, administrasjons-, og kirkedepartementet legger til rette for en samordnet gjennomføring av IKT-politikken. Departementet utarbeider også strategier, samfunnsanalyser, oversikter og statistikk for utvikling og bruk av IKT i Norge, samt koordinerer Norges internasjonale deltakelse på IKT-området.

Formålet med IKT-politikken er å legge til rette for en samfunnsnyttig anvendelse av IKT som understøtter omstilling og effektivisering i offentlig sektor, bidrar til å skape grunnlag for et framtidsrettet næringsliv, samt bidrar til bærekraftig verdiskaping og økonomisk vekst i hele samfunnet. IKT-politikken skal også legge til rette for

høy grad av digital deltagelse i samfunnet, samtidig som den skal bidra til en nyskapende og konkurransedyktig IKT-næring i Norge.

På flere av de prioriterte områdene vil både Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Direktoratet for forvaltning og IKT ha arbeidsoppgaver. Det gjelder særlig arbeid knyttet til samordning av IKT i offentlig sektor, viderebruk av offentlige data, universell utforming av IKT-løsninger og forebyggende IKT-sikkerhet i statsforvaltningen.

Mål og prioriteringer 2014

Departementets prioriterte områder i 2014 vil falle inn under følgende overskrifter:

- IKT for verdiskaping og digital deltagelse – Digital agenda for Norge
- digitalisering av offentlig sektor – Digitaliseringsprogrammet

IKT for verdiskaping og digital deltagelse

Digital agenda for Norge

Formålet med Digital agenda, Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda*, er å legge fram regjeringens politikk for hvordan Norge som samfunn utnytter mulighetene IKT og internett gir for verdiskaping og innovasjon. EU har tidligere lagt fram sin strategi, kalt Europeisk digital agenda. Denne er ett av flaggskipinitiativene under Europe2020 for å fremme økonomisk vekst og sysselsetting.

I Digital agenda for Norge legger regjeringen til grunn at utvikling og bruk av IKT vil være en viktig kilde til betydelige forbedringer i samfunnet i form av ny vekst og økt produktivitet. På samme måte er IKT viktig for vår velferd og videre utvikling. Digital agenda omfatter 103 tiltak. Tiltakene er fordelt tre hovedområder:

- Norge på nett – her framgår det hvordan legge til rette for at hele befolkningen kommer på nett og har et godt bredbåndstilbud
- den digitale revolusjon – her framgår det hvordan regjeringen vil legge til rette for og støtte opp om verdiskaping og digital omstilling gjennom gode rammebetingelser. Her blir det også framhevet et utvalg områder og sektorer som er særlig viktige
- fundamentet for vekst – dette omfatter de kjerneelementene som må være på plass, i form av avansert IKT-kompetanse og IKT-FoU, informasjonssikkerhet, samt et utvalg virkemidler for innovasjon og verdiskaping

Oppfølgingen av Digital agenda for Norge vil bli prioritert i departementets arbeid på IKT-politikkområdet. Dette omfatter også oppfølging av tiltak som pågår i regi av andre departementer, herunder oppfølging av Helse- og omsorgsdepartementets arbeid med velferdsteknologi.

Bredbånd

Regjeringen vil fortsette arbeidet for å tilrettelegge for bredbånd med tilstrekkelig kapasitet til å møte framtidige behov innenfor skole, helse, næringsliv og husholdninger i hele landet. En markedsbasert og teknologinøytral bredbåndspolitikk vil bli videreført. Regjeringen vil arbeide for mest mulig kostnadseffektive føringsveier slik at det blir lønnsomt å bygge ut bredbånd. Det legges

til rette for bærekraftig konkurranse i bredbåndsmarkedene gjennom effektiv markedsregulering.

Departementet vil i 2014 fortsatt prioritere tiltak som har som mål å bidra til størst mulig grad av markedsbasert utbygging av bredbånd med tilstrekkelig god kapasitet.

I områder uten et grunnleggende godt bredbåndstilbud foreslår regjeringen at staten fortsetter å bidra med finansielle tilskudd. For 2014 foreslås det å sette av midler til utbygging av bredbånd over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 551, post 61, og over Samferdselsdepartementets budsjett, kap. 1380, post 71.

For nærmere informasjon om bredbåndskningen for landet som helhet og i de ulike fylker, se: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/ikt-politikk/bredband>.

Digital deltakelse for alle

Å kunne nå ut til store deler av befolkningen med et digitalt tjenestetilbud, både fra privat og offentlig sektor, er et viktig konkurransefortrinn for norsk økonomi. Å kunne bruke digitale tjenester og verktøy har også en verdi for den enkelte av oss, gitt utbredelsen av digitale løsninger i både offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil legge til rette for at flest mulig av befolkningen er digitale deltakere. Innbyggere må ha forutsetninger og evne til å bruke tjenestene ved å tilegne seg kompetanse. Dette omfatter også digital dømmekraft som sikrer at internettjenester kan brukes på en trygg og tillitvekkende måte.

Departementet vil følge opp dette blant annet gjennom tilskudd til foreningen Seniornett Norge og til andre frivillige organisasjoner eller kommuner. Departementet vil videre lede et arbeid med sikte på innen 2017 å halvere antallet som ikke har vært på nett. Arbeidet vil blant annet omfatte oppfølging av tilskudd gitt i 2013 til tiltak for å høyne befolkningens digitale kompetanse. Det vil også være behov for å følge utviklingen når det gjelder befolkningens digitale deltakelse.

Departementet har lagt fram en forskrift om universell utforming av IKT-løsninger som trådte i kraft 1. juli 2013. Forskriften er hjemlet i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Direktoratet for forvaltning og IKT vil føre tilsyn med forskriften. Departementet vil etablere klageordning for forskriften.

Departementet vil også følge opp utvikling av funksjonelle krav, standarder og indikatorer, samt veiledning og kompetanseutvikling på dette området. Fordi området er under kontinuerlig utvik-

ling, vil det være behov for at regelverket vurderes fortløpende.

Digitalt innhold og viderebruk av offentlige data

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet satte i 2011 ned et offentlig utvalg med et hovedmandat om å skulle identifisere utfordringer og eventuelle barrierer mot digital tjenesteutvikling, elektronisk handel og verdiskaping basert på digitalt innhold. Utvalget leverte i januar 2013 rapporten NOU 2013: 02 *Hindre for digital verdiskaping*. Departementet vil følge opp utvalgets innstilling med fokus på utfordringene ved nye forretningsmodeller og verdikjeder som oppstår i forbindelse med omsetning av digitalt innhold. Målet vil være å legge til rette for bærekraftige forretningsmodeller for lovlig bruk av digitalt innhold.

I tillegg til å være et viktig verktøy for effektivisering av offentlig sektor, gir viderebruk av offentlige data muligheter for innovasjon og nye tjenester med potensielt stor verdiskaping som resultat. En teknologisk utvikling der bærbare enheter blir den vanlige måten å få tilgang til innhold på, legger til rette for utvikling av nye tjenester, både fra det offentlige og basert på privat entreprenørskap. Slike tjenester kan tilføre merverdi til offentlige datasett gjennom kreativ sammenstilling av data fra ulike kilder. Det operative arbeidet med å kartlegge offentlige datakilder og veilede offentlig sektor ivaretas av Direktoratet for forvaltning og IKT. Departementet vil i samarbeid med berørte departementer vurdere tiltak for å legge bedre til rette for viderebruk av offentlige data med særlig høyt verdiskapingspotensial, som for eksempel stedsfestede data.

Departementet vil i tillegg utrede hvilke økonomiske muligheter som ligger i stedsfestede data gjennom en case-analyse i samarbeid med relevante departement. Videre vil departementet vurdere virkemidler for stimulering av utvikling av nye tjenester med grunnlag i offentlige data.

Departementet vil i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet følge opp revidert EU-direktiv om viderebruk av offentlige data.

Digitale forretningsprosesser og e-handel

Gode digitale løsninger i næringslivet gir raskere informasjonsflyt og tettere og enklere dialog mellom tilbydere og dem som etterspør tjenester. Gjenbruk av informasjon om varer og betaling i handelsprosessene, og færre fysiske dokumenter som skal transporteres, bidrar særlig til effektiv-

itet. Tillit til e-handelsløsninger er en viktig forutsetning for vekst i digitaliseringen av forretningsprosesser og e-handel på tvers av landegrensene.

Norske forbrukere vil sannsynligvis handle mer globalt i tiden framover. Også norske virksomheter har mulighet til å nå flere kunder gjennom e-handel på tvers av landegrensene. Bruk av skytjenester kan gjøre det enklere og billigere å etablere nye virksomheter, og medføre besparelser for eksisterende virksomheter. Dette er et område hvor det er behov for gode veiledere både for næringsliv og offentlig sektor. Departementet vil følge opp denne utviklingen, og vil arbeide med å kartlegge hindringer for digitale prosesser i næringslivet og utvikle veiledere og kravspesifikasjoner for bruk av skytjenester både i offentlig og privat sektor.

Avansert IKT-kompetanse og IKT-FoU

Samfunnet blir stadig mer digitalisert og næringslivet kunnskapsintensivt. Utdanning, kompetanse og forskning innenfor IKT kan bidra til at Norge styrker sin konkurransekraft og befester sin posisjon som en av de best utviklede, kunnskapsbaserte og konkurransedyktige økonomiene i verden. Derfor er det viktig å ha tilstrekkelig tilgang på IKT-kompetanse på høyt utdanningsnivå. Mange virksomheter opplever allerede mangel på kompetent arbeidskraft, særlig innenfor teknologiske fag. Behovet for avansert IKT-kompetanse forventes også å øke i årene framover. Bruk av IKT muliggjør omstilling og effektivisering i alle sektorer. Det vil derfor være nødvendig å arbeide for å sikre at det IKT-faglige perspektivet kommer inn i alle relevante profesjonsutdanninger.

Kunnskapsbehovet på dette feltet er stort. Regjeringen vil blant annet sørge for et bedre kunnskapsgrunnlag hva gjelder framtidig tilbud og behov for avansert IKT-kompetanse. Dette arbeidet forutsetter også nær dialog med alle berørte parter, både innenfor private virksomheter og offentlig sektor. Derfor blir det å legge til rette for tilstrekkelig tilgang på slik kompetanse i norsk samfunns- og næringsliv en viktig del av regjeringens digitale agenda.

IKT er utpekt som ett av tre generiske FoU-områder regjeringen ønsket å lage særskilte strategier for. Målet er å sikre fremragende forskningsresultater og nasjonal kompetanse på høyt nivå. En evaluering fra 2012 viser at norsk IKT-forskning holder god kvalitet, men at det fortsatt er rom for forbedringer. Departementet vil følge opp Strategi for IKT-FoU lagt fram i august 2013. Strategien peker ut tre mål for norsk IKT-

forskning og utvikling: høy internasjonal kvalitet, næringsutvikling og verdiskaping, og viktige samfunnsutfordringer, som informasjonssikkerhet, offentlig infrastruktur samt helse og omsorg. Departementet vil sette i gang pilotprosjekt med etablering av offentlige ph.d.-grader innen IKT.

IKT-bruk for energieffektivisering, herunder grønne datasentre

IKT kan anvendes i mange sektorer for å effektivisere energibruken og redusere klimagassutslipp. Departementet vil bidra til bevisstgjøring og kompetansebygging på dette feltet. Overgang til grønne datasentre og skytjenester kan gi gevinster for det offentlige og samfunnet som helhet i form av økt fleksibilitet, bedre leveringsevne og mer effektiv ressursbruk. Tiltak for ressurs- og energieffektivisering med IKT vurderes av departementet, i samarbeid med andre berørte departementer.

Digitalisering av offentlig sektor – Digitaliseringsprogrammet

Regjeringens digitaliseringsprogram som ble lagt fram i april 2012, peker ut viktige veivalg for fornying og effektivisering av offentlig sektor med IKT. Digitaliseringen omfatter bruk av digitale verktøy for å tilby digitale tjenester til brukerne og for å sette forvaltningen i stand til å løse sine oppgaver mer effektivt.

Departementet arbeider for at elektronisk kommunikasjon skal bli den vanlige måten å ha kontakt med offentlige myndigheter på, så langt det er hensiktsmessig. Egnede offentlige tjenester skal finnes digitalt. Viktige elementer i dette arbeidet er blant annet felles krav til IKT-utvikling, samordning av IKT-utviklingen i staten og i kommunesektoren samt bruk av fellesløsninger, eksempelvis digital post.

Departementet har et samordningsansvar for arbeidet med digitalisering i offentlig sektor. Det er tre innsatsområder:

Nasjonale felleskomponenter

Ofte er det de samme tekniske løsningene som må lages for å understøtte de digitale tjenestene i forvaltningen. For å unngå at forskjellige deler av forvaltningen utvikler hver sin løsning for omtrent det samme behovet, er det behov for noen fellesløsninger. Slike fellesløsninger kalles nasjonale felleskomponenter. Viktige felleskomponenter i dag er registrene med informasjon om personer

(Folkeregisteret, under Finansdepartementets ansvarsområde), eiendom (Matrikkelen, under Miljøverndepartementet) og virksomheter (Enhetsregisteret, under Nærings- og handelsdepartementet) og andre fellesløsninger som Altinn (Nærings- og handelsdepartementet) og felles infrastruktur for elektronisk ID. Sistnevnte ligger under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets ansvarsområde, og en rekke oppgaver på dette feltet er tillagt Direktoratet for forvaltning og IKT, jf. kap. 1560.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeider for at felleskomponentene skal være tilpasset utfordringer og behov som de ulike delene av offentlig sektor har i sine digitaliseringstiltak. Dette har konsekvenser for hvordan felleskomponenter forvaltes og for hvilke løsninger som gjøres tilgjengelige som felleskomponenter. I 2014 vil departementet fortsette arbeidet med å etablere en løsning for en sikker digital posttjeneste til innbyggerne. Løsningen inkluderer et felles register for innbyggernes digitale kontaktinformasjon, samt en reservasjonsløsning for innbyggere som ikke ønsker digital kommunikasjon med det offentlige.

Styring, organisering og finansiering av IKT-utviklingen

Departementet har ansvar for å samordne den samlede IKT-utvikling i offentlig sektor. Dette er grunnlaget for at IKT-utviklingen kan skje rasjontelt, at brukerne kan få helhetlige og gode tjenester og at ulike offentlige virksomheter kan samhandle elektronisk på en effektiv måte.

Departementet vil vurdere mulige tiltak for å sikre at IKT-felleskomponentene forvaltes på en slik måte at disse løsningene ivaretar offentlig sektors samlede behov. Departementet vil også vurdere den framtidige organiseringen og finansieringen av slike løsninger.

Mye offentlig tjenesteyting skjer i regi av kommunene, og det er utstrakt elektronisk samhandling på tvers av forvaltningsnivåene. Departementet vil arbeide for et tett samarbeid mellom staten og kommunal sektor.

Tilpasse regelverk til digital forvaltning

Departementet vil arbeide for at aktuelt regelverk legger til rette for digitalisering. I tillegg vil departementet bidra til å øke forståelsen for digitale metoder hos ulike regelverksansvarlige, slik at også framtidig regelverk i større grad er tilpasset digitalisering.

Lover og forskrifter bør legges til rette for at informasjon som er levert til én offentlig virksomhet, i større utstrekning enn i dag kan gjenbrukes av andre offentlige virksomheter. Departementet vil vurdere tiltak for gjenbruk av informasjon innenfor rammer som ivaretar personvernet.

Forebyggende IKT-sikkerhet

Regjeringen la i 2012 fram Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet.

Som ledd i oppfølgingen av strategien er samordningsansvaret for IKT-sikkerheten i sivil sektor ved kgl. res. av 22. mars 2013 flyttet fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet til Justis- og beredskapsdepartementet. Endringen skjedde med virkning fra 1. april 2013. Justis- og beredskapsdepartementet vil etter dette ha ansvaret for å utforme en nasjonal politikk og nasjonale krav på IKT-sikkerhetsområdet. Slike krav vil omfatte både offentlig og privat sektor.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet beholder sin rolle som ansvarlig for koordinering av regjeringens politikk for IKT i offentlig sektor. Departementet skal heretter ha et særskilt ansvar for å arbeide for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Ansvar vil blant annet omfatte valg av felles standarder, krav om bruk av styringssystemer for informasjonssikkerhet, veiledning på et overordnet nivå, tilrettelegging for en bedre koordinering av virksomhetenes arbeid med informasjonssikkerhet samt understøttelse av samordnede løsninger tilpasset det rettslige rammeverket. Det er i 2013 opprettet et eget kompetansemiljø i Direktoratet for forvaltning og IKT som skal ivareta oppfølgingen av disse oppgavene.

Budsjett 2014

Post 22 Samordning av IKT-politikken, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til politikkutvikling samt tverrsektorielle tiltak innenfor IKT-politikk.

Blant annet skal bevilgningen dekke arbeid med oppfølging av Digitaliseringsprogrammet og Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda for Norge*. Arbeidet omfatter blant annet tilrettelegging for digitalt førstevalg, samordning av IKT i kommunene, tiltak for å sikre tilgjengelig tilgang på avansert IKT-kompetanse. Bevilgningen dekker også arbeidet med viderebruk av offentlige data, oppfølging av tiltak rettet mot bedre rammebetingelser for digitalt innhold, utvikling av policy

for bruk av skytjenester og klimavennlig bruk av IKT, tilrettelegging for digitale forretningsprosesser og forretningsdrift i næringslivet, samt sikring av digital deltakelse i befolkningen. Bevilgningen skal også dekke arbeidet med samordning av forebyggende IKT-sikkerhet i statsforvaltningen. Departementet foreslår å bevilge 1 mill. kroner til etablering av et kompetansesenter for informasjonssikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik.

Som en følge av at samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet er overført fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet til Justis- og beredskapsdepartementet skal utgiftene budsjetteres under Justis- og beredskapsdepartementet. Posten foreslås derfor redusert med 0,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning av bevilgningen under kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet, post 01 Driftsutgifter. Posten foreslås videre redusert med 1 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 1561, post 73.

Post 71 Tilskudd til fri programvare

Tilskuddet gis som driftstilskudd til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare for å fremme kompetanse og informasjon om fri programvare i offentlig sektor og for å bidra til økt bruk av fri programvare. Senteret skal blant annet veilede og informere offentlige virksomheter om fri programvare. Senteret har i en oppstartperiode primært vært finansiert gjennom statlig tilskudd. I 2014 skal senteret fortsatt jobbe med å etablere forretningsmodeller og strategier for egenfinansiering av driften.

Post 72 Tilskudd til forebyggende informasjonssikring

Bevilgningen på posten gis som tilskudd til Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS). Overføringen av samordningsansvaret for forebyggende IKT-sikkerhet innebærer at Justis- og beredskapsdepartementet har overtatt budsjett- og fagansvaret for tilskuddet til NorSIS. Kap. 1561, post 72 foreslås derfor avvirket og bevilgningen flyttet til kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 70 Overføringer til private.

Post 73 Tilskudd til digital kompetanse

Midlene på posten skal tildeles Seniornett Norge som driftstilskudd for 2014. Posten foreslås økt med 1 mill. kroner og tilskuddet skal bidra til å styrke deltagelse i IKT-samfunnet og fremme digital kompetanse blant personer over 55 år. I 2014

skal tilskuddet innrettes særlig mot å fremme aktiv bruk av IKT og internett blant seniorer over 65 år, for å styrke deres trygghet og integrering i det moderne samfunnet.

Seniornett Norge er en uavhengig, ideell organisasjon som arbeider for å styrke den digitale kompetansen blant seniorer gjennom opplærings- og informasjonstiltak. Arbeidet med å få flere over 55 år på nett gjøres både lokalt og nasjonalt, og i samarbeid med andre aktører.

Post 74 Tilskudd til IKT-standardisering

Formålet med bevilgningen er å støtte Standard Norge i sitt arbeid med IKT-standardisering. Standard Norge har ansvar for standardiseringsoppgaver på alle områder unntatt elektro-, post- og telestandardisering. Standard Norge har enerett på å fastsette og utgi Norsk Standard, og er det norske medlemmet i ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Det fremmes forslag om å bevilge 0,525 mill. kroner over posten i 2014 til Standard Norges arbeid med IKT-standardisering generelt. Videre foreslås det bevilget 0,2 mill. kroner til Standard Norges oppfølgingsarbeid innenfor IT-sikkerhetsstandardisering i 2014.

Rapport 2012

Digitalt førstevalg

Digitalt førstevalg innebærer at digital kommunikasjon skal være den primære kanalen mellom det offentlige og brukerne. Departementet har i 2012 lagt grunnlaget for endringer i regelverk, i første rekke forvaltningsloven, for å legge til rette for digitalt førstevalg.

Felles krav til IKT-utviklingen i offentlig sektor

IKT-utvikling i offentlig forvaltning er gjennom egen forskrift underlagt enkelte, åpne IKT-standarder. Forslag til nye og endrede standarder i forskriften ble i 2012 sendt på høring. I tillegg forvalter departementet et sett arkitekturprinsipper som gir grunnleggende krav til IKT-løsninger i staten. For alle større, nye IKT-satsninger i staten vurderer departementet om disse kravene er etterlevd.

Samordning av IKT i kommunal sektor

Departementet har i 2012 fortsatt samarbeidet med KS for å forbedre IKT-samarbeidet i kommu-

nesektoren og mellom forvaltningsnivåene. I 2012 etablerte KS samordningsinstansen KommIT, som nå er medlem i Skate, topplederforumet for digitalisering i offentlig sektor.

Elektronisk ID og e-signatur

I november 2012 ble BankID inkludert i ID-porten, og dermed kan over 2,8 millioner brukere logge seg inn til offentlige tjenester som krever høyt sikkerhetsnivå. Fra før omfatter ID-porten MinID, en offentlig utstedt ID på mellomhøyt sikkerhetsnivå, og BuyPass og Commfides, som begge har høyt sikkerhetsnivå.

Elektronisk faktura

Gjennom rundskriv er statlige virksomheter pålagt å stille krav om elektronisk faktura på standardformatet EHF i forbindelse med alle nye kontrakter etter 1. juli 2012. Direktoratet for forvaltning og IKT har utarbeidet en oversikt over aktører som leverer webfakturaportaler som er i henhold til pålegget om elektronisk faktura og relevant regelverk.

Digital inkludering og kompetanse

Departementet tildelte i 2012 foreningen Seniornett 2,041 mill. kroner for å styrke eldres kompetanse og deltakelse på nett. Foreningen har nå ca. 7000 medlemmer over 170 lokallag. Seniornett har gjennomført opplæringstiltak for ca. 25 000 seniorer i 2012.

Departementet har også støttet opp om Medietilsynets arbeid med trygg bruk av internett. Digital kompetanse i hele befolkningen har også vært et sentralt tema i forbindelse med departementets arbeid med Meld. St. 23 (2012–2013) *Digital agenda for Norge*, hvor en politikk for bredbåndsutvikling i Norge også inngår.

Web 2.0 i tjenesteutvikling og innovasjon

Departementet har lagt vekt på å følge utviklingen hva gjelder utbredelse og bruk av såkalt web 2.0-teknologi, også knyttet opp til viderebruk av offentlige data. Departementet har også synliggjort aktuelle prosjekter fra Nettskap-ordningen og iverksatt utredninger for å se nærmere på aktuelle problemstillinger, i form av en rapport om stedsbasert innrapportering til det offentlige. Erfaringer fra de ulike prosjektene er samlet og publisert.

IKT og klima

Departementet har koordinert regjeringens politikk for grønne datasentre, blant annet gjennom arbeid knyttet til rammevilkår for private. Departementet utførte og koordinerte forarbeider til ny politikk for regjeringen knyttet til Digital agenda, og satte i gang arbeid for økt bruk av skytjenester i det offentlige gjennom avklaring av rammevilkår og dialog med bransjen. Departementet har også fulgt med EU-initiativer på området.

Universell utforming av IKT-løsninger

Departementet er i ferd med å avslutte et krevende arbeid med forskrift om universell utforming av IKT-løsninger. Arbeidet med forskriften er et nybrottsarbeid, også sett i internasjonal sammenheng, og har derfor krevd mer ressurser og tid enn først antatt. Det har medført at arbeidet med tilsyn og klageinstans i henholdsvis Direktoratet for forvaltning og IKT og departementet også har blitt forskjøvet.

IKT-forskning og utvikling

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har i 2013 lagt fram en overordnet strategi for IKT-FoU i Norge.

Arbeidet med FoU-strategien har tatt utgangspunkt i forskningsmeldingen (St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning*) der det heter at regjeringen vil legge fram forskningsstrategier på de tre generiske områdene, bio-, nano- og informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). Forskningsstrategier for bio- og nanoteknologi er lagt fram av henholdsvis Kunnskapsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Arbeidet med strategien for IKT-FoU har pågått parallelt med disse, men har også blitt koordinert med arbeidet med Digital agenda.

Oppfølgingen av *Nasjonal strategi for IKT-FoU* vil ses i sammenheng med de to øvrige forskningsstrategiene og oppfølgingen av Digital agenda.

Viderebruk av offentlige data

Departementet satte i 2010 i gang et prosjekt som har til formål å legge bedre til rette for tilgjengeliggjøring av offentlig informasjon. Departementet utarbeidet også en standardisert, norsk lisens for offentlige data (NLOD) som skal bidra til å forenkle og klargjøre vilkårene for viderebruk. Departementet har utarbeidet retningslinjer ved

tilgjengeliggjøring av offentlige data, og Direktoratet for forvaltning og IKT har lansert en veileder for offentlige virksomheter som ønsker å tilgjengeliggjøre data. I slutten av 2012 ble en ny versjon av veilederen publisert. Departementet har også, gjennom Direktoratet for forvaltning og IKT, arrangert konkurransen Apps4Norge, for å skape en arena der tilbydere og etterspørrere av offentlige datasett har kunne møtes. Det har vært en stor økning i datasett som er tilgjengeliggjort for viderebruk og registrert på data.norge.no.

Digitalt innhold

Departementet ønsker å fremme kreativitet og verdiskaping basert på digitalt innhold. Departementet fikk i januar 2013 overlevert Digitutvalgets utredning, NOU 2013: 02 *Hindre for digital verdiskaping*, og vil følge opp utredningen i forbindelse med oppfølgingen av *Meld. St. 23 (2012–2013) Digital agenda for Norge, IKT for vekst og verdiskaping*. Departementet har også fulgt med utviklingen av digitalt innhold i internasjonale fora, som OECD og EU.

Bredbånd

Norge har tilnærmet full dekning for grunnleggende bredbånd. Det er fremdeles store geografiske forskjeller hva gjelder tilbud om bredbånd med de høyeste kapasitetene. Kapasitetsbehovet hos norske bredbåndsbbrukere er stadig økende. Samtidig har de fleste husholdninger og virksomheter tilbud om bredbånd med langt høyere kapasitet enn de abonnerer på.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fikk i 2012 utarbeidet en oversikt over bredbånddekning i Norge. Oversikten inneholder anslag på bredbånddekningen for ulike teknologier og hastighetsklasser. Oversikten omfatter i tillegg oversikt over konkurransesituasjonen i bredbåndsmarkedet og indikatorer på status for fiberbasert stamnettutbygging i Norge.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet bidro i 2012 med midler til å få utarbeidet en moderne standard som skal sikre en mer effektiv utveksling av data om ledninger i grunnen mellom involverte aktører i offentlig og privat sektor.

Forebyggende IKT-sikkerhet

Regjeringen la i 2012 fram Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet etter forslag fra en arbeidsgruppe. Strategien har *syv strategiske prioriteringer for å ivareta informasjonssikkerheten* på en

mer helhetlig og systematisk måte. For å følge opp strategien, ble det i 2012 også laget en handlingsplan.

Fri programvare og nasjonalt kompetansesenter

Departementet har gjennom arbeidet til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare formidlet kunnskap og bistått initiativer. I 2012 har senteret blant annet arrangert konferansen GoOpen 2012 og produsert en veileder om åpne data. Senteret har også bidratt i møter og holdt presentasjoner for en lang rekke offentlige virksomheter. I tillegg har senteret bidratt i den offentlige debatten om gjenbruk og deling i offentlig sektor.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS)

NorSIS har i perioden gjennomført flere ulike tiltak for å forbedre informasjonssikkerheten i små og mellomstore virksomheter, herunder kommuner. Blant annet ble det gjennomført en nasjonal holdningskampanje i oktober 2012. Oppslag og nyheter i norske medier, foredrag på seminarer og internt hos bedrifter samt utvikling av veiledninger og nyheter på nettstedet www.norsis.no er noen av virkemidlene som er benyttet. NorSIS har også arrangert flere konferanser, alene og sammen med ulike samarbeidspartnere, som ledd i å øke norske virksomheters kompetanse om informasjonssikkerhet.

Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Driftsutgifter	4 305	4 430	4 477
70	Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>	23 615	33 753	19 355
	Sum kap. 1562	27 920	38 183	23 832

Innledning

IKT-politikken er internasjonalt orientert og er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot EU og OECD. Utfordringene ligger blant annet i å tilpasse regelverk, løsninger og strategier til utviklingstrekk som sammensmelting av teknologier (konvergens), framveksten av nye, brukerskapte tjenester og det at tjenester, næringer og arbeidskraft blir mer grenseoverskridende. Informasjonsteknologien spiller også en viktig rolle for å møte den globale miljøutfordringen.

EU la i mai 2010 fram sin IKT-strategi for de neste ti årene, kalt Europeisk digital agenda. Strategien er en sentral del av EUs nye strategi for Europa 2020. EU legger stor vekt på IKT som driver av bærekraftig økonomisk vekst, innovasjon og jobbskaping. EU-kommisjonen mener at IKT er grunnlag for nesten 50 pst. av produktivitetsveksten i EU. Digital agenda inneholder sju hovedsatsingsområder, herunder blant annet utvikling av et digitalt indre marked, økt utbredelse av bredt bredbånd, økt satsing på interoperabilitet og standarder, sikkerhet og tillit.

Norge deltar aktivt i ulike fora og program for å iverksette og videreutvikle Europeisk digital agenda. EU lanserte ny programpakke i sitt lang-

tidsbudsjett for perioden 2014–2020. Departementet deltar i samarbeid med Kunnskapsdepartementet i EUs nye program for forskning og innovasjon, Horisont2020, som vil videreføre utviklingsaktiviteter i IKT-delen av rammeprogrammet for konkurransevne og innovasjon (CIP) hvor departementet har deltatt siden 2007. Horisont2020 er ett av de syv flaggskipsinitiativene til EUs 10 års vekststrategi for Europa. Budsjett for å dekke kontingenten til Horisont2020 håndteres av Kunnskapsdepartementet.

Forslaget til bevilgning gjelder programmer i regi av EU som Norge tar del i etter EØS-avtalen, og som er knyttet til utviklingen av informasjonssamfunnet og elektronisk forvaltning. Bevilgningsforslaget dekker programkontingenter og andre utgifter til EU-program og etterslep fra avsluttede EU-programmer som CIP-IKT, Safer Internet Plus, IDABC og ISA.

Norges deltakelse i det omfattende europeiske samarbeidet på IKT-området, herunder statistisk samarbeid og politiske samarbeidsarenaer, er i hovedsak knyttet til disse programmene og oppfølging av Europeisk digital agenda. Bevilgningene dekker også tilskudd til nasjonale oppfølgingsaktiviteter og utgifter til nasjonale eksperter i EU-kommisjonen. De norske nasjonale ekspertene innenfor IKT-politikken er knyttet til arbeidet

med digitalisering av offentlig forvaltning og arbeidet med utforming og samordning av IKT-politikken i EU (Digital agenda).

Direktoratet for forvaltning og IKT koordinerer den norske deltagelsen i det europeiske ISA-programmet og bemanner også programmets ekspertgrupper med norske deltagere.

OECD er et forum for globalt samarbeid om viktige prinsipper for blant annet IKT-politikken. Norge deltar aktivt i OECDs arbeid med å utforme politikk innenfor områder som elektronisk kommunikasjon, IKT-sikkerhet, personvern, skypolitikk og informasjonsøkonomi, herunder politikk for digitalt innhold, IKT i helsesektoren og IKT og klima.

Mål og prioriteringer 2014

Norge skal bidra i det internasjonale arbeidet på IKT-området. Det er et mål at norsk næringsliv og norske fagmiljøer drar nytte av den norske deltagelsen i EU-programmer og at de kan delta i prosjekter og få internasjonal eksponering. Dette krever at Norge deltar aktivt, koordinert og målrettet.

Horisont2020 – EUs program for forskning og innovasjon (2014–2020)

Horisont2020 er EUs nye program for forskning og innovasjon for perioden 2014–2020. Horisont2020 er ett av de syv flaggskipsinitiativene til EUs strategi for smart, bærekraftig og inkluderende vekst-Europa2020.

Med Horisont2020 legger EU om forsknings-samarbeidet, med vekt på sterkere integrasjon på tvers av sektorer. Viktige mål for Horisont2020 er å bidra til Europas konkurranseevne og til bærekraftig utvikling. Programmet består av tre prioriterte hovedområder – store samfunnsutfordringer, globalt ledende næringsliv (innovasjon) og fremragende forskning. Programmet skal bygge bro mellom forskning og marked, blant annet ved å legge til rette for partnerskap mellom privat og offentlig sektor, samt tettere integrasjon mellom universiteter, forskningsinstitutter, industri og næringsliv. Flere aktiviteter under EUs strategi Digital Agenda for Europa, som har vært finansiert av IKT-delen av EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) for perioden 2007–2013, vil framover finansieres av Horisont2020. All ny utvikling av blant annet digital infrastruktur for offentlig sektor vil finansieres

over Horisont2020. Flere departementer følger opp programmet, og Kunnskapsdepartementet har den koordinerende rollen på vegne av departementene.

Noen faste aktiviteter under Digital agenda for Europa vil framover finansieres av det nye EU-programmet CEF Digital.

Connecting Europe Facility er et program for transeuropeiske infrastrukturer innen digital kommunikasjon, transport og energi. Delprogram CEF Digital har som mål å legge til rette for en europeisk infrastruktur for eForvaltning og tilleggende fellestjenester.

ISA – EUs program for felles elektroniske løsninger for europeisk forvaltning (2010–2015)

Programmet Interoperability Solutions for European Public Administrations (2010–2015) (ISA) skal bidra til at elektroniske løsninger understøtter samhandling mellom europeiske forvaltningsorganer. Programmet skal legge til rette for utveksling av erfaringer og utvikling og vedlikehold av felles spesifikasjoner, standarder og løsninger. Programmet åpner dessuten for at norske offentlige virksomheter kan benytte felles elektroniske løsninger på lik linje med EUs medlemsland uten merkostnader eller mer administrasjon.

Norsk deltakelse i ISA-programmet ble vedtatt av Stortinget i mai 2009, jf. Prop. 110 S (2009–2010) *Samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om samverknadsløsningar for europeisk offentlig forvaltning ISA (2010–2015)* og Innst. 260 S (2009–2010).

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i programmet. Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for ISA og har det operative ansvaret for norsk deltakelse i programmet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet dekker 50 pst. av utgiftene til programmet mens ti andre berørte departementer dekker de resterende 50 pst. med like deler.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til lønn og drift for nasjonale eksperter til EU-kommisjonen som del av deltakelse i EU-programmene.

Post 70 Tilskudd til internasjonale program, kan overføres

Bevilgningen skal dekke norsk deltakelse i EU-program. Bevilgningen dekker også etterslep fra avsluttede programmer slik som CIP-IKT, Safer Internet Plus og IDABC.

Fra 2013 samlet Regjeringen ansvaret for IKT-sikkerhet i sivil sektor i Justis- og beredskapsdepartementet. Som en del av dette er Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets rolle i ENISA-programmet (European Network and Information Security Agency) overført til Justis- og beredskapsdepartementet.

Bevilgningen på posten er redusert med totalt 14,4 mill. kroner hvorav 13,6 mill. kroner er knyttet til at CIP-IKT avsluttes i 2013. Samtidig må det påregnes kostnader i form av etterslep i flere år etter programperiodens slutt. I tillegg er bevilgningen redusert med 0,8 mill. kroner som følge av overføringen av ansvaret for ENISA til Justis- og beredskapsdepartementet.

Rapport 2012

CIP – EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon. (IKT-politisk støtteprogram 2007–2013)

CIP-programmet avsluttes i 2013 og IKT-delen av programmet inngår fra 1. januar 2014 i EUs nye forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont2020. CIP-programmet la til rette for nye IKT-satsinger og stimulerte til bred bruk av IKT blant innbyggere, næringsliv og offentlig forvaltning. Programmet gjennomførte pilotprosjekter for å utvikle og iverksette felles europeiske IKT-løsninger. I 2012 var programmet rettet mot blant annet IKT for helse og inkludering, digitalt innhold, IKT-løsninger for innovativ forvaltning og offentlige tjenester, IKT for lavkarbonøkonomi og smart mobilitet og åpen innovasjon for internettbaserte tjenester.

Som nasjonalt kontaktpunkt for programmet har Direktoratet for forvaltning og IKT drevet generell veiledning om IKT-delen av CIP-programmet, holdt foredrag, hatt møter med aktuelle søkermiljøer og formidlet partnersøk fra andre europeiske land. Høsten 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT forberedt potensielle søkermiljøer på 2013-utlysningen. Norge er med i flere tematiske nettverk og prosjekter.

ISA – EUs program for felles elektroniske løsninger for europeisk forvaltning (2010–2015)

Direktoratet for forvaltning og IKT er koordinator for den norske deltakelsen i ISA. Videre bemaner Direktoratet for forvaltning og IKT programmets ekspertgrupper med norske deltakere som for eksempel ekspertgruppene for elektronisk signatur, standardisering og semantikk. Deltakerne i ekspertgruppene har felles interesser i å styrke elektronisk kommunikasjon på tvers av landegrensene. Gruppene er viktige arenaer for erfaringsutveksling og påvirkning.

I 2012 har ISA-programmet kartlagt tilstanden på interoperabilitetsområdet i 27 land, inklusive Norge. Med støtte fra ISA er det også gjort over 1000 spesifikasjoner for IKT-systemer tilgjengelige for gjenbruk på nett.

ENISA

ENISA har i 2012 fokusert spesielt på:

- identifisering av trusler og respons på et trusselbilde i stadig utvikling
- bedre beskyttelse av kritisk informasjonsinfrastruktur i Europa, blant annet gjennom støtte til implementering av EUs handlingsplan for CIIP (Critical Information Infrastructure Protection)
- støtte til informasjonssikkerhetsmiljøer og etablering av «god praksis»
- arbeid for å fremme bevissthet rundt informasjonssikkerhet og kartlegging av økonomiske barrierer for nettverks- og informasjonssikkerhet, særlig med tanke på å fremme et digitalt fellesmarked

En rekke rapporter er utarbeidet og foreligger på ENISAs hjemmeside. Det er avholdt konferanser, kurs og utdanningstilbud. ENISA ajourfører oversikter over myndigheter og aktører og deres ansvar i de enkelte landene.

ENISA har kontaktflater mot EU-kommisjonen, deltakerlandene og internasjonale organisasjoner som arbeider i feltet. Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS), NorCERT og Post- og teletilsynet har siden oppstarten av ENISA deltatt aktivt i og medvirket til byråets faglige aktiviteter. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Samferdselsdepartementet har vekslet på å møte som observatør i ENISAs Management Board.

Programkategori 01.70 Personvern

Utgifter under programkategori 01.70 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1570	Datatilsynet	36 259	37 753	38 264	1,4
1571	Personvernemnda	1 615	1 833	1 858	1,4
	Sum kategori 01.70	37 874	39 586	40 122	1,4

Innledning

Personvern er et sektorovergripende politikkområde. På alle områder der det behandles personopplysninger vil personvernregelverket og personvern hensyn gjøre seg gjeldende. Personvern er en sentral verdi i et demokratisk samfunn, og omfatter både personopplysningsvern og vern om den personlige integriteten og privatlivet. Internasjonalt regelverk gir grunnleggende vern om denne retten og setter grenser for inngrep i den enkeltes personvern. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og EUs personvern direktiv gir rammer for vårt nasjonale personvernregelverk. Av EMK artikkel 8 følger det at inngrep i personvernet må være nødvendige og forholdsmessige i et demokratisk samfunn. Alternative og mindre inngripende tiltak som kan gi måloppnåelse, skal alltid vurderes, og vurderingene må dokumenteres. Gode og tidsriktige avveininger av ulike hensyn gir de beste resultatene, og hindrer at det gjøres unødige inngrep i innbyggernes personvern.

Som samfunn har vi behov for et godt personvern. Samfunnet er avhengig av innbyggernes tillit for å fungere godt. Innbyggerne må stole på at opplysninger som samles inn behandles i samsvar med lover og regler som bygger på anerkjente personvernprinsipper. Innbyggerne må oppleve trygghet for at opplysninger ikke brukes til andre formål enn innsamlingsformålet uten lovlig behandlingsgrunnlag, og de må ha trygghet for at det ikke samles inn og behandles flere opplysninger enn det faktisk er bruk for. Det er et kjenne-tegn ved et demokratisk samfunn at det har et

moderat overvåkingsnivå. Innbyggerne må dessuten oppleve en robust forvaltning. I en tid da innbyggernes kommunikasjon med forvaltningen i økende grad foregår elektronisk, og stadig flere avgjørelser fattes av elektroniske systemer, må innbyggerne ha tillit til at disse systemene er stabile og pålitelige. Uten tillit vil innbyggerne kunne vegre seg mot elektronisk samhandling med forvaltningen og næringslivet.

Inngrep i enkeltindividets personlige integritet skal som hovedregel enten være hjemlet i lov eller være basert på samtykke fra den registrerte. Inngrep overfor den enkelte må kunne forsvares ut fra behovet for opplysningene relatert til det konkrete bruksformålet. I valget mellom ulike alternativer skal det minst personverninngripende tiltaket som kan oppfylle formålet, velges. Noen prinsipper står sentralt i oppbyggingen og etterlevelsen av personvernlovgivningen:

- det skal være saklige grunner for innsamling og bruk av personopplysninger. Opplysningene skal samles inn til klart definerte formål og kan ikke brukes utover dette
- registrering av personopplysninger skal i størst mulig grad være basert på frivillig, uttrykkelig og informert samtykke. Opplysninger i offentlige registre, der registrering er pliktig, skal ha hjemmel i lov
- ved innhenting av personopplysninger har alle rett til å få opplyst om det er frivillig eller obligatorisk å gi fra seg personopplysningene, hvilket formål opplysningene skal brukes til, og om de vil bli utlevert til andre
- den som er ansvarlig for å forvalte de registrerte personopplysningene (den behandlingsansvarlige), skal informere og bistå de regis-

trerte i å få innsyn i opplysningene som er lagret, hva de skal brukes til, og hvor de er hentet fra

- registrerte personopplysninger skal være korrekte. Uriktige opplysninger skal rettes, slettes eller sperres. Overskuddsinformasjon og opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet med registreringen, skal slettes
- informasjonssikkerhet skal ivaretas. Systemer og rutiner for ivaretagelse av personvernregelverket skal dokumenteres (internkontroll)
- innebygd personvern er et mål i alt personvernrelatert arbeid. Når nye teknologiske løsninger utvikles og tas i bruk, skal det legges vekt på personvernvennlige alternativer

Utfordringer og utviklingstrekk

Avveining av ulike interesser

Ønsket om å gjenbruke allerede innsamlede data til nye formål øker. Gjenbruk av personopplysninger stiller særlig krav til vurdering av nødvendighet, forholdsmessighet og formålmessighet. Det opprettes stadig flere og større registre som inneholder personopplysninger. I slike sammenhenger må personvern hensyn ofte veies opp mot andre viktige samfunnshensyn. Likevel mangler utredning av personvernkonsekvenser og avveining av ulike samfunnshensyn i mange store saker med betydning for personvernet.

Store registre, ofte basert på gjenbruk av opplysninger, kan i mange sammenhenger være hensiktsmessige, for eksempel ved å bidra til større effektivitet og til å sikre ønsket datakvalitet. Ivaretagelse av rettssikkerhetshensyn, som for eksempel personvern, er sentralt ved etablering av slike store registre. Relevante tiltak for å ivareta disse hensynene kan være innebygd personvern, begrensninger i mengden personidentifiserbare opplysninger, god tilgangsstyring og innsynslogging. Det må arbeides bevisst og kontinuerlig med slike tiltak.

Big data er begrepet som brukes om enorme mengder data som finnes om hver enkelt av oss. Dataene brukes til ulike analyseformål. Big data representerer store muligheter for næringslivet. Samtidig utgjør bruken av denne enorme datamengden en utfordring for den enkeltes mulighet til å ivareta eget personvern. Det er umulig for den enkelte å ha oversikt over all behandling av opplysninger om seg selv. Prinsippet om at opplysninger bare skal brukes til det formålet de opprinnelig ble innsamlet for (finalitetsprinsippet) er under sterkt press. Før innsamling og bruk av slike enorme informasjonsmengder til ulike analy-

seformål må det iverksettes tiltak for å minimere uheldige personvernkonsekvenser.

Teknologi og personvern

Den teknologiske utviklingen går raskt, og teknologi er et virkemiddel i mange av våre private og arbeidsrelaterte gjøremål. Økt bruk av teknologi kan utfordre personvernet. Men teknologien gir også muligheter for å ivareta personvernet på nye måter. I Meld. St. 11 (2012–2013) *Personvern – utsikter og utfordringer* tar regjeringen til orde for at aktiv bruk av innebygd personvern og personvern fremmende teknologi kan legge til rette for bedre ivaretagelse av personvernet. Innebygd personvern er en måte å sikre at systemene, reglene, rutineene og holdningene våre bidrar til bedre personvern. Personvern fremmende teknologi kan håndtere enkelte av de utfordringene som registrering og behandling av personopplysninger byr på.

Personvernutfordringenes internasjonale karakter

Den internasjonale samhandlingen og informasjonsutvekslingen er i kraftig vekst. Mange av de tjenestene innbyggerne bruker daglig tilbys fra utlandet, og er ikke underlagt norsk rett.

Internasjonaliseringen av personvernet gjør samarbeid mellom landene viktigere enn noen gang. Særlig framveksten av internett og den enorme betydningen denne teknologien har fått, har medført behov for oppdatering av internasjonalt personvernregelverk. Det arbeides med personvernsspørsmål i flere internasjonale organisasjoner der Norge deltar. I januar 2012 la EU-kommisjonen fram forslag til en generell forordning om personvern som skal erstatte det gjeldende EU-direktivet om personvern, direktiv 95/46/EF.

Regeletterlevelse

Personopplysningsloven ble vedtatt av Stortinget i 2000. Loven har etter dette kun gjennomgått mindre endringer. En enorm teknologisk utvikling har funnet sted siden personopplysningsloven ble vedtatt. Dette byr på utfordringer når regelverket skal anvendes. Personopplysningsloven er likevel fremdeles et godt verktøy for å ivareta grunnleggende personvernrettigheter. Samtidig forekommer det betydelige avvik fra reglene. Dette skyldes trolig dels manglende kjennskap til reglene, og dels manglende kunnskap om hvordan man kan etterleve de reglene man kjenner.

Mål og strategier

Hovedmålet på personvernområdet er at alle skal ha personvernbeskyttelse i tråd med gjeldende personopplysningsregelverk. Et godt regelverk skal bidra til å sikre en forsvarlig ivaretagelse av personvernet. Alle behandlingsansvarlige har ansvar for at deres virksomhet er i samsvar med gjeldende lovgivning på personvernområdet. Det er derfor viktig at disse har god kjennskap til gjeldende regelverk. Datatilsynet og Personvernemnda har et særskilt ansvar for å følge opp og sikre et helhetlig personvernarbeid.

Prinsippet om innebygd personvern bør gjelde i alle sektorer. Det må gjøres et bevisst arbeid for å sikre at personvern vektlegges og innarbeides tidlig i utviklingsprosesser, både i systemer og regelverk. Det bør også være et mål at forhåndsdefinerte brukerinnstillinger i tekniske løsninger settes til det mest personvernvennlige nivået. Regjeringen vil dessuten arbeide for å fremme bruken av den eksisterende veilederen om utredning av personvernkonsekvenser.

En annen måte å bruke teknologi til å ivareta personvernet er å logge oppslag og bruk av personregistre eller IKT-systemer. God innsynslogging er en effektiv måte å unngå at uvedkommende får innsyn i eller «snoker» i opplysninger de ikke har tjenstlig behov for å se. Plikten til å logge bruk av registre og retten til å få innsyn i

disse loggene, skal være et bærende prinsipp for alle større offentlige og private registre. Dette følger av Stortingets vedtak nr. 473 fattet 11. april 2011. Regjeringen utreder muligheter og alternativer for hvordan slik logging og innsyn i loggene kan praktiseres. Siktemålet er å utarbeide retningslinjer som kan anvendes på tvers av sektorer.

EU-kommisjonen har foreslått at nye generelle personvernregler skal vedtas som forordning. Dersom en forordning vedtas som EØS-relevant, vil den bli bindende for Norge. Regjeringen følger arbeidet i EU gjennom deltakelse i de fora som er åpne for Norge, og er opptatt av å bidra til et godt og robust personvernregelverk. Blant annet er det en prioritert sak å sørge for at det norske Datatilsynet sikres så god deltakelse som mulig i et framtidig formalisert europeisk personvernsamarbeid.

I påvente av en revisjon av personopplysningsloven mener regjeringen det er avgjørende å utnytte det mulighetsrommet som ligger i gjeldende regelverk for å oppnå best mulig personvern for borgerne. Som ledd i regjeringens oppfølging av stortingsmeldingen om personvern arbeides det med veiledere for å legge bedre til rette for etterlevelse av plikter etter personopplysningsloven. Sentralt i arbeidet står en veileder for offentlig virksomhet om etablering og vedlikehold av internkontrollen på personvernområdet, slik dette er regulert i personopplysningsloven § 14.

Kap. 1570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	36 259	37 753	38 264
	Sum kap. 1570	36 259	37 753	38 264

Innledning

Gjennom tilsyn, saksbehandling og andre tiltak skal Datatilsynet kontrollere at lover og forskrifter om behandling av personopplysninger blir fulgt, og at feil og mangler rettes. Datatilsynet skal informere om utviklingen i samfunnet og om aktuelle personvernrelaterte problemstillinger, bidra med kunnskap til en opplyst debatt om sentrale personvernspørsmål og gi råd til befolkningen, private virksomheter og offentlig forvaltning. Gjennom behandling av enkeltsaker og tilsyn får Datatilsynet god kunnskap om personvernutfor-

dringer som følger av ny teknologi, og om hvordan teknologi kan benyttes til å avhjelpe trusler mot personvernet.

Datatilsynet har to tydelige roller. Det skal være et forvaltnings- og tilsynsorgan, samtidig som det har en ombudsrolle. Forvaltnings- og tilsynsrollen krever at medarbeiderne har høy kompetanse, og at de opptrer med objektivitet. Ombudsrollen krever at det tas tydelig stilling. Det ligger i mandatet at Datatilsynet skal bidra til debatt og oppmerksomhet om personvernspørsmål, og at det skal stille kritiske spørsmål når personverninteresser utfordres.

Mål og prioriteringer 2014

Gjennom å benytte ulike virkemidler skal Datatilsynet bidra til at personvern hensyn blir ivaretatt. Datatilsynet er en liten virksomhet som må gjøre tydelige prioriteringer av hvilke virkemidler som skal benyttes og hvilke områder innsatsen skal rettes mot. Med en gjennomtenkt og planlagt tilnærming til innsatsområder og virkemiddelbruk kan Datatilsynet spille en sentral rolle for utviklingen av personvernet i Norge.

I 2014 skal Datatilsynet prioritere følgende områder:

- skape oppmerksomhet om behov for personvern og gjøre personvernsspørsmål mer relevante i folks hverdag
- øke kjennskapet til lovfestede plikter og rettigheter både i befolkningen og i virksomheter
- fremme bruk av innebygd personvern og stimulere til at personvern hensyn blir tatt tidlig ved utvikling av nye løsninger eller nytt regelverk
- gjennomføre tilsyn i prioriterte sektorer basert på risikoanalyse. Systematisere og kommunisere funn fra tilsynene til aktuelle målgrupper, samt følge opp etterlevelse av pålegg
- delta aktivt i internasjonalt personvernarbeid

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter for Datatilsynet.

Rapport 2012

Økt kjennskap til rettigheter og plikter

Datatilsynet skulle i 2012 arbeide for å øke kjennskapet til personvernrettigheter og -plikter. Dette har de gjort gjennom å være en synlig aktør i samfunnsdebatten og i mediebildet. De har hatt en høy tilgjengelighet overfor mediene, kommet med egne utspill, deltatt i aktuelle debattprogrammer, samt publisert kronikker og debattinnlegg.

Datatilsynets hjemmeside ble relansert med ny struktur og funksjonalitet i 2012, og fungerer som en sentral plattform for kunnskap om personvern. Den bidrar til å effektivisere dialogen mellom publikum og Datatilsynet. Innsatsen mot barn og unge har fortsatt gjennom undervisningsopplegget «Du bestemmer».

Bruk av personvern fremmende teknologi

Personvern fremmende teknologi innebærer å benytte teknologien til å lage løsninger som ivaretar personvernet. Datatilsynet har i perioden arbeidet for å fremme bruk av personvern fremmende teknologi, med et særlig fokus på at begrepet *innebygd personvern* skal bli kjent.

Veiledning overfor både plikthavere og utviklere er viktig. Datatilsynet har prioritert kontakten med sentrale organisasjoner og prosjekter for å bidra til at det utvikles gode personvernløsninger på tidlige stadier. Datatilsynet har satset på å etablere kontakt med forsknings- og utviklingsmiljøer. Målet er at det tas hensyn til personvernet ved utforming og gjennomføring av forskningsprosjekter. Datatilsynet gjennomfører også egne utredninger.

Tilsyn

Gjennom å drive god tilsynsvirksomhet basert på risikoanalyse skal Datatilsynet aktivt kontrollere at lover og regler følges. Synlighet er viktig, og tilsynsvirksomheten økte i 2012 sammenliknet med 2011. Datatilsynets tilsynsvirksomhet er variert og omfattende. I tillegg til de stedlige tilsynene kommer annen bruk av Datatilsynets kontrollhjemler, som for eksempel behandling av klager fra publikum og annen korrespondanse med plikthavere om etterlevelse av regelverk.

Gjennomgående funn i tilsynsvirksomheten er manglende ivaretagelse av systempliktene for internkontroll og informasjonssikkerhet. Mangelfull ivaretagelse av sletteplikten er også en utfordring.

Datatilsynet vektlegger at funn fra tilsyn kommuniseres til berørte parter, og at aktørene påvirkkes, slik at personopplysninger behandles i samsvar med regelverket i de ulike sektorene.

Fremme ivaretagelse av personvern hensyn

Det er viktig for Datatilsynet å bidra til økt oppmerksomhet om personvern og få andre aktører til å legge vekt på personvern hensyn. I 2012 har Datatilsynet prioritert kontaktmøter med sentrale aktører på områder der avveiningen mellom personvern hensyn og andre hensyn kan være særlig krevende, som på helseområdet. I tillegg har det vært en prioritert oppgave å holde foredrag, og Datatilsynet opplever stor pågang om å holde foredrag og delta i debatter. Datatilsynet deltar også i en rekke råd, utvalg og standardise-

ringsarbeid for å fremme ivaretagelse av personvern hensyn.

Internasjonalt arbeid

Datatilsynet skulle i 2012 delta aktivt i internasjonalt personvernarbeid. Datatilsynet vurderer nøye hvilke internasjonale fora det er formålstjenlig å være tilstede i. Datatilsynet har observatørplass i

Article 29 Working Party (WP 29), som er det rådgivende organet for EU-kommisjonen i personvernspørsmål. Datatilsynet har også tatt initiativ til styrking av det nordiske samarbeidet. I tillegg til deltakelse i internasjonale fora har tilsynet også hatt direkte dialog med internasjonale aktører som Facebook, Google og Microsoft. Disse aktørenes produkter og tjenester har stor betydning for personvernet for norske borgere.

Kap. 4570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsinntekter	974		
16	Refusjon foreldrepenger	1 180		
18	Refusjon sykepenges	1		
	Sum kap. 4570	2 155		

Kap. 1571 Personvernemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	1 615	1 833	1 858
	Sum kap. 1571	1 615	1 833	1 858

Innledning

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet etter personopplysningsloven, helseregisterloven, helseforskningsloven og SIS-loven. Når politiregisterloven trer i kraft, vil nemnda også ha kompetanse til å behandle klager på Datatilsynets vedtak fattet med hjemmel i denne loven. Personvernemnda har sju medlemmer som er oppnevnt for fire år. Leder og nestleder oppnevnes av Stortinget, mens de øvrige medlemmer oppnevnes av Kongen i statsråd. Ny nemnd for perioden 2013–2016 ble oppnevnt høsten 2012. Nemnda er bredt sammensatt med ulike typer kompetanse slik at den er godt rustet til å foreta krevende avveininger mellom personvern og andre viktige samfunnshensyn.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter til sekretariatet for nemnda, dvs. én stilling, og godtgjørelse for medlemmene.

Rapport 2012

Antall klagesaker til behandling i Personvernemnda de siste årene har vært stabilt. I 2012 har Personvernemnda mottatt 15 klagesaker fra Datatilsynet. Totalt 22 saker er ferdigbehandlet i rapporteringsperioden; syv saker fra 2011, og 15 saker fra 2012. Datatilsynets vedtak ble omgjort i ti av de 22 behandlede sakene. Til tross for at nesten halvparten av klagesakene som oversendes nemnda ender med omgjøring, er omgjøringsandelen meget lav i forhold til de ca. 400 vedtakene Datatilsynet fatter årlig. Alle Personvernemndas vedtak publiseres på Personvernemndas nettsider, www.personvernemnda.no. Vedtakene publiseres også på Lovdata.

Personvernemndas sakfelt er meget variert. Med grunnlag i det relativt sett lave antallet saker nemnda behandler årlig, er det ikke mulig å utlede særskilte utviklingstrekk eller tendenser av vedtakene. Generelt kan likevel sies at de sakene

Personvernemnda får seg forelagt i økende grad er komplekse, og krever at nemnda er sammensatt med ulike typer kompetanse slik at den kan foreta grundige avveininger av svært varierte og sammensatte problemstillinger.

Programkategori 01.80 bygge- og eiendomspolitikk

Utgifter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	639 815	477 740	891 240	86,6
1581	Eiendommer til kongelige formål	71 074	72 879	47 635	-34,6
1582	Utvikling av Fornebuområdet	10 215	5 300	7 100	34,0
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen	18 653	34 258	44 153	28,9
1585	Erstatningslokaler for departementene			621 107	
2445	Statsbygg	2 447 164	1 778 324	1 575 441	-11,4
	Sum kategori 01.80	3 186 921	2 368 501	3 186 676	34,5

Inntekter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4581	Eiendommer til kongelige formål	69	148	153	3,4
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen	3 628	3 035	2 841	-6,4
5445	Statsbygg	1 036 098	924 594	924 594	0,0
5446	Salg av eiendom, Fornebu		200	200	0,0
	Sum kategori 01.80	1 039 795	927 977	927 788	0,0

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et overordnet ansvar for statens bygge- og eiendomspolitikk.

Departementet koordinerer arbeidet med statens byggeprosjekter og har ansvar for en samlet budsjettmessig oppfølging av disse. Departementet har også det overordnede ansvaret for den eiendomsforvaltning som skjer i regi av Statsbygg.

Departementet har dessuten ansvar for utforming og oppfølging av retningslinjer for håndtering av bygge- og eiendomssaker internt i statsforvaltningen. Departementet leder arbeidet med gjenoppbygging og rehabilitering av regjeringskvartalet etter angrepet 22. juli 2011.

Statsbygg er en stor og viktig aktør i det norske bygge- og eiendomsmarkedet. I tillegg til å håndtere egne prosjekter og eiendomsportefølje, skal Statsbygg bidra med råd og fagkunnskap til andre statlige virksomheter i saker som omhandler bygg og eiendom.

Utfordringer og utviklingstrekk

En stor del av statens tjenesteproduksjon skjer i lokaler og bygninger som er spesielt tilpasset formålet. Spesielttilpassede lokaler skal bidra til at staten løser sine samfunnsoppgaver på en god og økonomisk effektiv måte. Statsbygg skal ivareta ulike statlige behov og særskilte sikkerhetsmessige krav både som eiendomsforvalter, byggherre og eiendomsutvikler.

Statens bygge- og eiendomspolitikk må møte de utfordringer som klimaendringene stiller oss overfor. I tråd med Meld. St. 28 (2011–2012) *Gode bygg for eit betre samfunn* skal Statsbygg kunne tilby statlige oppdragsgivere å gjennomføre nybyggprosjekter og totalrehabiliteringer med energibruk tilsvarende passivhusnivå eller lavere. Passivhus er lavenergibygninger slik de er definert i egen standard for yrkesbygg, jf. NS 3701.

Unntak fra dette kan forekomme i fredet bygningsmasse, dersom antikvariske hensyn må gis prioritet foran nye tekniske løsninger. For å møte klimautfordringene er det viktig med arealeffektive løsninger. Bruken av fossilt brensel i bygningsmassen skal fases ut. Olje til oppvarming utgjorde i 2012 kun 1,3 pst.² av energibruken i de eiendommene som Statsbygg forvalter, eksklusive fengselseiendommene. Det er stort behov for rehabilitering av fengslene, og det vil være naturlig å vurdere nye energiløsninger i disse eiendommene som del av framtidige rehabiliteringsprosjekter. Det må jobbes kontinuerlig med å holde energibruken på et så lavt nivå som mulig i statens eiendomsmasse. For å lykkes i dette arbeidet må Statsbygg samarbeide tett med de statlige brukerne av bygningene.

Byggebransjen er opptatt av å profesjonalisere gjennomføringen av byggeprosjekter. Dette er et arbeid staten støtter opp under. Statsbygg skal som statens byggherre bidra med profesjonalitet og erfaring fra komplekse byggeprosjekter i dette arbeidet. Gjennom de mange innkjøp som gjøres i et statlig byggeprosjekt skal Statsbygg legge til rette for at anskaffelsene stimulerer til innovasjon i bransjen, slik det er beskrevet i regjeringens *Strategi for økt innovasjonseffekt av offentlige anskaffelser*.

Staten er en viktig aktør i mange planer for arealutvikling over hele landet. Statsbygg skal gi råd til statlige virksomheter i slike sammenhenger, og tilby tjenester i form av mulighetsstudier, konseptvalgutredninger og arbeid med ulike typer arealplaner.

Regjeringen har ved kgl.res. av 20. januar 2012 vedtatt instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor. Instruksene regulerer departementenes arbeid med slike saker. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er ansvarlig for instruksene, mens det enkelte departement skal påse at denne følges på deres område.

Staten er en stor leietaker i det private markedet. Statsbygg skal kunne bistå statlige virksomheter slik at innleie skjer profesjonelt og i henhold til statens egne retningslinjer på området.

Mål og strategier

Statsbygg skal innenfor rammen av sitt samfunnsansvar drive kostnadseffektivt og målrettet. Som byggherre og eiendomsforvalter skal Statsbygg ligge i forkant blant annet når det gjelder miljø- og energi, universell utforming, arkitektur, stedsutvikling, kulturminnevern og arbeidet for økt seriøsitet i bransjen. Gjennom de krav Statsbygg stiller i sine anbud, skal virksomheten bidra til en positiv utvikling i byggenæringen og motvirke sosial dumping.

Statsbygg forvalter store eiendomsverdier. Den statlige husleieordningen danner grunnlaget for at Statsbygg kan gjennomføre et verdibevarende vedlikehold av bygningsmassen.

Under kap. 2445 Statsbygg omtales flere mål. Nedenfor omtales hovedmål for prosjektgjennomføringen, eiendomsforvaltningen og statens lokalskaffelser. Målformuleringene skal ligge fast over tid, slik at utviklingen kan følges over noen år.

Hovedmål for byggherrevirksomheten

Byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

For å nå hovedmålet for byggherrevirksomheten er det viktig med solid kompetanse om prosjektprosessen, gode prosjektstyringssystemer og dyktige prosjektledere. Markedet må utnyttes godt. Bestillerkompetansen skal være høy. Gjennomført forprosjekt ligger til grunn for beregning av kostnadsrammene som kvalitetssikres av eksterne. Dette skal sikre at prosjektene er godt gjennomarbeidet når en gjør vedtak om oppstart, slik at risikoen for avvik blir redusert.

Hovedmål for eiendomsforvaltningen

Eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv.

For å nå hovedmålet for Statsbyggs eiendomsforvaltning må bygningene sikres et verdibevarende vedlikehold. Dette krever gode rutiner for

² Basert på det statistiske grunnlaget i Statsbyggs energirapport for 2012

forvaltning, drift og vedlikehold. Hoveddelen av eiendommene som Statsbygg forvalter inngår i den statlige husleieordningen. Husleieinntektene danner det økonomiske grunnlaget for et regelmessig vedlikehold. Riktige vedlikeholdstiltak til rett tid krever god oversikt over tilstanden i den samlede eiendomsporteføljen, slik at tiltak gjøres i prioritert rekkefølge og de ulike arbeidene samordnes på en mest mulig optimal måte. Effektivitet og kvalitet i eiendomsforvaltningen skal sikres gjennom en kombinasjon av innkjøpte vedlikeholdstjenester og eget driftspersonell med inngående kjennskap til bygningene.

Hovedmål for statens lokalanskaffelser

Utvikling av statlig eiendom og lokalanskaffelser i statlig sivil sektor gjennomføres med tydelig sty-

ring og god saksforberedelse, og med særskilt oppmerksomhet omkring miljøspørsmål.

For å nå hovedmålet for statens lokalanskaffelser må Instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor, gitt ved kgl.res. av 20. januar 2012, følges. Statsbygg er statens rådgiver i eiendoms-, bygge- og leiesaker. Ifølge instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor skal det blant annet utarbeides en funksjonsbeskrivelse for lokalanskaffelsen, der det tas hensyn til det lov- og regelverk og de politiske føringer som til enhver tid foreligger, for eksempel innenfor miljø, energi og universell utforming. Dette krever god kjennskap til markedet og ulike markedsmekanismer, samt oversikt over statens leieforhold i privat sektor.

Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	106 294	57 000	47 000
31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	21 337	18 500	80 000
33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	451 677	388 400	744 400
36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	13 440	13 840	13 840
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	47 067		6 000
	Sum kap. 1580	639 815	477 740	891 240

Innledning

Bevilgningene på kapitlet gjelder byggeprosjekter utenfor den statlige husleieordningen. Statsbygg er byggherre for disse prosjektene, men det er oppdragsgiverne som har ansvaret for eiendomsforvaltningen etter at prosjektene er ferdigstilt.

Mål og prioriteringer 2014

Målet er at byggeprosjektene på kap. 1580 blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske

rammer til avtalt tid. Det foreslås oppstart av to nye prosjekter i 2014. Det er rehabilitering av bygningsmassen ved Norges Idrettshøgskole i Oslo og nybygg (byggetrinn 2) for medisin og helsefag ved Universitetet i Tromsø, se omtale under post 31 Igangsetting av byggeprosjekter.

Følgende prosjekter på kap. 1580 har tidligere fått startbevilgning og er under arbeid i 2014, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av byggeprosjekter:

Tabell 5.2 Byggeprosjekter som pågår under kap. 1580 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag i mill. kroner)

	Oppstart	Avtalt ferdig- stillelse	Kostnads- ramme per 1.7.2014	Forslag 2014
<i>Prosjekter under KD:</i>				
UMB, Nye universitetet og Veterinærinstituttet	2013	2019	6 525,5	344,0
UiB, Universitetsmuseet, (sørfløyen) fase 1	2013	2015	336,9	80,0
UiO, Domus Media (sentrumsbygningene) ¹ , fase 1	2008	2014	540,2	17,7
UiO, Domus Media (sentrumsbygningene), fase 2	2011	2014	392,8	34,6
UiT, Nytt Teknologibygg	2012	2014	439,8	114,0
UMB Ås, Urbygningen	2013	2015	376,4	145,0
Prosjekter i reklamasjonsfase				9,1
Samlet forslag post 33				744,4

¹ Tidligere omtalt kun som Domus Media. Prosjektet berører imidlertid alle sentrumsbygningene, ikke bare Domus Media (Aulaen).

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2014.

Nybygg for det nye universitetet på Ås og veterinærinstituttet vil samle Norges veterinærhøgskole og Veterinærinstituttet med Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) på Ås. Prosjektet omfatter også nytt bygg for Senter for husdyrforskning. Byggestart er andre halvår 2013 og forventet ferdigstillelse er andre halvår 2019.

Rehabilitering av Universitetsmuseet ved Universitetet i Bergen (UiB), fase 1, omfatter sørfløyen med universitetets aula. Bygningen har høy kulturhistorisk verdi og skal i størst mulig grad rehabiliteres til opprinnelig stand. Rivningsarbeidene er planlagt å starte andre halvår 2013. Forventet ferdigstillelse er andre halvår 2015.

Fase 1 i restaureringen av Domus Media og de øvrige sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo (UiO) pågår for fullt. Aulaen var ferdig til 200-årsjubileet og ble gjenåpnet i juni 2011. Avtalt ferdigstillelse for resterende arbeider i fase 1 er første halvår 2014.

Fase 2 i restaureringen av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo omfatter utvendige arbeider, istandsetting av Professorboligen og enkelte arbeider i Gymnastikkbygningen. Fase 2 ble startet opp første halvår 2011. Forventet ferdigstillelse er første halvår 2014.

Nytt Teknologibygg ved Universitetet i Tromsø (UiT) vil samle universitetets realfagmiljø på campus i Breivika. Det innebærer at ingeniør-

utdanningen flyttes fra dagens leide lokaler. Oppføring av nybygget startet i begynnelsen av 2013, og forventet ferdigstillelse er første halvår 2014.

Urbygningen ved Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås har behov for omfattende restaurering og oppgradering. Rehabiliteringen er forventet ferdigstilt andre halvår 2015.

Budsjett 2014

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til prosjektering av prioriterte byggesaker. I 2014 videreføres blant annet prosjekteringen av nytt bygg for livsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Post 31 Igangsetting av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til oppstart av nye byggeprosjekter. I 2014 foreslås 30 mill. kroner til oppstart av rehabilitering av Norges idrettshøgskole i Oslo og 50 mill. kroner til oppstart av nytt medisins- og helsefagbygg ved Universitetet i Tromsø. Det er stort behov for oppgradering av bygningsmassen ved Norges Idrettshøgskole, både for å sikre god kvalitet i utdanningen og for å kunne gi et godt tilbud til øvrige brukere av anleggene. Rehabiliteringsprosjektet omfatter hovedsakelig gymsalbygget, sentralbygget og svømmehallen. Forventet ferdigstillelse er andre halvår 2017. Forslag til kostnadsramme er 837 mill. kroner i

prisnivå per 1. juli 2014, se også omtale i Prop. 1 S (2013–2014) *Kunnskapsdepartementet*. Nytt fakultetsbygg for medisin og helsefag ved Universitetet i Tromsø omfatter i tillegg til nybygget, ombygging og sammenkobling av eksisterende bygningsmasse og bygging av parkeringshus. Bygningsmassen er samlokalisert med Universitetssykehuset Nord-Norge. Forventet ferdigstilling er første halvår 2017. Forslag til kostnadsramme er 1 283,9 mill. kroner i prisnivå per 1. juli 2014, se også omtale i Prop. 1 S (2013–2014) *Kunnskapsdepartementet*.

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. Bevilgningen skal sikre optimal framdrift i de prosjektene som pågår. Prosjektene er listet i egen tabell over.

Post 36 Kunstnerisk utsmykking, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til kunstnerisk utsmykking i statlige bygg. Ettersom kostnader til kunstnerisk utsmykking ikke tas inn i grunnlaget for husleieberegningen, gjelder bevilgningen også byggeprosjekter som blir finansiert over kap. 2445 Statsbygg. Bevilgningene til kunstnerisk utsmykking beregnes i henhold til eget regelverk

gitt ved kongelig resolusjon, der avsetningen til formålet varierer mellom 0,5 og 1,5 pst. av kostnadsrammen i det enkelte byggeprosjektet, avhengig av bygningstype. Utsmykkingsprosjektene ledes av statens fagorgan Kunst i offentlige rom (KORO).

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås 6 mill. kroner til prosjektering av brukerutstyr til Nytt Nasjonalmuseum på Vestbanen i Oslo. Statsbygg vil i nært samarbeid med Nasjonalmuseet stå for prosjekteringen. Etter fullført forprosjekt vil Regjeringen komme tilbake med forslag til kostnadsramme for brukerutstyrsprosjektet.

Rapport 2012

For 2012 ble det bevilget 108 mill. kroner til prosjektering av nye prosjekter. Statsbygg arbeidet med prosjektering av samtlige prosjekter omtalt i Prop. 1 S (2011–2012) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*.

Universitetet i Bergen, Odontologisk fakultet

Odontologisk fakultet ble tatt i bruk i august 2012 og var dermed ferdig til avtalt tid. Forventet slutt-kostnad er på 746 mill. kroner og ligger godt under kostnadsrammen.

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	22 892	24 128	24 565
30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	37 250	37 940	12 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 932	10 811	11 070
	Sum kap. 1581	71 074	72 879	47 635

Innledning

H.M. Kongen har disposisjonsrett til Det kongelige slott, hovedhuset på Bygdø kongsgård med sidebygning og omkringliggende park og Oscarshall slott, alle i Oslo, i tillegg til Stiftsgården i Trondheim og Gamlehaugen i Bergen. Ved Stiftsgården og Gamlehaugen har staten ved Statsbygg

ansvaret for bygninger, interiører og utomhusarealer. Ved eiendommene i Oslo har Statsbygg ansvaret for ytre vedlikehold, tekniske installasjoner og større vedlikeholdsarbeider, mens Det kongelige hoff har ansvaret for innvendig vedlikehold og parkanlegg. Ansvarsdelingen er stadfestet i egne forvaltningsavtaler mellom Statsbygg og Det kongelige hoff.

Eiendommene har høy kulturhistorisk verdi og skal uavhengig av vernestatus behandles som om de er fredet. Dette stiller særskilte krav til forvaltningen av dem. Alle bygningsmessige tiltak skjer i nært samarbeid med Riksantikvaren.

Mål og prioriteringer 2014

Statsbygg skal forestå god forvaltning, drift og vedlikehold av de kongelige eiendommene, i henhold til inngåtte avtaler og antikvariske prinsipper. Byggeprosjektene skal gjennomføres i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

I 2014 avsluttes rehabiliteringen av Slottsplassen, se omtale under post 30.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold av statlige eiendommer som H.M. Kongen har disposisjonsrett til.

Post 30 Større rehabiliteringsprosjekter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke rehabilitering av Slottsplassen. Arbeidene startet i mai 2013 og skal være ferdige til grunnlovsjubileet 17. mai 2014. Kostnadsrammen er på 72 mill. kroner (per 1. juli 2014).

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke bygningsmessige arbeider av investeringsmessig karakter. Tiltak i forvaltningsplanene for eiendommene blir prioritert.

Rapport 2012

Rehabilitering av taket på Det kongelige slott

Rehabilitering av taket på Det kongelige slott ble ferdigstilt andre halvår 2012 som avtalt. Utomhusarbeider ble ferdigstilt første halvår 2013. Forventet sluttkostnad på 90,5 mill. kroner er godt under kostnadsrammen.

Forvaltning av kongelige eiendommer

For å sikre god forvaltning og drift av de kongelige eiendommer er det satt som ambisjon å gjennomføre tilstandsanalyser hvert femte år. Nye tilstandsanalyser gjennomføres i 2013. I tillegg er forvaltningsplaner for eiendommene oppdatert i samarbeid med Det kongelige hoff.

I 2012 ble det gjennomført tiltak for universell utforming ved det kongelige slott. Ombygging av inngang til nordre sidefløy ble detaljprosjektert i 2012 og gjennomført i 2013. Et ENØK-tiltak med varmegjenvinning på kjøleanlegg for dataanlegg ble forberedt i 2012. Ny kyststi ved Oscarshall ble åpnet for allmenn ferdsel. Det pågår prosjekter på Stiftsgården og Gamlehaugen med ombygging for bedre brannvern og sikkerhet. Revisjon av forprosjekt for rehabilitering av Slottsplassen med fast grusdekke pågikk i 2012.

Rehabilitering av røykepaviljongen ved Oscarshall slott ble ferdigstilt andre halvår 2012.

Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
01	Ymse inntekter	69	148	153
	Sum kap. 4581	69	148	153

Post 01 Ymse inntekter

Posten omfatter publikumsinntekter fra omvisninger på Gamlehaugen.

Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	758	300	300
30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	9 457	5 000	6 800
	Sum kap. 1582	10 215	5 300	7 100

Innledning

Som stor eiendomsbesitter på den tidligere hovedflyplassen på Fornebu i Bærum kommune har staten deltatt i utviklingen av området til boligformål, næringsvirksomhet, offentlige formål og rekreasjon. Statens oppgaver er for det meste gjennomført og behovet for bevilgninger over kap. 1582 er derfor redusert. Staten ved Statsbygg vil kun ha utgifter til administrasjon og mindre prosjekter i 2014. Utbyggingen av overordnet infrastruktur og opparbeidelse av grøntområder på Fornebu skjer i samarbeid med Oslo kommune, som var den andre store eiendomsbesitteren på Fornebu. Kostnadene fordeles i tråd med inngått avtale mellom staten og Oslo kommune. Det meste av dette arbeidet er ferdigstilt, men som følge av endret framdrift hos andre utbyggere er en del gjenværende arbeider blitt forskjøvet i tid.

Mål og prioriteringer 2014

Målet er å sikre nødvendig oppfølging av eiendomsutviklingsprosjektet på Fornebu, i tråd med føringene som er lagt. Framdriften i infrastruktur-utbyggingen på Fornebu er avhengig av de andre utbyggerne, samt godkjente planer fra Bærum kommune. I perioden 2014–2017 vil arbeidet i

hovedsak bestå av opparbeidelse av torg i Rolfsbukta, bygging av gang- og sykkelveier, samt etablering av tekniske anlegg nord på området.

Budsjett 2014

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs administrative utgifter i arbeidet med utviklingen av Fornebuområdet.

Post 30 Investeringer, Fornebu, kan overføres

Bevilgningen skal dekke statens del av investeringer i infrastruktur og grøntområder på Fornebu, og kostnader ved fradeling av tomter etter regulering.

Rapport 2012

Statens eiendommer på Fornebu ble i hovedsak solgt i perioden 1997–2005 uten vedtatte reguleringsplaner. I 2012 har det i hovedsak vært jobbet med oppfølging av kjøpekontrakter, pumpestasjon på Storøya og opparbeidelse av grøntområde ved Statoils nye kontorbygg.

Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	18 653	19 258	19 653
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		15 000	24 500
	Sum kap. 1584	18 653	34 258	44 153

Innledning

Budsjettkapitlet omfatter eiendommer som forval-

tes av Statsbygg, men som ikke gir leieinntekter av betydning, såkalte ikke-inntektsgivende eiendommer. Dette er kulturhistorisk verdifulle eien-

dommer som Håkonshallen og Rosenkrantzårnet, Munkholmen, Austråttborgen, Grotten, Bjørgan Prestegård, Blaker Skanse, Villa Stenersen, Stavern Fort (Citadelløya), Sjømennenes minnehall, fjell- og ødestuer og Bygdø kongsgård (unnatt hovedhuset og Oscarshall som hører inn under kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål).

Statsbygg har ansvar for drift og vedlikehold av eiendommene. Samlet bygningsareal er om lag 31 000 kvm.

Mål og prioriteringer 2014

Statsbygg skal gjennomføre et faglig godt vedlikehold i nært samarbeid med antikvariske myndigheter. Det er behov for tiltak utover løpende forvaltning, drift og vedlikehold på flere av bygningene. I 2014 vil rehabiliteringsprosjekter på Håkonshallen og Statens æresbolig Grotten bli prioritert.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke løpende drift og vedlikehold av bygningsmassen.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter til rehabilitering av eiendommene. For 2014 foreslås en bevilgning på 24,5 mill. kroner. Det er satt av 9,5 mill. kroner til ombygging og nytt kjøkken i Stallbygningen ved Bergenhus, og tiltak for universell tilkomst til Håkonshallen. Etter planen skal arbeidene ferdigstilles i 2014. Statens æresbolig Grotten er under rehabilitering og 7 mill. kroner av bevilgningen skal benyttes til å ferdigstille arbeidene.

I rettsforlik mellom staten og grunneier av øya Killingen er staten forpliktet til å etablere en bro fra eiendommen Bygdø kongsgård. Broforbindelsen skal sikre beboere og andre med tilhold på øya adkomst til fastlandet, samtidig som brua skal være åpen for allmennheten. Den nye broforbindelsen er kostnadsberegnet til 13 mill. kroner. Det er satt av 8 mill. kroner på posten til dette formålet i 2014.

Rapport 2012

I 2012 ble det gjennomført en grundig analyse av rehabiliterings- og vedlikeholdsbehovet på eiendommene i et tiårsperspektiv fram til 2022. Det er konstatert betydelig vedlikeholdsetterslep på flere av eiendommene som sorterer under dette budsjettkapitlet. I 2012 ble det gjennomført løpende vedlikehold innenfor gjeldende budsjetttrammer.

Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2012	budsjett 2013	2014
02	Ymse inntekter	3 577	3 035	2 841
18	Refusjon sykepenges	51		
	Sum kap. 4584	3 628	3 035	2 841

Post 02 Ymse inntekter

Posten omfatter inntekter fra parkering og billettinntekter, samt andre mindre inntekter på eiendommer utenfor husleieordningen.

Kap. 1585 Erstatningslokaler for departementene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter			406 107
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			215 000
	Sum kap. 1585			621 107

Innledning

Skadene etter angrepene mot regjeringskvartalet er omfattende. For å opprettholde driften av departementene og Departementenes servicesenter, var det et behov for raskt å skaffe erstatningslokaler til dem som måtte flytte fra regjeringskvartalet. Statsbygg ble gitt oppdraget med å skaffe til veie midlertidige erstatningslokaler. Dette var et komplekst og omfattende arbeid. Statsbygg har leid inn lokaler til Justis- og beredskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Miljøverndepartementet og Arbeidsdepartementet i det private markedet. Videre er det skaffet til veie lokaler til Departementenes servicesenter på flere midlertidige adresser.

I et relativt avgrenset leiemarked ble det tidlig klart at de fleste erstatningslokalene måtte sikres og tilpasses departementenes behov. Statsbygg har, basert på hvordan byggene framstod ved befaring, inngått leieavtaler med den enkelte utleier om en grunnleie. Leieavtalene er inngått for 10–13 år og inneholder opsjoner om forlenning. Kostnadene til oppussing og brukertilpassing av byggene finansieres av utleier, legges til grunnleien og nedbetales over de ti første årene av leieperioden. Det legges til grunn at endelige leiekontrakter med fastsatt årlig leiesum ferdigstilles for alle erstatningslokalene i løpet av 2014.

Det stilles sikkerhetskrav til alle departementsbygg. Nødvendige midlertidige strakstiltak har blitt iverksatt. Tiltakene vil nå bli supplert med sikkerhetsløsninger av mer varig karakter. Områdesikring, såkalt perimetersikring, er et av de viktigste tiltakene og er styrende for dimensjo-

nering av fasadesikringen. I samarbeid med Statsbygg og Oslo kommune gjennomgås ulike alternativer for regulering rundt byggene. I området Kvadraturen i Oslo sentrum vil det i de nærmeste årene pågå arbeid for å etablere nye kollektivtraaseer, og det vil i den forbindelse være behov for midlertidige gatereguleringer. Disse forholdene samordnes med departementenes sikringsbehov. Endelige løsninger for perimetersikringen vil avhenge av framdriften i veiarbeidene. Dette innebærer at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet får et løpende oppfølgingsarbeid overfor Oslo kommune i denne perioden. Departementet har løpende kontakt med Oslo kommune for å få på plass en tentativ plan for trafikkregulering.

Budsjett 2014

Før angrepet på regjeringskvartalet ble husleien betalt fra den enkelte bruker til Statsbygg. Husleien ble inntektsført på kap. 2445 Statsbygg, post 24.1 Driftsinntekter. Etter angrepet ble det besluttet at berørte departementer og Departementenes servicesenter skulle fortsette å betale den samme leien til Statsbygg. Leie for nye midlertidige lokaler har fram til nå blitt bevilget og utgiftsført over Statsbygg kap. 2445, post 24.2 Driftsutgifter. I tillegg har utgifter til midlertidige sikringstiltak i de leide erstatningslokalene blitt bevilget og utgiftsført over samme post. Utgiftene til leie og sikringstiltak i de privateide erstatningslokalene bør holdes utenfor Statsbyggs egen eiendomsdrift. Det foreslås derfor å overføre midlene fra Statsbyggs kap. 2445, post 24 Driftsresultat til nytt kap. 1585.

Post 01 Driftsutgifter

Departement	Erstatningslokaler i	Beregnet husleie 2014	Tilpassingskostnader
Justis- og beredskapsdepartementet	Gullhaug torg 4	99 264	299 000
Nærings- og handelsdepartementet	Kongens gate 8 / Kirkegata 9	69 836	310 000
Miljøverndepartementet	Kongensgate 18 / Kirkegata 21	56 561	116 000
Kunnskapsdepartementet	Kirkegata 18 / Tollbugata 12	68 716	200 000
Kunnskapsdepartementet	Kirkegata 15	25 000	
Arbeidsdepartementet	Akersgata 64–68	56 907	100 000
Departementenes servicesenter	Grubbegata 14, Hammersborggaten 9, Torggata 26/28	19 823	
Interne kostnader		3 000	
Uspesifiserte kostnader		10 000	
Sum		409 107	1 025 000

¹ Av beregnet husleie utgjør 4,9 mill. kroner av beløpet Tollbugata 12.

² Leieavtalen gjelder ut 2014.

³ Ansatte fra Departementenes servicesenter vil få lokaler i deler av bygget

⁴ Statsbygg har ansvar for deler av driftsoppgavene ved enkelte bygg, blant annet knyttet til sikkerhetsmessige installasjoner.

Bevilgningsforslaget skal i hovedsak dekke husleieforpliktelsene i erstatningslokalene for dem som måtte flytte ut av sine lokaler i regjeringskvartalet. Sikkerhetsvurderinger og behovet for kontroll av hvem som oppholder seg i byggene har gjort det nødvendig å flytte tidligere leietakere. Utgifter til dekning av flyttekostnader og andre kompensasjoner for tidligere leietakere har blitt dekket av utleier. Statsbygg dekker utleiers utgifter til kompensasjoner gjennom tilleggsleie til grunnleien.

Ved overtakelse av og innflytting i nye kontorlokaler er det normalt behov for suppleringer av utstyr, tekniske installasjoner, kabling i forbindelse med adgangskontroller og annen infrastruktur. I tillegg er det svært ofte behov for bygningsmessige og tekniske justeringer etc. i forbindelse med ferdigstilling og endelig overlevering av byggene til brukerne. Også slike kostnader nedbetales gjennom tilleggsleie til grunnleien. Framdriften i arbeidene ved de ulike adressene medfører at det fortsatt er noe usikkerhet knyttet til det samlede behovet for bevilgning til husleie for 2014.

Det oppstår også enkelte uforutsette behov for tilpassinger under og etter istandsetting. Dette medfører kostnader som ikke var tatt inn i bereg-

ningsgrunnlaget for tilpassingskostnadene og beregnet husleie til utleier. Disse kostnadene må derfor dekkes direkte av Statsbygg. Kostnadene kan være knyttet til rådgivning fra arkitekter, byggteknisk rådgivning, offentlige gebyrer, komplettering av inventar, drift samt reparasjoner som er leietakers ansvar i leieforholdet. Det er behov for om lag 10 mill. kroner til å dekke slike nødvendige uforutsette utgifter.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Som omtalt i Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*, har det vært arbeidet med et plangrunnlag for permanente tiltak utvendig og i fasader for Nærings- og handelsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Miljøverndepartementet og Arbeidsdepartementets lokaler. Nødvendig fasadesikring av disse byggene er nå forprosjektert og kan settes i bestilling. Tiltakene vil bli gjennomført i 2014 og 2015, og kostnadene er beregnet til 392,2 mill. kroner. For tiltak som gjennomføres i løpet av 2014 foreslås en bevilgning på 195 mill. kroner. Leveransetiden for spesialglass er betydelig lengre enn for normale bestillinger og er

avhengig av leverandørens kapasitet. For å sikre framdriften, må Statsbygg kunne bestille hovedtyngden av anskaffelsene i 2014. Det foreslås at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet gis fullmakt til å forplikte utgifter for 197,2 mill. kroner ut over bevilgningen i 2014. Det vises til forslag til vedtak.

Samlet foreslås det bevilget 215 mill. kroner for 2014. Av dette avsettes 20 mill. kroner til adgangskontroll og sikringstiltak i lokalene som tilpasses for Kunnskapsdepartementet og Arbeidsdepartementet.

Kap. 2445 Statsbygg

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
24	Driftsresultat	12 001	-38 224	-483 949
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	235 221	138 100	192 000
31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>			111 500
32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	254 595	178 900	166 000
33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	1 219 016	735 100	856 100
34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	476 802	624 448	593 790
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	68 025	70 000	70 000
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	181 504	70 000	70 000
	Sum kap. 2445	2 447 164	1 778 324	1 575 441

Innledning

Statsbygg skal som statens byggherre og eiendomsforvalter sørge for kostnadseffektive og funksjonelle lokaler for statlige virksomheter. Statsbygg skal utvikle eiendommene og tilpasse dem til nye behov. Statsbygg skal bistå statlige virksomheter i spørsmål om lokalbruk, lokalisering og arealplanlegging. Dette inkluderer også bistand til statlige virksomheter som skal inngå leieavtaler i markedet.

Miljøhensyn skal stå sentralt både i prosjektgjennomføringen og eiendomsforvaltningen. Statsbygg skal sørge for tilgjengelighet for alle gjennom universelt utformede lokaler, skape prosjekter med arkitektonisk kvalitet og bidra positivt i by- og stedsutviklingen. Statsbygg forvalter store nasjonale verdier på vegne av staten. De kulturhistoriske verdiene ved flere av eiendommene er uerstattelige, og må derfor behandles med høy faglig kompetanse, i nært samarbeid med antikvariske myndigheter.

Statsbygg er organisert som forvaltningsbedrift og forvalter 2,7 millioner kvm bygnings-

masse, fordelt på 2350 bygninger. Virksomheten har drøyt 800 årsverk, fordelt på hovedkontoret i Oslo, fem regionkontorer og et driftspersonale stasjonert på eiendommene.

Kap. 2445 Statsbygg inneholder både drifts- og investeringsbudsjett. Post 24 Driftsresultat utgjør differansen mellom inntekter og utgifter. Investeringsbudsjettet inneholder bevilgninger til prosjektering og bygging, samt kjøp av eiendom. Statsbyggs inntekter består for det meste av leieinntekter, med tillegg av salgsinntekter og inntekter fra rådgivning. Statsbyggs driftsutgifter består blant annet av lønn og administrasjon, samt utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommene. Statsbygg skal over sitt driftsbudsjett også dekke avskrivninger og renter, samt avsette midler til nye investeringer. Som forvaltningsbedrift har Statsbygg et reguleringsfond som kan benyttes til å utjevne svingninger i årlige inntekter og utgifter, dekke mindre skadetilfeller på eiendommene og for øvrig benyttes i henhold til de fullmakter Stortinget gir. Tilførsel til eller bruk av reguleringsfondet føres over driftsbudsjettet. Byggeprosjektene under dette kapitlet skal inngå i

den statlige husleieordningen og forvaltes av Statsbygg.

Statsbygg organiserer, planlegger og gjennomfører i 2013 om lag 160 større og mindre bygge- og rehabiliteringsprosjekter i ulike faser. Byggeprosjektene innenfor husleieordningen blir finansiert etter to ulike modeller; ordinære byggeprosjekter og kurantprosjekter. Ordinære byggeprosjekter fremmes enkeltvis for Stortinget, med forslag til kostnadsramme for hvert enkelt prosjekt og mulighet for hel eller delvis husleiekompensasjon for leietakeren (brukeretaten). Kurantprosjektene er prosjekter der de statlige oppdragsgiverne (leietakerne) dekker husleiekostnadene innenfor sin eksisterende budsjettamme. Disse blir derfor behandlet etter forenklede prosedyrer innenfor rammene av en egen fullmakt fra Stortinget.

Kostnadsrammene for prosjektene blir beregnet med basis i et gjennomført forprosjekt. Det nedlegges et omfattende prosjekteringsarbeid før sakene fremmes for Stortinget. Kostnadsrammene er fastsatt på et nivå som innebærer at man med 85 pst. sannsynlighet skal klare å holde dem. Kostnadsrammene er kvalitetssikret i egne usikkerhetsanalyser og inkluderer en usikkerhetsavsetning som kan utløses ved behov. I styringsdialogen mellom departementet og Statsbygg er det imidlertid et mål at prosjektene samlet sett skal gjennomføres uten å ta i bruk usikkerhetsavsetningen. Det innebærer at bruk av usikkerhetsavsetningen i ett prosjekt må oppveies av tilsvarende innsparinger i andre prosjekter for at målet skal nås.

Statsbygg gjennomfører årlig store innkjøp i markedet. I byggeprosjektene blir om lag 95 pst. av innsatsfaktorene kjøpt etter avholdte anbuds konkurranser. Innenfor eiendomsforvaltningen blir om lag 70 pst. av de utførte tjenestene kjøpt i markedet. I rollen som byggherre er Statsbygg leder av prosjektene og bestiller av alt arbeid. Statsbyggs anskaffelser i byggeprosjekter og innenfor forvaltning, drift og vedlikehold har betydning for rådgivende ingeniører, arkitekter, planleggere og entreprenører i hele landet. De krav Statsbygg stiller gjennom anskaffelsene skal være med å sette standard for næringen.

Statsbygg skal bidra positivt til utvikling og innovasjon i bygge- og anleggsnæringen. Dette skjer i samarbeid med andre aktører gjennom å utvikle systemer og standarder. Statsbygg setter hvert år av ressurser til FoU-arbeid for å utvikle egen virksomhet, og for å bidra positivt til utviklingen av byggenæringen. Statsbygg har i tråd med regjeringens *Strategi for økt innovasjonseffekt av offentlige*

anskaffelser et bevisst forhold til at anskaffelser også skal være et strategisk virkemiddel i deres utviklingsarbeid. Statsbygg bruker blant annet Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) for å realisere denne ambisjonen.

Mål og prioriteringer 2014

Statsbygg skal utvikle kostnadseffektive og funksjonelle lokaler for statlige virksomheter og sikre verdibevarende vedlikehold av statens eiendommer. Hensynet til miljø, sikkerhet, arealeffektivitet, universell utforming og arkitektonisk og teknisk kvalitet står sentralt i dette arbeidet. Innenfor disse rammene skal Statsbygg være konkurransedyktig og forme bygg som skaper høy verdi for statens virksomheter ved at lokalene støtter opp om og legger til rette for effektivitet og kvalitet i virksomhetenes tjenesteproduksjon.

Statsbygg skal være serviceinnstilt, leveransedyktig og kostnadsbevisst. Gode prosesser og avklaringer med oppdragsgivere og leietakere er avgjørende for å få iverksatt riktig prosjekt til avtalt kostnad, tid og kvalitet. Det er vesentlig å se investeringer og etterfølgende drift i sammenheng. Vurdering av levetidskostnader står derfor sentralt. For å levere gode byggeprosjekter er Statsbygg avhengig av samspillet mellom alle prosjektets aktører; arkitekter, prosjektledere, konsulenter innenfor alle bygningsfag og ulike entreprenører.

I tråd med *Instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor* skal departementene ved utredning av lokalbehov legge til grunn en funksjonsbeskrivelse der det framgår hvilke krav som må stilles til lokalenes funksjon, størrelse, beliggenhet og kvalitet. Statsbygg tilbyr rådgivning og bistand til departementer og statlige virksomheter i arbeidet med slike funksjonsbeskrivelser, i tillegg til annen ønsket dokumentasjon i saker om lokalanskaffelser.

De overordnede målene for Statsbygg gjelder de tre funksjonsområdene byggherre, eiendomsforvaltning og utvikling og rådgivning. Målene som gjengis i proposisjonen er i styringsdialogen mellom departementet og Statsbygg gjenstand for ytterligere detaljering og blir supplert med tilhørende resultatkrav.

Mål:

Byggherrefunksjonen:

- byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid

- nybygg overoppfyller krav til energibruk i lov og forskrift
- nybygg oppfyller kravene til universell utforming i lov og forskrift
- oppdragsgiverne er tilfredse med Statsbygg som byggherre

Eiendomsforvaltningsfunksjonen:

- eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv og miljøvennlig
- leietakerne er tilfredse med Statsbyggs forvaltning av eiendommene
- bygningene som Statsbygg forvalter er universelt utformet innen 2025

Utviklings- og rådgivningsfunksjonen:

- rådgivning innenfor konseptvalg og områdeutvikling sikrer statens interesser og ivaretar samfunnsansvar på en god måte

- rådgivningen til statlige virksomheter bidrar til at staten opptrer profesjonelt ved leie i det private markedet
- oppdragsgiverne er tilfredse med Statsbygg som rådgiver

Prioriteringer:

Det er foreslått oppstart av to nye ordinære byggeprosjekter i 2014 under kap. 2445 Statsbygg. Dette gjelder nybygg for Arkivverkets sentraldepot og Norsk Helsearkiv på Tynset, samt ombygging ved Ila fengsel.

Kurantprosjekter vil bli gjennomført i tråd med de bestillinger som foreligger fra departementer og virksomheter, og innenfor de fullmakter og retningslinjer som gjelder til enhver tid. I 2014 planlegges blant annet oppstart av nybygg for Framsenteret i Tromsø.

Stortinget har tidligere gitt startbevilgning til følgende prosjekter på kap. 2445 som vil være under arbeid i 2014, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter:

Tabell 5.3 Byggeprosjekter som pågår under kap. 2445 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag (i mill. kroner))

Prosjekt	Oppstart	Avtalt ferdigstillelse	Kostnadsramme per 1.7.2014	Forslag 2014
<i>Bygg under KUD:</i>				
Eidsvollbygningen, restaurering	2011	2014	384,2	80,2
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, nybygg	2013	2019	5 473,6	270,0
<i>Bygg under KD:</i>				
Høgskolen i Bergen, samlokalisering	2009	2014	2 543,9	230,0
Høgskolen i Sør-Trøndelag, nytt teknologibyg	2013	2016	705,0	110,0
Kunst- og designhøgskolen i Bergen, nybygg for samlokalisering	2013	2017	1 064,3	130,0
<i>Bygg under JD:</i>				
Oslo fengsel, aktivitetsbygg	2009	2013	162,5	5,0
Prosjekter i reklamasjonsfasen				30,9
Samlet forslag post 33				856,1

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2014.

Det gjøres oppmerksom på at prosjektene også kan være omtalt i budsjettproposisjonene til de respektive fagdepartementene.

Restaurering av Eidsvollbygningen innebærer en omfattende restaurering og tilbakeføring av bygningsmassen til det som var situasjonen i 1814. Prosjektet inkluderer hovedbygningen med kjeller, samt paviljongene. Samtidig foretas oppgradering av tekniske anlegg. I tillegg skal

publikumsfunksjonene i hovedbygningen utbedres, og det skal gjennomføres tiltak for å tilfredsstille krav til universell utforming. Forventet ferdigstillelse er første halvår 2014.

Nybygg for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design på Vestbanen i Oslo fikk startbevilgning ved Stortingets behandling av Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*. Det vises også til Prop. 108 S (2012–2013) *Nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen*. Målet med nybygget er å skape et vitalt, nasjonalt forsknings- og formidlingssenter for de visuelle kunststartene. Bygget skal markere Nasjonalmuseet som en utstillings- og formidlingsarena på internasjonalt nivå. Nybygget er resultat av en internasjonal arkitektkonkurranse og har et planlagt bruttoareal på 54 600 kvm. Planlagt byggestart er første halvår 2014 med en forventet ferdigstillelse første halvår 2019.

Høgskolen i Bergen, samlokalisering, omfatter nybygg på den tidligere NSB-tomta på Kronstad for å samle høgskolen i ett anlegg. I tillegg til nybygget gjennomføres restaurering og ombygging av eksisterende verneverdig bebyggelse som skal inngå i det samlede bygningskomplekset. Den nye høgskolen skal ferdigstilles våren 2014 og tas i bruk til semesterstart høsten samme år. Prosjektet er dimensjonert for 6500 studenter og 690 ansatte, tilsvarende 4400 samtidig tilstedeværende studenter og 500 ansatte. Den nye høgskolen er utstyrt med et unikt energianlegg som blant annet inkluderer 81 varmebrønner og verdens største kuldetanker. Varmebrønnene lagrer overskuddsvarme, i stedet for at denne luftes ut over tak. Kuldetankene inneholder væske som fryser

ved pluss 10 grader. Det betyr at det i varme perioder kan produseres kulde gjennom natten for å bruke den om dagen når behovet er størst. Bygningsmassen har et bruttoareal på om lag 51 000 kvm.

Nytt teknologibygg ved Høgskolen i Sør-Trøndelag skal samle teknologimiljøene på Kalvskinnet i Trondheim. Prosjektet består av et nybygg på seks etasjer og rehabilitering av noe eksisterende bygningsmasse. Nybygget består av moderne laboratorier, undervisningslokaler, kontorer, kantine og sosiale møteplasser for studentene, og vil huse avdelingene for matteknologi og informatikk og e-læring. Igangsettingsbevilgning ble gitt ved Stortingets behandling av Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*. Prosjektet starter opp med rivearbeider i 2013. Forventet ferdigstillelse er andre halvår 2016.

Ved Stortingets behandling av Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013* ble det gitt igangsettingsbevilgning til nybygg for samlokalisering av Kunst- og designhøgskolen i Bergen på Møllendal i Bergen. Prosjektet skal samle høgskolens virksomhet som i dag drives på flere ulike adresser. Dette skal legge til rette for mer effektiv drift og gi høgskolen moderne og tilpassede lokaler. Rivearbeidene skal starte andre halvår 2013. Forventet ferdigstillelse er første halvår 2017. Prosjektet er i størrelsesorden 14 500 kvm.

Nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel inneholder skolelokaler, gymsal, undervisningsrom, butikk for innsatte og musikk- og dramarom. Bygget ble ferdigstilt i september 2013.

Budsjett 2014

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
24.1	Driftsinntekter	-3 866 707	-3 747 018	-3 974 855
24.2	Driftsutgifter	1 940 749	2 034 148	1 806 660
24.3	Avskrivninger	800 904	692 000	720 000
24.4	Renter av statens kapital	51 412	81 300	62 900
24.5	Til investeringsformål	1 036 098	924 594	924 594
24.6	Til reguleringsfondet	49 545	-23 248	-23 248
	Sum post 24	12 001	-38 224	-483 949

Resultatregnskapet omfatter bare den delen av driften som faller inn under kap. 2445 Statsbygg i statsregnskapet. På samme måte omfatter balansen bare de bygningene som Statsbygg forvalter innenfor statens husleieordning.

I 2014 vil Statsbygg dekke 924,6 mill. kroner av samlede investeringer på 2,4 mrd. kroner over eget driftsbudsjett, jf. post 24.5 Til investeringsformål. Det er budsjettet med et driftsresultat på 483,9 mill. kroner.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Inntektene består av husleie fra leietakerne, salg av eiendom og rådgivningsoppdrag.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består i hovedsak av administrasjon og lønn, samt forvaltning, drift og vedlikehold av eiendomsmassen. For 2014 har regjeringen styrket underposten med 50 mill. kroner som er øremerket ekstraordinært vedlikehold på fengselseiendommene. I tillegg er det avsatt midler til nytt talevarslingsanlegg i regjeringskvartalet.

Statsbygg står som leietaker på vegne av de virksomhetene som måtte flytte etter angrepet på regjeringskvartalet. Driftsutgiftene for leie og sikring av erstatningslokaler er nå ført opp under nytt kap. 1585 Erstatningslokaler for departementene.

Underpost 24.3 Avskrivninger

Alle aktiva blir avskrevet lineært, men med ulik avskrivningstid.

Underpost 24.4 Renter av statens kapital

Beløpet er i samsvar med retningslinjer for utregning av renter i statlige forvaltningsbedrifter.

Underpost 24.5 Til investeringsformål

Posten gjelder avsetning til investeringsformål, jf. omtale under kap. 5445 post 39 Avsetning til investeringsformål. Avsetningen utgjør den andel av investeringsbudsjettet som finansieres over driften på kap. 2445 Statsbygg. Gevinst ved salg av eiendom blir også ført på denne posten.

Underpost 24.6 Til reguleringsfondet

I 2014 er det lagt opp til å bruke 23,2 mill. kroner av reguleringsfondet. Fondet blir brukt til å kompensere eventuelle avvik i driftsinntekter og drifts-

utgifter. Videre skal fondet dekke skadetilfeller på de eiendommene som Statsbygg forvalter. Med hjemmel i foreslått fullmakt, som gir departementet anledning til å overskride årlige bevilgninger, kan departementet bruke midler fra fondet til å utvide rammen for investeringsbudsjettet under kap. 2445 Statsbygg.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til prosjektering av prioriterte byggesaker. Bevilgningen dekker prosjektering av ordinære byggeprosjekter fram til fullført forprosjekt. I større prosjekter kan bevilgninger til forprosjektet fordeles over år.

I 2014 videreføres prosjektering av Drammen Tinghus og Beaiivváš Sámi Našunálateáhter i Kautokeino. Innenfor bevilgningen på posten er det avsatt 9,3 mill. kroner til å videreføre prosjektering av nye lokaler for Nasjonalt folkehelseinstitutt på Lindern i Oslo, som inkluderer både nybygg og rehabilitering. Det er også avsatt 48 mill. kroner til prosjektering av nye lokaler for Brønnøysundregistrene. I tillegg er det avsatt 60 mill. kroner til å videreføre prosjektering av nytt beredskapssenter for politiet på Alna i Oslo og det er avsatt 55,7 mill. kroner til prosjektering av teknisk infrastruktur i Regjeringskvartalet, jf. Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*.

Post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til igangsetting av prosjekter som Statsbygg skal forvalte innenfor statens husleieordning. I 2014 foreslår regjeringen 75 mill. kroner til oppstart av nytt arkivbygg på Tynset for Arkivverkets sentraldepot og Norsk helsearkiv. Arkivverkets sentraldepot skal håndtere tilveksten av papirbasert materiale i samsvar med forskrift om offentlig arkiv. Magasinene vil romme 50 000 hyllemeter. Norsk helsearkiv skal sikre forsvarlig oppbevaring av eldre, bevaringsverdige pasientarkiv fra spesialisthelsetjenesten. Arkivet vil romme 33 000 hyllemeter og utgjøre en stor satsing for å fremme medisinsk og helsefaglig forskning. Planlagt ferdigstillelse er høsten 2016. I forprosjektet er det utredet en kostnadsramme for prosjektet på 808 mill. kroner i prisnivå per 1. juli 2014. Det skal gjennomføres ekstern kvalitetssikring (KS2), slik at forslag om kostnadsramme legges fram for Stortinget og prosjektet startes opp våren 2014. Det vises til omtale i budsjettproposisjonene til Kulturdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

I 2014 foreslår regjeringen 36,5 mill. kroner til ombygging ved Ila fengsel og forvaringsanstalt for å styrke sikkerheten. Ombyggingen forventes ferdigstilt andre halvår 2016, og har en samlet kostnadsramme på 110,5 mill. kroner i prisnivå 1. juli 2014. Det vises til nærmere omtale i Prop. 1 S (2013–2014) *Justis- og beredskapsdepartementet*.

Post 32 Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter på oppdrag fra de ulike departementene. Kurantprosjekter er statlige byggeprosjekter der leietakeren forplikter seg til å dekke de tilhørende husleieutgiftene innenfor sine økonomiske rammer. Stortinget gir årlig en egen fullmakt til å gjennomføre disse prosjektene etter forenklede prosedyrer.

Departementet har i rundskriv P5/2009 utarbeidet egne retningslinjer for gjennomføring av kurantprosjekter.

Post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke alle utgifter forbundet med å videreføre byggeprosjekter som Stortinget tidligere har besluttet å starte opp, og som nå er under arbeid. Bevilgningen for 2014 skal dekke behovet for utbetalinger i samtlige prosjekter. Kostnadseffektiv gjennomføring og framdrift i prosjektene er lagt til grunn ved beregning av bevilgningsbehovet på posten, jf. oversikt i tabell ovenfor. Statsbygg kan fordele midlene på posten på de ulike prosjektene for å sikre mest mulig effektiv framdrift.

Etter ferdigstillelse skal bygningene forvaltes av Statsbygg og leies ut til de respektive virksomhetene.

Post 34 Videreføring av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen gjelder videreføring av kurantprosjekter som er startet opp i tidligere budsjetterminer. Prosjektene inkluderer så vel tilpasning og rehabilitering av eksisterende lokaler, som tilbygg og nybygg. Det er for tiden om lag 30 slike byggeprosjekter under arbeid.

Blant de største prosjektene er Norsk Reiselivsmuseum i Balestrand, nytt automatlager ved Depotbiblioteket i Mo i Rana, nye lokaler for politiet i Svolvær, nytt politihus i Tromsø, oppgradering av bygg A ved Høgskolen i Gjøvik, rehabilitering av Kartverkets hovedkontor på Hønefoss, nytt laboratoriebygg ved Universitetet i Stavanger og utvidelse av ambassaden i New Dehli med ny visumavdeling og nye boenheter. Kostnadseffektiv gjennomføring og framdrift i prosjektene er lagt til grunn ved beregning av bevilgningsbehovet på posten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kostnader til mindre ombygginger, utvidelser, brukertilpasninger og installering av tekniske anlegg på eiendommer som Statsbygg forvalter.

Post 49 Kjøp av eiendommer, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kjøp av eiendommer og tomter til bruk i aktuelle byggeprosjekter.

Tabell 5.4 Statsbyggs balanse

	Regnskap 2011	Regnskap 2012	Overslag 2013	Overslag 2014
Eiendeler:				
Omløpsmidler	629 622	637 862	633 742	635 802
Sum omløpsmidler	629 622	637 862	633 742	635 802
<i>Inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	3 198 736	2 514 669	3 523 295	4 326 843
Ferdigstilte bygg/eiendommer	27 497 571	29 839 152	30 217 457	30 557 457
Sum inntektsgivende eiendommer	30 696 307	32 353 821	33 740 752	34 884 300
<i>Ikke-inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	0	0	0	0
Ferdigstilte bygg/eiendommer	0	0	0	0
Obligasjoner/leieboerinnskudd	19 184	19 184	19 184	19 184
Sum ikke-inntektsgivende eiendommer	19 184	19 184	19 184	19 184
Inventar og utstyr	116 313	143 195	211 743	259 743
Sum anleggsmidler	30 831 804	32 516 200	33 971 679	35 163 227
Sum eiendeler	31 461 426	33 154 062	34 605 421	35 799 029
Gjeld og egenkapital:				
Kortsiktig gjeld	219 344	178 400	198 692	188 366
Rentebærende gjeld staten	1 414 998	2 015 435	2 424 635	2 673 296
Ikke rentebærende gjeld staten	19 184	19 184	19 184	19 184
Sum langsiktig gjeld	1 434 182	2 034 619	2 443 819	2 692 480
Reguleringsfond	410 278	459 823	298 093	274 845
Egenkapital ellers	29 397 622	30 481 580	31 664 817	32 643 338
Sum egenkapital	29 807 900	30 941 403	31 962 910	32 918 183
Sum gjeld og egenkapital	31 461 426	33 154 062	34 605 421	35 799 029

Økningen i eiendeler utgjør 1,2 mrd. kroner fra 2013 til 2014. Av dette utgjør bygg under arbeid 0,8 mrd. kroner, mens resterende er ferdigstilte bygg og kjøp av eiendom. Økningen på 1,1 mrd. kroner blir dekket med egenkapitalfinansiering på 1,0 mrd. kroner og økning av langsiktig gjeld med 0,2 mrd. kroner.

Rapport 2012

Under følger rapportering på de mål og resultatkrav som ble satt for 2012, jf. Prop. 1 S (2011–2012) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*.

I tillegg rapporteres det om Statsbyggs arbeid på prioriterte områder; herunder miljø, universell utforming og arbeidet med kulturminnevern.

Innenfor byggherrevirksomheten var målet at byggeprosjektene skulle gjennomføres i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

Statsbygg ferdigstilte 39 byggeprosjekter i 2012. Samlet sett lå sluttkostnaden for denne prosjektporteføljen lavere enn samlet styringsramme. Samlet sluttkostnad utgjorde 97 pst. av samlet styringsramme for slutførte prosjekter. Det innebærer at det for porteføljen som helhet ikke var behov for å løse ut midler fra usikkerhetsavsetningene.

Enkelte prosjekter ble slutført vesentlig under kostnadsrammene. Sluttkostnad for Høgskolen i Sogn og Fjordane, Sogndal er anslått til 309 mill. kroner. Dette er 75 mill. kroner under kostnadsrammen. Prosjektet var ferdig til avtalt tid andre halvår 2012. Sluttkostnad for nybygg for Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen, er foreløpig anslått til 645 mill. kroner, som er om lag 132

mill. kroner under kostnadsrammen. Prosjektet ble forsinket, men ferdigstilt delvis i 2012, og resterende tidlig i 2013.

23 kurantprosjekter ble ferdigstilt i 2012 til en samlet sluttkostnad på 973 mill. kroner. Samtlige prosjekter ble slutført innenfor avtalt kostnad, men det var forsinket overlevering av to av kurantprosjektene; Ambassaden i Lusaka og Otta trafikkstasjon.

Det ble også satt som mål at nybygg skulle overoppfylle kravene til energibruk i lov og forskrift. I alle nye prosjekter som gikk inn i forprosjektfasen i 2012, ble det derfor satt krav om minimum 5 pst. lavere energibruk enn det som er kravet i teknisk forskrift.

Det ble satt som mål at alle nybygg skulle oppfylle kravene til universell utforming i lov og forskrift. Alle byggeprosjektene fikk derfor prosjektspesifikke ambisjoner for universell utforming nedfelt i byggeprogrammet. Alle forprosjekter oppfylte kravene til universell utforming gitt i teknisk forskrift.

Det ble satt som mål at oppdragsgiverne skulle være tilfredse med Statsbygg som byggherre. I kundeundersøkelsen 2012 var tilfredshetsindeksen hos byggeprosjektenes oppdragsgivere 70, noe som var en framgang på 11 indekspoeng fra 2010-undersøkelsen. Ambisjonen på 61 ble nådd med god margin.

Innenfor eiendomsforvaltningen var målet at denne skulle være kostnadseffektiv og miljøvennlig. Forvaltet bygningsareal, eksklusiv fengsler, var 8045 kvm per driftsårsverk i 2012. Ambisjonen på 8000 kvm ble nådd. For fengselsporteføljen var ambisjonsnivået 6000 kvm forvaltet bygningsareal per driftsårsverk. Ambisjonen ble nådd med et resultat på 6786 kvm. Driftskostnad per kvm var 104 kroner i 2012. Ambisjonen om at driftskostnadene ikke skulle overstige 116 kroner (verdi 2011), ekskl. fengselseiendommene, ble nådd. For fengselseiendommene ble også ambisjonen på 110 kroner pr kvm nådd. Resultatet ble 91 kroner per kvm. Klimakorrigert og driftsnormert energibruk per kvm for Statsbyggs eiendomsportefølje, ekskl. fengselseiendommene, ble 199 kWh i 2012. Ambisjonen om at energibruken ikke skulle overstige 200 kWh ble nådd. For fengselseiendommene settes ambisjonsnivået først i 2013.

Det ble satt som mål at leietakerne skulle være tilfredse med Statsbyggs forvaltning av eiendommene. I kundeundersøkelsen 2012 var tilfredshetsindeksen for leietakerne 70, en framgang på 5 indekspoeng fra undersøkelsen i 2010. Ambisjonen på 67 ble nådd.

Det ble videre satt som mål at også den eksisterende bygningsmassen som Statsbygg forvalter skal være universelt utformet innen 2025. Statsbygg har gjennomgått og utbedret eksisterende bygningsmasse i henhold til plan for universell utforming innen 2025. Ambisjonen for 2012 var å utbedre 48 bygg. 49 bygg ble utbedret, tilsvarende om lag 200 000 kvm.

Innenfor utviklings- og rådgivningsfunksjonen i Statsbygg var målet å tilby rådgivning til alle statlige virksomheter, slik at blant annet føringer for energibruk og universell utforming ivaretas i hele statens byggportefølje, både eide og leide bygg. Statsbygg gjennomførte i 2012 18 rådgivningsoppdrag. Dette var i hovedsak rådgivning til statlige virksomheter med endrede lokalbehov, med vekt på lokalenes miljøkvaliteter, arealeffektivitet, energibruk og universell utforming. Statsbyggs rådgivningstjeneste oppnådde i 2012 en kundetilfredshetsindeks på 73 poeng. Statsbygg har i 2012 bistått blant andre Norsk kulturråd, Riksteateret og Rikskonsertene i arbeidet med lokalanskaffelser i markedet. Statsbygg har i 2012 også bistått i spørsmål om eiendomsutvikling, blant annet mulige scenarier for framtidig bruk av statlige eiendommer rundt Tullinløkka i Oslo og utviklingen av Fornebu. Statsbygg har i tillegg vurdert alternative lokaliseringer for et nytt Beredskapsenter for politiet, som er besluttet lokalisert til Alnabru i Oslo.

Rapportering på utvalgte områder

Statsbyggs miljøstrategi, «Langsiktige miljøambisjoner og miljømål», setter miljøambisjoner fram til 2030, og fastsetter konkrete, bindende miljømål for perioden 2011–2014. I 2012 ble miljøstrategien justert og tilpasset varslet innskjerping av miljøkrav i 2015 og 2020. Justeringene innebærer blant annet mer ambisiøse mål for passivhusstandard i nybygg og bruk av klimagassanalyser. Justeringene reflekterer også at Statsbygg skal være rådgiver for staten innenfor energibruk og andre miljørelaterte saker på bygg- og eiendomsområdet.

Statsbygg prioriterer følgende fire satsingsområder:

1. energibruk
2. materialbruk
3. lokaliseringsspørsmål og stedsutvikling
4. intern virksomhet

Statsbygg skal utvikle prosjekter der målet er å halvere de totale klimagassutslippene sammenliknet med dagens nivå. Høsten 2012 ble fjerde ver-

sjon av nettsiden 'klimagassregnskap.no' lansert, med blant annet ny materialdatabase med reviderte utslippsfaktorer, samt to nye moduler for beregning av utslipp fra tomtevalg og utomhusområder.

Statsbygg er engasjert i *Fremtidens byer 2008–2014*, der staten samarbeider med 13 byer med sikte på å redusere klimagassutslippene. Framsenteret i Tromsø er valgt ut som et pilotprosjekt. Framsenteret ble opprettet i 2010 og skal være et internasjonalt ledende senter for forskning på klima og miljø. Statsbygg er byggherre for planlagt utvidelse av Framsenteret i Tromsø som skal huse en rekke virksomheter som arbeider på dette fagfeltet.

Nybygg for Nasjonalmuseet på Vestbanen i Oslo inngår som forbildeprosjekt i FutureBuilt-programmet, og skal ha passivhusnivå som minimumsstandard.

Det ble i 2012 arbeidet aktivt med å redusere energiforbruket i Statsbyggs eiendommer med 5 pst. innen 2014, sammenliknet med nivået i 2009. I samband med energimerking av eiendommene er det samtidig gjennomført en rekke tilstandsanalyser av energiforbruket i eksisterende bygg. Et utvalg av disse vil bli fulgt opp med særskilte tiltak for å sikre lavere energiforbruk. Statsbygg baserer sine råd om lokalisering av nye bygg på nasjonale føringer for en miljøvennlig by- og tettstedsutvikling. Det er etablert tiltak for å gjennomføre

mobilitetsplanlegging som en del av Statsbyggs arbeid i prosjektens tidligfase. Statsbygg har i 2012 iverksatt flere miljøtiltak i egen organisasjon som ytterligere kildesortering, sensorlamper, kortleser på printer og innkjøp av to elbiler til tjenestereiser. Statsbyggs miljøstyringssystem er sertifisert i henhold til standarden ISO 14001.

Det defineres egne prosjektspesifikke mål for universell utforming i alle byggeprosjekter.

I 2012 reviderte Statsbygg handlingsplanen for universell utforming slik at den også synliggjør hvilke bygg som skal utbedres når. Fængelseieendommene er tatt ut av denne listen. En rekke fængelseieendommer har stort vedlikeholdsetter-slep, og tiltak for universell utforming på disse eiendommene må vurderes som ledd i større rehabiliteringsprosjekter. Handlingsplanen omfatter 733 bygninger.

Kostnadene til spesifikke tiltak for universell utforming var 37 mill. kroner i 2012.

Statsbygg har i 2012 jobbet med flere store prosjekter på eiendommer med høy kulturhistorisk verdi. Eksempler på dette er rehabilitering av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo, restaurering av Eidsvollsbygningen, rehabilitering av taket på Det kongelige slott og rehabilitering av Statsarkivet i Bergen. Statsbygg utførte i 2012 arbeid med landsverneplaner og forvaltningsplaner for kulturhistoriske eiendommer.

Kap. 5445 Statsbygg

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
39	Avsetning til investeringsformål	1 036 098	924 594	924 594
	Sum kap. 5445	1 036 098	924 594	924 594

Post 39 Avsetning til investeringsformål

Under posten føres avsetninger fra driftsregnskapet som blir brukt til investeringsformål. Midlene

blir ført til inntekt i statsregnskapet, jf. omtale under kap. 2445 post 24, underpost 24.5 Til investeringsformål.

Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
40	Salgsinntekter, Fornebu		200	200
	Sum kap. 5446		200	200

Post 40 Salgsinntekter, Fornebu

Under posten føres inntekter fra salg av gjenstående statlige arealer på Fornebu.

Programkategori 01.90 Den norske kirke

Utgifter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
1590	Den norske kirke	669 501	692 760	1 702 299	145,7
1591	Presteskapet	930 084	911 748		-100,0
1592	Kirkebygg og gravplasser	56 781	54 064	65 415	21,0
	Sum kategori 01.90	1 656 366	1 658 572	1 767 714	6,6

Inntekter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014	Pst. endr. 13/14
4590	Den norske kirke	56 380	41 581	79 679	91,6
4591	Presteskapet	54 351	21 283		-100,0
4592	Kirkebygg og gravplasser	22 368	20 219	20 927	3,5
	Sum kategori 01.90	133 099	83 083	100 606	21,1

Innledning

Forholdet mellom staten og Den norske kirke ble endret i forrige stortingsperiode, da Grunnlovens bestemmelser fra 1814 om kirkeordningen ble opphevet. Flere kjennetegn ved kirkeordningen er fortsatt i behold, blant annet den offentlige finansieringen av kirken og den økonomiske ansvarsdelingen mellom staten og kommunene.

Staten finansierer prestedtjenesten og kirkens regionale og sentrale organer (biskopene/bispedømmerådene og Kirkemøtet/Kirkerådet). Staten gir også tilskudd til visse kirkelige formål, blant annet til kirkens trosopplæring og diakoni og til Sjømannskirken. Staten dekker dessuten utgiftene til det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og Erkebisppegården. Statens utgifter på kirkens område er budsjettert under kategori 01.90.

Også Opplysningsvesenets fond, som er en formuesmasse med opprinnelse i kirkelige eiendommer fra langt tilbake i tid, hører inn under

kategori 01.90. Fondet gir et vesentlig bidrag til driften av Den norske kirke.

Det økonomiske ansvaret for bygging, drift og vedlikehold av kirkebyggene, anlegg og drift av gravplassene og for visse kirkelige stillinger ligger til kommunene i samsvar med kirkeloven.

Andre tros- og livssynssamfunn har rett på tilskudd som om lag svarer til det staten og kommunene bevilger til Den norske kirke, målt per medlem. Statens andel av de offentlige tilskuddene bevilges over Kulturdepartementets budsjett, jf. kap. 310, post 70.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets hovedoppgaver på det kirkelige området er

- forvaltningen av det kirkelige lovverket, særlig kirkeloven og gravferdsloven
- etatsansvaret for de regionale og sentralkirkelige organene
- etatsansvaret for prestedtjenesten
- etatsansvaret for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider
- etatsansvaret for Opplysningsvesenets fond

Utfordringer og utviklingstrekk

Kirkeforliket 2008–2013

I tråd med kirkeforliket fra 2008 gjorde Stortinget 21. mai 2012 vedtak om å oppheve de bestemmelsene i Grunnloven som siden 1814 har regulert kirkeordningen. Kongen er ikke lenger en del av kirkestyret. Biskoper og proster tilsettes nå av kirkelig valgte organer, henholdsvis Kirkerådet og bispedømmerådene. Bestemmelsene om kirkelig statsråd er falt bort, og det er ikke lenger noe krav om at statsråden med ansvar for kirkesaker må være medlem av Den norske kirke. Grunnlovsendringene er behandlet i Innst. 233 S (2011–2012), jf. Dokument nr. 12:10 (2007–2008).

Grunnlovsendringene innebar tilpasninger i lov 7. juni 1996 nr. 1 om Den norske kirke (kirkeloven), jf. Prop. 71 L (2011–2012) *Endringer i kirkeloven m.m.* Kirkeforliket medførte at det i forrige stortingsperiode også ble gjort endringer i gravferdslovgivningen, som nå bedre ivaretar minoritetene, jf. Prop. 81 L (2010–2011) *Endringer i gravferdsloven og enkelte andre lover.*

Bestemmelser som bedre ivaretar demokratiske prinsipper ved kirkelige valg, ble innarbeidet i kirkeloven våren 2013, jf. Prop. 78 L (2012–2013) *Endringer i kirkeloven.*

Den norske kirke som folkekirke

De seneste reformene i kirkeordningen følger av en mangeårig prosess der stadig flere oppgaver og mer ansvar er overført fra statlige og kommunale organer til kirkelige organer. Med grunnlovsendringene er det åpnet for videre selvstendigjøring av Den norske kirke. Utviklingen av kirkeordningen er en av de viktigste og mest krevende oppgavene Den norske kirke står overfor de nærmeste årene.

Med sine 3,8 millioner medlemmer er Den norske kirke det største kirkesamfunnet i Norge. Historisk og kulturelt står Den norske kirke i en særstilling. I Grunnloven § 16 heter det nå:

«Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten.»

Folkekirkeperspektivet som Grunnloven § 16 trekker opp, vil være statens referanse i kirkepolitikken framover. Virkemidlene i politikken er kirkens rettslige, økonomiske og organisatoriske rammer. Disse har staten fortsatt et overordnet ansvar for.

Mål og strategier

Kirkeordningen

Kirkeforliket fra 2008 gjaldt ut forrige stortingsperiode. På grunnlag av forliket er det gjennomført en rekke viktige reformer i kirkeordningen. Relasjonen mellom staten og Den norske kirke er blitt grunnleggende annerledes. Den videre utviklingen av kirkeordningen bør etter departementets syn skje skrittvis, med bred kirkelig og politisk tilslutning. Hensynet til kontinuitet må veie tungt. Det kirkelige reformarbeidet framover har som mål å styrke kirkens selvstendighet ytterligere.

Kirkemøtet og Kirkerådet har lenge arbeidet med reformer av kirkeordningen, senest i lys av de nylige grunnlovsendringene. Et viktig mål for Kirkemøtet er at nasjonale og regionale kirkelige organer blir fristilt fra staten og får en selvstendig stilling slik menighetene (soknene) i kirken har. Også prestene, som er statstjenestemenn, må etter kirkens syn organiseres utenfor staten. I tråd med dette anmodet Kirkemøtet 2013 om at Kirkerådet, bispedømmerådene og prestene, som alle er en del av statsforvaltningen, blir rettslig skilt fra staten. Departementet vil gjennomgå konsekvensene av en slik forvaltningsreform i samarbeid med kirkens organer og tjenestemannsorganisasjoner.

Den norske kirke består av om lag 1260 menigheter (sokn). Soknet er representert ved menighetsrådet og det kirkelige fellesrådet i en kommune. Reformen i den lokale kirkes ordening ble utredet på 1980-tallet, noe som førte fram til kirkeloven og gravferdsloven i 1996, der nye bestemmelser om soknet og soknets organer var sentrale elementer. Departementet har nylig tatt initiativet til en evaluering av kirkens lokale ordening og forvaltning. Det er naturlig å systematisere og evaluere erfaringene etter at kirkeloven har virket i mer enn 15 år. Slik evaluering aktualiseres også når Kirkemøtet nå har gått inn for ytterligere forvaltningsreformer.

Hovedmål for Den norske kirke

Det følger av kirkens egenart som trossamfunn at kirkens virksomhet må bygge på de mål og strategier som kirkens styringsorganer gjør vedtak om. Kirkemøtet, som er kirkens øverste representative organ, har formulert følgende hovedmål for Den norske kirke:

«Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.»

Fra statens side er hovedmålet å støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Både bevilgningene til kirken og de rettslige rammene må innrettes i lys av hovedmålet. I dette perspektivet følger det naturlig at Den norske kirke skal være til stede og tilgjengelig over alt i landet og at kirkens oppslutning bekrefter dens folkekirkekarakter. Videre skal kirkens valgte organer være representative for medlemmene, samtidig som kirken skal være lojal mot sin identitet som en evangelisk-luthersk kirke.

En landsdekkende kirke

Dagens geografiske soknestruktur, med over 1260 menigheter og flere enn 1600 kirkebygg, har sin bakgrunn i den historiske utviklingen av landets bosettingsmønster gjennom mange hundre år. Det er i sitt lokalsamfunn at kirkens medlemmer skal ha tilgang på et gudstjenesteliv og et trosopplæringstilbud, ha muligheten til å få døpt sine barn, bli kirkelig konfirmert, viet og gravlagt. Det er departementets mål at kirken skal ha slike rammer for sin virksomhet at den kan opprettholde sin tilstedeværelse, sin tilgjengelighet og sitt tjenestetilbud over hele landet.

En inkluderende og kulturbærende kirke

Den norske kirke betegnes ikke bare som folkekirke ut fra sin kulturbyggende rolle gjennom historien, eller fordi kristendommen er en sentral del av det norske samfunnets verdi- og kulturgrunnlag. Den norske kirke er også folkekirke i kraft av sin oppslutning. Bredden i medlemsgrunnlaget tilsier at kirken gir rom for ulike teologiske syn og variasjoner i kirkens religiøse og kulturelle uttrykksformer.

For at den kristne arven i tråd med Grunnloven § 2 skal kunne føres videre som verdigrunnlag i samfunnet, på linje med vår humanistiske arv, må kommende generasjoner få kunnskap om og opplæring i kirkens trosgrunnlag. Trosopplæringsreformen er i denne sammenhengen en vidtrekkende og konsekvensrik reform, ikke bare i et folkekirkeperspektiv, men også i et kulturperspektiv. I utviklingen av de økonomiske rammene for kirkens virksomhet ser departementet det som særlig viktig å sikre det økonomiske grunnlaget for kirkens trosopplæring.

Demokratiet i kirken

Med de seneste endringene i kirkeloven, jf. Prop. 78 L (2012–2013) *Endringer i kirkeloven*, er de kirkelige valgordningene mer demokratisk innrettet enn før. Målet er at kirkens valgte organer er representative og har demokratisk legitimitet. Demokratireformen, som har sin bakgrunn i kirkeforliket fra 2008, er ikke sikret gjennom lovbestemmelser alene. Skal demokratiske prinsipper, verdier og praksis styrkes, må kirkens organer, kirkens ansatte og medlemmene selv, aktivt støtte opp under en demokratisk kultur.

Kirkebyggene og gravplassene

Av landets 1620 kirkebygg er nær 1000 fredet eller utpekt som kulturhistorisk verdifulle. Ivaretagelsen av kirkebyggene, kirkekunsten og gravplassene er en forpliktelse som påhviler det norske samfunnet.

Kirkebyggene er symbolbærere av lokal identitet og tilhørighet. De er i bruk som menighetskirker og er samtidig blant landets viktigste kulturhistoriske bygninger. Å sikre kirkebyggene mot forfall er viktig av kulturminnehensyn, men også i lys av den folkekirkelige betydningen kirkebyggene har som kultur- og landemerker. Etter departementets syn er det viktig å fastholde det lokale ansvaret for kirkebyggene. Oppgaven fra statens side er gjennom ulike virkemidler å støtte opp under det lokale ansvaret.

Gravplassene er uttrykk for vårt samfunns gravskikker fra gammelt av. Kristen gravskikk har vært enerådende i Norge i tusen år og er fortsatt dominerende. Med et økende tros- og livssynsmangfold er det flere som velger andre gravferder og gravskikker enn den kristne. De rettslige og økonomiske rammene på området skal legge til rette for at gravferd og gravlegging kan skje i tråd med avdødes og pårørendes ønsker.

Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond ble dannet ved lov i 1821, med grunnlag i eiendommer som fra gammelt av tilhørte kirkens presteembeter. Bestemmelser om dette *benefiserte godset* er gitt i Grunnloven § 106. Fondets lovgrunnlag ellers er lov 7. juni 1996 nr. 3 om Opplysningsvesenets fond. Fondet skal komme Den norske kirke til gode og er en del av kirkens finansieringsgrunnlag.

Fondet består av en formue på vel 7 mrd. kroner, fordelt på eiendommer og finanskapital. Fondets grunnkapital kan ikke brukes opp eller gis

bort. Fondet er selvfinansierende. Avkastningen av fondet skal brukes til å dekke fondets egne utgifter, blant annet til presteboligene, og ellers til andre kirkelige formål.

Fondets avkastning er lav sett i lys av fondets samlede verdier. Også bidraget til Den norske kirke er lavt, sett i lys av verdiene. For å oppnå en større og mer stabil avkastning har formuesforvaltningen de siste årene endret karakter. Det legges nå større vekt på aktiv verdiutvikling av eiendommene. Departementet ser den aktive formuesforvaltningen som avgjørende for å styrke fon-

dets økonomiske bæreevne og bedre ivareta fondets formål.

Hovedprioriteringer 2014

- fullfinansiering av trosopplæringsreformen med en samlet bevilgning på 302,5 mill. kroner
- økning med 3 mill. kroner til rundt 10 nye diakonstillinger
- utvidelse av investeringsrammen for istandsetting av kirkebygg med 500 mill. kroner

Kap. 1590 Den norske kirke

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	222 534	215 374	1 152 516
21	Spesielle driftsutgifter	33 629	29 412	37 069
71	Tilskudd til kirkelige formål	210 230	233 538	82 035
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	10 506		
73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000		
74	Tilskudd til Oslo domkirke	2 000		
75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	187 066	213 936	278 479
77	Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke			152 200
79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	536	500	
Sum kap. 1590		669 501	692 760	1 702 299

Innledning

Det er gjort strukturelle og tekniske budsjettendringer under kap. 1590 og kap. 1591 for 2014. Driftsutgiftene til kirkelig administrasjon og til prestetjenesten er nå ført inn under samme driftsbevilgning under kap. 1590. Bevilgningene til prestetjenesten, som tidligere har vært budsjettetert under kap. 1591 Presteskapet, er teknisk overført til kap. 1590. Kapitlet er som følge av dette gitt ny betegnelse *Den norske kirke*. Bakgrunnen for endringene er omtalt under post 01.

Etter dette omfatter kap. 1590 driftsutgiftene til prestetjenesten og Det praktisk-teologiske seminar, biskopene, bispedømmerådene og Kirkerådet, foruten tilskudd til kirkelige formål, blant annet til trosopplæring og diakoni, Sjømannskirken og døvemenighetene.

Det er også gjort enkelte andre tekniske endringer under kapitlet. Flere øremerkede tilskudd under post 71 Tilskudd til kirkelige formål

er dels overført til ny post 77, dels til ny post 70 under kap. 1592.

Mål og prioriteringer 2014

Bevilgningene under kapitlet skal støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. Dette er hovedmålet. Fra hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Statens mål er retningsgivende for anvendelsen av bevilgningene. Omtale av målene er gitt i innled-

ningen til programkategorien. Det er departementets forventning at Den norske kirke også stiller opp egne mål for kirkens virksomhet. At Den norske kirkes ressursanvendelse er basert på samme målstyringsprinsipper som offentlig sektor ellers, er etter departementets syn en naturlig følge av dagens finansieringsordninger for kirken. Hvilke mål kirken formulerer, hvilke tiltak som iverksettes og hvordan resultatvurderingene legges opp, er et ansvar som ligger til kirkens organer.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter

Fra 2014 skal bevilgningen under posten dekke driftsutgiftene for prestatjenesten og Det praktisk-teologiske seminar, bispedømmerådene og biskopene, utgiftene til Kirkemøtet og driften av Kirkerådet og Bispemøtet, jf. kapittelinnledningen. Bevilgningene under posten foreslås som følge av dette økt med 905 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon under kap. 1591, post 01.

For øvrig foreslås posten økt med 14,6 mill. kroner til kjøp av IKT-tjenester, mot tilsvarende økning i inntektene under kap. 4590, post 02, jf. omtale nedenfor. I tillegg er 2,9 mill. kroner teknisk overført fra kap. 1590, post 75, som følge av at utgiftene til trosopplæringen blant døve føres under posten, jf. kap. 1590, post 75.

Korrigert for strukturelle og tekniske endringer innebærer bevilgningsforslaget i hovedsak en lønns- og prisjustert videreføring av bevilgningene fra 2013.

Når departementet fra 2014 foreslår at driftsbevilgningene til bispedømmerådernes administrasjon, biskopene og prestatjenesten legges inn under en og samme driftsbevilgning, er formålet å gi økte budsjettfullmakter til Den norske kirke ved bispedømmerådene. Disse vil bli tildelt én budsjetttramme til prestatjenesten og den kirkelige administrasjonen i det enkelte bispedømme. I tråd med målet om økt kirkelig selvstyre ser departementet ikke grunn til at Stortinget og departementet skal bestemme denne fordelingen. Selv om det ikke gis en separat bevilgning til prestatjenesten, vil denne fortsatt være å regne som én nasjonal virksomhet. Forslaget til endringene har vært på høring og fått bred tilslutning, blant annet av bispedømmerådene, Kirkerådet og tjenestemannsorganisasjonene.

Prestetjenesten

Hoveddelen av bevilgningen finansierer prestatjenesten. Departementet mener det er en betin-

gelse for en landsdekkende kirke at alle menighetene er betjent av prest.

Det er bispedømmerådene som forvalter bevilgningene. Biskopen er øverste leder av prestatjenesten og forordner gudstjenester i bispedømmet. Biskopene og bispedømmerådene skal i sin budsjettforvaltning og gjennom sitt tilsyns- og arbeidsgiveransvar påse at menighetene blir betjent og at prestene har tilfredsstillende arbeidsvilkår.

Fra gammelt av har prestene hatt rett og plikt til å bo i de tjenesteboligene som har vært stilt til rådighet. Nær 1000 prestestillinger er i dag tillagt tjenestebolig. Tjenesteboligordningen finansieres av Opplysningsvesenets fond. Departementet mener det er grunn til å reise spørsmål om ordningen fortsatt er formålstjenlig. Saken er sendt på høring, blant annet til bispedømmerådene, biskopene og tjenestemannsorganisasjonene, med høringsfrist 15. oktober 2013.

Kirkerådet og bispedømmerådene

Kirkerådets og bispedømmerådernes oppgaver og ansvarsområder er regulert i kirkeloven og følger også av de vedtak som Kirkemøtet gjør. En rekke forvaltningsoppgaver, blant annet i tilnytning til prestatjenesten, er oppgaver som i hovedsak bispedømmerådene er delegert ansvaret for. Utover dette skal Kirkerådet og bispedømmerådene ha sin oppmerksomhet rettet mot oppgaver av felleskirkelig karakter og fremme samarbeidet mellom menighetene.

IKT

Sammen med Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) har Kirkerådet i flere år arbeidet med å realisere en IKT-strategi for Den norske kirke. Målet er at de ulike organisasjonsenheter i kirken kan ha tilgang til felles IKT-løsninger, selv om de er organisert og finansiert ulikt. Å knytte kirkens organisasjonsenheter sammen i felles IKT-systemer er viktig for kirkelig utvikling og for moderniseringen av kirkens kommunikasjonsformer.

De kirkelige fellesrådene og menighetsrådene har i overveiende grad lokalt utviklede IKT-løsninger, ofte i samarbeid med kommunen. Ved Stortingets behandling av Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*, ble det bevilget 13,3 mill. kroner til en felles internettportal for Den norske kirke.

Felles internettportal er et ledd i arbeidet med å knytte sammen kirkens organisasjonsenheter

og etablere en felles IKT-plattform for elektroniske fellesløsninger og tjenester. Et kirkelig IKT-selskap er under etablering, noe som vil muliggjøre en samordnet IKT-utvikling i kirken. Opplysningsvesenets fond er en viktig finansiell part. Også Kirkerådet, bispedømmerådene og KA vil være medeiere.

Driften av felles IKT-tjenester skal betales av den enkelte bruker (Kirkerådet, bispedømmerådene, fellesrådene, menighetsrådene). Fram til nå har Kirkerådet og bispedømmerådene fått levert vederlagsfrie IKT-tjenester fra Opplysningsvesenets fond. Fra 2014 vil fondet i stedet gi et finansielt tilskudd til Kirkerådet og bispedømmerådene, slik at disse kan betale for sine IKT-tjenester. Dette tilskuddet fra Opplysningsvesenets fond er budsjettert under kap. 4590, post 02 med 14,6 mill. kroner, med en tilsvarende økning av utgiftene under kap. 1590, post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten skal dekke utgifter til ulike prosjekter og tiltak som finansieres ved eksterne midler. Bevilgningen er teknisk økt med 6,6 mill. kroner. Økningen gjelder utgiftene til sykehjemsprester i Oslo, som tidligere har vært budsjettert under kap. 1591, post 01. Denne tjenesten finansieres av Oslo kommune, jf. kap. 4590, post 02. Bevilgningen under post 21 kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Post 70 Demokratireformen, kan overføres, kan nyttes under post 01

Kirkevalgene i 2009 og 2011 ble finansiert av bevilgninger under posten. Enkelte steder ble det holdt kirkevalg også i 2013. Overførte midler fra 2012 ble benyttet til dette valget. Fordi det ikke er kirkevalg i 2014, er det ikke ført opp bevilgningsforslag for 2014.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Fra post 71 er det gjennom flere år gitt tilskudd til bestemte kirkelige formål. Tilskuddene har oftest vært forvaltet av Kirkerådet eller bispedømmerådene etter tildeling fra departementet, men også departementet har vært tilskuddsforvalter.

Departementet foreslår fra 2014 å overføre flere av tilskuddene som har vært gitt under post 71, til ny post 77 *Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke*. Enkelte tilskudd vil fortsatt bevilges under post 71, med departementet som tilskuddsforvalter. Kirkerådet, bispedømmerådene og de enkelte tilskuddsmottakerne har hatt anledning til å uttale seg om omleggingen, jf. omtalen under post 77.

Videre foreslår departementet at tilskudd til nasjonale tiltak overfor kirkebyggene, som har vært ført under post 71, overføres til kap. 1592, ny post 70 *Tilskudd til nasjonale tiltak for kirkebygg og gravplasser*. Tabellen nedenfor viser de tilskuddene som fortsatt foreslås bevilget fra post 71 og de tilskuddene som overføres til henholdsvis ny post 77 og til kap. 1592, ny post 70.

	(i 1000 kroner)	
	2013	2014
Sjømannskirken	73 160	75 700
Nasjonalt pilegrimssenter	1 245	1 335
Nidaros og Oslo domkirke	5 000	5 000
Døvekirkene (<i>overført til post 77</i>)	10 230	
Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep (<i>overført til post 77</i>)	2 235	
Kristent Arbeid Blant Blinde (<i>overført til post 77</i>)	310	
Stiftelsen Kirkeforskning (<i>overført til post 77</i>)	6 040	
Diakoni, undervisning og kirkemusikk (<i>overført til post 77</i>)	123 768	
Samisk bibeloversettelse (<i>overført til post 77</i>)	1 550	
Nasjonale tiltak for kirkebygg m.m. (<i>overført til kap. 1592, post 70</i>)	10 000	
Sum	233 538	81 990

Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

Sjømannskirken skal ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. Sjømannskirkens virksomhet blir, i tillegg til statstilskuddet, finansiert gjennom ofringer, gaver og innsamlingsaksjoner, bidrag fra lag og foreninger, tilskudd fra oljeselskap og rederinæringen mv. Hovedregnskapet, som inkluderer alle personalutgiftene, viste i 2012 samlede utgifter på ca. 165 mill. kroner. I tillegg kommer utgiftene ved utestasjonene. I 2012 hadde Sjømannskirken 32 faste utenlandsstasjoner (sjømannskirker) og 20 medarbeidere i ulike ambulerende tjenester. Sjømannskirken er til stede på alle kontinenter i flere enn 80 land.

Tilskuddet til Sjømannskirken gir dekning for 111,8 årsverk, hvorav åtte årsverk ved administrasjonen hjemme. For 2014 foreslås et tilskudd på 75,7 mill. kroner, som er en prisjustert videreføring av tilskuddet for 2013. Det er i budsjettforslaget lagt til grunn samme antallet årsverk som i 2013. Tilskuddet per årsverk vil etter dette øke fra 654 000 kroner i 2013 til 677 000 kroner i 2014.

Nasjonalt pilegrimssenter

Fram til 2013 ble det fra post 71 gitt tilskudd til Nidaros pilegrimsgård i Trondheim. Tilskuddet ble i 2013 omfordelt til Nasjonalt pilegrimssenter, jf. Prop. 1 S (2012–2013) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*. Senteret finansieres med årlige bidrag fra flere departementer. Foruten å ha ansvaret for den statlige pilegrimssatsingen, har det nasjonale senteret koordineringsansvaret for de regionale pilegrimssentrene og fordelingen av statstilskuddet til disse. For fullstendig budsjettomtale vises til Miljøverndepartementets budsjettproposisjon og omtalen under kap. 1429.

Tilskudd til virksomheten ved Nidaros og Oslo domkirke

Målsettingen med tilskuddene er å styrke den kirkelige og musikalske virksomheten ved domkirkene i Nidaros og Oslo utover det som følger av kommunenes økonomiske ansvar. Tilskuddene har bakgrunn i Nidarosdomens karakter som nasjonalhelligdom og i at Oslo domkirke har enkelte riksdekkende oppgaver. Tilskuddene foreslås videreført på samme nivå som i 2013 med 3 mill. kroner til Nidaros domkirke og 2 mill. kroner til Oslo domkirke.

Departementet tar sikte på at disse tilskuddene fra 2015 inngår i rammetilskuddet til Kirkemøtet under post 77.

Post 75 Trosopplæring, kan overføres, kan nyttes under post 01

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt i 2004, jf. St.meld. nr. 7 (2002–2003) *Trusopplæring i ei ny tid*. I stortingsmeldingen ble det lagt til grunn et budsjettmål på rundt 250 mill. kroner for gjennomføringen av reformen. For 2014 foreslås det en bevilgning under posten på 278,5 mill. kroner. I tillegg budsjetteres om lag 24 mill. kroner under kap. 1590, post 01 til dekning av utgifter som Kirkerådet og bispedømmene har ved reformen og til trosopplæringen blant døve, jf. kap. 1590, post 01. Beløpet som er foreslått for 2014, i alt 302,5 mill. kroner, svarer om lag til dagens kroneverdi av 250 mill. kroner i 2003. Reformen er dermed fullfinansiert i tråd med de opprinnelige forutsetningene. Alle menighetene i Den norske kirke kan nå innlemmes i reformen.

Kirkemøtet har fastsatt en overordnet plan for trosopplæringen i Den norske kirke. Det er ellers Kirkerådet som har ansvaret for å gjennomføre reformen og fordele den samlede bevilgningen på bispedømmene, menighetene og til reformtiltak for øvrig, blant annet støttesystemer i form av kurs og konferanser, mentortjenester, faglige nettverk og kompetansemiljøer, materiellutvikling m.m.

Mål for ordningen

Målsettingen med tilskuddet er å legge til rette for at alle døpte skal ha et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud fram til fylte 18 år, i et samlet omfang på rundt 315 timer hver. Målet for tilbudet er å gi opplæring i hva den kristne dåpen og troen innebærer. Opplæringen skal bidra til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjoner, noe som er viktig også i møte med andres livssyn, kulturer og tradisjoner. Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle døpte.

Kriterier for måloppnåelse

Et viktig kriterium for måloppnåelse er om opplæringen foregår i samsvar med Kirkemøtets plan for trosopplæringen, i tråd med den veiledende dimensjoneringsnormen, med læringsmålene mv.

Andre kriterier er om opplæringen får oppslutning blant bredden av de dømte, at den ikke virker kjønnsdiskriminerende og at den er tilpasset jenter og gutter med særskilte behov. Også samiske barn og unge skal ha et tilpasset opplæringstilbud.

Status for opplæringstilbudenes omfang og oppslutning er nærmere omtalt nedenfor under Rapport 2012.

Kriterier for tildeling av tilskudd og beregningsregler

Tildelingen av trosopplæringsmidler mellom bispedømmene og menighetene skjer etter fordelingsnøkler fastsatt av Kirkerådet. Det er bispedømmerådene som forestår utbetalingene. Tilskuddsmottakerne er de kirkelige fellestrådene på vegne av menighetene i kommunen. I hovedsak fordeles midlene på fellestrådene proporsjonalt med antallet dømte i alderen 0–18 år bosatt i kommunen. Med den foreslåtte bevilgningsøkningen er det forutsatt at alle menighetene skal motta tilskudd i 2014.

Oppfølging, kontroll og evaluering

Trosopplæringsreformen er en erfaringsbasert reform. Den har siden oppstarten i 2004 vært under kontinuerlig evaluering av eksterne forskere. Status for reformens utvikling og utbredelse rapporteres av Kirkerådet hvert år. I tillegg analyseres viktige utviklingstrekk ved reformen av Stiftelsen Kirkeforskning. Det er Kirkerådet som på vegne av Den norske kirke rapporterer til departementet om trosopplæringsreformen og som vurderer resultatene i lys av kriteriene for måloppnåelse på grunnlag av menighetenes og bispedømmenes rapporter.

Kirkerådet og bispedømmerådene har ansvaret for å føre kontroll med at midlene nyttes i samsvar med forutsetningene.

Post 77 Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke

Post 77 er ny, jf. omtalen under post 71.

Bakgrunnen og målet for tilskuddet

Tilskuddet har tidligere vært budsjettert under post 71, der det har vært ført opp øremerkede tilskudd til følgende formål: Kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, døvekirkene, Stiftelsen Kirkeforskning, Kirkens ressurscenter mot vold

og overgrep, samisk bibeloversettelse og Kristent arbeid blant blinde og svaksynte. Grunnlovsendringene i 2012 og de endrede relasjonene mellom staten og Den norske kirke gjør det naturlig å gi kirkens organer større myndighet også i økonomiske forhold. Etter departementets syn bør kirkelige organer få utvidet budsjettansvar også i tilskuddsforvaltningen, slik som i disponeringen av statens driftsbevilgninger, jf. post 01.

Departementet foreslår at de nevnte tilskuddene fra og med 2014 innarbeides i ett tilskudd til Kirkemøtets disposisjon. Dette vil være et rammetilskudd som Kirkemøtet – og de organer som Kirkemøtet gir fullmakt – skal ha forvaltningsansvaret for. Forslaget til endringene i tilskuddsforvaltningen har vært på høring hos kirkelige instanser. Det har kommet få innvendinger. Kirkerådet og bispedømmerådene har gitt sin tilslutning. Enkelte tilskuddsmottakere har reist spørsmål om omleggingen vil kunne bety reduserte tilskudd til seg. Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) har stilt seg kritiske, da organisasjonen mener denne typen prinsipielle endringer ikke bør gjennomføres før den framtidige kirkeordningen er utredet og avklart.

Målet med rammetilskuddet er at det skal støtte opp under Den norske kirkes virksomhet. Tilskuddet kan ikke anvendes til prestestillinger i menighetene eller til å avlaste kommunene for kommunenes økonomiske ansvar for kirken. Tilskuddet kan heller ikke benyttes av Kirkerådet og bispedømmerådene til egen drift, som dekkes fra post 01. Med disse avgrensningene bør Kirkemøtet stå fritt til å bestemme hvordan tilskuddet skal anvendes.

Kriterier for tildeling av tilskudd og beregningsregler

Det er Kirkemøtet, som kirkens øverste representative organ, som gis budsjettfullmaktene under posten. Kirkemøtet er samlet en uke i året. Kirkemøtet må etter dette gi retningslinjer for fordelingen og anvendelsen av tilskuddet, samt bestemmelser om disponeringsfullmakter som det valgte Kirkerådet kan treffe tildelingsvedtak på grunnlag av.

Det meste av tilskuddet går i dag til finansiering av diakon- og kateketstillinger i menighetene. I 2013 gis det tilskudd til 155 diakonstillinger og 138 kateketstillinger, basert på retningslinjer gitt av departementet. Denne typen retningslinjer bør for fremtiden fastsettes av Kirkemøtet. Også Kongens myndighet etter kirke-loven til å fastsette

særskilte ordninger for døvemenigheter og kategorialmenigheter vil bli delegert til Kirkemøtet.

Den norske kirkes sosiale og diakonale arbeid finner sted i et samvirke med kommunale tjenestetilbud, frivillige medarbeidere og kirkelig tilsatte diakoner. Diakonene har en særlig kompetanse i å hjelpe mennesker i ulike krise- og livssituasjoner. Utover en prisjustert videreføring av bevilgningene til de nevnte formålene i 2013, foreslås det å øke tilskuddet til diakonstillinger i Den norske kirke med 3 mill. kroner. Som tidligere er det lagt til grunn at rundt halvparten av utgiftene til diakonstillinger dekkes lokalt. Bevilgningsforslaget innebærer at det vil kunne opprettes ca. ti nye diakonstillinger.

I 2014 vil det være et krav om at det samlede tilskuddet under posten fordeles omtrent som i 2013, av hensyn til behovet for forutsigbarhet hos tilskuddmottakerne. Fra 2015 vil Kirkemøtet stå friere.

Tilskuddet er et budsjettstyrt rammetilskudd som fastsettes hvert år i statsbudsjettet.

Oppfølging, kontroll og evaluering

De krav som stilles for forvaltningen av statstilskudd i henhold til Økonomiregelverket i staten

vil gjelde på vanlig måte ved disponeringen av tilskuddet. Overordnede retningslinjer vil bli fastsatt av departementet. Ellers er det tilskuddsforvalter som må påse at regelverkets bestemmelser blir oppfylt. Kirkerådet skal i forbindelse med sin ordinære virksomhetsrapportering til departementet hvert år rapportere om anvendelsen av tilskuddet.

Post 79 Til disposisjon, kan overføres

Fra post 79 er det fra tidligere gitt støtte til enkeltstående tiltak av kirkelig karakter, for eksempel til kirkelige arrangementer. Som følge av omleggingen i tilskuddsforvaltningen, jf. postene 71 og 77, mener departementet at slike engangstilskudd for framtiden bør behandles av Kirkerådet innenfor rammen av tilskuddet under post 77. Post 79 foreslås avvirket fra 2014.

I 2013 var 350 000 kroner av tilskuddet under posten øremerket Falstadsenteret i Nord-Trøndelag for å ivareta oppgaven som dokumentasjons-senter for utenlandske krigsgraver i Norge. Denne bevilgningen er nå budsjettert under kap. 1592, post 70.

I 2012 og 2013 er det fra post 79 tildelt støtte til følgende formål:

Tabell 5.5 Oversikt over tildelt støtte i 2012 og 2013

	Beløp i kroner
<i>2012</i>	
Trondheim kommune, kunstutstilling i Augusta Victoria-kirken i Jerusalem	50 000
Kirkenes verdensråd, konsultasjon om teologisk utdanning i universitetskontekst	100 000
Norske kirkeakademier, konferanse for den europeiske kirkeakademibevegelsen	76 000
Åpen kirkegruppe, internasjonal konferanse for lesbiske og homofile prester og diakoner	25 000
Universitetet for miljø og biovitenskap, PHD-avhandling om gravplassutforming	25 000
Det teologiske menighetsfakultet, rekrutteringskonferanse for teologistudenter	50 000
Stiftelsen Signo, utsmykking og utstyr til Tomaskirken	100 000
Norsk forening for kirkegårdskultur, prosjekter innenfor gravferdssektoren	95 000
Kristen idrettskontakt, studieopphold i USA om kirke og idrett	15 000
<i>2013</i>	
Det teologiske menighetsfakultet, prosjektet «Menighetsutvikling i folkekirken»	75 000
Norsk forening for kirkegårdskultur, prosjekter innenfor gravferdssektoren	70 000

Tabell 5.5 Oversikt over tildelt støtte i 2012 og 2013

	Beløp i kroner
Bokprosjekt om gravminner	10 000
KA-prosjektet «Den lokalkirkelige beredskap»	50 000
Moster amfi og kyrkjehistorisk senter, digitalisering av biletspel i Moster amfi	24 000
Det teologiske menighetsfakultetet, rekrutteringskonferanse for teologistudenter	20 000
Falstadsenteret, støtte til dokumentasjonsarbeid for krigsgravtjenesten	350 000

Rapport 2012

I Prop. 1 S (2011–2012) ble det trukket opp følgende hovedmål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene, biskopene og preste-tjenesten:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke
- alle menighetene i Den norske kirke skal være betjent av prest

Den norske kirke – nøkkeltall

Tabell 5.6 Nøkkeltall for oppslutningen om Den norske kirke (2008–2012)

	2008	2012	Endring i pst. 2008–2012
Medlemmer av Den norske kirke ¹	3 874 823	3 848 295	-0,7 pst.
<i>i pst. av befolkningen</i>	<i>81 pst.</i>	<i>76 pst.</i>	
Utmeldte	7 036	5 258	
Innmeldte	955	1 161	
Døpte	42 599	38 357	-10,0 pst.
<i>i pst. av fødte</i>	<i>70 pst.</i>	<i>64 pst.</i>	
Konfirmerte	41 655	41 186	-1,3 pst.
<i>i pst. av 15-åringene</i>	<i>66 pst.</i>	<i>64 pst.</i>	
Kirkelige vigsler ²	10 536	8 898	-15,5 pst.
<i>i pst. av ekteskapsinngåelser</i>	<i>42 pst.</i>	<i>37 pst.</i>	
Kirkelige gravferder	38 832	37 673	-3,0 pst.
<i>i pst. av døde</i>	<i>93 pst.</i>	<i>90 pst.</i>	
Gudstjenester	67 455	64 852	-3,9 pst.
Gudstjenestedeltakere	6 330 752	6 017 018	-5,0 pst.

¹ I forbindelse med kirkevalgene i 2009 og 2011 ble det gjennomført en opprydding i Den norske kirkes medlemsregister, noe som medførte at drøyt 25 000 feilaktig oppførte personer ble strøket fra registeret. Den reelle nedgangen i antallet kirkemedlemmer fra 2008 til 2012 er derfor lavere enn det som framkommer i tabellen.

² Vigslene ved de norske sjømannskirkene i utlandet inngår ikke i tallene. I 2012 ble 1022 ekteskap inngått ved Sjømannskirkens utestasjoner.

Kilde: Statistisk sentralbyrås kirkestatistikk, basert på opplysninger fra menighetene i Den norske kirke.

Tabellen gir en oversikt over utviklingen av antallet medlemmer i Den norske kirke, oppslutningen om kirkelige handlinger (dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd) og antallet gudstjenester og gudstjenestedeltakere i løpet av en femårsperiode (fra 2008 til 2012). Tallene viser gjennomgående en svak nedgang, både i antallet kirkemedlemmer og

i oppslutningen om de kirkelige handlingene. Størst har nedgangen vært i antallet dåp og kirkelige vigsler.

I 2012 ble det gjennomført nær 65 000 gudstjenester i Den norske kirke, som totalt samlet 6 millioner deltakere. Det var ca. 300 000 færre gudstjenestedeltakere i 2012 enn i 2008. Nedgan-

gen må ses i sammenheng med at det ble avholdt færre gudstjenester. I gjennomsnitt samlet hver gudstjeneste 93 deltakere i 2012.

Selv om tallene gjennomgående viser en svak nedgang, er oppslutningen om Den norske kirke fortsatt høy. Også de nær 130 000 kirkelige handlingene som ble gjennomført i 2012, bekrefter kirkenes karakter som folkekirke.

Kirkens økonomi

Den norske kirke finansieres i hovedsak av bevilgninger fra staten og kommunene. Av de samlede bevilgningene til kirken kommer nær 2/3 fra kommunale overføringer.

De kommunale overføringene disponeres av det kirkelige fellesrådet i kommunen. I 2012 ble det overført nær 2,7 mrd. kroner fra kommunene til fellesrådene. Dette er en økning på 3,6 pst. fra

2011 til 2012. Til sammenligning ble lønns- og prisveksten i kommunesektoren for samme periode beregnet til 3,4 pst.³

I tillegg til de kommunale overføringene, disponerer fellesrådene statlige tilskudd til særskilte formål, blant annet til trosopplæring, kirkelig undervisning og diakoni. Fellesrådene har også andre inntekter, blant annet ved utleie av kirkebyggene og gjennom avgifter i forbindelse med gravplassforvaltningen.

Tabellen viser utviklingen i økonomiske nøkkeltall for fellesrådene fra 2010 til 2012. Oversikten er framstilt på bakgrunn av regnskapstall som fellesrådene har rapportert til Statistisk sentralbyrå.

³ Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi, april 2013.

Tabell 5.7 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2010–2012 (i mill. kroner)

	2010	2011	2012	Endring i pst. 11/12
Driftsinntekter	3 668	3 912	4 042	3,3
Driftsutgifter	3 528	3 717	3 867	4,0
Netto driftsresultat ¹	123	173	152	
Investeringsinntekter	623	631	484	-23,3
Investeringsutgifter	902	833	752	-9,7
<i>Overføringer fra kommune og stat til drift</i>				
Kommunale overføringer ²	2 372	2 575	2 671	3,7
Statlige overføringer	331	327	318	-2,8

¹ Netto driftsresultat er differansen mellom driftsinntekter og -utgifter og mellom finansinntekter og -utgifter.

² De finansielle overføringene fra kommunene, verdien av den kommunale tjenesteytingen samt nettoutgifter for gravplassdriften som er ført i kommuneregnskapene, inngår i totalbeløpet.

Som det framgår av tabellen, økte fellesrådenes driftsinntekter med 130 mill. kroner fra 2011 til 2012 og driftsutgiftene med 150 mill. kroner. Netto driftsresultat, som viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, var i 2012 på 152 mill. kroner. Når netto driftsresultat korrigeres for midler som er overført for å dekke underskudd i investeringsregnskapet, var resultatet 46 mill. kroner i 2012 og 61 mill. kroner i 2011.

Investeringsutgiftene til fellesrådene har økt markant hvert år fra 2005 til 2009, fra 205 mill. kroner i 2005 til 966 mill. kroner i 2009. Senere har det vært en viss nedgang, men investeringsnivået ligger fortsatt langt over nivået fra 2005. I 2012 var investeringsutgiftene på 752 mill. kroner. Overføringene fra kommunene for dekning av fel-

lesrådenes investeringsutgifter var i 2012 på 390 mill. kroner.

Under kap. 1592 *Kirkebygg og gravplasser* er det gitt en nærmere omtale av fellesrådenes utgifter til kirkebyggene og gravplassene.

I 2005 var driftsbevilgningene til Den norske kirke fra staten og kommunene på 2,9 mrd. kroner i alt. I 2012 var bevilgningene på vel 4,1 mrd. kroner. Økningen fra 2005 til 2012 var dermed på rundt 40 pst. Prisstigningen i samme periode var på ca. 15 pst.

Kirkens virksomhet

Utover gudstjenester og kirkelige handlinger spenner virksomheten i Den norske kirke over en rekke

ulike aktiviteter og tiltak. I 2012 var 39 000 registrert som medlemmer av kirkekor. 19 000 barn deltok på baby- eller småbarnssang i menighetene. Gjennom året ble det arrangert 12 000 konserter og andre kulturarrangementer med rundt 1,5 millioner besøkende. I tillegg kommer en rekke diakonale tiltak og andre aktivitets- og opplæringstilbud. Omfanget varierer betydelig mellom menighetene, blant annet som følge av ulikheter i ressursituasjonen. Arbeidet i menighetene skjer i et samspill mellom ansatte og frivillige medarbeidere. Den norske kirke hadde i 2012 om lag 7700 ansatte i hel- og deltidstillinger, fordelt på vel 5700 årsverk. I 2012 var det om lag 8400 valgte medlemmer av menighetsråd, fellesråd og bispedømmeråd.

Kirkemøtet har for perioden 2009–2014 pekt på fem sentrale satsingsområder for Den norske kirke:

- gudstjenesteliv
- barn og unge
- diakoni
- kirkemusikk og kultur
- samisk kirkeliv

På hvert av disse områdene har Kirkemøtet vedtatt nasjonale rammeplaner, som er retningsgivende for lokale planverk og innsatsen i menighetene.

De seneste tre–fire årene har det kirkelige arbeidet mange steder vært preget av et omfattende reformarbeid, især knyttet til fornyelsen av gudstjenesteordningene (gudstjenestereformen), gjennomføringen av trosopplæringsreformen og arbeidet med ny kirkeordning.

Prestetjenesten

Ved utgangen av 2012 finansierte staten 1315 prestestillinger over kirkebudsjettet, fordelt på de elleve bispedømmene. I gjennomsnitt betjente hver prest om lag 2900 kirkemedlemmer.

Å holde gudstjenester og forrette ved kirkelige handlinger er blant prestenes hovedoppgaver. En godt fungerende prestatjeneste er en viktig forutsetning for at Den norske kirke skal kunne opprettholdes som en landsdekkende folkekirke. Prestene gjennomførte i 2012 rundt 65 000 gudstjenester, 37 700 gravferder og 8900 vigslar. I løpet av året forrettet dermed hver prest i gjennomsnitt 85 gudstjenester og kirkelige handlinger.

Det er biskopene og bispedømmerådene som leder prestatjenesten og bestemmer ressursfordelingen mellom menighetene. Det er en utfordring å sikre tilfredsstillende prestedekning i områder med stor befolkningsvekst og samtidig opprett-

holde en tilfredsstillende betjening i menigheter med nedgang i folke- og medlemstall. Bispedømmene arbeider kontinuerlig med å tilpasse bemanningen til endringer i bosettings- og befolkningsstrukturen, noe flere bispedømmer arbeidet aktivt med i 2012.

Prostereformen, som innebar ny organisering av prestatjenesten, har vært et viktig tiltak for å styrke ledelsen og gi en bedre arbeidsfordeling mellom prestene. Reformen ble evaluert i 2012. Evalueringen viser at prostiet som tjenestedistrikt har stimulert til sterkere kollegafellesskap og bedre tjenestefordeling på tvers av menighetsgrensene. Samtidig peker evalueringen på at reformen har fungert bedre i byene og tettbygde områder enn i grisgrendte strøk med store reiseavstander. Resultatene fra evalueringen inngår i bispedømmenes arbeid med å videreutvikle organiseringen og ledelsen av prestatjenesten.

På bakgrunn av rapportene fra bispedømmene, er det departementets generelle vurdering at betjeningssituasjonen var tilfredsstillende i alle bispedømmene i 2012.

Trosopplæringsreformen

Gjennom tilskudd over statsbudsjettet, betydelig frivillig innsats, kompetanseutvikling og nasjonale og lokale planverk, har kirkens trosopplæring det siste tiåret gjennomgått en vidtrekkende fornying. Antallet menigheter som er innlemmet i reformen, er økt gradvis i takt med økningen av statstilskuddet. I juni 2013 mottar i alt 1015 av landets 1261 menigheter tilskudd fra staten, dvs. ca. 80 pst. av alle menighetene. Et vilkår for å motta statstilskudd, er at menighetene innen to år har utarbeidet en plan for trosopplæringen som tilbys. Denne kan metodisk nærmest sammenliknes med læreplaner i skoleverket. Menighetenes planer skal godkjennes av biskopen.

I 2012 hadde 296 menigheter et godkjent opplæringstilbud. Ambisjonen i det kirkelige planverket for reformen er 315 opplæringstimer for den enkelte. De godkjente planene var i 2012 i snitt dimensjonert med en opplæring på 296 timer. Det faktiske timetallet som ble tilbudt i menighetene, var likevel lavere (220 timer). Dette følger av at det normalt tar noe tid å implementere planene fullt ut i menighetene. Innenfor rammene av den nasjonale trosopplæringsplanen har menighetene stor frihet i å utforme sitt opplæringstilbud. Lokale forhold og tradisjoner, ressursituasjon m.m. medfører at tilbudet for de ulike aldersgruppene er forskjellig menighetene imellom.

Noen opplæringstiltak går igjen i de fleste menighetenes opplæringstilbud. For menighetene som i 2012 hadde fått godkjent sin plan for opplæringen, viser rapporteringen for 2012 at i snitt 46 pst. av alle døpte deltok på disse tiltakene, sett under ett. Størst oppslutning hadde dåpssamtalen og konfirmasjonsopplæringen med henholdsvis 98 og 85 pst. Lavest oppslutning var det for tiltak etter konfirmasjonen med 15 pst. Tiltak som gjennomgående tilbys for 4-åringer, hadde en oppslutning på 45 pst., for 6-åringer 25 pst., for 9-åringer 23 pst. og for 11-åringer 26 pst. Oppslutningen om tiltakene fra år til år gir en indikasjon på hvor bredt reformen når og hvordan den utvikler seg. Fordi utvalget av tiltak er smalt og ikke reflekterer bredden eller det totale omfanget av tiltak, må også andre målekriterier anvendes. Dette er metodiske spørsmål som Kirkerådet arbeider med.

Oppslutningen fordeler seg jevnt mellom jenter og gutter (henholdsvis 53 og 47 pst.). Kirkerådet regner med at rundt 284 nye årsverk er etablert i menighetene som følge av reformen, fordelt på 584 ansatte, hvorav rundt 80 pst. er kvinner. Godt over 16 000 frivillige medarbeidere var engasjert i reformen i 2012. I 2011 ble det inngått en treårig avtale med Stiftelsen Kirkeforskning

om å evaluere og dokumentere erfaringer når det gjelder reformens innhold, organisering og resultater. I 2012 har det blant annet vært et fokus på innholdet i menighetenes opplæringsplaner.

Trosopplæringsreformen er fortsatt under utvikling i menighetene. Enkelte menigheter har vært innlemmet i reformen i mange år; andre har nylig kommet med. Det er departementets syn at reformen i hovedsak gjennomføres i tråd med de intensjonene og forutsetningene som ble lagt til grunn da reformen ble iverksatt.

Etter at reformen nå har virket i ti år, uttaler biskopen i Nord-Hålogaland:

«Trosopplæringen betyr en fornyelse av folkekirken. Jeg erfarer i min andre runde med visittaser en stor forskjell på de menigheter som er innlemmet i trosopplæringsreformen og de som ikke er det. Trosopplæringsreformen har hatt stor betydning for økt engasjement i menighetsarbeidet og bidratt til fornyelse av gudstjenestelivet. I tillegg erfarer jeg et større engasjement for arbeidet i menighetsrådene. Reformen har også bidratt til en sterkere vitalisering i menighetene og styrket deres arbeid og ståsted som folkekirke.»

Kap. 4590 Den norske kirke

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Ymse inntekter	17 601	12 169	42 610
03	Inntekter ved oppdrag	33 461	29 412	37 069
16	Refusjon foreldrepenger	1 414		
18	Refusjon sykepenger	3 904		
	Sum kap. 4590	56 380	41 581	79 679

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder blant annet inntekter fra salg av materiell som Kirkerådet og bispedømmerådene produserer, og inntekter fra Opplysningsvesenets fond til dekning av administrative utgifter til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene. I tillegg kommer refusjoner til stillinger som noen bispedømmeråd har opprettet med ekstern finansiering. Slik ekstern finansiering har tidligere vært budsjettert under kap. 4591, post 02. Utover dette har økningen i 2014 bakgrunn i at Kirkerådet og bispedømmerådene fra 2014 skal kjøpe IKT-tjenester, jf. omtalen under kap. 1590, post 01.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra tidsbegrensede prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som helt eller delvis finansieres av private eller offentlige institusjoner. Posten gjelder dessuten inntekter fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene. Under posten er det fra 2014 også tatt hensyn til inntekter i forbindelse med prestetjenesten ved sykehjem i Oslo kommune. Denne tjenesten finansieres av Oslo kommune. Inntektene var tidligere budsjettert under kap. 4591, post 03.

Kap. 1591 Presteskabet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter	921 230	905 344	
21	Spesielle driftsutgifter	8 854	6 404	
	Sum kap. 1591	930 084	911 748	

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten er fra 2014 overført til kap. 1590 Den norske kirke, jf. kap. 1590, post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten er overført til kap. 1590, jf. kap. 1590, post 21.

Kap. 4591 Presteskabet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Ymse inntekter	16 423	14 879	
03	Inntekter ved oppdrag	8 854	6 404	
16	Refusjon foreldrepenger	6 467		
18	Refusjon sykepenger	22 607		
	Sum kap. 4591	54 351	21 283	

Post 02 Ymse inntekter

Posten er overført til kap. 4590, jf. kap. 4590, post 02.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten er overført til kap. 4590, jf. kap. 4590, post 03.

Kap. 1592 Kirkebygg og gravplasser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	56 781	54 064	54 750
70	Tilskudd til sentrale tiltak for kirkebygg og gravplasser			10 665
	Sum kap. 1592	56 781	54 064	65 415

Innledning

Bevilgningen under kapitlet gjelder i første rekke Nidaros domkirkes restaureringsarbeider, som har ansvaret for det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og Erkebispegården i Trondheim.

Kirkebyggene er blant de viktigste kulturhistoriske bygningene landet har. De offentlige gravplassene, som er åpne for alle uansett tro eller livssyn, forvaltes av de kirkelige fellesrådene i hver kommune på vegne av innbyggerne. Med bakgrunn i de særlige hensynene som gjelder ved forvaltningen av kirkebyggene og gravplassene, er

disse politikkområdene fra 2014 ført inn under kap. 1592, som er gitt ny betegnelse.

Under kapitlet er det opprettet en ny tilskudds-post, post 70 *Tilskudd til sentrale tiltak for kirkebygg og gravplasser*. Tilskuddet var i 2013 budsjettet under kap. 1590, postene 71 og 79.

Kapitlet omfatter også bevilgninger til vedlikeholdet av utenlandske krigsgraver i Norge.

Mål og prioriteringer 2014

Kirkebyggene og gravplassene skal forvaltes i respekt for det formålet de skal tjene og i samsvar med sin kulturhistoriske betydning. Dette er hovedmålet. Ellers gjelder følgende mål for bevilgningene under kapitlet:

- Kirkebyggene skal være tilfredsstillende sikret og vedlikeholdt.
- Gravplassene skal forvaltes med orden og verdighet.
- Nidaros domkirke og Erkebispegården skal forvaltes slik at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk.

Med få unntak er det menighetene i Den norske kirke som eier kirkebyggene. Det er kommunene og fellesrådene som har ansvaret for at kirkebyggene er tilfredsstillende sikret og vedlikeholdt. Statens oppgave er å veilede, stimulere og på annen måte legge til rette for at det lokale ansvaret for kirkebyggene blir ivaretatt.

Miljøverndepartementet har satt som mål at alle fredede bygninger og anlegg skal ha nådd et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020, jf. Miljøverndepartementets budsjettproposisjon med omtalen av nasjonale mål. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil, gjennom de midler og tiltak departementet rår over, ha dette målet for øye for kirkebyggenes vedkommende. Det er kommunene og de kirkelige fellesrådene som i første rekke har ansvaret for at målet blir nådd.

Budsjett 2014

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 70

Nidaros domkirke og Erkebispegården

Staten har hatt ansvaret for gjenreisningen av Nidarosdomen siden arbeidet ble påbegynt i 1869. Gjenreisningen av kirken ble regnet som avsluttet i 2001. Det bygningsmessige vedlikeholdet og den kontinuerlige restaureringen ivaretas av Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR), som ble grunnlagt som Nidarosdomens bygghytte i 1869.

Trondheim kommune og Kirkelig fellesråd i Trondheim har det økonomiske og forvaltningsmessige ansvaret for kirken ellers, i tråd med kirkelovens alminnelige bestemmelser. Erkebispegården ble på 1980-tallet lagt inn under Nidaros domkirkes restaureringsarbeiders forvaltningsansvar som et kirkelig anlegg, etter at Erkebispegården siden 1500-tallet hadde vært en del av Forsvarets militære anlegg.

Bevilgningen under posten gjelder i hovedsak Nidaros domkirkes restaureringsarbeider og de tilknyttede utgiftene til vedlikeholdet av Nidaros domkirke og Erkebispegården. Forslaget under posten innebærer en videreføring av den ordinære bevilgningen til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider i 2013.

Ved Stortingets behandling av Prop. 149 S (2012–2013) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2013*, ble det gitt en ekstrabevilgning til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider på 3,5 mill. kroner i forbindelse med at det opprinnelige hovedorgelet i domkirken, Steinmeyerorgelet fra 1931, skal gjeninnsettes i kirken i 2014 etter omfattende restaurering. Steinmeyerorgelet er et av de største orglene i Europa med sine nær 10 000 piper. Trondheim kommune har gitt tilsagn om finansiering av orgelets restaurering med 53 mill. kroner.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Departementets krigsgravtjeneste har ansvaret for at utenlandske krigsgraver i Norge fra 2. verdenskrig holdes i orden. Det er tolv særskilte krigsgravplasser i Norge, hvorav Tjøtta sovjetiske krigsgravplass i Nordland, der over 8000 sovjetiske falne er gravlagt, er den største. I tillegg finnes det krigsgraver på rundt 100 ordinære gravplasser. Det er tatt sikte på at gravplassen på Tjøtta i 2014 skal merkes med de rundt 4000 nylig oppdagete identitetene til sovjetisk falne som er gravlagt der.

Vedlikeholdet av de særskilte krigsgravplassene og de enkelte krigsgravene ivaretas de fleste stedene av det kirkelige fellesrådet, mot utgiftsdekning fra staten. Statens utgifter til vedlikeholdet dekkes over posten. Statens betaling for fellesrådenes krigsgravtjenester er under omlegging. Det kan i denne forbindelse være behov for å utgiftsføre midler til krigsgravtjenesten som tilskudd under post 70. Det foreslås derfor at bevilgningen under posten kan nyttes under post 70.

Det er rundt 290 norske krigsgraver i utlandet. Disse gravene vedlikeholdes etter avtale av Commonwealth War Graves Commission.

Post 70 Tilskudd til nasjonale tiltak for kirkebygg og gravplasser

Departementet har lagt til grunn slik fordeling av bevilgningen:

Formål	(i 1000 kroner)
70.1 Tilskudd til nasjonale tiltak for kirkebygg	10 000
70.2 Tilskudd til Falstadsenteret m.fl.	550
Sum	10 550

Tilskudd til nasjonale tiltak for kirkebygg

Tilskuddet er tidligere budsjettert under kap. 1590, post 71. Forslaget for 2014 viderefører bevilgningen i 2013. Formålet med tilskuddet er å ha et nasjonalt kompetansemiljø i Den norske kirke som gjennom sentrale tiltak kan bistå kirkeeierne i å sikre og forvalte kirkebyggene.

Tilskuddet dekker utgiftene til driften av en nasjonal kirkebyggdatabase, som blant annet dokumenterer det enkelte kirkebygget. Tilskuddet forvaltes av Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA), som over flere år har bygget opp et kompetansemiljø, faglige nettverk, verktøy og databaser av stor betydning for den lokale kirkebyggforvaltningen. Tilskuddet kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for deres økonomiske ansvar for kirkebyggene.

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) er gjennom mange år gitt en årlig støtte på 1 mill. kroner til et forskningsbasert dokumentasjonsprosjekt kalt *Norges kirker*. Prosjektet ble påbegynt tidlig på 1950-tallet. Rundt 600 av landets 1620 kirkebygg er til nå ferdig dokumentert i prosjektet. Tilskuddet til Norsk institutt for kulturminneforskning foreslås fra og med 2014 tildelt Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, som i samarbeid med Norsk institutt for kulturminneforskning må avklare prosjektets innhold og framdrift innenfor rammen av tilskuddet på 10 mill. kroner. Norsk institutt for kulturminneforskning sin andel av tilskuddet skal opprettholdes.

Tilskuddet til Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon skal ellers benyttes til blant annet drift og utvikling av kirkebyggdatabasen, til tilrettelegging for brann- og innbruddsforebyggende tiltak, til forbedringer av kirkeoppvarming og inneklima, til tilstandsundersøkelser av kirkebyggene og til dokumentasjons- og formidlingsvirksomhet.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Etter oppdrag fra departementet ivaretar Falstadsenteret i Nord-Trøndelag ansvaret for dokumentasjonen av andre lands krigsgraver i Norge. I regi av Falstadsenteret blir informasjon om falne og deres graver i økende grad gjort tilgjengelig og søkbar på internett. Det meste av tilskuddet under posten er øremerket Falstadsenterets dokumentasjonsarbeid. Senteret fikk et tilskudd på 350 000 kroner under kap. 1590, post 79 i 2013. Ellers er det budsjettert tilskudd til tverrgående prosjekter eller tiltak, herav rundt 100 000 kroner til informasjonsarbeid og lignende i regi av Landslaget for kirkegårdskultur.

Rapport 2012

Nidarosdomen og Erkebispegården

Restaureringen og vedlikeholdet av Nidarosdomen og Erkebispegården skjer etter et fastsatt planverk. Arbeidet med å restaurere kongeinngangen på domkirkens sørside ble påbegynt i 2011. Kongeinngangen planlegges fullrestaurert i løpet av en syvårsperiode. Også rehabiliteringen av Artilleribygningen, en fredet trebygning i Erkebispegården, ble påbegynt i 2011. Bygningen gjennomgår en omfattende og tidkrevende restaurering, som ikke forventes slutført før om flere år. Som et ledd i beredskaps- og sikringsarbeidet med Nidaros domkirke og Erkebispegården ble det i 2012 etablert kameraovervåkning rundt bygningene.

Nidarosdomen er blant de best kjente attraksjonene i landet. I 2012 ble det solgt i overkant av 410 000 billetter til Nidarosdomen og Erkebispegården. Utover formidling av bygningenes historie til besøkende, er det lagt til rette for besøk fra barnehager og skoleklasser. Som følge av endrede konjunkturer, forventer Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR) en nedgang i besøket av utenlandske turister de kommende år.

Som nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein, har Nidaros domkirkes restaureringsarbeider arbeidet aktivt for å opprettholde og videreføre tradisjonshåndverkene. I samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag er det utviklet et fireårig bachelorprogram i teknisk bygningsvern og restaurering. Flere av håndverkerne ved Restaureringen har i de senere år tatt del i dette utdanningstilbudet.

Kirkebyggene

Fire kirker er i løpet av de siste fem årene total-skadet ved brann: Hønefoss kirke, Østre Porsgrunn kirke, Våler kirke og Kopervik kirke. Tiltak for økt brannsikring av kirkebyggene er et innsatsområde som skal ha prioritet ved bruken av tilskuddet fra post 70.

Ca. 75 pst. av landets kirker omfattes av en sentral forsikringsordning for kirkebygg. Disse kirkene har en samlet forsikringsverdi på rundt 25 mrd. kroner. Forsikringsordningen kom i stand ved statstilskudd i årene 2005–2009.

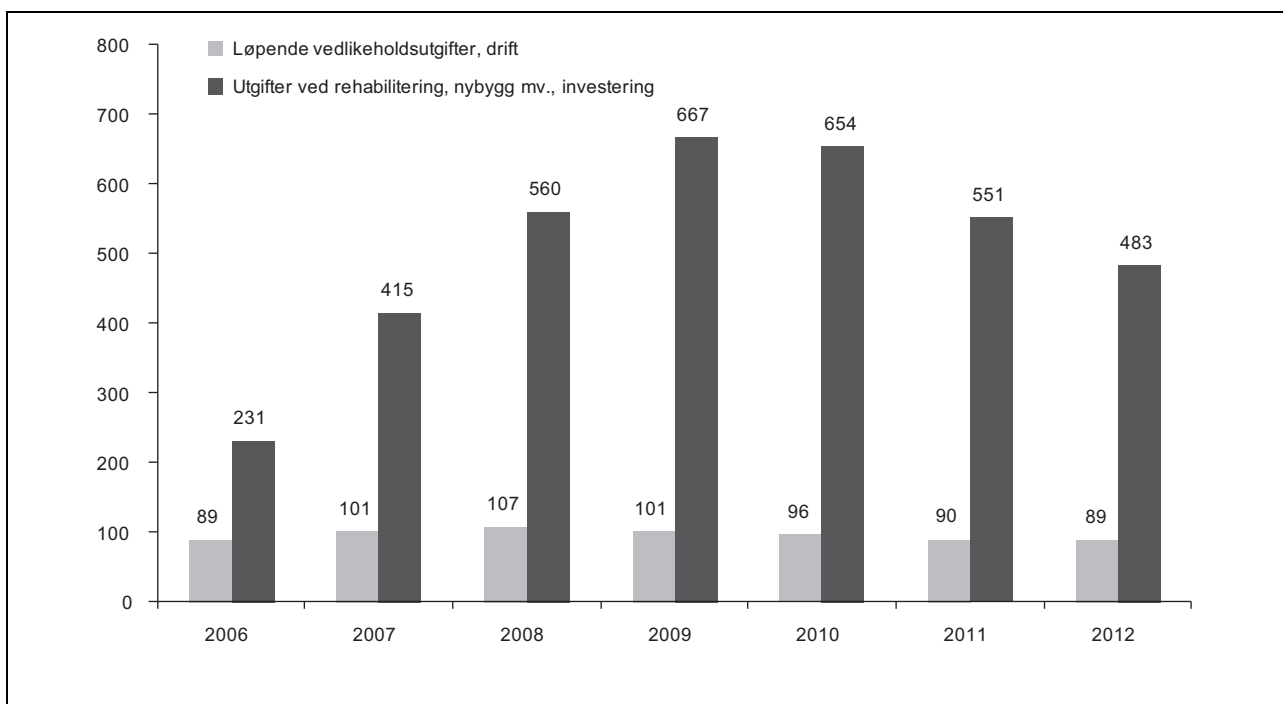
Tilstandsrapporter og undersøkelser har tidligere avdekket et betydelig etterslep i vedlikeholdet av kirkebyggene. Det samlede etterslepet ble i 2004/2005 beregnet til ca. 5 mrd. kroner, mens kostnadsbehovet for generell modernisering, oppgradering og ombygging av kirkebyggene ble beregnet til vel 3 mrd. kroner. Det er ikke gjort

liknende beregninger senere, men etterslepet i vedlikeholdet er fortsatt stort ved flere kirker. Den siste landsomfattende tilstandsvurderingen av kirkebyggene ble gjort i 2009–2010, jf. ellers Dok. 3:10 (2010–2011) *Riksrevisjonens undersøkning av vedlikehold og sikring av kyrkjebygg*.

Investeringsutgiftene til rehabilitering og nybygg mv. har i de senere årene holdt seg på et høyt nivå. I årene 2008–2011 oversteget de årlige investeringene 500 mill. kroner. I 2012 var de samlede investeringsutgiftene på 483 mill. kroner. Figur 5.4 gir en oversikt over investeringsutgiftene og vedlikeholdsutgiftene i perioden 2006–2012.

Den økte innsatsen for istandsetting og rehabilitering av kirkebyggene skyldes i stor grad den statlige rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, sammen med en generelt styrket kommunøkonomi de to siste stortingsperiodene. Kompensasjonsordningen ble etablert i 2005. Målet med ordningen er å stimulere til sikring og bevaring av kirkene, kirkenes utsmykning og inventar. Fredede og verneverdige kirker har prioritet. Med bevilgninger fra Miljøverndepartementet har landets 28 stavkirker gjennom flere år vært omfattet av et omfattende program for bevaring og sikring. Stavkirkeprogrammet er forventet avsluttet om få år. Kulturminnefondet blir i beskjeden grad benyttet til bevaring av kirkebyggene.

I perioden 2005–2011 ble det gitt rentekompensasjon for en samlet investeringsramme på 2,9

Figur 5.4 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2007–2012

mrdr. kroner. Investeringsrammen for 2012 var på 450 mill. kroner og ble benyttet i sin helhet. Ved utgangen av 2012 var det gjort istandsettingsarbeider ved 816 kirker i 295 kommuner med tilskudd fra ordningen. For 2014 foreslår departementet at det gis rentekompensasjon for en investeringsramme på 500 mill. kroner. Samlet investeringsramme vil da være kommet opp i 3,85 mrd. kroner. Bevilgningene under ordningen budsjetteres under Kommunal- og regionaldepartementet, jf. kap. 582, post 61.

Gravplassene

Privat anlagte graver og gravplasser er det svært få av i Norge. De offentlige gravplassene finansieres gjennom kommunale bevilgninger og brukerbetalinger. Kommunen kan etter avtale med det kirkelige fellesrådet ta over ansvaret for gravplassforvaltningen, noe som er skjedd i få tilfeller. Kommunene kan ellers yte tjenester på området, i stedet for finansielle tilskudd til det kirkelige fellesrådet. Samlede netto driftsutgifter for kommunene gjennom tjenesteytelser var ca. 100 mill. kroner i 2012.

Fellesrådene brukte i 2012 ca. 600 mill. kroner på gravplassforvaltningen, eksklusive investeringer. Brukerbetalingen, dvs. avgifter for feste av grav, kremasjonsavgift m.m., finansierte i 2012 ca. 35 pst. av utgiftene.

Fra 1. januar 2012 ble det gjort endringer i gravferdsloven, jf. lov 7. juni 1996 nr. 2 om grav-

plasser og gravferd, blant annet for å legge bedre til rette for andre gravferder og gravskikker enn den kristne.

Ca. 40 000 mennesker dør hvert år i Norge. Nær 90 pst. ble i 2012 gravlagt etter Den norske kirkes gravferdsseremoni. I 2012 var kremasjonsandelen 37 pst. Askespredning, som det ble gitt adgang til i 1996, er ikke utbredt. I 2012 ble 251 askeurner utlevert for askespredning.

Regjeringen oppnevnte i august 2012 et offentlig utvalg som skal utrede spørsmål om økonomisk likestilling mellom kistegravlegging og kremasjon, utvidelse av retten til grav utenfor bostedskommunen og behovet for endringer i ordningene for avgifter og annen betaling ved gravlegging og gravferd. Utvalget skal avgi sin innstilling i mars 2014.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Med tilskudd fra departementet slutførte Falstad-senteret i 2012 et prosjekt med formål å skaffe kunnskap om identiteten til de tidligere ukjente sovjetiske falne fra 2. verdenskrig som er gravlagt i Norge. Godt over 4000 nye navn er funnet. Av de ca. 15 000 sovjetiske falne som er gravlagt i Norge, er nå identiteten til ca. 12 000 kjent.

Departementets krigsgravtjeneste foretar regelmessige inspeksjoner av de utenlandske krigsgravplassene og enkeltgravene. Departementet vurderer vedlikeholdet av krigsgravene og krigsgravplassene som generelt tilfredsstillende.

Kap. 4592 Kirkebygg og gravplasser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2012	Saldert budsjett 2013	Forslag 2014
02	Ymse inntekter	17 696	16 876	17 467
03	Leieinntekter m.m.	3 839	3 343	3 460
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	46		
16	Refusjon foreldrepenger	196		
18	Refusjon sykepenger	591		
	Sum kap. 4592	22 368	20 219	20 927

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak salgs- og billettinntekter og refusjon for oppgaver som Nidaros domkirkes restaureringsarbeider utfører for andre, jf. kap. 1592, post 01.

Post 03 Leieinntekter m.m.

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra utleie i Erkebispegården, jf. kap. 1592, post 01.

Opplysningsvesenets fond

Innledning

Opplysningsvesenets fond ble opprettet ved lov i 1821 med hjemmel i Grunnloven § 106. Dette 'Geistlighedens benefiserende Gods', som i hovedsak var gårdsbruk som tjente til prestenes underhold, ble da skilt fra statens øvrige eiendeler. Mye av godset er senere solgt, men fondet har fortsatt et stort antall eiendommer, fordelt på 357 av landets 428 kommuner. Eiendommene omfatter preste- og bispeboliger, skog- og jordbrukseiendommer, vassdrag og festetomter. Fondet har en betydelig finanskapital (verdipapirer) som er blitt til ved salg av eiendommer og aktiv forvaltning siden 1990. Opplysningsvesenets fond er et selvstendig rettssubjekt som eier de eiendommene og den finanskapitalen det består av. Fondet blir gjerne kalt en stiftelsesliknende innretning. Likheten med en stiftelse er at fondet eier seg selv, men til forskjell fra en stiftelse er ikke fondet selvstendig i sin styring. Innenfor rammen av Grunnloven § 106 er fondet underlagt Kongens og Stortingets myndighet.

Grunnloven § 106 og lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond setter rammer for anvendelsen av fondets midler. Avkastningen skal dekke fondets utgifter og kan ellers legges til kapitalen, til disposisjonsfond eller gis til kirkelige formål. Sentrale retningslinjer for forvaltningen er nedfelt i ulike stortingsdokumenter, jf. særlig St.meld. nr. 64 (1984–1985) *Forvaltning av Opplysningsvesenets fonds eiendommer* og Ot.prp. nr. 68 (1994–1995) *Om lov om Opplysningsvesenets fond*.

Fondets verdier kan ikke brukes opp eller gis bort, noe som blant annet betyr at fondet ikke har adgang til å selge eiendommer til lavere pris enn markedspris (eller konsesjonspris), eller tilby festeavgifter og innløsningspriser for bolig- og fritidseiendommer som er gunstigere enn det som følger av tomtefesteloven og den enkelte festekontrakt.

I henhold til § 4 i loven om fondet blir fondet forvaltet av Kongen, som disponerer fondets eiendeler. Kongens myndighet er delegert til departementet. Den løpende forvaltningen er lagt til et forvaltningsorgan med eget styre. Forvaltningsorganets utgifter dekkes i sin helhet av fondet. Forvaltningsorganet er ellers å regne som et vanlig statlig forvaltningsorgan. Forvaltningsorganet har 55 ansatte.

Fondet har tjenesteavtaler for kontrakts- og skogforvaltningen og eiendomsutvikling. Tjenesteleveranser for IKT skjer fra februar 2013 i egenregi. I tillegg kjøpes tjenester fra nasjonale og internasjonale finansinstitusjoner og meglerhus innenfor kapitalforvaltningen.

For å utvikle fondets verdier, målrette og organisere fondets forretningsområder mer hensiktsmessig, har fondet det siste tiåret etablert hel- eller deleide datterselskaper, samt selskaper der fondet er en av flere eiere. Dette gjelder blant annet innenfor forretningsområdene eiendomsutvikling og småkraft.

Verdien av fondets eiendommer var ved siste årsskifte vurdert til 5,4 mrd. kroner og verdipapirene til 1,8 mrd. kroner. Samlet gir dette en netto verdi (etter fradrag for gjeld i datterselskaper) på 7,2 mrd. kroner.

Tabell 5.8 Fordeling av Opplysningsvesenets fonds formue

Fordelingen av fondets formue (inklusive datterselskaper)	Mill. kroner	Antall
Verdipapirer	1 814	
Bispe- og presteboliger	1 700	436
Festetomter/antall festere	1 600	7 589
Skog og utmark, jordleie	800	853 000 da
Prestegårder/forpaktingsbruk	95	157
Kontoreiendommer til kirkelige formål ¹	436	4
Eiendomsutvikling ²	730	30–60 prosjekter
Småkraft ³	400	6 småkraftverk i drift; 42 konsesjonssøknader på egen grunn under behandling
Brutto formue	7 575	
Gjeld i datterselskaper	363	
Netto formue	7 212	

¹ Kontoreiendommene til kirkelige formål gjelder Kirkens hus i Rådhusgata 1–3 i Oslo sentrum, som eies av fondet med 96 pst., og kontorer for bispedømmeadministrasjonene i Fredrikstad, Hamar og Tromsø.

² Eiendomsutvikling er et eget forretningsområde med formål å utvikle fondets tomtearealer, gjerne ved omregulering av arealer til utbyggingsprosjekter for bolig- eller næringsformål som fondet er medinvestor i, for kortere eller lengre tid.

³ Småkraft er et forretningsområde med formål å utnytte fondets vassdrag til kommersiell virksomhet gjennom utbygging av småkraftverk. Blant annet gjennom kjøp av Elvekraft a/s i 2012 har fondet søkt konsesjon for i alt 61 småkraftverk. 20 konsesjoner er gitt til nå. Seks småkraftverk er i drift, tre er under bygging.

En hovedoppgave for fondet har i alle år vært å holde boliger for prestene. Drift og vedlikehold av de 435 boligene som er i fondets eie, er kostnadskreven. Fondet dekker også statens finansielle forpliktelser overfor kommunene som etter kirkeloven § 33 kan pålegges å holde prestebolig mot utgiftsrefusjon fra staten.

Kontraks- og kapitalforvaltningen, skog- og jordbruksforvaltningen, driften av kontoreiendommer til kirkelig bruk og vedlikeholdet av et stort antall kulturhistoriske eiendommer, er andre oppgaver som ligger til fondet.

Bidraget til Den norske kirke

Fondets vesentligste bidrag til Den norske kirke er finansieringen av tjenesteboligene for prestene. Fondets årlige kostnader til de kommunale presteboligene og til presteboligene som fondet selv eier, summerer seg til godt over 100 mill. kroner årlig.

Kirkemøtet ved Kirkerådet disponerer et årlig tilskudd fra fondet til felleskirkelige tiltak på rundt 25 mill. kroner. I 2014 er tilskuddet budsjettert med 25,5 mill. kroner, det samme som i 2013. Andre elementer i fondets bidrag til Den norske kirke er fondets utgifter til IKT-tjenester for bispedømmerådene og Kirkerådet, jf. omtalen under

kap. 1590, post 01. Fondet bidrar også i utviklingen av felles IKT-løsninger for Den norske kirke, jf. kap. 1590, post 01. Fra fondet gis det også lån til kirkelige formål med subsidiert rente.

Utfordringer og utviklingstrekk

Innsatsen for vedlikeholdet og standardhevingen av fondets presteboliger skal være tilpasset en forsvarlig forvaltning av fondets samlede avkastning og øvrige utgiftsforpliktelser. Fondet eier flere enn 1500 bygninger, hvorav 315 er fredet. Eiendommene, mange med kulturhistoriske kvaliteter, medfører betydelige investeringsforpliktelser.

Fondet skal bidra til vern av skog, noe som skjer i et samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning. Tilfredsstillende vedlikehold og ivaretagelsen av miljø- og andre hensyn i landsbruksnæringen står sentralt ved forvaltningen av skog, forpaktings- og jordleiebruk.

Fondets forvaltning av festetomter til bolig- eller fritidsformål skal følge de alminnelige lovbestemmelsene som gjelder, herunder tomtefestelovens bestemmelser om regulering av festeavgift og innløsningssummer. Andre arealer bortfestes på vanlige leievilkår, hvor alminnelige markedspriser gjelder.

Forvaltningen av verdiene skal skje på en forretningsmessig og etisk forsvarlig måte. Prinsippene er nedfelt i fondets retningslinjer for etikk og samfunnsansvar.

Fondets utgifter til å drifte og vedlikeholde den samlede eiendomsmassen er økt betydelig det siste tiåret, ikke minst for å ta igjen et betydelig vedlikeholdsetterslep. Dersom inntektene ved salg av eiendom holdes utenfor, er driftsresultatet for eiendomsforvaltningen negativt hvert år, med til dels betydelige beløp. Fondets inntjening er i stor grad knyttet til finansinntektene, som varierer med utviklingen i finansmarkedene.

Fondet er blant landets største grunneiere. Potensialet for verdiskaping og økt avkastning fra eiendommene er stort. Om fondets finanskapital ikke skal bygges ned, er det nødvendig å sikre en større og stabil avkastning fra eiendommene. Fondet har de senere årene arbeidet aktivt med verdiskaping og utvikling av eiendommene, blant annet gjennom eiendomsutviklingsprosjekter og småkraftutbygging. Formålet med en aktiv og økt forretningsmessig orientering er å styrke fondets økonomiske bæreevne og øke fondets samlede verdier og avkastning.

Mål og strategier

Fondets overordnede mål er å bevare verdiene, som skal forvaltes til beste for Den norske kirke. Forvaltningen skal gi en tilfredsstillende avkastning. Avkastningen skal dekke fondets utgifter og ellers komme Den norske kirke til gode. Avkastningen fra fondet er en del av kirkens inntektsgrunnlag, som kommer i tillegg til bevilgningene til kirken over statsbudsjettet og kommunebudsjettene. Det er et mål å øke fondets avkastning til kirkelige formål.

Departementet har sendt på høring spørsmålet om prestenes tjenestebolig- og bopliktordning bør oppheves eller innrettes annerledes enn i dag, jf. omtalen under kap. 1590, post 01. Dersom tjenestebolig- og bopliktordningen blir endret, vil dette på sikt kunne få stor betydning for fondet.

Fondets virksomhet er blitt stadig mer sammensatt. Virksomheten omfatter mange og ulike forretnings- og forvaltningsområder. Gjennom dannelsen av datterselskaper og andre tilknyttede selskaper som fondet er eier i, har fondet en kompleks konsernstruktur som stiller strenge krav til en gjennomgående og helhetlig styring. Ved departementets revisjon av hovedinstruksen for fondet i 2012 er det tatt hensyn til dette. Hovedinstruksen er mer tilpasset fondets forretningsvirksomhet, blant annet ved at det er gitt adgang for

fondet til å ta opp lån og stille garantier for å finansiere forretningsmessig utvikling av eiendommene. Også adgangen til å opprette datterselskaper og de krav som stilles i denne forbindelse, er regulert i hovedinstruksen.

Med bakgrunn i den utviklingen som fondet har gjennomgått siden forvaltningsorganet ble opprettet i 2001, har departementet til vurdering om dagens organisering av forvaltningen i et eget forvaltningsorgan er hensiktsmessig.

Rapport 2012

Fondets avgitte regnskap for 2012 ble i forståelse med Riksrevisjonen korrigert i ettertid da det avlagte regnskapet inneholdt en vesentlig feil. Årsresultatet i 2012 var etter dette på 15,9 mill. kroner, mot et resultat i 2011 på 234 mill. kroner. I årsresultatet for 2011 inngikk erstatningsutbetalingen fra staten på 235 mill. kroner, etter dom i Høyesterett 12. mai 2010 om tomtefesteinstruksens betydning for Opplysningsvesenets fond. Korrigert for denne utbetalingen var resultatet i 2011 et tilnærmet nullresultat. Et positivt årsresultat i 2012 skyldes i hovedsak tilbakeføringen av tidligere bokførte tap på finansposter, foruten netto gevinst ved salg av eiendom.

Eiendom

Netto gevinst ved salg av eiendom var på 160 mill. kroner i 2012. Driftsresultatet for eiendomsforvaltningen, eksklusive salg av eiendom, var negativt med 103 mill. kroner. Det ble i 2012 brukt 93 mill. kroner på drift, vedlikehold og rehabilitering av presteboligene.

Finansforvaltningen

I 2012 kunne fondet reversere tidligere års tapsavsetninger på finansposter med 104,5 mill. kroner, som ble inntektsført. I 2012 ble det samtidig bokført tap på verdipapirer med 28,5 mill. kroner. Netto finansresultat var på 96 mill. kroner, inklusive renteinntekter og aksjeutbytte, dvs. 134 mill. kroner bedre enn i 2011. Finanskapitalen hadde en markedsavkastning i 2012 på 5,4 pst., målt mot et avkastningskrav i 2012 på 4,6 pst.

De samlede driftsutgiftene til forvaltningen av fondet, dvs. summen av forvaltningsorganets utgifter på 45,7 mill. kroner og betalingen til eksterne tjenesteleverandører og kapitalforvaltere, var på 110 mill. kroner i 2012 og 109 mill. kroner i 2011.

Finansforvaltningen – korreksjoner i tidligere rapporterte avkastningstall

I sine årlige rapporter har fondet rapportert avkastningstallene for finansporteføljen det enkelte år og over tidsperioder. Ved en gjennomgang av fondets finansforvaltning i 2012 fant Riksrevisjonen feil i fondets tidligere rapporterte avkastningstall for periodene 1991–2010, 1991–2011 og 2005–2010, jf. Prop. 1 S (2011–2012) og

Prop. 1 S (2012–2013) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*. Gjennomsnittlig årlig avkastning, målt som geometrisk gjennomsnitt, var for perioden 1991–2010 på 6,5 pst., ikke 7,4 pst. som tidligere oppgitt. For perioden 1991–2011 skulle tallet vært 6,1 pst, ikke 7,4 pst. som tidligere oppgitt. Det korrekte avkastningstallet for perioden 2005–2010 var 3,8 pst., ikke 4,9 pst. som tidligere oppgitt.

Resultatregnskapet – disponeringen av årsresultatet

Tabell 5.9 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2011 og 2012

	(i 1000 kroner)	
	2011	2012
Salgsinntekt eiendom	153 529	159 938
Driftsinntekt	132 633	145 284
Annen driftsinntekt	234 756	9 185
Av- og nedskrivning varige driftsmidler	-13 718	-16 092
Refusjon forvaltningsorganet	-45 251	-45 675
Tilskudd kirkelige formål	-47 621	-52 656
Annen driftskostnad	-141 853	-143 093
<i>Driftsresultat, inkl. salg av eiendommer</i>	272 476	56 892
Renteinntekter og aksjeutbytte	37 328	46 987
Gevinster og tap verdipapirer	-2 792	-28 488
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler	-71 775	104 488
Nedskrivning av investering i datterselskap		-24 000
Annen finanskostnad	-966	-2 942
<i>Netto finansinntekter</i>	-38 205	96 045
<i>Årsresultat</i>	234 271	152 937
<i>Disponering av årsresultatet:</i>		
Avsetning av netto salgsinntekter til kapitalfondet	153 529	159 938
Til/fra disposisjonsfond	80 742	-7 001
<i>Sum disponert</i>	234 271	152 937

Netto inntekter ved salg av eiendom er i henhold til lov om Opplysningsvesenets fond § 5 lagt til kapitalfondet, som per 31. desember 2012 utgjorde 2,83 mrd. kroner. Kapitalfondet er fondets bundne egenkapital (grunnkapitalen). Disposisjonsfondet, som er fondets frie egenkapital, ble redusert med 7 mill. kroner som følge av at årsresultatet, eksklusive salgsinntekter, var tilsvarende negativt.

Det finansielle tilskuddet til kirkelige formål utgjorde 52,6 mill. kroner i 2012. Samlet bidrag til Den norske kirke var på 144,5 mill. kroner i 2012. I beløpet inngår fondets finansielle ytelser til Den norske kirke, fondets netto utgifter til presteboligene, inklusive forvaltningsutgiftene, subsidieffekten av utlån til kirkelige formål og verdien av vederlagsfrie IKT-tjenester til Den norske kirke.

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond er en nettobudsjettet virksomhet, da utgiftene i sin helhet dekkes av fondet. Siden 2009 er

det etablert en felles prosedyre for innrapportering i statsbudsjettet av nettobudsjetterte virksomheters kontantbeholdning per 31. desember. De to standardtabellene med følgende nøkkeltall for Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond er tatt inn nedenfor.

Tabell 5.10 Utgifter og inntekter fordelt på art

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kroner)	
	Regnskap 2011	Regnskap 2012
<i>Utgifter</i>		
<i>Driftsutgifter</i>		
Lønnsutgifter	36 265	39 626
Varer og tjenester	17 153	15 416
<i>Sum driftsutgifter</i>	53 418	55 042
<i>Investeringsutgifter</i>		
Investeringer, større nyanskaff. og vedlikehold		
<i>Sum investeringsutgifter</i>		
<i>Overføringer fra virksomheten</i>		
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		
Andre utbetalinger		
<i>Sum overføringsutgifter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Kjøp og salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle utgifter		
<i>Sum finansielle utgifter</i>		
<i>Sum utgifter</i>	53 418	55 042

Tabell 5.11 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2011–2012 med spesifisering av formål kontantbeholdningen skal benyttes til

Regnskapspost	(i 1 000 kroner)	
	Regnskap 2011	Regnskap 2012
<i>Kontantbeholdning</i>		
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	6 021	2 579
Beholdning på andre bankkonti, andre kontantbeholdninger og kontantekvivalenter		
<i>Sum kontantbeholdning</i>	6 021	2 579
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>		
Feriepenger mv.	5 897	3 372
Skattetrekk og offentlige avgifter	3 055	3 683
Gjeld til leverandører	234	75
Gjeld til oppdragsgivere		
Annen netto gjeld/fordring som forfaller i neste budsjettår	-3 164	-4 551
<i>Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>	6 021	2 579
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår</i>		
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd		
Større påbegynte flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Andre avsetn. til vedtatte, ikke igangsatte formål		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgn. fra andre departementer		
<i>Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår</i>		
<i>Andre avsetninger</i>		
Avsetn. til andre formål / ikke spesifiserte formål		
Fri virksomhetskaptal		
<i>Sum andre avsetninger</i>		
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>		
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler		
Annen langsiktig gjeld		
<i>Sum langsiktig gjeld (netto)</i>		
<i>Sum netto gjeld og forpliktelser</i>	6 021	2 579

Del III
Orienteringer

6 Omtale av særskilte tema

6.1 Anmodningsvedtak nr. 206

Oppfølgingen av anmodningsvedtak fra Stortinget til Regjeringen – Vedtak nr. 206 (2009–2010) av 11. mars 2010 – Regjeringen bes gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte – Innst. 179 S.

Storingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden fremmet 3. november 2009 forslag om at Stortinget skal anmode Stortingets presidentskap om å utarbeide forslag til en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling.

De fremmet videre forslag om at regjeringen skal utarbeide en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Regjeringen i saker som er til behandling. Forslagsstillerne mente registeret burde inneholde informasjon om hvem som er i kontakt med hvem, hvilken sak det gjelder og hvem lobbyisten representerer.

I Innst. 179 S (2009–2010) la Stortingets presidentskap fram forslag om at Representantforslag 14 S fra Trine Skei Grande og Borghild Tenden ikke ble bifalt. Presidentskapet mente det er ønskelig å få en gjennomgang av erfaringene med karantenereglene, og en bredere politisk behandling av behovet for endringer. Etter presidentskaps syn er det naturlig at regjeringen i utgangspunktet selv foretar en slik gjennomgang, og at saken deretter framlegges for Stortinget i egnet form. Presidentskapet fremmet deretter følgende forslag, som ble bifalt:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

I Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets brev til Stortinget 1. september 2010 orienterte departementet om at arbeidet med en gjennomgang av bruk av karantene var igangsatt,

og at regjeringen ville komme tilbake til Stortinget så snart arbeidet var avsluttet.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde følgende merknad til dette, jf. Innst. 167 S (2010–2011):

«Komiteen viser til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets svar og avventer tilbakemelding til Stortinget før det tas stilling til om vedtaket kan utkvitteres.»

Det ble ved kgl.res. 24. oktober 2011 oppnevnt et utvalg til å gå gjennom erfaringene med statens karantenerregelverk, bestående av i alt tre sett med retningslinjer. Utvalget har bestått av i alt 11 medlemmer, og har vært ledet av professor Inge Lorange Backer. Utvalget fikk i oppgave å gjennomgå erfaringene med retningslinjene knyttet til karantene og saksforbud i de tre settene med retningslinjer; ett for politikere som går over til stilling utenfor statsforvaltningen, ett for politikere som går til stilling i departementene, og ett for embets- og tjenestemenn som går til stilling utenfor statsforvaltningen.

Utvalgets utredning ble framlagt for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 27. juni 2012. Utredningen ble deretter sendt på bred høring med frist 28. september 2012. Utvalgets utredning og høringen blir fulgt opp av departementet.

6.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven

Likestilling i staten

Likestilling mellom kvinner og menn i det statlige tariffområdet

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er overordnet arbeidsgiver og tariffpart i det statlige tariffområdet. Departementet har som overordnet statlig arbeidsgiver et særlig ansvar for å legge til rette for at den statlige personalpolitikken fører til likestilling mellom kjønnene. Det er en viktig forutsetning for likestilling mellom

kvinner og menn at arbeidslivet legger til rette for at alle får mulighet til å utvikle seg.

Likestillingstiltakene innenfor det statlige tariffområdet har de siste årene særlig vært rettet mot å fremme likelønn mellom kvinner og menn, og mot målet om 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger.

Likelønn i staten

I hovedtariffoppgjøret for 2012–2014 ble det tatt inn en ny passus under kapitlet om fellesbestemmelsene:

«Ved gjeninntreden etter foreldrepermisjon skal arbeidstakeren tilbys en samtale om kompetanse, ansvar, lønn og karriereutvikling», jf. Hovedtariffavtalen, fellesbestemmelsene, § 3, pkt. 6.

Hensikten med denne er å sikre at kvinner ikke taper lønns- og karrieremessig ved uttak av foreldrepermisjon.

Tabell 6.1 Årsverk og gjennomsnittlig månedsfortjeneste 2011 og 2012

		Kjønnsbalanse			Lønn		
		menn	kvinner	totalt	menn	kvinner	kvinner lønn som andel av menns lønn
Staten totalt	2012	52 %	48 %	148 736	43 119	39 288	91 %
	2011	52 %	48 %	146 128	41 377	37 422	90 %
Ledere omfattet av Hovedtariffavtalen	2012	56 %	44 %	10 863	54 080	52 575	97 %
	2011	57 %	43 %	10 773	51 973	50 202	97 %
Ledere omfattet av Lederlønnordningen	2012	64 %	36 %	298	84 154	84 498	100 %
	2011	65 %	35 %	314	80 850	79 949	99 %

Lønn: Gjennomsnittlig månedsfortjeneste per heltidsekvivalent per 1. oktober 2011 og 2012

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Tabell 6.2 Deltid, midlertidig tilsatt, foreldrepermisjon og sykefravær i 2011 og 2012

	Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner
2012	11 %	22 %	18 %	16 %	19 %	81 %	2,91 %	6,22 %
2011	11 %	22 %	18 %	16 %	18 %	82 %	3,06 %	6,40 %

Deltid og midlertidig: Andel av hvert kjønn som arbeider deltid alternativt har midlertidig ansettelse

Foreldrepermisjon: Andel av totalt permisjonsuttak som benyttes av hvert kjønn

Sykefravær: Sykefraværsdagsverk i prosent av avtalte dagsverk

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister og SSB

Utvikling i perioden fra 2007 til 2012

Tall fra Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) for perioden 1. oktober 2007 til 1. oktober 2012 viser at kvinner tilsatt i det statlige tariffom-

råde har hatt en høyere vekst enn menn i gjennomsnittlig månedsfortjeneste. I samme periode har kvinnene økt sin del av utførte årsverk fra 46,1 pst. til 47,5 pst.

Tabell 6.3 Antall årsverk og gjennomsnittlig månedsfortjeneste per årsverk 2007–2012

	Antall årsverk		Endring 2007–2012	Gjennomsnittlig mnd. fortjeneste per årsverk		Endring 2007–2012
	1.10.2007	1.10.2012		1.10.2007	1.10.2012	
Alle	123 441	137 323	11,20 %	32 382	40 765	25,90 %
Kvinner	56 962	65 239	14,50 %	30 634	39 118	27,70 %
Menn	66 480	72 085	8,40 %	33 879	42 255	24,70 %

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Det har siden 2001 vært en økning av antall kvinner i lederstillinger i staten. Regjeringens mål om 40 pst. andel kvinnelige ledere er nådd for mellomledergruppen og var på 44 pst. per oktober 2012. For toppledergruppen var kvinneandelen 36 pst. ved utgangen av 2012. Utviklingen er positiv

også for denne gruppen, men det skal fortsatt rettes en innsats for å øke kvinneandelen på dette nivået. Generelt skal temaet «kvinner til ledelse» gis oppmerksomhet i ledelsesutviklingsprogrammene til Direktoratet for forvaltning og IKT.

Tabell 6.4 Prosentdelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2007–2012

Ledergrupper	Kjønn	1.10.2007	1.10.2008	1.10.2009	1.10.2010	1.10.2011	1.10.2012
Alle ledere i staten	Kvinner	38 %	40 %	41 %	42 %	43 %	44 %
	Menn	62 %	60 %	59 %	58 %	57 %	56 %
Ledere omfattet av lederlønsordningen	Kvinner	27 %	29 %	29 %	31 %	35 %	36 %
	Menn	73 %	71 %	71 %	69 %	65 %	64 %

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Overordnet likestillingsredegjørelse for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og underliggende virksomheter

For Direktoratet for forvaltning og IKT, Konkurransetilsynet, Datatilsynet, Statsbygg, Internasjo-

nalt Reindriftssenter og Gáldu vises det til likestillingsredegjørelsen i deres årsrapporter.

Tabell 6.5 Oversikt over kvinneandel på leder- og medarbeidernivå, og kvinners gjennomsnittslønn i prosent av menns lønn

		Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ¹	2012	57	43	30	48	52	186	100	88
	2011	66	34	32	46	54	181*	100	86
Departementenes ser- vicesenter	2012	57	43	49	54	46	619	100	97
	2011	67	33	30	53	47	505	100	92
Direktoratet for for- valtning og IKT	2012	57	43	14	47	53	233	100	90
	2011	53	47	15	43	57	202	100	92
Konkurransetilsynet	2012	42	58	12	46	54	109	100	89
	2011	63	37	16	47	53	91	100	85
Datatilsynet	2012	80	20	5	47	53	40	100	89
	2011	80	20	5	44	56	36	100	83
Statsbygg	2012	61	39	121	68	32	854	100	111
	2011	63	37	118	68	32	863 ²⁾	100	110

¹ I Prop. 1 S (2012–2013) ble det oppgitt 168, med ekspedisjonssjefer er tallet 181.

² Tallene fra Statens sentrale tjenestemannsregister inkluderer både vikaren og den vikaren er ansatt for. Antallet er derfor høyere enn det som framgår av Statsbyggs årsmelding 2012.

Kilde: Tallene er hentet fra virksomhetene samt Statens tjenestemannsregister(SST) per 1.10.2012.

Den overordnede likestillingsrapporteringen for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og underliggende virksomheter viser at det er overvekt av menn i lederstillinger med personalansvar. For fire av virksomhetene har andelen kvinner med personalansvar økt i forhold til ande-

len menn. Konkurransetilsynet er eneste virksomhet der det er flere kvinner enn menn som er ledere med personalansvar. Kvinner tjener fortsatt generelt mindre enn menn, med unntak av i Statsbygg. Lønnsforskjellen har blitt noe jevnere i 2012 enn for 2011 for flertallet av virksomhetene.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.6 Likestillingssituasjonen per stillingsnivå for 2011/2012

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	2012	49	51	207*	100	88
	2011	49	51	200*	100	86
Toppleder: Departementsråd, ekspedisjonssjef	2012	56	44	9	100	110
	2011	50	50	8	100	108
Mellomleder: Avdelingsdirektør, arkivleder, kommunikasjonssjef	2012	63	37	30	100	92
	2011	66	34	32	100	94
Fag- og underdirektør, prosjektleder, spesialrådgiver, byråsjef	2012	76	24	17	100	92
	2011	75	25	20	100	92
Seniorrådgiver	2012	50	50	101	100	96
	2011	50	50	90	100	95
Rådgiver	2012	35	65	31	100	101
	2011	30	70	27	100	103
Førstekonsulent	2012	38	62	13	100	96
	2011	35	65	17	100	99
Seniorkonsulent og konsulent	2012	14	86	14	100	104
	2011	14	86	14	100	112

Det totale antallet i departementet inkluderer ikke toppledere.

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2012.

Tabell 6.7 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	2012	5	19	5	2	29	71	3	5
	2011	6	12	7	5	85	15	3	5

Departementet benytter samme inndeling av stillingskategorier som rapporteringen for 2011 og 2010. Stillingskoden for førstekonsulent brukes som en rekrutteringsstilling for nyutdannede akademikere samt opprykksstilling for kontorpersonale.

Kjønnsbalansen er jevn totalt sett i departementet. I 2012 er det en utjevning av kjønnsbalansen for mellomledere. For stillingsgruppen fag-, underdirektører, prosjektleder og spesialrådgivere er fortsatt menn overrepresentert. Seniorrådgivere, som er den største stillingsgruppen i departementet, er kjønnsbalansen fortsatt helt

jevn. Det er flere kvinner blant rådgivere og de ulike konsulentstillingene. Lønnsforskjellene i departementet er noe redusert for 2012. Spesielt er det en reduksjon i lønnsforskjellen for ledere og stillingsgruppen seniorkonsulent og konsulent.

I departementet jobber fortsatt flere kvinner enn menn deltid. Søknadene om deltid er i stor grad knyttet til omsorgspermisjoner. I 2012 er det et flertall av kvinner som tar ut foreldrepermisjon, mens det i 2011 var flest menn. Det er fortsatt flere kvinner enn menn som har legemeldt fravær.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

I 2012 var det ni søkere, 1,8 pst. av søkermassen, som oppga å ha redusert funksjonsevne. Tilsvarende for 2010 og 2011 var tre søkere.

Det var 42 søkere, 8,2 pst. av søkermassen, i 2012 som oppga ikke-vestlig etnisk bakgrunn. Tilsvarende tall for 2010 og 2011 var tre søkere. Av disse ble en tilsatt og ytterligere to innstilt.

I 2012 har departementet hatt til sammen fire medarbeidere på IA-tiltak, hvorav en ble tilsatt i fast stilling etter offentlig kunngjøring. I 2011 var det én medarbeider på IA-tiltak.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet deltok i et trainéprogram der hensikten var å rekruttere høyt utdannede personer med nedsatt funksjonsevne, men fikk ingen søkere med relevante kvalifikasjoner.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Ved de lokale lønnsforhandlingene i 2012 fikk kvinner en større prorataandel av lønnsmidlene som var til fordeling.

Departementet har nedsatt en partsammen-satt gruppe for å revidere den lokale lønnspolitikken. Arbeidet er videreført, og en revidert versjon av lønnspolitikken skal være klar i 2013. Det er allerede nedfelt i den lokale lønnspolitikken at den skal bidra til saklige og objektive stillings- og personvurderinger, likestilling og likelønn mellom kvinner og menn, og et inkluderende arbeidsliv.

Departementets mål ved rekruttering er å sikre at departementet har kompetente og motiverte medarbeidere som kan løse fastlagte oppgaver og aktuelle utfordringer. Departementet støtter seg til statens mål om at de ansatte i departementet skal gjenspeile befolkningen.

Departementet har vurdert ulike tiltak for å motivere flere personer med ikke-vestlig etnisk bakgrunn og flere med nedsatt funksjonsevne til å søke ledige stillinger. Tiltak som har blitt iverksatt er en gjennomgang av utlysningstekstene med økt fokus på klart språk. Departementet har fått nytt rekrutteringssystem der alle søkere til ledige stillinger aktivt må ta stilling til hvorvidt de ønsker å bli vurdert ut i fra diskrimineringsgrunnlagene nedsatt funksjonsevne eller ikke-vestlig

etnisk bakgrunn, før søknad og CV kan registreres.

I 2012 var IA-målsetningen om økt sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne et integrert mål i virksomhetsrapporteringen for alle avdelinger. Dette har bidratt til økt fokus på IA-tiltak og fordelene dette gir. Ledere har fått mer bistand og informasjon slik at prosessene rundt å tilsette medarbeidere på IA-tiltak er mer smidig. Flere avdelinger vurderer å ta inn medarbeider på forskjellige IA-tiltak.

Det er et mål for departementet å fortsette arbeidet med å jobbe mer systematisk med aktivitetsplikten for diskrimineringsgrunnlagene sett i forhold til utviklingsmuligheter i departementet i 2014.

Det var et mål for departementet i 2012 å fortsette arbeidet med å utarbeide gode rutiner for framtidig likestillingsrapportering samt å ha tydelige krav til likestillingsredegjørelsen i tildelingsbrevene. Departementets underliggende virksomheter ble bedt om å følge veilederen «*Statlig virksomheters likestillingsredegjørelser etter aktivitets- og rapporteringsplikten*» samt å redegjøre for likestillingssituasjonen i sine årsmeldinger/-beretninger/-rapporter.

Departementets 30 underliggende virksomheter har brukt veilederen i sin tilstandsrapportering for kjønn for 2011. Det var 3 virksomheter som ikke hadde med tall for deltid, midlertidige stillinger og sykefravær. For 2012 var det kun én virksomhet der likestillingsredegjørelsen ikke framkom av årsrapport/-melding. Departementet har kommet langt i arbeidet med å få en systematisk og standardisert rapportering for departementet med underliggende virksomheter på området kjønn.

I tildelingsbrevene for 2013 ber departementet om at underliggende virksomheter tar inn minimum en person med nedsatt funksjonsevne under 30 år på praksisplass per 100 ansatte i perioden 2013–2014. Status for arbeidet skal inn i virksomhetens årsrapport/-melding.

Målet for 2014 er å fortsette arbeidet med å få en mer systematisk rapportering også for diskrimineringsgrunnlagene for departementet med underliggende virksomheter. Aktuelle tiltak er å samarbeide tettere med underliggende virksomheter og åpne for mer erfaringsutveksling.

Departementenes servicesenter

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.8 Likestillingssituasjonen per stillingsnivå for 2011/2012

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt i Departementenes servicesenter	2012	55	45	668	100	97
	2011	54	46	535	100	92
Ledelse: Direktør og avdelingsdirektør	2012	50	50	10	100	92
	2011	54	45	11	100	92
Ledere med personalansvar: Seksjonssjef, bedriftsoverlege, husøkonom, renholdsleder, vaktleder og kontorsjef	2012	59	41	39	100	103
	2011	69	31	29	100	100
Ledere med fagansvar: Prosjektleder og arkivleder	2012	43	57	14	100	97
	2011	46	54	13	100	100
Spesialfag stillinger: psykolog, bedriftsfysioterapeut og bedriftssykepleier	2012	12	88	8	100	77
	2011	20	80	90	100	82
Rådgivere: Seniorrådgiver og rådgiver	2012	55	45	262	100	95
	2011	58	42	208	100	97
Konsulenter: konsulent, førstekonsulent og seniorkonsulent	2012	41	59	73	100	98
	2011	42	58	73	100	101
Sekretærer: Sekretær, førstesekretær og seniorsekretær	2012	40	60	15	100	100
	2011	31	69	26	100	100
Vaktjenesten: resepsjonsvakt, sikkerhetsvakt og førstevaktsbetjent	2012	76	24	153	100	100
	2011	70	30	97	100	96
Renholdere: Renholder, fagarbeider med fagbrev	2012	19	81	70	100	99
	2011	24	76	58	100	98
Drift: Betjent, førstebetjent, driftstekniker, ingeniør og overingeniør	2012	83	17	24	100	95
	2011	80	20	15	100	98

Tabell 6.9 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i Departementenes servicesenter	2012	5	12	8	10	23	77	4,6	9,1
	2011	6	17	5	6	4	96	5,7	10

Av de tilsatte i Departementenes servicesenter er 55 pst. menn og 45 pst. kvinner. Antall tilsatte er økt, men kjønnsbalansen er stabil i forhold til 2011. Antall kvinner på mellomledernivå er økt i 2012, men det er fortsatt flere menn med personalansvar. Kvinner har høyere sykefravær enn menn. Det er omtrent like mange kvinner og menn tilsatt i midlertidige stillinger. Det har ikke blitt lyst ut deltid-

stillinger i etaten. Deltid har blitt innvilget etter søknad. Andelen menn som avviker foreldrepermisjon har økt fra 2011 til 2012.

Lønnsnivået mellom menn og kvinner har jevnet seg ut i 2012. De største lønnsforskjellene i favør menn er blant øverste ledelse, rådgivere og driftspersonell. Den største lønnsforskjellen i favør kvinner er på mellomledernivå.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Departementenes servicesenter har mange ansatte med ikke-vestlig bakgrunn og flere med nedsatt funksjonsevne.

Gjennom forsøksprosjektet «Moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn» innkalles mange søkere med innvandrerbakgrunn til intervju. Det foretas systematisk en vurdering av hvorvidt vilkårene for moderat kvotering er til stede. Av den samlede søkermassen i perioden mai-desember 2012 var det 17,4 pst. søkere med ikke-vestlig bakgrunn.

Vurdering og iverksetting av tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Totalt sett tjente menn mer enn kvinner i 2012. Ved rekruttering er kvinners andel av menns lønn økt med 5 pst. fra 2011 til 2012.

Som IA-virksomhet skal Departementenes servicesenter styrke jobbnærværet, bedre arbeidsmiljøet, redusere sykefraværet, og tilrettelegge for ansatte med nedsatt funksjonsevne. Virksomheten benytter ordninger med lønnstilskudd og tilretteleggingstilskudd fra NAV.

Departementenes servicesenter praktiserer en seniorpolitikk der ansatte kan jobbe videre i virksomheten på pensjonistvilkår. I tillegg til seniorordagene som følger av hovedtariffavtalen, har Departementenes servicesenter en lokal tilleggsordning som er særlig rettet mot kvinner i renholdstjenesten.

Høyere sykefravær blant kvinner forklares delvis av at kvinner er overrepresentert i renholds-

tjenesten, et fysisk belastende yrke der sykefraværet tradisjonelt er høyt. Departementenes servicesenter samarbeider med NAV for å redusere sykefraværet. IA-relaterte temaer ble i 2012 tatt inn i ledersamlinger for å øke kompetansen hos virksomhetens ledere.

Renholds- og vakttjenesten har skjevst kjønnsbalanse i Departementenes servicesenter, med en negativ utvikling i 2012. Balansen blir forsøkt jevnet ut blant annet gjennom kunngjøringstekster der gruppen som er underrepresentert oppfordres til å søke.

Departementenes servicesenter tilrettelegger for tilsetting av personer med arbeidspraksis gjennom NAV. I 2013 skal virksomheten ta inn minimum 6 personer under 30 år med nedsatt funksjonsevne på praksisplass. Dette er i tråd med regjeringens jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne.

Som tiltak for å øke antall tilsatte med innvandrerbakgrunn har Departementenes servicesenter videreført forsøksprosjektet «Moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn». Virksomheten forsøker å imøtekomme ansattes kompetanse- og religiøse behov, for eksempel ved å tilby språkkurs, mulighet for å ta fagbrev eller videreutdanning og tillate permisjon ved religiøse høytider.

Den Norske Kirke

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn for:

- statsansatte prester
- Bispedømmekontorene
- Kirkerådet
- øvrige kirkelige virksomheter

Tabell 6.10 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2011/2012 – statsansatte prester

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	2012	72	28	1318	100	97
	2011	73	27	1320	100	97
Biskop/prost	2012	74	26	108	100	101
	2011	77	23	108	100	103
Sokneprest	2012	75	25	829	100	98
	2011	76	24	837	100	98
Kapellan/prostiprest	2012	62	38	251	100	99
	2011	64	36	251	100	98
Andre	2012	68	32	128	100	94
	2011	67	33	124	100	95

Tabell 6.11 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012 – statsansatte prester

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	2012	7	10	8	15	-	-	3,5	7,6
	2011	6	12	8	14	-	-	3,8	6,7

Tabell 6.12 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2011/2012 – bispedømmekontorene

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	2012	42	58	175	100	88
	2011	43	57	166	100	88
Ledere	2012	63	37	38	100	92
	2011	68	32	37	100	92
Rådgivere	2012	47	53	99	100	96
	2011	48	52	90	100	97
Konsulenter	2012	5	95	38	100	97
	2011	8	92	39	100	98

Tabell 6.13 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012 – bispedømmekontorene

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	2012	12	21	2	6	-	-	4,1	4,1
	2011	14	19	13	16	-	-	5,0	9,1

Tabell 6.14 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2011/2012 – Kirkerådet

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	2012	50	50	66	100	85
	2011	49	51	61	100	89
Ledere	2012	64	36	14	100	93
	2011	60	40	15	100	96
Seniorfagstillinger	2012	68	32	25	100	95
	2011	65	35	20	100	96
Fagstillinger	2012	30	70	20	100	98
	2011	37	63	19	100	102
Kontorstillinger	2012	14	86	7	100	87
	2011	14	86	7	100	84

Tabell 6.15 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012 – Kirkerådet

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	2012	6	21	3	6	30	70	5,3	2,1
	2011	6	21	7	3	0	100	1,7	5,3

Tabell 6.16 Likestillingssituasjonen totalt for 2011/2012 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	2012	52	48	65	100	91
	2011	48	52	56	100	86
Opplysningsvesenets fond	2012	53	47	55	100	78
	2011	52	48	52	100	81
Praktisk teologisk seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord	2012	44	56	16	100	90
	2011	35	65	17	100	88

Tabell 6.17 Likestillingssituasjonen totalt for ledere for 2011/2012 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	2012	56	44	9	100	97
	2011	44	56	9	100	97
Opplysningsvesenets fond	2012	56	44	9	100	88
	2011	62	38	10	100	86
Praktisk teologisk seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord	2012	33	67	3	100	78
	2011	33	67	3	100	82

Tabell 6.18 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2011/2012 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet:		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	2012	9	38	15	0	0	100	4,5	3,5
	2011	7,1	30	0	0			5	1,8
Opplysningsvesenets fond	2012	3	15	0	0	0	7	5,8	2,8
	2011	4	8	1,9	0			5,5	5
Praktisk teologisk seminar / Kirkelig utdanningssenter i nord	2012	14,3	10	0	20	5	95	0,4	2,6
	2011	17	18	0	27,3			0	2

Kvinneandelen i presteskapet har økt jevnt de siste ti årene. I 2002 var andelen kvinnelige menighetsprester i underkant av 16 pst., mens den i 2012 var passert 28 pst. Blant landets bisko-

per var andelen kvinner 33 pst. i 2012. Studenttallene og andelen kvinner blant yngre prester tyder også på at man vil få en enda bedre kjønnsbalanse med årene. Fortsatt er det forskjeller mellom

bispedømmene, med lavest kvinneandel i vestlandsbispedømmene, men også her forventes det en økning i årene som kommer.

De kvinnelige prestene tjener 97 pst. av sine mannlige kolleger. Forskjellene i lønn skyldes først og fremst at det er flere menn med høy alderssansiennitet. Det er ingen vesentlige strukturelle forskjeller mellom kjønnene når man sammenligner lønnsnivå innenfor alderskategorier.

Kjønnsbalansen i de øvrige kirkelige virksomhetene er forholdsvis god når man ser virksomhetene samlet. Derimot er det betydelige forskjeller når man sammenligner på stillingsnivå. Tendensen er at jo høyere stillingskode, dess høyere er også andelen menn. Dette gir seg utslag i det totale lønnsnivået for kvinner når en ser den enkelte virksomhet under ett. Kvinner tjener rundt 90 pst. av det menn gjør. Størst er forskjellen ved Praktisk-teologisk seminar, der kvinner tjener 78 pst. av hva menn tjener. Innenfor de enkelte stillingskategorier derimot, er ikke forskjellene like store.

Sykefraværet er stabilt og gjennomgående lavt i alle de kirkelige virksomhetene. Med unntak av prestene, der sykefraværet lenge har vært høyere blant kvinner enn blant menn, ser det ikke ut til å være vesentlige forskjeller mellom kjønnene på dette området, når man sammenligner utviklingen fra år til år.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Den norske kirke er et trossamfunn, og kirkeloven § 29 setter krav om medlemskap i Den norske kirke for kirkelig tilsatte og ombud. Medlemskravet er ikke til hinder for å rekruttere prester med innvandrerbakgrunn og flerkulturell kompetanse, så lenge disse er ordinert til prestatjeneste i en evangelisk-luthersk kirke, jf. § 3 i forskrift om autorisasjon av prester i henhold til EØS-avtalen. Flere bispedømmer har gode erfaringer med dette og jobber aktivt med å rekruttere og legge til rette for prester med utenlandsk bakgrunn. I enkelte bispedømmer nærmer andelen prester med utenlandsk bakgrunn seg 20 pst. Oppfølging med hensyn til språk og kultur gir utfordringer som det tas tak i. I Nidaros har man for eksempel gjennomført egne samlinger for prester med utenlandsk bakgrunn og det tilbys språkopplæring og eventuell logopedoppfølging ved behov.

Alle de kirkelige virksomhetene er IA-bedrifter. Som IA-bedrift er de blant annet forpliktet til å sette aktivitets- og resultatmål for å øke sysselsettingen av personer med nedsatt funksjonsevne.

Kirkerådet har i samarbeid med KA, Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, utarbeidet en egen veiledningsplakat til arbeidsgiver om tilrettelegging av kirken som arbeidsplass for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det arbeides med tilrettelegging, både for personer som allerede er tilsatt i virksomhetene, og i forbindelse med rekruttering av nye tilsatte. Flere bispedømmer har prester med tilrettelagt tjeneste pga. funksjonsevne. For Den norske kirke er likestilling på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne også aktuelt i forbindelse med kirkebyggenes tilgjengelighet. Bispedømmene arbeider med å sikre at universell utforming og tilgjengelighet settes på dagsorden ved godkjenning av ombygging eller utvidelse av eksisterende kirkebygg. Alle nye kirker skal være universelt utformet.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Bevilgningene til prestatjenesten er gitt med målsetting om at det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og søker tjeneste i lederstillinger i kirken. I bispedømmer som tradisjonelt har hatt en lav kvinneandel, er det økt oppmerksomhet på å rekruttere kvinner til prestatjeneste. Det vises til årsrapportene for vurderinger av tiltak og måloppnåelse.

De kirkelige virksomhetene styres gjennom valgte organer og oppnevnte styrer. Kirkerådet har satt som overordnet mål at kjønns- og likestillingsperspektivet skal innarbeides på alle nivåer og felter i kirken. Strategiplan for likestilling i Den norske kirke (2009–2014) skal fremme en jevn kjønnsfordeling i kirkens rådsstruktur, i presteskaper og i kirkelige stillinger for øvrig.

Det er behov for fortsatt å ha oppmerksomheten rettet mot ulikheter i lønnsnivået på stillings- og virksomhetsnivå, og da særlig sett i relasjon til kjønnsbalansen innenfor de enkelte stillingskategorier. De senere års utvikling har også vist at det er et økende behov for livsfasetilpasning og tilrettelegging for yngre prester, og da særlig yngre, kvinnelige prester. Dette er aktuelt både ut fra et rekrutteringsperspektiv og som en del av arbeidet for å få ned sykefraværet blant kvinner. Fra 1. januar 2013 er det igangsatt et eget innføringsprogram for nye, unge prester for å komme til rette med noen av disse utfordringene. Departementet vil følge utviklingen på dette området i årene som kommer. Departementet vil også følge bruken av midlertidige tilsettingsforhold blant prestene for å kunne avdekke om det ligger noen systematiske kjønnsforskjeller her.

Fylkesmannsembetet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.19 Likestillingssituasjonen per fylkesmannsembete for 2011/2012

Fylkesmann:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	2012	39	61	2412	100	89
Aust-Agder	2012	40	60	83	100	94
	2011	41	59	82	100	90
Buskerud	2012	36	64	129	100	92
	2011	33	68	120	100	88
Finnmark	2012	34	66	102	100	94
	2011	33	67	101	100	96
Hedmark	2012	47	53	118	100	90
	2011	48	52	122	100	91
Hordaland	2012	42	58	185	100	91
	2011	44	56	176	100	94
Møre og Romsdal	2012	36	64	133	100	96
	2011	35	65	140	100	87
Nordland	2012	40	60	161	100	96
	2011	42	58	146	100	89
Nord-Trøndelag	2012	37	63	120	100	81
	2011	37	63	122	100	86
Oppland	2012	47	53	139	100	87
	2011	43	57	134	100	87
Oslo og Akershus	2012	28	72	263	100	100
	2011	27	73	267	100	94
Rogaland	2012	41	59	165	100	89
	2011	41	59	169	100	90
Sogn og Fjordane	2012	41	59	125	100	91
	2011	45	55	121	100	90
Sør-Trøndelag	2012	37	63	151	100	89
	2011	37	63	134	100	87
Telemark	2012	45	55	105	100	88
	2011	45	55	102	100	86
Troms	2012	41	59	116	100	91
	2011	42	58	119	100	94

Tabell 6.19 Likestillingssituasjonen per fylkesmannsembete for 2011/2012

Fylkesmann:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Vest-Agder	2012	39	61	114	100	89
	2011	43	57	116	100	88
Vestfold	2012	36	64	118	100	80
	2011	38	62	118	100	84
Østfold	2012	41	59	128	100	88
	2011	40	60	123	100	87

Tabell 6.20 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå totalt for embetene for 2012

Stillingskategorier:	Kjønnsbalanse			Lønn	
	M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	39	61	2412	100	89
Embetsledelse/direktør/ administrasjonssjef	58	42	141	100	97
Seksjonssjef / Assis- terende direktør	57	43	189	100	95
Saksbehandler I	51	49	631	100	98
Saksbehandler II	38	62	1057	100	99
Kontorstillinger	15	85	382	100	96
Fagarbeiderstillinger	40	60	20	100	94
Unge arbeidstakere inkludert lærling	41	59	17	100	114

Fylkesmannsembetene rapporterer særskilt om likestilling i sine årsrapporter. Årsrapportene for 2012 ble lagt ut på FM-nett, embetenes nettportal, 28. februar i år.

Kvinneandelen i embetene var på 61 pst. i 2012, samme som året før. Rapporteringen viser at lønnsnivået mellom kvinner og menn er ulik i alle embetene. Kvinner tjener 89 pst. av det mennene tjener. Embetene viser til at lønnsdifferansen mellom kvinner og menn ikke skyldes kjønn, men at kvinnene er overrepresentert i de lavtlønnede stillingsgruppene. For nesten alle embetene er det flest menn som sitter i lederstillinger.

Målsettingen for embetene er at kjønn ikke skal være bestemmende for lønns plassering eller lønnsutviklingen. Det skal brukes kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettingen. Likestillingsperspektivet er implementert i de ulike personalpolitiske områder som; rekruttering, lønn og kompetanseutvikling.

Det er betydelig flere kvinner enn menn som har midlertidig stilling eller deltidsstilling. De fleste midlertidige stillingene begrunnes i omsorg

for mindreårige barn, delvis AFP og delvis uførhet.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Ved rekruttering av ledige stillinger understrekes det i utlysningsteksten at embetene i størst mulig grad ønsker å gjenspeile mangfoldet i befolkningen med hensyn til kjønn, alder og etnisk bakgrunn. De fleste embetene opplyser i tillegg at arbeidsplassen om nødvendig vil bli tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Flere av embetene annonserer ledige stillinger på jobbsurs.no, som er en jobbportal for personer med funksjonsnedsettelse.

Det er få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne. Det er også få kvalifiserte søkere med ikke-vestlig bakgrunn.

Embetene foretar individuell tilrettelegging av arbeidsplassen for ansatte med spesielle behov og/eller funksjonsnedsettelse, og det er stor fokus på universell utforming.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Embetene har satt i gang ulike tiltak i deres egen virksomhet for å fremme likestilling og for å hindre diskriminering. Likestillingsperspektivet ivaretas i de ulike personalpolitiske områdene, som for eksempel tilpasningsavtalen og lokal lønnspolitikk. Embetene har også økt bevisstheten rundt kjønns sammensetning når program for ulike seminarer settes opp med tanke på innledere og forelesere. Denne bevisstgjøringen er også viktig ved sammensetting av ulike utvalg.

Det vises for øvrig til det enkelte embetets årsrapport.

6.3 Sektorovergrepene miljøpolitikk

Departementets miljøinnsats strekker seg over en rekke fagområder med bruk av ulike virkemidler. Virkemidlene er tilpasset fagområdenes egenart, for på den måten å sikre at miljøperspektivet innarbeides i virksomhetenes løpende arbeid på en hensiktsmessig måte. Miljøomtalen er derfor knyttet til den enkelte virksomhet.

Statsbygg

Klimaendringer

Klimaendringer er en overgrepene utfordring. I Statsbyggs byggeprosjekter og eiendomsforvaltning, er arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp fra bygg knyttet til energibruk, materialbruk og lokalisering/transport. Regjeringen varslet i Meld. St. 21 (2011–2012) *Norsk klimapolitikk* blant annet innskjerping av energikrav til bygg, og krever at staten som byggherre og eiendomsbesitter skal gå foran i arbeidet med energiomlegging og utfasing av fossile brensler. Stortinget sluttet seg til dette. Statsbygg har oppmerksomhet rettet mot klimaeffektivitet gjennom hele verdikjeden, fra beslutning om lokalisering av en virksomhet, gjennom hele plan-, prosjekterings- og byggeprosessen, bruks-/driftsfasen av bygget og til avhending av bygget.

Beregnings- og planleggingsverktøy www.klimagassregnskap.no utviklet av Statsbygg og Civitas AS, viser at samlet klimagassfotavtrykk fra bygg i dag er i størrelsesorden mellom 40 og 90 kg CO₂-ekv per kvadratmeter per år. Videre viser resultatene at valg av energiløsninger og lokalisering, dvs. transport ved bruk av bygget, har størst betydning for utslippet i dag. Etter hvert som utslipp fra energibruk og transport reduseres, vil

utslipp fra materialer få større betydning. Det er dokumentert at de miljømessige beste byggeprosjektene i Norge, per i dag, oppnår en tilnærmet halvering av det samlede klimagassfotavtrykket gjennom byggets livsløp, sammenlignet med dagens praksis.

Statsbyggs langsiktige miljøambisjon er innen 2030 å bygge på nullutslippsnivå. Den store utfordringen i årene framover blir å realisere dette, dvs. bygninger med null utslipp knyttet til produksjon, drift, og avhending.

112 av Statsbyggs eiendommer bruker kjeleanlegg med olje-, gass- og/eller elektrokjele til oppvarming, og har derfor en direkte og løpende klimapåvirkning. Statsbygg arbeider målrettet med å fase ut bruken av olje-, gass- og/eller elektrokjele som primær oppvarmingskilde på resterende eiendommer. Når man tar utgangspunkt i det statistiske grunnlaget for Statsbyggs energirapport, utgjorde hhv. gass og olje 1 pst. hver av den samlede energibruken i Statsbyggs eiendomsportefølje i 2012.

Mål

Hovedpunktene i Statsbyggs miljøarbeid er gitt gjennom målene i Statsbyggs egen miljøstrategi. Miljøstrategien legger vekt på at Statsbygg skal heve miljøstandarden for hele porteføljen, gjennom redusert energibruk, miljøvennlig materialbruk og riktig lokalisering av bygg. I sitt rådgivnings- og konseptutviklingsarbeid skal Statsbygg alltid vurdere arealbehov og arealeffektivitet. Dette skal bidra til å velge arealeffektive og klimaeffektive løsninger. Statsbygg skal være et forbilde for bransjen.

Aktuelle miljøtiltak på kort og lang sikt

- Statsbygg skal kunne tilby statlige arbeidsgivere å gjennomføre nybyggprosjekter og totalrehabiliteringer med energibruk tilsvarende passivhusnivå eller lavere
- alle Statsbyggs nybyggprosjekter skal redusere og dokumentere byggets totale klimagassutslipp fra energibruk, materialbruk og lokalisering/transport. De beste prosjektene skal strekke seg til 50 pst. reduksjon
- Statsbygg skal stille krav til dokumentasjon i form av EPD (Environmental Product Declaration) til minimum 10 produkter i forskjellige produkttyper, ut fra produktets betydning og omfang. Det mest miljøvennlige produktet skal tilstrebes valgt

- videreutvikle kunnskap og rutiner, slik at nasjonale føringer for en miljøvennlig by- og stedsutvikling er styrende for råd om lokaliseringsslutninger gitt av Statsbygg
- medvirke til bærekraftig utvikling via FoU-virksomhet, blant annet gjennom deltakelse i forskningssenteret Zero Emission Buildings (ZEB), for å utvikle løsninger for bygninger med null klimagassutslipp knyttet til produksjon, drift, og avhending
- gjennom FOU-tiltak, bidra til utvikling av kunnskap og løsninger for nullenergi- og energipositive bygg
- fortsette kartlegging av egne prosjekter, for å vurdere arealbruk i forhold til funksjoner, per ansatt/bruker

Resultat i 2012 i forhold til fastsatte mål

Generelt

Statsbygg har i 2012 arbeidet for redusert energibruk, miljøvennlig materialbruk og lokalisering av bygg, samt systematisk og tydelig intern satsing på miljø i henhold til de vedtatte miljømålene. Gjennom oppfølging og justering av Miljøstrategien skjerper Statsbygg kontinuerlig sine miljøkrav til rådgivere, entreprenører og leverandører, og bidrar derigjennom til å utvikle byggenæringen i mer miljøvennlig retning.

Det er spesielt store utfordringer knyttet til energibruk i eksisterende bygg. Statsbygg arbeider derfor både med bedre systemer for energioppfølging (EOS) og en rekke enkelttiltak for mer energieffektiv drift av bygg og utstyr i byggene.

Når det gjelder nybygg, arbeider Statsbygg med å oppfylle passivhusnivå i flest mulig prosjekter, samt å forberede seg på å kunne møte krav om nesten-nullenerginivå når dette kommer.

Rådgivning og konseptvalgutredninger (KVU)

Statsbygg fremmer statlige miljøføringer gjennom sitt KVU arbeid. Staten skal gå foran i arbeidet med energiomlegging og da er miljøføringer viktige ved utarbeidelse av behov, mål og krav i KVU arbeidet.

Klimagassregnskap.no

Statsbygg har ledet utviklingen av modellen *www.klimagassregnskap.no*, som er et åpent tilgjengelig, nettbasert verktøy for å beregne utslipp fra bygg i et livsløpsperspektiv. Modellen har sin styrke i den helhetlige tilnærmingen: Den beregner klimagassutslippene knyttet til både byggefa-

sen, material- og energiforbruk i bygg, samt transport som bygget genererer gjennom sin levetid. Beregningene baseres på europeiske systemgrenser og livsløpstankegang.

Klimagassregnskap.no er i dag en flittig benyttet modell i framtidsrettede byggeprosjekter, som for eksempel forbildeprosjekter i Framtidens byer og FutureBuilt. Verktøyet har bidratt til ny kunnskap og endret praksis i byggenæringen, og har også stimulert til økt etterspørsel av miljødeklarasjoner for byggevarer og innovasjon i byggeva-reindustrien.

Klimavennlig Nasjonalmuseum

I 2011 ble det besluttet at Nasjonalmuseet skal ha passivhusnivå som minimumsstandard, dvs. mindre enn 100 kWh/m²/år levert energi, beregnet etter NS 3031. I forprosjektfasen er levert energi beregnet til 78 kWh/m²/år. Klimagassutslipp fra energibruk, materialbruk og transport i driftsfasen skal beregnes, og målet er 50 pst. reduksjon av klimagassutslipp gjennom byggets levetid i forhold til dagens praksis. I forprosjektfasen er dette beregnet til 63 pst. reduksjon. Prosjektet er et forbildeprosjekt i FutureBuilt-programmet.

Eksisterende bygg

Statsbygg har i 2012 arbeidet aktivt med målet om å redusere energibruken i egne eiendommer med fem pst. innen 2014, sammenliknet med nivået i 2009, dvs. til 200 kWh/m²/år. Den gjennomsnittlige energibruken i eksisterende bygg, forvaltet av Statsbygg, var i 2012 på 199 kWh/m²/år. Statsbygg arbeider kontinuerlig og systematisk, med å styrke energistyringen ved de enkelte eiendommene. Dette omfatter både systemer for energioppfølging (EOS), samt en rekke enkelttiltak for mer energieffektiv drift av bygg og utstyr i byggene.

Virtuelt nullenergibygg

For bedre å kunne oppfylle kommende ambisiøse energikrav for bygg, har Statsbygg etablert et lærings- og utviklingsprosjekt der et testbygg på nullenerginivå skal framstilles virtuelt, innen 2015. Dette gjennomføres for å styrke kompetanse og prosjekteringsverktøy for nullenergibygg. Målet er å bidra til kompetanseheving både i staten og næringen, slik at nullenergibygg kan realiseres i praksis. Statsbygg og Lavenergi-programmet samarbeider om kunnskapsspredning fra prosjektet.

Grønne tilleggsavtaler

Statsbygg ønsker å styrke innsatsen for energieffektivisering i eksisterende bygg, også gjennom sterkere involvering av leietakere og brukere. Statsbygg utvikler «Grønne tilleggsavtaler», som kan benyttes innenfor eksisterende leieforhold.

Departementenes servicesenter*Viktige miljøutfordringer*

Departementenes servicesenter er, som tjenesteyter for departementene, gitt en viktig pådriverrolle for å forebygge og redusere miljøpåvirkningen. Det arbeides med en tredjeparts miljøsertifisering av virksomheten. Departementenes servicesenter har gjennomført en miljøkartlegging som viser at de største utfordringene er knyttet til anskaffelser, avfallshåndtering og ressursforbruk. Det er viktig for virksomheten å arbeide med følgende områder i 2014:

- anskaffelser av miljøvennlige varer og tjenester. Som stor innkjøpsaktør og forvalter av rammeavtaler på vegne av departementsfellesskapet, er det viktig å arbeide for at alle anskaffelser bidrar til at miljøbelastningen minimeres
- kildesortering og avfallsreduksjon. Avfallsmengden kan reduseres ytterligere og mer avfall bør kildesorteres
- effektiv ressursbruk. Papirforbruket er fortsatt høyt, selv om den elektroniske hverdagen bidrar til et lavere forbruk enn for bare få år siden

*Resultat i 2012 i forhold til fastsatte mål**Innkjøp*

Miljøkrav er rutinemessig blitt vurdert før hver anskaffelse. Av større fellesavtaler for departementene som ble inngått i 2012, var blant annet rammeavtaler for hotelltjenester, tynne klienter og kontorrekvisita.

Tilrettelegge for kildesortering

Det er igangsatt et pilotprosjekt i samarbeid med ett departement for å øke kildesorteringen. Piloten skal evalueres før ordningen utvides og tilbys øvrige departementer.

Videokonferanser i felles møterom

Fra 2011 til 2012 var det en nedgang i antall avholdte videokonferanser i Departementenes servicesenters felles videokonferanserom. Årsa-

ken er at flere departementer har flyttet til midlertidige lokaler utenfor regjeringskvartalet. Departementenes servicesenter har bistått flere departementer med å installere interne videokonferanserom.

Papirforbruk

Fra 2011 til 2012 ble mengden kopipapir redusert med omtrent 4,5 tonn. Innføring av elektronisk arkiv- og saksbehandlerverktoy og «follow me» utskriftsløsning har bidratt til mindre bruk av papir.

Direktoratet for forvaltning og IKT*Viktige miljøutfordringer*

Alle statlige virksomheter i Norge er pålagt å ha et miljøledelsessystem. Direktoratet for forvaltning og IKT har etter oppdrag fra Miljøverndepartementet et tverrsektorielt ansvar for å bistå og følge dette opp med veiledning og rapporteringsverktøy.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til en helhetlig og effektiv IKT-utvikling, slik at offentlig sektor kan samhandle elektronisk og levere brukervennlige og sikre tjenester med god kvalitet. Ved økt bruk av IKT vil samtidig miljøutslippene reduseres. Eksempler på dette er prosjektene eID, ehandel og efaktura. Generelt for disse prosjektene er målet om å standardisere effektive arbeidsprosesser gjennom å digitalisere saksbehandlingsprosessene. Innføring av ehandel i offentlig sektor vil bidra til en digitalisert markeds plass hvor innkjøpere og leverandører kan effektivisere anskaffelsesprosessen gjennom mindre papirbruk samt større oversikt over miljøvennlige varer og tjenester. I tillegg vil de digitaliserte løsningene sikre større grad av beste praksis i betydningen mindre sløsing med ressursene ved større innkjøp og mer helhetlig behovsvurdering.

Aktuelle tiltak på kort og lang sikt

Direktoratet for forvaltning og IKT har i oppdrag å følge opp regjeringens Handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser for Miljøverndepartementet. Målet med handlingsplanen er å minimere miljøbelastningen ved offentlige anskaffelser. Virkemidler i planen er miljøledelse som styringsverktøy i tillegg til veiledende miljøkrav og -kriterier som ledd i den statlige innkjøpspolitikken.

Direktoratets oppgave er å utarbeide og veilede om miljøkrav og -kriterier. Det er utarbeidet kriterier for prioriterte produktgrupper der miljøbelastningen er stor og de skal bidra til at offentlige oppdragsgivere minimerer miljøbelastningen ved konkrete anskaffelser.

Direktoratets oppgave med å innføre miljøledelse i offentlig sektor og utarbeide miljøkriterier for offentlig sektor er viktige tiltak som må fortsette i årene framover for å styrke det offentliges bidrag til bærekraftige og kostnadseffektive anskaffelser.

For å bedre oversikt og effektmåling av miljøledelsessystemene, har Direktoratet for forvaltning og IKT utviklet en felles, enkel rapporteringsløsning som alle statlige virksomheter kan bruke slik at departementene lett kan få en oversikt over status i underliggende etater. Rapporteringssystemet, som heter MiljøRapp kom i drift med rapportering for 2012. MiljøRapp bidrar til en enklere og mer kvantitativ og oversiktlig rapportering fra etatene til overordnet fagdepartement.

Direktoratets prosjekter med å digitalisere offentlig sektor er viktige tiltak for å redusere offentlig sektors miljøbelastning. Ved å gå fra papirbasert til digitalisert saksbehandling, for eksempel ved anskaffelser, vil staten i stor grad kunne bidra til å redusere miljøbelastningen. Ved digitalisering av arbeidsprosesser gjennom ehandelsplattformen, elektronisk faktura og konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) er det flere aspekter som bidrar til miljøgevinster:

- ehandelsplattformen med åpen markeds plass gjennom elektroniske produkt- og tjenestekataloger fra leverandørene bidrar til bedre oversikt over markedet for innkjøperne. Full oversikt over markedet, i en gitt situasjon der alle leverandører er med i ehandelsplattformen, gir bedre priser. Full oversikt gir også informasjon om hvem som har miljøvennlige produkter og tjenester. Konkurransgjennomføring krever omfattende dokumenter. Ved å digitalisere arbeidsprosessene med KGV sikres beste praksis ved at lovens krav til å ta hensyn til livssykluskostnader og miljømessige konsekvenser blir ivaretatt samtidig som mengden papir reduseres betraktelig. Innføring av efaktura er også et virkemiddel som reduserer papirbruk samtidig som det bidrar til bedre kontroll med utgiftene
- Direktoratet for forvaltning og IKT er i ferd med å etablere en løsning for sikker digital post til innbyggerne, som innebærer at forvaltningen skal kunne sende post digitalt til innbyggerne. Løsningen vil medføre redusert bruk av

papir, samtidig som forvaltningen får reduserte kostnader knyttet til utsending av brev

Den norske kirke

Den norske kirke ønsker å bidra til et mer bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd og har ofte vært tidlig ute med å ta opp slike spørsmål. Allerede i 1969 vedtok Bispemøtet en uttalelse under overskriften «Forurensing av natur og folkeliv». Siden har kirken fulgt opp med flere klimapolitiske utspill og vedtak i Kirkemøtet, hvor en har ønsket å være en etisk premissleverandør i samfunnsdebatten og legge press på offentlige myndigheter til å føre en ansvarlig miljø- og klimapolitikk.

I 2007 var miljø og vern av skaperverket hovedsak på Kirkemøtet, og det ble vedtatt en tiårig bærekraftreform for endringer i kirke og samfunn. Dette ble fulgt opp da Kirkemøtet i 2008 vedtok at en vesentlig del av reformen skulle gjennomføres innenfor rammen av et økumenisk samarbeidsprosjekt, kalt «Skaperverk og bærekraft», mellom Norges kristne råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. Målet er at prosjektet skal prege både det kirkelige mål- og strategiarbeidet og det konkrete arbeidet i menighetene og i de kirkelige organisasjonene.

Bærekraftreformen og engasjementet for å bidra til å fremme en ansvarlig miljø- og klimapolitikk, både i Norge og internasjonalt, har blant annet medført at bærekraft, skaperverk og rettferdighet i dag står sentralt både i kirkens trosopplæring og i den nasjonale diakoniplanen for Den norske kirke. Fokuset på miljøledelse gjennom «Grønne menigheter» og «Miljøfyrtårn» er også sterkt. Internasjonalt deltar Den norske kirke aktivt i miljøarbeidet gjennom Mellomkirkelig Råd. Også Samisk kirkeråd er engasjert i nasjonale og internasjonale miljøspørsmål, spesielt der urfolks rettigheter er berørt.

Kirkebyggene og gravplassene er en del av vår felles kulturarv. Det er kommunene og de kirkelige fellestrådene som har ansvaret for disse. Arbeidet med istandsetting av verneverdige og fredede kirkebygg har vært intensivert de siste årene, spesielt gjennom rentekompensasjonsordningen for kirkebygg. Det har også vært arbeidet mye med energieffektiviseringstiltak når det gjelder oppvarming av kirker. I ett av prosjektene legges det vekt på brukstilpasset oppvarming som i første rekke er et energisparingstiltak, men som også gir et bedre bevaringsmiljø for interiør og kunst. Riksrevisjonens undersøkelse av vedlikehold og sikring av kirkebygg fra 2010, jf. Doku-

ment 3:10 (2010–2011), viser at brannsikringen av norske kirkebygg flere steder er mangelfull. Dette gjelder også flere av de eldste og mest verdifulle kirkene vi har.

Opplysningsvesenets fond (Ovf) eier og forvalter en betydelig eiendoms- og bygningsmasse. Flere av de gamle prestegårdene er verdifulle kulturminner og kulturmiljøer. Fondet har de siste ti årene økt innsatsen på vedlikehold og oppgradering betydelig, og det arbeides aktivt for å forbedre energi- og miljøutfordringene i de gamle boligene. Boligene har et samlet areal (inklusive garasjer, uthus m.m.) på ca. 160 000 m², og det ble

i 2012 brukt 93 mill. kroner til drift, vedlikehold og rehabilitering, mot 92 mill. kroner i 2011. Opplysningsvesenets fond er også en av landets største skogeiere, med ca. 860 000 dekar skogareal, hvorav over halvparten av arealet er produktiv skog. Skogbruksvirksomheten drives etter bedriftsøkonomiske prinsipper, men også i samsvar med Levende Skog-standarden som ivaretar hensynet til kulturlandskap, landskapsøkologi og miljø. Skogbruket skal drives på en miljøvennlig og bærekraftig måte, og bevaring av biologisk mangfold skal ha høy prioritet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2013–2014) om statsbudsjettet for år 2014 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet føres det i Prop. 1 S (2013–2014) Statsbudsjettet for budsjettåret 2014 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 1–2, 1500–1592 og 2445, 4510–4592 og 5445–5446

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen			
	01 Apanasje		10 453 000	
	50 Det kongelige hoff		164 157 000	174 610 000
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen			
	01 Apanasje		8 700 000	
	50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.		17 823 000	26 523 000
	Sum Det kongelige hus			201 133 000
Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet			
	01 Driftsutgifter		225 102 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		43 951 000	
	22 Forskning, <i>kan overføres</i>		21 792 000	290 845 000
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte			
	70 Tilskudd		159 021 000	159 021 000
	Sum Administrasjon mv.			449 866 000
Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene			
	01 Driftsutgifter		1 492 699 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		175 926 000	1 668 625 000
	Sum Fylkesmannsembetene			1 668 625 000
Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor				
1520	Departementenes servicesenter			
	01 Driftsutgifter		598 239 000	
	22 Fellesutgifter for departementene og Statsministerens kontor		129 962 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	39 600 000	767 801 000
		Sum Fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor		767 801 000
		Partistøtte		
1530		Tilskudd til de politiske partier		
	01	Driftsutgifter	9 874 000	
	70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	282 809 000	
	71	Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner	33 125 000	
	73	Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner	72 353 000	
	75	Tilskudd til de politiske partiers fylkes ungdomsorganisasjoner	20 567 000	
	76	Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner	7 684 000	426 412 000
		Sum Partistøtte		426 412 000
		Samiske formål		
1533		Sametinget		
	50	Sametinget	265 540 000	
	54	Samefolkets fond	5 000 000	270 540 000
1534		Tilskudd til samiske formål		
	50	Samisk høyskole	6 403 000	
	51	Divvun	5 609 000	
	72	Samisk språk, informasjon m.m.	4 717 000	16 729 000
1535		Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter		
	01	Driftsutgifter	3 370 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 800 000	5 170 000
1536		Internasjonalt reindriftssenter		
	01	Driftsutgifter	4 450 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 900 000	6 350 000
		Sum Samiske formål		298 789 000
		Nasjonale minoriteter		
1540		Nasjonale minoriteter		
	60	Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>	5 050 000	
	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	9 213 000	
	71	Romanifolket/taternes kulturfond	5 000 000	
	72	Det mosaiske trossamfund	1 000 000	20 263 000
		Sum Nasjonale minoriteter		20 263 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	87 165 000	
	23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	10 310 000	97 475 000
		Sum Konkurransopolitikk		97 475 000
Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	01	Driftsutgifter	188 827 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	53 605 000	
	22	Betaling av elektronisk ID og digital post til private leverandører	5 560 000	
	23	Elektronisk ID og digital post, <i>kan overføres</i>	116 263 000	364 255 000
1561	IKT-politikk			
	22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>	11 972 000	
	71	Tilskudd til fri programvare	4 500 000	
	73	Tilskudd til digital kompetanse	3 182 000	
	74	Tilskudd til IKT-standardisering	725 000	20 379 000
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram			
	01	Driftsutgifter	4 477 000	
	70	Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>	19 355 000	23 832 000
		Sum Forvaltningsutvikling og IKT-politikk		408 466 000
Personvern				
1570	Datatilsynet			
	01	Driftsutgifter	38 264 000	38 264 000
1571	Personvernemnda			
	01	Driftsutgifter	1 858 000	1 858 000
		Sum Personvern		40 122 000
Bygge- og eiendomspolitikk				
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen			
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	47 000 000	
	31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	80 000 000	
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	744 400 000	
	36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	13 840 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 000 000	891 240 000
1581		Eiendommer til kongelige formål		
	01	Driftsutgifter	24 565 000	
	30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	12 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	11 070 000	47 635 000
1582		Utvikling av Fornebuområdet		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	300 000	
	30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	6 800 000	7 100 000
1584		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	01	Driftsutgifter	19 653 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	24 500 000	44 153 000
1585		Erstatningslokaler for departementene		
	01	Driftsutgifter	406 107 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	215 000 000	621 107 000
2445		Statsbygg		
	24	Driftsresultat		
		1 Driftsinntekter	-3 974 855 000	
		2 Driftsutgifter	1 806 660 000	
		3 Avskrivninger	720 000 000	
		4 Renter av statens kapital	62 900 000	
		5 Til investeringsformål	924 594 000	
		6 Til reguleringsfondet	-23 248 000	-483 949 000
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	192 000 000	
	31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	111 500 000	
	32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	166 000 000	
	33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	856 100 000	
	34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	593 790 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	70 000 000	
	49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	70 000 000	1 575 441 000
		Sum Bygge- og eiendomspolitikk		3 186 676 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Den norske kirke				
1590	Den norske kirke			
	01	Driftsutgifter	1 152 516 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	37 069 000	
	71	Tilskudd til kirkelige formål	82 035 000	
	75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	278 479 000	
	77	Tilskudd til virksomhet i Den norske kirke	152 200 000	1 702 299 000
1592	Kirkebygg og gravplasser			
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	54 750 000	
	70	Tilskudd til sentrale tiltak for kirkebygg og gravplasser	10 665 000	65 415 000
		Sum Den norske kirke		1 767 714 000
		Sum departementets utgifter		9 333 342 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Samlede inntekter				
4510	Fylkesmannsembetene			
	01	Inntekter ved oppdrag	175 881 000	175 881 000
4520	Departementenes servicesenter			
	02	Ymse inntekter	20 500 000	
	03	Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene	75 383 000	95 883 000
4533	Sametinget			
	95	Fondskapital Samefolkets fond	75 000 000	75 000 000
4535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter			
	02	Diverse inntekter	1 800 000	1 800 000
4536	Internasjonalt reindriftssenter			
	02	Diverse inntekter	1 900 000	1 900 000
4540	Nasjonale minoriteter			
	95	Fondskapital Romanifolket/taternes kulturfond	75 000 000	75 000 000
4550	Konkurransetilsynet			
	04	Klagegebyr	2 049 000	2 049 000
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	03	Diverse inntekter	3 048 000	
	04	Internasjonale oppdrag	2 205 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	05	Tilbakebetaling for bruk av elektronisk ID og digital post	394 000	
	06	Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID og digital post	1 604 000	7 251 000
4581		Eiendommer til kongelige formål		
	01	Ymse inntekter	153 000	153 000
4584		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	02	Ymse inntekter	2 841 000	2 841 000
4590		Den norske kirke		
	02	Ymse inntekter	42 610 000	
	03	Inntekter ved oppdrag	37 069 000	79 679 000
4592		Kirkebygg og gravplasser		
	02	Ymse inntekter	17 467 000	
	03	Leieinntekter m.m.	3 460 000	20 927 000
5445		Statsbygg		
	39	Avsetning til investeringsformål	924 594 000	924 594 000
5446		Salg av eiendom, Fornebu		
	40	Salgsinntekter, Fornebu	200 000	200 000
		Sum Samlede inntekter		1 463 158 000
		Sum departementets inntekter		1 463 158 000

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets alminnelige fullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1510 post 21	kap. 4510 post 01
kap. 1520 post 01	kap. 4520 postene 02 og 03
kap. 1535 post 21	kap. 4535 post 02
kap. 1536 post 21	kap. 4536 post 02
kap. 1550 post 23	kap. 4550 post 04
kap. 1560 post 01	kap. 4560 postene 03 og 04
kap. 1560 post 21	kap. 4560 post 03
kap. 1560 post 22	kap. 4560 post 05
kap. 1560 post 23	kap. 4560 post 06
kap. 1584 post 01	kap. 4584 post 02
kap. 1590 post 01	kap. 4590 post 02
kap. 1590 post 21	kap. 4590 post 03
kap. 1592 post 01	kap. 4592 postene 02 og 03

Andre fullmakter

III

Fullmakt til nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 1510 Fylkesmannsembetene, post 21 Spesielle driftsutgifter, refusjoner av utgifter til fellestjenester der Fylkesmannen samordner utgiftene.

IV

Fullmakt til å pådra forpliktelser knyttet til sikringstiltak

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan pådra staten forpliktelser på inntil 197,2 mill. kroner utover budsjettåret, for å gjennomføre sikringstiltak som er omtalt under kap. 1585 Erstatningslokaler for departementene.

Bygge- og eiendomsfullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

V

Fullmakter til overskridelse

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan:

1. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med inntil 175 mill. kroner mot dekning i reguleringsfondet.
2. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med beløp som tilsvarende inntekter fra salg av eiendommer, og medregne ubrukte inntekter fra salg av eiendom ved beregning av overført beløp.

VI

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan omdisponere:

1. under kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, mellom postene 30–45.
2. under kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, fra post 01 til post 45.
3. under kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen, fra post 01 til post 45.
4. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 30, 31, 33, 45 og 49.
5. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 32 og 34, samt post 49 i de tilfeller det er aktuelt å kjøpe en eiendom som ledd i gjennomføringen av et kurantprosjekt.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å gjennomføre de byggeprosjektene og andre investeringsprosjekter som er omtalt under kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet, kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen og kap. 2445 Statsbygg i Prop. 1 S (2013–2014), innenfor de kostnadsrammene som der er oppgitt.

VIII

Fullmakter i forbindelse med kurantprosjektordningen

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet i 2014 kan:

1. sette i gang byggeprosjekter under kap. 2445 Statsbygg, post 32, Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, uten at disse er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget, når leietakeren har de husleiemidlene det er behov for innenfor gjeldende budsjettår.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret innenfor en samlet ramme på 1 500 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser i forbindelse med gjennomføringen av byggeprosjektene under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter og post 34 Videreføring av kurantprosjekter.

Andre fullmakter

IX

Diverse fullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2014 kan:
 - a. godskrive det enkelte bygge- og eiendomsprosjekt med innbetalt dagmulkt, konvensjonalbot og erstatning for misligholdt entreprise, ved at innbetalingen blir postert i statsregnskapet på vedkommende investeringspost som utgiftsreduksjon.
 - b. godkjenne salg, makeskifte eller bortfeste av eiendom som forvaltes av Statsbygg eller av statlige etater som ikke har egen salgfullmakt, for inntil 500 mill. kroner totalt i budsjettåret.
 - c. godkjenne kjøp av eiendom finansiert ved salgsinntekter, innsparte midler eller midler fra reguleringsfondet for inntil 150 mill. kroner i hvert enkelt tilfelle, og for inntil 300 mill. kroner totalt, utover bevilgningen på kap. 2445 Statsbygg, post 49 Kjøp av eiendom.
 - d. overdra statlige spesialskoleeiendommer til underpris eller vederlagsfritt til kommuner og fylkeskommuner, dersom ansvaret for skoledriften blir overtatt av kommunen eller fylkeskommunen.
 - e. gjøre bortfeste, salg og makeskifte av eiendommer som det er behov for ved disponering av statens eiendommer på Fornebu for inntil 100 mill. kroner.
 - f. korrigere Statsbyggs balanse i de tilfellene hvor prosjekterings- og investeringsmidler ført på kap. 2445 Statsbygg blir overført til andre budsjettkapitler eller prosjektene ikke blir realisert.
 - g. avhende statlig fast eiendom til barnehageformål direkte til kommuner til markedspris.
2. Kongen i 2014 kan avhende statlig eiendom til lavere pris enn markedspris der særlige hensyn tilsier det.

Vedlegg 1

Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1. mars 2013

Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) omfatter alle som lønnes etter lønnsregulativ for staten (statlig tariffområde). Tilsatte ved de statlige grunn- og videregående skolene og ved spesialpedagogiske kompetansesentre inngår i tallmaterialet. Registerdataene er eksklusive tilsatte i statsaksjeselskap, statsforetak eller statlige virksomheter som er endret til stiftelser.

Statens toppledere og dommere, som lønnes etter lønnskategorier, er rapportert til SST. I tallmaterialet er disse kun tatt med under «Sammendrag – tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars

2013 – antall og beregnet årsverk.» Dette gjelder også for arbeidstakere lønnet etter overenskomst eller lønnet per time, samt arbeidstakere hvor virksomheten har arbeidsgiveransvar, men hvor lønnen ikke dekkes over statsbudsjettet.

Statistikken for statlig tariffområde omfatter i alt 149 355 regulativlønte arbeidstakere per 1. mars 2013. Tilsatte i heltidsstillinger utgjør 83,3 pst. av alle. Tallet på årsverk, 137 848, er beregnet på grunnlag av dellønnsprosent (stillingsandel), som er rapportert på individnivå. 47,6 pst. av årsverkene utføres av kvinner.

Sammendrag – tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars 2013 – antall og beregnet årsverk

	Antall	Årsverk
Faste og midlertidige tilsatte regulativlønte (jf. tabell 1.1 og 1.2)	149 355	137 848
Tilsatte lønnet etter overenskomst, timelønte, tilsatte permitterte med redusert lønn og tilsatte som virksomheten har arbeidsgiveransvaret for, men hvor lønn ikke dekkes over statsbudsjettet	6 933	1 749
Toppledere og dommere på egne kontrakter	880	871
Sum tilsatte i statlig tariffområde	157 168	140 468

¹ Årsverktallet er et overslag

Tabell 1.1 Tilsatte etter kjønn, tjenesteforhold, årsverk, departementsområder og etat/virksomhet per 1. mars 2013. Årsverkanslaget er beregnet på grunnlag av dellønnsprosent (stillingsandel), som er rapportert på individnivå.

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			Herav			
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
<i>I alt</i>	149 355	137 848,39	77 389	68 360	9 029	72 201,96	71 966	56 058	15 908	65 646,43
<i>Statsministerens kontor</i>	77	75,30	41	41	0	41,00	36	30	6	34,30
<i>Regjeringsadvokaten</i>	51	49,80	21	21	0	21,00	30	25	5	28,80
<i>Arbeidsdepartementet</i>	15 626	14 520,20	4 921	4 395	526	4 689,44	10 705	8 302	2 403	9 830,76
Arbeidsdepartementet	195	189,09	70	69	1	69,80	125	105	20	119,29
Arbeids- og velferdsetaten	14 057	13 016,20	4 261	3 784	477	4 048,15	9 796	7 534	2 262	8 968,05
Arbeids- og velferdsdirektoratet	531	516,02	211	200	11	206,91	320	280	40	309,11
Nav fylkesledd	7 031	6 398,92	1 907	1 623	284	1 774,24	5 124	3 837	1 287	4 624,68
Nav Østfold	371	340,97	100	91	9	96,35	271	197	74	244,62
Nav Akershus	611	563,88	145	127	18	135,29	466	362	104	428,59
Nav Oslo	751	713,89	243	225	18	235,64	508	424	84	478,25
Nav Hedmark	289	269,75	85	79	6	82,07	204	161	43	187,68
Nav Oppland	291	251,67	76	53	23	64,93	215	139	76	186,74
Nav Buskerud	335	303,69	76	61	15	68,08	259	194	65	235,61
Nav Vestfold	360	316,77	101	76	25	89,99	259	179	80	226,78
Nav Telemark	293	267,71	83	76	7	79,13	210	159	51	188,58
Nav Aust-Agder	201	168,05	62	44	18	51,06	139	90	49	116,99
Nav Vest-Agder	250	226,22	82	72	10	77,51	168	118	50	148,71
Nav Rogaland	509	456,63	114	89	25	103,52	395	287	108	353,11
Nav Hordaland	575	517,99	147	122	25	135,29	428	310	118	382,70
Nav Sogn og Fjordane	169	142,95	34	28	6	31,32	135	85	50	111,63
Nav Møre og Romsdal	352	323,35	91	78	13	85,00	261	203	58	238,35
Nav Sør-Trøndelag	451	413,90	130	105	25	118,66	321	248	73	295,24
Nav Nord-Trøndelag	292	264,48	88	77	11	84,04	204	146	58	180,44
Nav Nordland	449	417,59	129	114	15	122,55	320	257	63	295,04
Nav Troms	312	287,38	85	74	11	80,51	227	177	50	206,87
Nav Finnmark	170	152,05	36	32	4	33,30	134	101	33	118,75
Nav IKT	393	388,03	276	269	7	273,70	117	107	10	114,33
Nav fellestjenester	80	77,53	35	34	1	34,50	45	38	7	43,03
Nav hjelpemidler og tilrettelegging	1 326	1 231,11	591	522	69	560,96	735	555	180	670,15
Nav internasjonalt	212	201,54	57	54	3	56,10	155	126	29	145,44
Nav klageinstans	159	149,69	36	32	4	33,80	123	104	19	115,89
Nav kontaktsenter	887	835,29	228	210	18	220,60	659	517	142	614,69
Nav kontroll	274	263,83	101	99	2	100,70	173	141	32	163,13

Etat/virksomhet										
	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	
Nav pensjon	303	287,20	91	86	5	89,70	212	168	44	197,50
Nav regnskap og utbetaling	536	512,28	183	170	13	177,00	353	300	53	335,28
Nav sentral ytelsesforvaltning	67	65,48	25	24	1	24,08	42	40	2	41,40
Nav forvaltning	2 258	2 089,28	520	461	59	495,86	1 738	1 321	417	1 593,42
Arbeidsretten	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Arbeidstilsyn	595	571,84	241	226	15	234,90	354	298	56	336,94
Direktoratet for arbeidstilsynet	106	102,67	31	30	1	30,40	75	67	8	72,27
Arbeidstilsynet regionene	489	469,17	210	196	14	204,50	279	231	48	264,67
Arbeidstilsynet Indre Østland	70	68,30	33	32	1	32,60	37	33	4	35,70
Arbeidstilsynet Østfold og Akershus	64	61,89	25	24	1	24,60	39	29	10	37,29
Arbeidstilsynet Oslo	74	69,53	28	25	3	26,80	46	38	8	42,73
Arbeidstilsynet Sør-Norge	65	62,30	25	23	2	24,40	40	35	5	37,90
Arbeidstilsynet Vestlandet	85	80,77	35	32	3	34,20	50	37	13	46,57
Arbeidstilsynet Midt-Norge	64	60,75	33	29	4	30,90	31	26	5	29,85
Arbeidstilsynet Nord-Norge	67	65,63	31	31	0	31,00	36	33	3	34,63
Pensjonstrygden for sjømenn	35	34,10	13	12	1	12,60	22	21	1	21,50
Petroleumstilsynet	158	148,75	81	71	10	77,30	77	63	14	71,45
Riksmekleren	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Statens arbeidsmiljøinstitutt	115	105,75	58	49	9	54,63	57	41	16	51,12
Statens pensjonskasse forvaltningsbedrift	401	389,07	171	162	9	167,36	230	205	25	221,71
Trygderetten	68	63,40	26	22	4	24,70	42	33	9	38,70
<i>Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet</i>	5 486	4 823,12	1 849	1 340	509	1 608,93	3 637	2 596	1 041	3 214,19
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	193	189,42	60	57	3	59,53	133	117	16	129,89
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	116	108,69	30	28	2	29,30	86	67	19	79,39
Forbrukerrådet	131	121,55	53	47	6	51,30	78	56	22	70,25
Barneombudet	20	17,20	8	5	3	6,30	12	8	4	10,90
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	215	206,40	81	78	3	79,90	134	113	21	126,50
Barne-, ungdoms- og familie-etaten	4 651	4 030,28	1 565	1 078	487	1 334,00	3 086	2 145	941	2 696,28
Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet	158	154,03	52	50	2	51,20	106	96	10	102,83
Bufetat regionene	4 335	3 723,65	1 465	984	481	1 236,00	2 870	1 951	919	2 487,65
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Øst	1 186	1 003,34	396	235	161	319,83	790	534	256	683,51
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Sør	925	808,12	329	245	84	288,55	596	403	193	519,57

Etat/virksomhet										
	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Vest	954	816,74	310	231	79	270,56	644	415	229	546,18
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Midt-Norge	654	556,38	231	150	81	190,75	423	282	141	365,63
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Nord	616	539,07	199	123	76	166,31	417	317	100	372,76
Forbrukerombudet	29	28,10	15	14	1	14,50	14	13	1	13,60
Likestillings- og diskrimineringsnemnda	4	4,00	0	0	0	0,00	4	4	0	4,00
Likestillings- og diskrimineringsombudet	62	61,13	16	16	0	16,00	46	42	4	45,13
Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget	10	9,00	1	1	0	1,00	9	7	2	8,00
Statens institutt for forbruksforskning Sifo	55	47,35	20	16	4	17,10	35	24	11	30,25
<i>Finansdepartementet</i>	10 414	9 916,89	4 388	4 107	281	4 279,33	6 026	4 778	1 248	5 637,56
Finansdepartementet	311	303,45	167	162	5	164,60	144	123	21	138,85
Finanstilsynet	276	265,27	133	122	11	129,31	143	124	19	135,96
Skatteetaten	6 236	5 926,12	2 379	2 242	137	2 332,66	3 857	3 019	838	3 593,46
Skattedirektoratet	307	300,96	153	149	4	152,00	154	131	23	148,96
Skatt Øst	1 586	1 513,48	576	550	26	566,61	1 010	806	204	946,87
Skatt Sør	804	756,06	275	258	17	268,36	529	388	141	487,70
Skatt Vest	1 090	1 029,24	373	348	25	364,55	717	541	176	664,69
Skatt Midt-Norge	612	576,81	216	198	18	209,56	396	305	91	367,25
Skatt Nord	551	531,31	185	174	11	180,53	366	319	47	350,78
Oljeskattekontoret	43	42,20	28	26	2	27,60	15	13	2	14,60
Skatteetatens IT- og servicepartner	893	850,14	455	435	20	449,46	438	349	89	400,68
Skatteopplysningen	350	325,92	118	104	14	113,99	232	167	65	211,93
Toll- og avgiftsetaten	1 906	1 840,50	1 003	955	48	986,58	903	746	157	853,92
Toll- og avgiftsdirektoratet	284	276,65	138	133	5	136,20	146	129	17	140,45
Tollregionene	1 622	1 563,85	865	822	43	850,38	757	617	140	713,47
Tollregion Øst-Norge	337	323,32	184	176	8	181,30	153	116	37	142,02
Tollregion Oslo og Akershus	587	568,05	280	264	16	275,60	307	257	50	292,45
Tollregion Sør-Norge	247	238,23	153	143	10	149,96	94	74	20	88,27
Tollregion Vest-Norge	204	196,17	112	107	5	109,57	92	75	17	86,60
Tollregion Midt-Norge	159	152,18	83	81	2	82,20	76	62	14	69,98
Tollregion Nord-Norge	88	85,90	53	51	2	51,75	35	33	2	34,15
Statistisk Sentralbyrå	968	890,91	462	393	69	425,15	506	380	126	465,76
Direktoratet for økonomistyring	362	351,63	141	137	4	140,10	221	184	37	211,53
Statens Innkrevingsentral	355	339,01	103	96	7	100,93	252	202	50	238,08
<i>Fiskeri- og kystdepartementet</i>	2 382	2 292,36	1 615	1 535	80	1 577,46	767	628	139	714,90

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			Herav				Herav			
			I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Fiskeri- og Kystdepartementet	113	111,05	45	42	3	44,56	68	60	8	66,49
Fiskeridirektoratet	468	441,20	256	238	18	247,80	212	164	48	193,40
Fiskeridirektoratet Region Sør	218	210,04	112	104	8	108,90	106	85	21	101,14
Fiskeridirektoratet Region Vest	33	29,41	17	15	2	16,00	16	10	6	13,41
Fiskeridirektoratet Region Møre og Romsdal	39	35,55	19	16	3	17,90	20	15	5	17,65
Fiskeridirektoratet Region Troms	35	33,80	17	16	1	16,50	18	15	3	17,30
Fiskeridirektoratet Region Nordland	52	50,28	42	42	0	42,00	10	8	2	8,28
Fiskeridirektoratet Region Trøndelag	40	37,13	24	22	2	23,10	16	12	4	14,03
Fiskeridirektoratet Region Finnmark	18	14,61	7	5	2	5,40	11	7	4	9,21
Havforskningsinstituttet	33	30,38	18	18	0	18,00	15	12	3	12,38
Kystverket	566	550,24	347	335	12	341,10	219	188	31	209,14
Kystverket	1 106	1 068,16	919	879	40	899,80	187	149	38	168,36
Kystverket Sørøst	162	150,00	94	80	14	86,70	68	55	13	63,30
Kystverket Vest	210	204,02	181	178	3	180,00	29	21	8	24,02
Kystverket Midt-Norge	230	219,97	201	191	10	196,10	29	19	10	23,87
Kystverket Nordland	91	91,00	84	84	0	84,00	7	7	0	7,00
Kystverket Troms og Finnmark	101	99,43	87	86	1	86,50	14	12	2	12,93
Kystverket Rederi	109	105,74	82	79	3	80,50	27	24	3	25,24
Nasjonalt Institutt for Ernærings- og Sjømatforskning (Nifes)	203	198,00	190	181	9	186,00	13	11	2	12,00
<i>Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet</i>	129	121,71	48	41	7	44,20	81	67	14	77,51
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	6 367	6 013,46	3 362	3 033	329	3 225,62	3 005	2 391	614	2 787,84
Presteskapet (inkl. bispedømmekontor)	207	199,79	101	95	6	99,93	106	84	22	99,86
Borg bispedømme	1 647	1 536,54	1 101	976	125	1 046,41	546	424	122	490,13
Oslo bispedømme	154	148,39	102	95	7	99,19	52	45	7	49,20
Hamar bispedømme	206	183,55	112	94	18	103,85	94	65	29	79,70
Tunsberg bispedømme	127	120,05	83	75	8	79,55	44	37	7	40,50
Agder og Telemark bispedømme	134	128,15	95	89	6	92,10	39	33	6	36,05
Stavanger bispedømme	143	133,81	110	96	14	104,36	33	23	10	29,45
Bjergvin bispedømme	110	97,15	91	70	21	81,05	19	14	5	16,10
Møre bispedømme	177	168,26	146	131	15	139,36	31	26	5	28,90
Møre bispedømme	76	73,55	63	57	6	60,95	13	12	1	12,60

Etat/virksomhet											
	Menn						Kvinner				
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav					
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		
Nidaros bispedømme	138	130,83	82	79	3	80,90	56	45	11	49,93	
Sør-Hålogaland bispedømme	87	84,75	54	54	0	54,00	33	28	5	30,75	
Nord-Hålogaland bispedømme	94	87,70	70	62	8	66,30	24	18	6	21,40	
Svalbard Kirke	3	3,00	2	2	0	2,00	1	1	0	1,00	
Bispedømmekontor	198	177,35	91	72	19	82,80	107	77	30	94,55	
Borg bispedømmekontor	9	8,30	3	2	1	2,50	6	5	1	5,80	
Oslo bispedømmekontor	26	21,50	10	6	4	8,20	16	10	6	13,30	
Hamar bispedømmekontor	18	16,50	7	5	2	5,80	11	10	1	10,70	
Tunsberg bispedømmekontor	15	13,60	6	5	1	5,50	9	7	2	8,10	
Agder bispedømmekontor	21	19,30	15	12	3	14,20	6	4	2	5,10	
Stavanger bispedømmekontor	21	17,45	11	7	4	9,00	10	7	3	8,45	
Bjergvin bispedømmekontor	22	18,90	10	8	2	8,90	12	8	4	10,00	
Møre bispedømmekontor	15	13,50	8	8	0	8,00	7	2	5	5,50	
Nidaros bispedømmekontor	20	18,80	9	7	2	8,70	11	9	2	10,10	
Sør-Hålogaland bispedømmekontor	15	13,70	5	5	0	5,00	10	7	3	8,70	
Nord-Hålogaland bispedømmekontor	16	15,80	7	7	0	7,00	9	8	1	8,80	
Fylkesmannsembetene	2 420	2 265,02	943	824	119	892,04	1 477	1 155	322	1 372,98	
Fylkesmannen i Østfold	125	116,10	52	49	3	50,40	73	53	20	65,70	
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	248	233,94	71	61	10	67,33	177	141	36	166,61	
Fylkesmannen i Hedmark	116	106,61	54	46	8	51,33	62	40	22	55,28	
Fylkesmannen i Oppland	131	122,43	63	55	8	59,52	68	53	15	62,91	
Fylkesmannen i Buskerud	127	116,26	45	35	10	40,76	82	63	19	75,50	
Fylkesmannen i Vestfold	118	111,76	44	38	6	41,21	74	59	15	70,55	
Fylkesmannen i Telemark	101	92,16	39	34	5	35,91	62	44	18	56,25	
Fylkesmannen i Aust-Agder	88	83,00	36	32	4	34,80	52	39	13	48,20	
Fylkesmannen i Vest-Agder	112	104,71	47	41	6	44,40	65	50	15	60,31	
Fylkesmannen i Rogaland	168	155,57	70	58	12	65,87	98	73	25	89,70	
Fylkesmannen i Hordaland	175	167,75	73	66	7	70,50	102	88	14	97,25	
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	129	119,33	55	47	8	51,00	74	53	21	68,33	
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	132	122,93	47	42	5	43,81	85	67	18	79,12	
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	147	139,22	54	47	7	51,35	93	76	17	87,87	
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag	125	115,55	48	43	5	45,60	77	51	26	69,95	
Fylkesmannen i Nordland	159	152,70	61	57	4	59,50	98	87	11	93,20	

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
			I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Fylkesmannen i Troms	114	107,05	47	40	7	43,40	67	59	8	63,65
Fylkesmannen i Finnmark	105	97,95	37	33	4	35,35	68	59	9	62,60
Departementenes service-senter (DSS)	652	632,77	354	338	16	349,01	298	257	41	283,76
Direktoratet for forvaltning og IKT	224	213,40	105	92	13	100,90	119	98	21	112,50
Konkurransetilsynet	106	102,55	51	48	3	49,60	55	46	9	52,95
Statsbygg	855	832,25	581	551	30	569,70	274	234	40	262,55
Datatilsynet	39	37,33	18	15	3	17,20	21	17	4	20,13
Det praktisk-teologiske seminar	15	12,80	7	6	1	6,20	8	6	2	6,60
Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond	54	52,10	28	26	2	27,40	26	21	5	24,70
Galdu Kompetansesenter for urfolks rettigheter	5	4,50	1	1	0	1,00	4	3	1	3,50
Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift	10	4,64	5	1	4	1,80	5	2	3	2,84
Kirkerådet	70	64,85	35	31	4	33,05	35	26	9	31,80
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	63	54,92	32	29	3	31,38	31	18	13	23,54
<i>Forsvarsdepartementet</i>	18 933	18 370,34	15 245	14 601	644	14 845,62	3 688	3 262	426	3 524,72
Forsvarsdepartementet	362	353,13	239	230	9	234,30	123	109	14	118,83
Forsvaret	16 208	15 735,86	13 486	12 909	577	13 115,66	2 722	2 464	258	2 620,20
Forsvarets forskningsinstitutt	690	671,97	491	472	19	483,01	199	162	37	188,96
Forsvarsbygg	1 505	1 445,21	909	871	38	892,85	596	491	105	552,36
Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)	168	164,17	120	119	1	119,80	48	36	12	44,37
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>	3 382	3 152,61	1 047	916	131	977,01	2 335	1 864	471	2 175,60
Helse- og omsorgsdepartementet	212	204,26	74	68	6	72,30	138	121	17	131,96
Helsedirektoratet	784	743,33	276	253	23	263,70	508	422	86	479,63
Helsedirektoratet sentralt	712	675,83	261	238	23	248,70	451	379	72	427,13
Helsedirektoratet, Ombud Mv	72	67,50	15	15	0	15,00	57	43	14	52,50
Norsk pasientskadeerstatning	151	142,90	47	44	3	44,60	104	84	20	98,30
Statens helsetilsyn	114	106,30	39	34	5	36,48	75	57	18	69,82
Nasjonalt folkehelseinstitutt	781	730,14	245	209	36	227,46	536	440	96	502,68
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	190	159,50	64	40	24	47,80	126	95	31	111,70
Statens strålevern	122	114,50	56	49	7	54,20	66	53	13	60,30
Pasientskadenemnda	58	54,51	18	15	3	16,00	40	35	5	38,51
Statens legemiddelverk	247	236,81	65	62	3	63,50	182	158	24	173,31
Bioteknologinemnda	5	4,80	1	0	1	0,80	4	4	0	4,00

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
			I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Statens helsepersonellnemnd	7	6,60	1	1	0	1,00	6	5	1	5,60
Statens Institutt for rusmid- delforskning SIRUS	45	42,00	16	13	3	13,60	29	26	3	28,40
Klagenemnda for behand- ling i utlandet – Preimplanta- sjonsdiagnostikknemnda	2	0,00 1,90	0	0	0	0,00	2	1	1	1,90
Statens autorisasjonskontor for helsepersonell	44	43,10	18	18	0	18,00	26	23	3	25,10
Helseøkonomiforvaltningen HELFO	605	546,96	123	106	17	113,57	482	329	153	433,39
Vitenskapskomiteen for mat- trygghet	15	15,00	4	4	0	4,00	11	11	0	11,00
<i>Justis- og beredskapsdeparte- mentet</i>	22 633	21 809,22	12 144	11 745	399	11 991,77	10 489	8 580	1 909	9 817,45
Justis- og beredskapsdeparte- mentet	399	389,07	143	139	4	142,10	256	222	34	246,97
Direktoratet for nødkommu- nikasjon DNK	83	82,50	54	53	1	53,50	29	29	0	29,00
Konfliktrådene	98	93,90	27	27	0	27,00	71	59	12	66,90
Statens sivilrettsforvaltning	59	57,97	20	20	0	20,00	39	33	6	37,97
Kontoret for voldsofferer- statning	68	61,90	15	13	2	13,90	53	41	12	48,00
Den høyere påtalemyndig- het	157	148,40	65	65	0	65,00	92	69	23	83,40
Den militære disiplinærmyn- dighet	8	6,90	6	5	1	5,40	2	1	1	1,50
Kriminalomsorgen	4 624	4 448,82	2 570	2 440	130	2 518,52	2 054	1 694	360	1 930,30
Kriminalomsorgens IT-tje- neste	40	39,60	22	22	0	22,00	18	17	1	17,60
Kriminalomsorgens utdan- ningssenter	393	391,20	206	205	1	205,60	187	185	2	185,60
Kriminalomsorg i regionene	4 191	4 018,02	2 342	2 213	129	2 290,92	1 849	1 492	357	1 727,10
Kriminalomsorgen Region Øst	1 777	1 717,88	1 000	950	50	979,95	777	652	125	737,93
Kriminalomsorgen Region Sør	702	672,74	396	374	22	389,22	306	242	64	283,52
Kriminalomsorgen Region Sørvest	608	580,58	335	322	13	329,36	273	210	63	251,22
Kriminalomsorgen Region Vest	565	524,59	300	265	35	284,44	265	199	66	240,15
Kriminalomsorgen Region Nord	539	522,23	311	302	9	307,95	228	189	39	214,28
Spesialenheten for politisa- ker	34	33,50	13	13	0	13,00	21	20	1	20,50
Politietater	15 019	14 484,71	8 409	8 185	224	8 323,29	6 610	5 390	1 220	6 161,42
Politidirektoratet	178	177,10	103	103	0	103,00	75	71	4	74,10
Grensekommisær for den norsk-russiske grense	4	4,00	2	2	0	2,00	2	2	0	2,00
Politiets data- og materi- elltjeneste (PDMT)	297	289,75	184	173	11	180,74	113	97	16	109,01

Etat/virksomhet											
	Menn						Kvinner				
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav					
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		
Kripos	482	472,64	236	229	7	234,94	246	213	33	237,70	
Økokrim	140	136,95	72	67	5	70,35	68	62	6	66,60	
Politiets utlendingsenhet	410	405,85	253	251	2	252,60	157	140	17	153,25	
Utrykningspolitiet	51	49,13	33	33	0	33,00	18	13	5	16,13	
Namsfogdkontoret i Oslo	119	117,60	33	33	0	33,00	86	81	5	84,60	
Sikkerhet og beredskap	425	419,56	259	257	2	258,00	166	147	19	161,56	
Nasjonalt identitets- og dokumentasjonssenter	35	34,90	12	12	0	12,00	23	22	1	22,90	
Politihøgskolen	427	411,44	207	199	8	203,80	220	185	35	207,64	
Politi- og lensmannsetaten	12 451	11 965,79	7 015	6 826	189	6 939,86	5 436	4 357	1 079	5 025,93	
Østfold politidistrikt	580	562,44	324	314	10	320,37	256	213	43	242,07	
Asker og Bærum politidistrikt	336	322,94	168	164	4	166,88	168	130	38	156,06	
Oslo politidistrikt	2 651	2 600,63	1 567	1 536	31	1 555,64	1 084	966	118	1 044,99	
Follo politidistrikt	338	320,73	162	157	5	160,46	176	134	42	160,27	
Hedmark politidistrikt	404	380,73	214	205	9	209,59	190	141	49	171,14	
Nordre Buskerud politidistrikt	204	192,71	106	105	1	105,50	98	78	20	87,21	
Vestoppland politidistrikt	211	200,63	113	111	2	112,30	98	75	23	88,33	
Gudbrandsdal politidistrikt	155	144,94	95	94	1	94,63	60	40	20	50,31	
Romerike politidistrikt	644	627,03	344	340	4	342,90	300	250	50	284,13	
Søndre Buskerud politidistrikt	447	423,45	241	235	6	238,60	206	148	58	184,85	
Vestfold politidistrikt	481	463,32	261	256	5	258,67	220	176	44	204,65	
Telemark politidistrikt	396	381,78	231	223	8	228,15	165	129	36	153,63	
Agder politidistrikt	626	583,76	380	365	15	373,12	246	163	83	210,64	
Rogaland politidistrikt	773	732,74	415	398	17	408,88	358	254	104	323,86	
Hordaland politidistrikt	997	955,06	572	555	17	564,86	425	342	83	390,20	
Haugaland og Sunnhordland Politi Distrikt	276	259,91	154	151	3	153,06	122	91	31	106,85	
Sogn og Fjordane politidistrikt	202	191,68	111	108	3	109,50	91	65	26	82,18	
Sunnmøre politidistrikt	247	231,19	136	134	2	134,56	111	74	37	96,63	
Nordmøre og Romsdal politidistrikt	247	235,80	138	134	4	137,50	109	88	21	98,30	
Sør-Trøndelag politidistrikt	646	626,63	372	359	13	367,45	274	229	45	259,18	
Nord-Trøndelag politidistrikt	296	281,08	173	167	6	169,47	123	98	25	111,61	
Helgeland politidistrikt	192	181,71	106	104	2	105,00	86	63	23	76,71	
Troms politidistrikt	315	305,88	178	171	7	174,47	137	123	14	131,41	
Salten politidistrikt	199	190,84	113	104	9	109,84	86	71	15	81,00	
Midtre Hålogaland politidistrikt	262	254,96	152	150	2	151,00	110	98	12	103,96	

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
			I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Vestfinnmark politidistrikt	140	135,99	82	81	1	81,50	58	53	5	54,49
Øst-Finnmark politidistrikt	186	177,23	107	105	2	105,96	79	65	14	71,27
Direktoratet for samfunns-sikkerhet og beredskap	603	574,42	355	342	13	349,23	248	189	59	225,19
Hovedredningssentralene	43	43,00	33	33	0	33,00	10	10	0	10,00
Kommisjonen for gjenoppta-kelse av straffesaker	12	11,24	3	3	0	3,00	9	6	3	8,24
Sysselemanden på Svalbard	36	34,60	18	18	0	18,00	18	14	4	16,60
Utlendingsdirektoratet	1 030	988,70	311	293	18	306,43	719	583	136	682,27
Utlendingsnemnda	360	349,59	102	96	6	100,40	258	220	38	249,19
<i>Kommunal- og regionalde-partementet</i>	308	298,64	130	123	7	127,90	178	148	30	170,74
Kommunal- og regionalde-partementet	202	194,75	80	75	5	78,60	122	100	22	116,15
Husleietvistutvalget	20	19,30	8	8	0	8,00	12	10	2	11,30
Kompetansesenter for dis-triktsutvikling	22	21,86	10	10	0	10,00	12	10	2	11,86
Direktoratet for byggkvalitet	64	62,73	32	30	2	31,30	32	28	4	31,43
<i>Kulturdepartementet</i>	1 431	1 354,12	638	584	54	615,58	793	628	165	738,54
Kulturdepartementet	137	131,80	49	47	2	48,30	88	75	13	83,50
Arkivverket	301	280,82	147	133	14	142,40	154	117	37	138,42
Riksarkivet	165	159,10	88	81	7	86,60	77	67	10	72,50
Sami Arkiiva/Samisk Arkiv	3	3,00	2	2	0	2,00	1	1	0	1,00
Statsarkivet i Bergen	23	20,50	9	8	1	8,60	14	8	6	11,90
Statsarkivet i Hamar	15	14,40	5	5	0	5,00	10	7	3	9,40
Statsarkivet i Kongsberg	13	12,50	5	5	0	5,00	8	7	1	7,50
Statsarkivet i Kristiansand S	18	14,52	11	9	2	10,10	7	3	4	4,42
Statsarkivet i Oslo	12	11,50	7	7	0	7,00	5	4	1	4,50
Statsarkivet i Stavanger	17	13,20	5	3	2	4,10	12	4	8	9,10
Statsarkivet i Tromsø	10	10,00	5	5	0	5,00	5	5	0	5,00
Statsarkivet i Trondheim	25	22,10	10	8	2	9,00	15	11	4	13,10
Norsk filminstitutt	105	96,54	52	40	12	46,49	53	44	9	50,05
Norsk lokalhistorisk institutt	12	9,98	8	5	3	6,18	4	3	1	3,80
Kunst i offentlige rom KORO	18	17,55	4	4	0	4,00	14	11	3	13,55
Lotteri- og stiftelsestilsynet	72	69,10	32	30	2	31,40	40	31	9	37,70
Medietilsynet	52	51,00	24	23	1	23,50	28	25	3	27,50
Nasjonalbiblioteket	430	405,36	199	186	13	192,88	231	170	61	212,48
Norsk kulturråd	122	119,03	46	44	2	45,53	76	69	7	73,50
Norsk lyd- og blindeskriftbi-bliotek	50	47,28	18	18	0	18,00	32	22	10	29,28
Rikskonsertene	58	55,56	31	29	2	30,40	27	23	4	25,16

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Riksteatret	38	36,60	13	12	1	12,20	25	21	4	24,40
Språkrådet	36	33,50	15	13	2	14,30	21	17	4	19,20
<i>Kunnskapsdepartementet</i>	39 022	32 800,21	19 123	13 840	5 283	15 639,60	19 899	14 343	5 556	17 160,61
Kunnskapsdepartementet	296	284,16	101	98	3	99,80	195	158	37	184,36
Utdanningsdirektoratet	313	301,50	115	107	8	112,70	198	168	30	188,80
De Samiske videregående skoler, Karasjok og Kautokeino	112	94,01	45	27	18	36,22	67	41	26	57,79
Sameskolen for Midt-Norge	17	14,18	5	4	1	4,50	12	7	5	9,68
Veia – Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører	43	32,14	14	10	4	10,64	29	16	13	21,50
Spesialpedagogiske kompetansesentre	849	775,12	229	199	30	213,80	620	464	156	561,32
Statped Nord	36	32,62	10	8	2	9,00	26	21	5	23,62
Statped Vest	132	121,42	25	21	4	23,20	107	84	23	98,22
Statped	261	244,92	73	67	6	70,38	188	150	38	174,54
Universiteter og høyskoler	36 261	30 239,35	18 097	12 929	5 168	14 672,40	18 164	12 998	5 166	15 566,95
Universitetene	24 791	20 264,47	13 003	9 098	3 905	10 311,22	11 788	8 371	3 417	9 953,25
Universitetet i Oslo	7 007	5 786,95	3 597	2 633	964	2 918,38	3 410	2 500	910	2 868,57
Universitetet i Stavanger	1 248	1 076,44	605	447	158	497,58	643	497	146	578,86
Universitetet i Bergen	4 007	3 334,28	1 977	1 410	567	1 606,40	2 030	1 455	575	1 727,88
Universitetet for miljø- og biovitenskap	1 172	1 028,01	611	484	127	533,38	561	415	146	494,63
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU	6 669	5 069,66	3 932	2 448	1 484	2 861,17	2 737	1 762	975	2 208,49
Universitetet i Agder	1 066	934,58	538	417	121	469,00	528	372	156	465,58
Universitetet i Tromsø	3 032	2 523,48	1 474	1 061	413	1 199,21	1 558	1 133	425	1 324,27
Universitetet i Nordland	590	511,07	269	198	71	226,10	321	237	84	284,97
Universitets- og høyskolerådet ^{*)}	20	17,69	5	3	2	3,80	15	11	4	13,89
Statlige høyskoler	11 470	9 974,88	5 094	3 831	1 263	4 361,18	6 376	4 627	1 749	5 613,70
Høgskolen i Østfold	531	484,63	246	203	43	222,22	285	226	59	262,41
Høgskolen i Oslo og Akershus	1 832	1 662,55	599	496	103	544,46	1 233	960	273	1 118,09
Høgskolen i Hedmark	541	474,59	230	170	60	199,40	311	224	87	275,19
Høgskolen i Lillehammer	365	316,26	192	144	48	164,26	173	129	44	152,00
Høgskolen i Gjøvik	315	264,38	175	123	52	141,30	140	103	37	123,08
Høgskolen i Buskerud	345	295,53	154	115	39	130,33	191	136	55	165,20
Høgskolen i Vestfold	503	454,81	223	197	26	209,05	280	184	96	245,76
Høgskolen i Telemark	685	591,39	321	242	79	277,98	364	245	119	313,41
Høgskolen Stord/Haugesund	320	279,58	127	92	35	109,45	193	131	62	170,13
Høgskolen i Bergen	806	707,41	331	257	74	287,83	475	364	111	419,58

Etat/virksomhet											
	Menn						Kvinner				
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav					
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		
Høgskulen i Sogn og Fjordane	333	285,40	137	101	36	117,49	196	129	67	167,91	
Høgskulen i Volda	333	287,82	161	124	37	141,21	172	112	60	146,61	
Høgskolen i Molde	193	163,78	90	64	26	70,63	103	81	22	93,15	
Høgskolen i Sør-Trøndelag	880	770,54	378	283	95	323,93	502	370	132	446,61	
Høgskolen i Ålesund	232	197,70	124	90	34	104,24	108	74	34	93,46	
Høgskolen i Nord-Trøndelag	476	429,69	208	175	33	190,70	268	192	76	238,99	
Høgskolen i Nesna	124	114,30	52	46	6	49,20	72	51	21	65,10	
Høgskolen i Harstad	127	118,90	50	44	6	47,00	77	67	10	71,90	
Høgskolen i Narvik	212	183,51	133	103	30	114,34	79	60	19	69,17	
Høgskolen i Finnmark	257	239,14	93	82	11	86,85	164	136	28	152,29	
Såmi allaskuvla Samisk høgskole	109	93,22	38	28	10	33,07	71	48	23	60,15	
Arkitektur og designhøgskolen i Oslo AHO	166	124,00	97	52	45	68,50	69	43	26	55,50	
Kunst- og designhøgskolen i Bergen	114	83,77	55	28	27	39,37	59	30	29	44,40	
Kunsthøgskolen i Oslo	240	184,24	114	66	48	87,99	126	70	56	96,25	
Norges handelshøgskole	413	352,86	256	196	60	212,16	157	120	37	140,70	
Norges idrettshøgskole	257	213,20	145	105	40	119,85	112	75	37	93,35	
Norges musikkhøgskole	295	176,73	194	65	129	112,04	101	46	55	64,69	
Norges veterinærhøgskole	466	424,95	171	140	31	156,33	295	221	74	268,62	
Foreldreutvalget for grunnopplæring	10	9,60	1	1	0	1,00	9	8	1	8,60	
Meteorologisk institutt	319	299,82	198	181	17	190,27	121	92	29	109,55	
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen NOKUT	74	72,50	25	25	0	25,00	49	45	4	47,50	
Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA	92	79,40	38	30	8	32,80	54	39	15	46,60	
Norsk utenrikspolitisk institutt	67	55,65	43	32	11	34,85	24	18	6	20,80	
Senter for IKT i utdanningen	65	62,52	32	28	4	29,92	33	31	2	32,60	
Senter for internasjonalisering av utdanning	79	77,20	22	22	0	22,00	57	51	6	55,20	
Statens lånekasse for utdanning	317	300,39	127	118	9	123,40	190	147	43	176,99	
VOX-Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk	99	93,87	26	24	2	25,30	73	57	16	68,57	
De nasjonale forskningsetiske komiteer	9	8,80	5	5	0	5,00	4	3	1	3,80	
<i>Landbruks- og matdepartementet</i>	2 883	2 676,86	1 188	1 027	161	1 120,55	1 695	1 257	438	1 556,31	
Landbruks- og matdepartementet	145	140,98	57	51	6	55,90	88	77	11	85,08	
Mattilsynet	1 394	1 288,17	515	449	66	489,22	879	629	250	798,95	

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			Herav				Herav			
			I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Mattilsynet hovedkontoret	148	138,83	46	45	1	45,60	102	74	28	93,23
Mattilsynet regionene	1 246	1 149,34	469	404	65	443,62	777	555	222	705,72
Mattilsynet i Oslo, Akershus og Østfold	227	213,95	69	64	5	66,90	158	115	43	147,05
Mattilsynet i Hedmark og Oppland	159	146,26	65	57	8	62,37	94	64	30	83,89
Mattilsynet i Buskerud, Vestfold og Telemark	113	102,05	34	28	6	31,30	79	53	26	70,75
Mattilsynet i Rogaland og Agder	180	162,91	65	53	12	61,20	115	75	40	101,71
Mattilsynet i Hordaland og Sogn og Fjordane	140	132,61	48	45	3	47,00	92	69	23	85,61
Mattilsynet i Trøndelag og Møre og Romsdal	223	199,41	96	75	21	87,90	127	85	42	111,51
Mattilsynet i Nordland	109	103,60	47	43	4	45,20	62	52	10	58,40
Mattilsynet i Troms og Finnmark	95	88,55	45	39	6	41,75	50	42	8	46,80
Bioforsk	448	406,81	221	181	40	200,20	227	166	61	206,61
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)	74	62,48	44	32	12	36,75	30	17	13	25,73
Norsk Institutt for skog og landskap	218	207,30	136	116	20	130,10	82	62	20	77,20
Reindriftsforvaltningen	55	52,89	26	24	2	25,55	29	22	7	27,34
Statens landbruksforvaltning	186	182,11	74	70	4	72,83	112	100	12	109,28
Veterinærinstituttet	363	336,12	115	104	11	110,00	248	184	64	226,12
<i>Miljøverndepartementet</i>	2 138	2 055,86	996	909	87	971,86	1 142	910	232	1 084,00
Miljøverndepartementet	276	264,62	118	106	12	114,35	158	127	31	150,27
Direktoratet for naturforvaltning	338	330,86	195	185	10	192,89	143	118	25	137,97
Klima- og forurensningsdirektoratet	358	346,83	130	117	13	127,89	228	188	40	218,94
Norsk kulturminnefond	16	15,10	5	4	1	4,50	11	9	2	10,60
Norsk polarinstitutt	153	148,14	95	93	2	94,00	58	46	12	54,14
Riksantikvaren	146	140,34	57	51	6	56,06	89	70	19	84,28
Statens kartverk	851	809,97	396	353	43	382,17	455	352	103	427,80
<i>Nærings- og handelsdepartementet</i>	1 820	1 754,99	916	872	44	900,49	904	734	170	854,50
Nærings- og handelsdepartementet	221	217,47	99	96	3	98,57	122	112	10	118,90
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	19	18,70	7	7	0	7,00	12	11	1	11,70
Garanti-instituttet for eksportkreditt	74	71,70	38	35	3	36,70	36	31	5	35,00
Justervesenet	96	93,50	68	64	4	66,20	28	25	3	27,30
Norges geologiske undersøkelse	207	199,65	136	125	11	131,40	71	60	11	68,25

Etat/virksomhet										
	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
I alt			Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	
Norsk akkreditering	24	23,40	8	8	0	8,00	16	13	3	15,40
Norsk romsenter	39	38,20	25	23	2	24,40	14	13	1	13,80
Patentstyret	266	252,35	102	95	7	100,69	164	118	46	151,66
Registerenheten i Brønnøysund	551	525,32	225	218	7	222,23	326	254	72	303,09
Sjøfartsdirektoratet	323	314,70	208	201	7	205,30	115	97	18	109,40
<i>Olje- og energidepartementet</i>	937	917,62	543	518	25	536,34	394	343	51	381,28
Olje- og energidepartementet	152	150,80	76	74	2	75,70	76	71	5	75,10
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	566	553,92	339	322	17	334,79	227	196	31	219,13
Oljedirektoratet	219	212,90	128	122	6	125,85	91	76	15	87,05
<i>Samferdselsdepartementet</i>	11 221	10 880,73	7 618	7 220	398	7 453,81	3 603	3 016	587	3 426,92
Samferdselsdepartementet	140	137,89	68	67	1	67,80	72	62	10	70,09
Jernbaneverket	3 933	3 825,10	3 104	2 953	151	3 028,38	829	728	101	796,72
Jernbaneverket	3 865	3 758,63	3 047	2 897	150	2 972,01	818	720	98	786,62
Jernbaneverket Bane Energi	68	66,47	57	56	1	56,37	11	8	3	10,10
Statens vegvesen	6 728	6 509,21	4 192	3 961	231	4 110,23	2 536	2 074	462	2 398,98
Vegdirektoratet	726	706,64	404	379	25	395,40	322	278	44	311,24
Vegvesenet regionene	6 002	5 802,57	3 788	3 582	206	3 714,83	2 214	1 796	418	2 087,74
Region Øst	1 779	1 715,16	1 125	1 053	72	1 098,92	654	525	129	616,24
Region Sør	1 172	1 126,34	737	698	39	723,26	435	322	113	403,08
Region Vest	1 255	1 217,48	791	744	47	775,43	464	388	76	442,05
Region Midt	931	898,31	590	554	36	576,82	341	279	62	321,49
Region Nord	865	845,28	545	533	12	540,40	320	282	38	304,88
Luffartstilsynet	178	173,10	107	102	5	104,70	71	66	5	68,40
Post- og teletilsynet	141	136,80	89	83	6	85,80	52	48	4	51,00
Statens havarikommisjon for transport	40	39,30	26	25	1	25,80	14	13	1	13,50
Statens Jernbanetilsyn	61	59,33	32	29	3	31,10	29	25	4	28,23
<i>Utenriksdepartementet</i>	1 716	1 689,52	784	765	19	778,46	932	863	69	911,06
Utenriksdepartementet	831	813,17	366	354	12	362,86	465	412	53	450,31
Utenriktjenesten	629	628,00	332	331	1	331,50	297	296	1	296,50
Direktoratet for utviklings-samarbeid	222	215,35	75	70	5	73,30	147	134	13	142,05
Fredskorpset	34	33,00	11	10	1	10,80	23	21	2	22,20
<i>Domstolene i Norge</i>	1 457	1 365,29	402	374	28	392,49	1 055	806	249	972,80
Domstoladministrasjonen	85	82,72	44	38	6	42,32	41	37	4	40,40
Finnmarkskommisjonen	6	6,00	2	2	0	2,00	4	4	0	4,00
Høyesterett	41	40,20	15	14	1	14,80	26	24	2	25,40
Jordskifteoverrettene	12	11,70	5	4	1	4,90	7	6	1	6,80

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			Herav			Herav				
			I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Jordskifterettene	245	234,39	154	148	6	152,90	91	66	25	81,49
Lagmannsrettene (inkl Borgarting)	121	112,27	13	12	1	12,60	108	81	27	99,67
Borgarting lagmannsrett	48	44,80	7	7	0	7,00	41	28	13	37,80
Tingrettene (inkl Oslo)	947	878,01	169	156	13	162,97	778	588	190	715,04
Oslo Byfogdembete	46	45,10	15	15	0	15,00	31	27	4	30,10
Oslo Tingrett	165	158,08	35	31	4	33,77	130	107	23	124,31
<i>Samediggi / Sametinget</i>	150	145,45	55	51	4	53,70	95	84	11	91,75
<i>Husbanken</i>	340	329,95	130	127	3	129,35	210	179	31	200,60
<i>Sivilombudsmannen – Stortingets Ombudsmann for Forvaltningen</i>	54	51,49	14	12	2	13,40	40	32	8	38,09
<i>Stortingets Kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, EOS-utvalget</i>	14	8,40	8	4	4	4,40	6	3	3	4,00
<i>Riksrevisjonen</i>	493	478,27	206	197	9	203,05	287	245	42	275,22

*) Tallene er per 1.oktober 2012 – grunnet manglende rapportering for mars

Tabell 1.2 Fylkes-/kommunefordeling av sysselsatte totalt per 4. kvartal 2012 og tilsatte i statlig tariff-område per 1. mars 2013

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
<i>Hele landet</i>	2 589 000	149 355	5,8 %	124 418	56 058	68 360	24 937	15 908	9 029
<i>01 Østfold</i>	118 151	4 114	3,5 %	3 430	1 635	1 795	684	527	157
0101 Halden	12 593	993	7,9 %	847	377	470	146	96	50
0104 Moss	13 934	665	4,8 %	553	254	299	112	94	18
0105 Sarpsborg	23 095	1 043	4,5 %	837	395	442	206	160	46
0106 Fredrikstad	35 665	799	2,2 %	670	381	289	129	96	33
0111 Hvaler	1 222	31	2,5 %	26	1	25	5	5	0
0118 Aremark	355	7	2,0 %	5	2	3	2	1	1
0119 Marker	1 205	56	4,6 %	47	15	32	9	9	0
0121 Rømskog	218	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
0122 Trøgstad	1 520	50	3,3 %	47	13	34	3	3	0
0123 Spydeberg	2 190	8	0,4 %	6	3	3	2	2	0
0124 Askim	5 765	124	2,2 %	106	64	42	18	17	1
0125 Eidsberg	4 750	60	1,3 %	51	27	24	9	7	2
0127 Skiptvet	1 014	29	2,9 %	19	11	8	10	8	2
0128 Rakkestad	3 331	23	0,7 %	17	8	9	6	6	0
0135 Råde	2 785	58	2,1 %	56	29	27	2	2	0
0136 Rygge	6 043	154	2,5 %	133	50	83	21	17	4
0137 Våler (Østf.)	1 289	5	0,4 %	3	0	3	2	2	0
0138 Hobøl	1 177	8	0,7 %	6	4	2	2	2	0
<i>02 Akershus</i>	256 869	6 906	2,7 %	5 778	2 717	3 061	1 128	785	343
0211 Vestby	6 269	86	1,4 %	53	30	23	33	22	11
0213 Ski	13 785	490	3,6 %	407	201	206	83	70	13
0214 Ås	8 253	1 723	20,9 %	1 355	648	707	368	200	168
0215 Frogn	4 389	43	1,0 %	37	21	16	6	3	3
0216 Nesodden	4 420	17	0,4 %	11	8	3	6	5	1
0217 Oppegård	9 542	27	0,3 %	20	14	6	7	7	0
0219 Bærum	69 897	1 194	1,7 %	1 002	478	524	192	149	43
0220 Asker	26 154	200	0,8 %	165	81	84	35	28	7
0221 Aurskog-Høland	4 965	67	1,3 %	53	37	16	14	11	3
0226 Sørum	4 622	32	0,7 %	26	18	8	6	6	0
0227 Fet	2 607	30	1,2 %	27	13	14	3	3	0
0228 Rælingen	2 772	18	0,6 %	15	11	4	3	3	0
0229 Enebakk	2 727	9	0,3 %	8	4	4	1	1	0
0230 Lørenskog	19 818	84	0,4 %	71	39	32	13	9	4
0231 Skedsmo	27 788	1 952	7,0 %	1 720	738	982	232	168	64
0233 Nittedal	8 177	42	0,5 %	35	21	14	7	7	0
0234 Gjerdrum	1 519	6	0,4 %	3	2	1	3	3	0
0235 Ullensaker	23 312	686	2,9 %	610	266	344	76	54	22

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0236 Nes (Ak.)	5 469	46	0,8 %	37	19	18	9	8	1
0237 Eidsvoll	6 640	100	1,5 %	79	41	38	21	21	0
0238 Nannestad	2 872	48	1,7 %	38	21	17	10	7	3
0239 Hurdal	872	6	0,7 %	6	6	0	0	0	0
<i>0301 Oslo kommune</i>	440 512 ¹	43 201	9,8 %	36 812	18 883	17 929	6 389	4 163	2 226
<i>04 Hedmark</i>	86 336	4 022	4,7 %	3 261	1 539	1 722	761	556	205
0402 Kongsvinger	8 430	873	10,4 %	716	314	402	157	130	27
0403 Hamar	19 108	1 786	9,3 %	1 470	681	789	316	229	87
0412 Ringsaker	14 162	193	1,4 %	163	86	77	30	26	4
0415 Løten	1 826	14	0,8 %	13	9	4	1	1	0
0417 Stange	6 895	118	1,7 %	91	39	52	27	15	12
0418 Nord-Odal	1 582	52	3,3 %	46	21	25	6	5	1
0419 Sør-Odal	2 355	13	0,6 %	12	8	4	1	1	0
0420 Eidskog	1 937	15	0,8 %	13	8	5	2	2	0
0423 Grue	1 967	88	4,5 %	50	38	12	38	23	15
0425 Åsnes	3 015	37	1,2 %	28	12	16	9	6	3
0426 Våler (Hedm.)	1 464	12	0,8 %	10	6	4	2	1	1
0427 Elverum	10 052	522	5,2 %	424	216	208	98	75	23
0428 Trysil	2 790	33	1,2 %	27	12	15	6	5	1
0429 Åmot	1 873	85	4,5 %	53	29	24	32	14	18
0430 Stor-Elvdal	1 027	63	6,1 %	48	14	34	15	5	10
0432 Rendalen	741	6	0,8 %	6	2	4	0	0	0
0434 Engerdal	550	22	4,0 %	19	12	7	3	3	0
0436 Tolga	620	6	1,0 %	6	2	4	0	0	0
0437 Tynset	3 342	71	2,1 %	53	23	30	18	15	3
0438 Alvdal	1 177	7	0,6 %	7	3	4	0	0	0
0439 Folldal	662	3	0,5 %	3	1	2	0	0	0
0441 Os (Hedm.)	761	3	0,4 %	3	3	0	0	0	0
<i>05 Oppland</i>	87 396	3 235	3,7 %	2 556	1 158	1 398	679	445	234
0501 Lillehammer	16 098	1 363	8,5 %	1 113	524	589	250	162	88
0502 Gjøvik	16 216	1 017	6,3 %	784	372	412	233	142	91
0511 Dovre	1 359	29	2,1 %	28	4	24	1	0	1
0512 Lesja	892	16	1,8 %	12	4	8	4	4	0
0513 Skjåk	1 040	8	0,8 %	4	1	3	4	4	0
0514 Lom	1 194	9	0,8 %	8	5	3	1	1	0
0515 Vågå	1 558	31	2,0 %	21	14	7	10	10	0
0516 Nord-Fron	2 725	36	1,3 %	29	10	19	7	3	4
0517 Sel	3 050	95	3,1 %	75	17	58	20	9	11
0519 Sør-Fron	1 102	8	0,7 %	6	3	3	2	2	0
0520 Ringebu	2 119	12	0,6 %	11	4	7	1	0	1

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0521 Øyer	1 859	14	0,8 %	12	6	6	2	2	0
0522 Gausdal	2 301	18	0,8 %	12	5	7	6	6	0
0528 Østre Toten	5 387	124	2,3 %	101	43	58	23	12	11
0529 Vestre Toten	6 258	56	0,9 %	40	23	17	16	15	1
0532 Jevnaker	2 174	18	0,8 %	11	6	5	7	6	1
0533 Lunner	2 137	19	0,9 %	17	1	16	2	1	1
0534 Gran	6 343	190	3,0 %	145	56	89	45	31	14
0536 Søndre Land	1 766	16	0,9 %	11	6	5	5	5	0
0538 Nordre Land	2 984	16	0,5 %	13	6	7	3	2	1
0540 Sør-Aurdal	1 334	10	0,7 %	9	5	4	1	1	0
0541 Etnedal	526	4	0,8 %	4	3	1	0	0	0
0542 Nord-Aurdal	3 863	68	1,8 %	48	25	23	20	15	5
0543 Vestre Slidre	956	25	2,6 %	21	8	13	4	2	2
0544 Øystre Slidre	1 369	24	1,8 %	15	6	9	9	8	1
0545 Vang	786	9	1,1 %	6	1	5	3	2	1
<i>06 Buskerud</i>	124 230	4 015	3,2 %	3 342	1 708	1 634	673	524	149
0602 Drammen	35 531	1 801	5,1 %	1 514	813	701	287	228	59
0604 Kongsberg	16 750	334	2,0 %	262	139	123	72	54	18
0605 Ringerike	13 813	1 121	8,1 %	944	479	465	177	129	48
0612 Hole	2 082	4	0,2 %	3	1	2	1	1	0
0615 Flå	479	4	0,8 %	2	1	1	2	2	0
0616 Nes (Busk.)	1 411	21	1,5 %	17	9	8	4	3	1
0617 Gol	2 830	63	2,2 %	53	19	34	10	8	2
0618 Hemsedal	1 086	2	0,2 %	1	1	0	1	1	0
0619 Ål	2 525	50	2,0 %	43	5	38	7	3	4
0620 Hol	2 279	21	0,9 %	20	8	12	1	1	0
0621 Sigdal	1 578	11	0,7 %	9	6	3	2	2	0
0622 Krødsherad	1 121	7	0,6 %	7	1	6	0	0	0
0623 Modum	5 447	83	1,5 %	69	34	35	14	14	0
0624 Øvre Eiker	6 331	255	4,0 %	192	88	104	63	49	14
0625 Nedre Eiker	7 333	53	0,7 %	44	28	16	9	9	0
0626 Lier	12 873	113	0,9 %	104	49	55	9	8	1
0627 Røyken	5 230	41	0,8 %	33	14	19	8	6	2
0628 Hurum	2 813	10	0,4 %	8	4	4	2	2	0
0631 Flesberg	799	5	0,6 %	3	1	2	2	2	0
0632 Rollag	613	9	1,5 %	8	6	2	1	1	0
0633 Nore og Uvdal	1 306	7	0,5 %	6	2	4	1	1	0
<i>07 Vestfold</i>	104 756	3 993	3,8 %	3 257	1 587	1 670	736	580	156
0701 Horten	11 053	939	8,5 %	758	317	441	181	125	56
0702 Holmestrand	3 762	114	3,0 %	76	50	26	38	35	3
0704 Tønsberg	27 203	1 876	6,9 %	1 557	809	748	319	261	58

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0706 Sandefjord	20 975	403	1,9 %	322	156	166	81	59	22
0709 Larvik	17 896	339	1,9 %	295	136	159	44	34	10
0711 Svelvik	1 638	17	1,0 %	13	8	5	4	3	1
0713 Sande (Vestf.)	2 314	21	0,9 %	14	7	7	7	7	0
0714 Hof	977	54	5,5 %	48	12	36	6	5	1
0716 Re (f.o.m. 2002)	3 132	17	0,5 %	15	12	3	2	2	0
0719 Andebu	1 979	7	0,4 %	4	1	3	3	1	2
0720 Stokke	5 576	120	2,2 %	80	49	31	40	40	0
0722 Nøtterøy	6 053	25	0,4 %	19	15	4	6	4	2
0723 Tjøme	1 286	37	2,9 %	34	6	28	3	2	1
0728 Lardal	912	24	2,6 %	22	9	13	2	2	0
<i>08 Telemark</i>	76 608	2 869	3,7 %	2 301	1 080	1 221	568	394	174
0805 Porsgrunn	17 709	534	3,0 %	436	202	234	98	66	32
0806 Skien	25 165	1 369	5,4 %	1 132	542	590	237	177	60
0807 Notodden	5 531	356	6,4 %	266	142	124	90	60	30
0811 Siljan	516	5	1,0 %	5	1	4	0	0	0
0814 Bamble	5 180	34	0,7 %	28	15	13	6	5	1
0815 Kragerø	4 465	84	1,9 %	72	29	43	12	9	3
0817 Drangedal	1 212	25	2,1 %	20	7	13	5	2	3
0819 Nome	2 398	19	0,8 %	16	6	10	3	3	0
0821 Bø (Telem.)	2 789	234	8,4 %	174	74	100	60	28	32
0822 Sauherad	1 414	28	2,0 %	25	6	19	3	3	0
0826 Tinn	2 857	23	0,8 %	21	15	6	2	2	0
0827 Hjartdal	605	7	1,2 %	5	4	1	2	2	0
0828 Seljord	1 584	25	1,6 %	19	10	9	6	6	0
0829 Kviteseid	1 246	21	1,7 %	15	4	11	6	5	1
0830 Nissedal	655	6	0,9 %	6	4	2	0	0	0
0831 Fyresdal	546	19	3,5 %	17	3	14	2	2	0
0833 Tokke	1 045	12	1,1 %	7	3	4	5	4	1
0834 Vinje	1 691	68	4,0 %	37	13	24	31	20	11
<i>09 Aust-Agder</i>	48 591	1 901	3,9 %	1 553	645	908	348	247	101
0901 Risør	2 643	42	1,6 %	28	16	12	14	10	4
0904 Grimstad	8 486	505	6,0 %	433	159	274	72	45	27
0906 Arendal	21 803	991	4,5 %	807	367	440	184	129	55
0911 Gjerstad	903	7	0,8 %	6	3	3	1	0	1
0912 Vegårshei	655	6	0,9 %	4	1	3	2	1	1
0914 Tvedestrand	2 407	68	2,8 %	44	13	31	24	20	4
0919 Froland	1 275	11	0,9 %	7	2	5	4	3	1
0926 Lillesand	4 253	153	3,6 %	133	56	77	20	14	6
0928 Birkenes	1 664	22	1,3 %	15	4	11	7	7	0
0929 Åmli	705	22	3,1 %	18	3	15	4	3	1

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0935 Iveland	407	1	0,2 %	1	1	0	0	0	0
0937 Evje og Hornnes	1 642	50	3,0 %	40	14	26	10	9	1
0938 Bygland	544	6	1,1 %	6	1	5	0	0	0
0940 Valle	650	15	2,3 %	10	5	5	5	5	0
0941 Bykle	554	2	0,4 %	1	0	1	1	1	0
<i>101 Vest-Agder</i>	87 115	3 060	3,5 %	2 401	1 060	1 341	659	455	204
1001 Kristiansand	50 848	2 620	5,2 %	2 075	903	1 172	545	366	179
1002 Mandal	6 244	130	2,1 %	102	51	51	28	24	4
1003 Farsund	3 723	25	0,7 %	19	8	11	6	5	1
1004 Flekkefjord	4 216	58	1,4 %	47	17	30	11	5	6
1014 Vennesla	4 334	31	0,7 %	19	7	12	12	10	2
1017 Songdalen	2 390	24	1,0 %	19	6	13	5	5	0
1018 Søgne	3 615	30	0,8 %	19	13	6	11	10	1
1021 Marnardal	672	11	1,6 %	9	3	6	2	1	1
1026 Åseral	621	4	0,6 %	2	1	1	2	1	1
1027 Audnedal	693	3	0,4 %	0	0	0	3	3	0
1029 Lindesnes	1 806	9	0,5 %	6	4	2	3	3	0
1032 Lyngdal	3 911	84	2,1 %	62	39	23	22	16	6
1034 Hægebostad	686	5	0,7 %	4	0	4	1	0	1
1037 Kvinesdal	2 302	17	0,7 %	12	4	8	5	4	1
1046 Sirdal	1 054	9	0,9 %	6	4	2	3	2	1
<i>11 Rogaland</i>	242 698	6 933	2,9 %	5 540	2 727	2 813	1 393	999	394
1101 Eigersund	6 649	117	1,8 %	86	39	47	31	24	7
1102 Sandnes	35 948	750	2,1 %	565	316	249	185	161	24
1103 Stavanger	83 420	3 921	4,7 %	3 142	1 633	1 509	779	519	260
1106 Haugesund	21 985	955	4,3 %	782	344	438	173	122	51
1111 Sokndal	1 188	22	1,9 %	18	3	15	4	2	2
1112 Lund	1 498	41	2,7 %	30	10	20	11	9	2
1114 Bjerkreim	1 101	7	0,6 %	5	2	3	2	2	0
1119 Hå	7 497	239	3,2 %	204	76	128	35	26	9
1120 Klepp	7 791	51	0,7 %	45	17	28	6	4	2
1121 Time	7 475	95	1,3 %	64	24	40	31	28	3
1122 Gjesdal	3 693	21	0,6 %	17	10	7	4	3	1
1124 Sola	22 892	237	1,0 %	192	99	93	45	33	12
1127 Randaberg	3 596	24	0,7 %	16	8	8	8	6	2
1129 Forsand	516	2	0,4 %	0	0	0	2	2	0
1130 Strand	4 291	35	0,8 %	29	14	15	6	4	2
1133 Hjelmeland	1 399	4	0,3 %	4	2	2	0	0	0
1134 Suldal	2 141	14	0,7 %	11	5	6	3	3	0
1135 Sauda	2 100	42	2,0 %	28	20	8	14	12	2
1141 Finnøy	1 411	11	0,8 %	5	1	4	6	2	4

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1142 Rennesøy	1 170	12	1,0 %	7	2	5	5	3	2
1144 Kvitsøy	315	93	29,5 %	89	4	85	4	4	0
1145 Bokn	317	3	0,9 %	0	0	0	3	3	0
1146 Tysvær	4 423	19	0,4 %	17	8	9	2	2	0
1149 Karmøy	14 989	150	1,0 %	130	78	52	20	13	7
1151 Utsira	107	1	0,9 %	1	1	0	0	0	0
1160 Vindafjord	4 786	67	1,4 %	53	11	42	14	12	2
<i>12 Hordaland</i>	254 440	12 344	4,9 %	9 777	4 847	4 930	2 567	1 589	978
1201 Bergen	162 021	10 913	6,7 %	8 627	4 346	4 281	2 286	1 358	928
1211 Etne	1 666	8	0,5 %	7	4	3	1	0	1
1216 Sveio	1 384	10	0,7 %	6	1	5	4	4	0
1219 Bømlo	4 885	18	0,4 %	16	8	8	2	2	0
1221 Stord	9 356	370	4,0 %	282	169	113	88	70	18
1222 Fitjar	1 236	8	0,6 %	6	3	3	2	2	0
1223 Tysnes	1 066	9	0,8 %	7	5	2	2	2	0
1224 Kvinnherad	5 748	33	0,6 %	22	8	14	11	11	0
1227 Jondal	409	5	1,2 %	3	0	3	2	2	0
1228 Odda	3 654	66	1,8 %	46	14	32	20	17	3
1231 Ullensvang	1 271	82	6,5 %	60	35	25	22	18	4
1232 Eidfjord	430	2	0,5 %	2	2	0	0	0	0
1233 Ulvik	471	31	6,6 %	30	1	29	1	1	0
1234 Granvin	333	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1235 Voss	6 969	211	3,0 %	184	49	135	27	19	8
1238 Kvam	3 791	39	1,0 %	29	13	16	10	9	1
1241 Fusa	1 827	8	0,4 %	4	1	3	4	2	2
1242 Samnanger	563	8	1,4 %	5	3	2	3	3	0
1243 Os (Hord.)	5 786	68	1,2 %	60	34	26	8	8	0
1244 Austevoll	2 858	53	1,9 %	42	21	21	11	9	2
1245 Sund	1 700	4	0,2 %	3	3	0	1	1	0
1246 Fjell	11 364	44	0,4 %	38	17	21	6	5	1
1247 Askøy	7 265	69	0,9 %	59	32	27	10	10	0
1251 Vaksdal	1 431	44	3,1 %	36	10	26	8	7	1
1252 Modalen	222	0	0,0 %	0	0	0	0	0	0
1253 Osterøy	2 675	17	0,6 %	16	9	7	1	1	0
1256 Meland	2 167	16	0,7 %	14	7	7	2	2	0
1259 Øygarden	1 421	4	0,3 %	3	1	2	1	1	0
1260 Radøy	1 577	12	0,8 %	9	4	5	3	3	0
1263 Lindås	6 824	84	1,2 %	65	33	32	19	12	7
1264 Austrheim	1 193	6	0,5 %	3	2	1	3	3	0
1265 Fedje	290	67	23,1 %	63	3	60	4	2	2
1266 Masfjorden	587	34	5,8 %	29	9	20	5	5	0

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
<i>14 Sogn og Fjordane</i>	54 293	2 001	3,7 %	1 589	777	812	412	301	111
1401 Flora	5 749	119	2,1 %	99	45	54	20	17	3
1411 Gulen	1 342	15	1,1 %	10	3	7	5	4	1
1412 Solund	396	5	1,3 %	3	2	1	2	2	0
1413 Hyllestad	719	5	0,7 %	4	2	2	1	1	0
1416 Høyanger	1 800	19	1,1 %	14	6	8	5	5	0
1417 Vik	1 251	46	3,7 %	38	13	25	8	5	3
1418 Balestrand	631	7	1,1 %	6	2	4	1	0	1
1419 Leikanger	1 565	610	39,0 %	507	238	269	103	71	32
1420 Sogndal	4 292	396	9,2 %	301	159	142	95	61	34
1421 Aurland	832	15	1,8 %	13	6	7	2	2	0
1422 Lærdal	1 010	18	1,8 %	16	3	13	2	1	1
1424 Årdal	2 760	16	0,6 %	13	7	6	3	2	1
1426 Luster	2 003	12	0,6 %	11	7	4	1	1	0
1428 Askvoll	1 126	8	0,7 %	5	2	3	3	3	0
1429 Fjaler	1 241	30	2,4 %	24	16	8	6	5	1
1430 Gaular	995	7	0,7 %	5	2	3	2	2	0
1431 Jølster	1 040	9	0,9 %	6	3	3	3	3	0
1432 Førde	9 157	447	4,9 %	343	183	160	104	77	27
1433 Naustdal	676	2	0,3 %	2	2	0	0	0	0
1438 Bremanger	1 578	11	0,7 %	7	2	5	4	4	0
1439 Vågsøy	3 003	56	1,9 %	46	20	26	10	8	2
1441 Selje	1 213	8	0,7 %	5	4	1	3	3	0
1443 Eid	2 807	75	2,7 %	58	25	33	17	15	2
1444 Hornindal	492	2	0,4 %	2	2	0	0	0	0
1445 Gloppen	2 777	37	1,3 %	27	13	14	10	8	2
1449 Stryn	3 838	26	0,7 %	24	10	14	2	1	1
<i>15 Møre og Romsdal</i>	129 648	3 746	2,9 %	3 052	1 424	1 628	694	479	215
1502 Molde	17 170	1 095	6,4 %	916	482	434	179	120	59
1504 Ålesund	27 616	1 213	4,4 %	1 027	380	647	186	116	70
1505 Kristiansund	12 065	339	2,8 %	293	143	150	46	36	10
1511 Vanylven	1 345	7	0,5 %	7	4	3	0	0	0
1514 Sande (M. og R.)	1 299	4	0,3 %	3	1	2	1	1	0
1515 Herøy (M. og R.)	3 973	33	0,8 %	23	16	7	10	7	3
1516 Ulstein	5 373	42	0,8 %	32	15	17	10	10	0
1517 Hareid	2 046	7	0,3 %	3	3	0	4	2	2
1519 Volda	4 526	409	9,0 %	288	141	147	121	77	44
1520 Ørsta	4 738	129	2,7 %	100	55	45	29	27	2
1523 Ørskog	871	15	1,7 %	11	3	8	4	4	0
1524 Norddal	881	4	0,5 %	1	0	1	3	1	2
1525 Stranda	2 472	24	1,0 %	19	11	8	5	4	1
1526 Stordal	552	3	0,5 %	1	0	1	2	2	0

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1528 Sykkylven	3 913	19	0,5 %	14	8	6	5	1	4
1529 Skodje	1 399	7	0,5 %	7	2	5	0	0	0
1531 Sula	2 694	18	0,7 %	12	7	5	6	6	0
1532 Giske	2 434	15	0,6 %	11	7	4	4	4	0
1534 Haram	4 353	17	0,4 %	13	6	7	4	4	0
1535 Vestnes	2 880	49	1,7 %	39	21	18	10	7	3
1539 Rauma	3 562	30	0,8 %	30	8	22	0	0	0
1543 Nesset	945	7	0,7 %	5	3	2	2	2	0
1545 Midsund	791	4	0,5 %	2	1	1	2	2	0
1546 Sandøy	653	3	0,5 %	3	1	2	0	0	0
1547 Aukra	1 309	8	0,6 %	7	3	4	1	1	0
1548 Fræna	3 545	94	2,7 %	80	50	30	14	8	6
1551 Eide	1 225	4	0,3 %	3	1	2	1	1	0
1554 Averøy	2 297	11	0,5 %	7	3	4	4	4	0
1557 Gjemnes	821	9	1,1 %	7	4	3	2	2	0
1560 Tingvoll	1 075	45	4,2 %	25	15	10	20	14	6
1563 Sunndal	3 813	20	0,5 %	16	8	8	4	3	1
1566 Surnadal	2 882	36	1,2 %	26	9	17	10	8	2
1567 Rindal	923	3	0,3 %	3	3	0	0	0	0
1571 Halså	662	7	1,1 %	6	3	3	1	1	0
1573 Smøla	1 003	6	0,6 %	4	2	2	2	2	0
1576 Aure	1 542	10	0,6 %	8	5	3	2	2	0
<i>16 Sør-Trøndelag</i>	159 700	12 779	8,0 %	9 361	4 267	5 094	3 418	1 631	1 787
1601 Trondheim	111 246	11 945	10,7 %	8 707	3 939	4 768	3 238	1 504	1 734
1612 Hemne	1 980	13	0,7 %	12	4	8	1	1	0
1613 Snillfjord	396	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1617 Hitra	2 249	12	0,5 %	11	6	5	1	1	0
1620 Frøya	2 299	23	1,0 %	21	15	6	2	2	0
1621 Ørland	2 449	41	1,7 %	38	21	17	3	3	0
1622 Agdenes	683	1	0,1 %	1	0	1	0	0	0
1624 Rissa	2 943	26	0,9 %	21	9	12	5	4	1
1627 Bjugn	1 757	14	0,8 %	9	6	3	5	4	1
1630 Åfjord	1 578	14	0,9 %	12	5	7	2	2	0
1632 Roan	442	2	0,5 %	2	0	2	0	0	0
1633 Osen	381	2	0,5 %	2	1	1	0	0	0
1634 Oppdal	3 206	47	1,5 %	39	11	28	8	4	4
1635 Rennebu	1 158	7	0,6 %	6	4	2	1	0	1
1636 Meldal	1 427	28	2,0 %	21	12	9	7	4	3
1638 Orkdal	5 702	156	2,7 %	120	79	41	36	24	12
1640 Røros	3 342	92	2,8 %	81	29	52	11	9	2
1644 Holtålen	678	15	2,2 %	14	1	13	1	1	0
1648 Midtre Gauldal	2 979	75	2,5 %	63	19	44	12	9	3

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1653 Melhus	4 705	163	3,5 %	108	65	43	55	36	19
1657 Skaun	1 411	12	0,9 %	11	6	5	1	1	0
1662 Klæbu	1 234	15	1,2 %	11	5	6	4	4	0
1663 Malvik	3 428	61	1,8 %	39	25	14	22	15	7
1664 Selbu	1 650	13	0,8 %	10	4	6	3	3	0
1665 Tydal	377	1	0,3 %	1	1	0	0	0	0
<i>17 Nord-Trøndelag</i>	62 865	2 314	3,7 %	1 858	893	965	456	334	122
1702 Steinkjer	10 542	1 045	9,9 %	858	418	440	187	136	51
1703 Namsos	7 123	227	3,2 %	176	101	75	51	37	14
1711 Meråker	962	11	1,1 %	7	2	5	4	4	0
1714 Stjørdal	10 725	325	3,0 %	275	119	156	50	31	19
1717 Frosta	911	3	0,3 %	3	2	1	0	0	0
1718 Leksvik	1 475	10	0,7 %	9	6	3	1	1	0
1719 Levanger	9 378	452	4,8 %	333	169	164	119	88	31
1721 Verdal	6 643	72	1,1 %	62	23	39	10	8	2
1724 Verran	1 282	8	0,6 %	7	2	5	1	0	1
1725 Namdalseid	617	5	0,8 %	3	2	1	2	2	0
1736 Snåase Snåsa	877	29	3,3 %	21	11	10	8	6	2
1738 Lierne	664	6	0,9 %	4	2	2	2	2	0
1739 Røyrvik	213	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1740 Namsskogan	398	5	1,3 %	5	1	4	0	0	0
1742 Grong	1 213	40	3,3 %	36	7	29	4	2	2
1743 Høylandet	536	1	0,2 %	1	1	0	0	0	0
1744 Overhalla	1 477	9	0,6 %	4	1	3	5	5	0
1748 Fosnes	247	1	0,4 %	0	0	0	1	1	0
1749 Flatanger	532	6	1,1 %	5	2	3	1	1	0
1750 Vikna	2 506	14	0,6 %	11	6	5	3	3	0
1751 Nærøy	1 969	31	1,6 %	27	12	15	4	4	0
1755 Leka	278	4	1,4 %	4	3	1	0	0	0
1756 Inderøy (f.o.m. 2012)	2 297	9	0,4 %	6	2	4	3	3	0
<i>18 Nordland</i>	115 778	6 036	5,2 %	5 147	2 550	2 597	889	649	240
1804 Bodø	27 157	2 148	7,9 %	1 839	917	922	309	193	116
1805 Narvik	9 351	515	5,5 %	444	167	277	71	37	34
1811 Bindal	539	7	1,3 %	6	4	2	1	1	0
1812 Sømna	882	9	1,0 %	9	4	5	0	0	0
1813 Brønnøy	3 811	577	15,1 %	492	266	226	85	77	8
1815 Vega	482	6	1,2 %	5	3	2	1	1	0
1816 Vevelstad	193	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1818 Herøy (Nordl.)	861	11	1,3 %	9	7	2	2	2	0
1820 Alstahaug	3 931	121	3,1 %	99	44	55	22	19	3
1822 Leirfjord	714	28	3,9 %	15	11	4	13	7	6

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1824 Vefsn	6 757	298	4,4 %	279	99	180	19	16	3
1825 Grane	534	19	3,6 %	19	5	14	0	0	0
1826 Hattfjelldal	614	20	3,3 %	14	9	5	6	5	1
1827 Dønna	521	3	0,6 %	3	3	0	0	0	0
1828 Nesna	870	115	13,2 %	91	45	46	24	19	5
1832 Hemnes	1 653	20	1,2 %	16	6	10	4	4	0
1833 Rana	12 911	1 146	8,9 %	966	546	420	180	145	35
1834 Lurøy	909	7	0,8 %	4	2	2	3	3	0
1835 Træna	255	3	1,2 %	1	1	0	2	2	0
1836 Rødøy	572	5	0,9 %	4	2	2	1	1	0
1837 Meløy	2 908	26	0,9 %	19	11	8	7	6	1
1838 Gildeskål	799	7	0,9 %	7	3	4	0	0	0
1839 Beiarn	456	8	1,8 %	7	3	4	1	1	0
1840 Saltdal	2 069	33	1,6 %	30	12	18	3	2	1
1841 Fauske	3 905	214	5,5 %	172	87	85	42	29	13
1845 Sørfold	892	4	0,4 %	3	2	1	1	1	0
1848 Steigen	1 112	14	1,3 %	7	4	3	7	5	2
1849 Hábmer Hamarøy	825	9	1,1 %	6	2	4	3	3	0
1850 Divtasvuodna Tysfjord	835	18	2,2 %	18	9	9	0	0	0
1851 Lødingen	947	42	4,4 %	39	5	34	3	2	1
1852 Tjeldsund	524	57	10,9 %	48	12	36	9	8	1
1853 Evenes	637	7	1,1 %	5	2	3	2	2	0
1854 Ballangen	812	9	1,1 %	8	4	4	1	1	0
1856 Røst	285	3	1,1 %	3	3	0	0	0	0
1857 Værøy	374	5	1,3 %	4	1	3	1	1	0
1859 Flakstad	621	3	0,5 %	3	2	1	0	0	0
1860 Vestvågøy	5 172	76	1,5 %	65	36	29	11	7	4
1865 Vågan	4 413	120	2,7 %	112	48	64	8	5	3
1866 Hadsel	3 619	34	0,9 %	29	18	11	5	5	0
1867 Bø (Nordl.)	970	10	1,0 %	8	4	4	2	2	0
1868 Øksnes	2 032	13	0,6 %	11	6	5	2	2	0
1870 Sortland	5 072	240	4,7 %	206	122	84	34	32	2
1871 Andøy	2 493	22	0,9 %	19	10	9	3	2	1
1874 Moskenes	489	3	0,6 %	2	2	0	1	1	0
<i>19 Troms</i>	81 187	6 485	8,0 %	5 225	2 633	2 592	1 260	719	541
1902 Tromsø	40 286	4 865	12,1 %	3 824	1 940	1 884	1 041	566	475
1903 Harstad (f.o.m. 2013)	12 345	777	6,3 %	696	343	353	81	56	25
1911 Kvæfjord	1 242	49	3,9 %	34	26	8	15	6	9
1913 Skånland	920	13	1,4 %	10	4	6	3	1	2
1917 Ibestad	568	5	0,9 %	5	3	2	0	0	0
1919 Gratangen	410	4	1,0 %	3	1	2	1	1	0

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1920 Lavangen	317	4	1,3 %	3	1	2	1	0	1
1922 Bardu	1 872	10	0,5 %	8	5	3	2	2	0
1923 Salangen	958	53	5,5 %	37	23	14	16	8	8
1924 Målselv	3 716	352	9,5 %	312	142	170	40	31	9
1925 Sørreisa	1 009	8	0,8 %	8	4	4	0	0	0
1926 Dyrøy	396	4	1,0 %	2	2	0	2	2	0
1927 Tranøy	494	3	0,6 %	3	2	1	0	0	0
1928 Torsken	372	2	0,5 %	2	2	0	0	0	0
1929 Berg	461	3	0,7 %	3	2	1	0	0	0
1931 Lenvik	5 846	193	3,3 %	162	87	75	31	22	9
1933 Balsfjord	2 373	18	0,8 %	14	8	6	4	4	0
1936 Karlsøy	924	9	1,0 %	6	2	4	3	2	1
1938 Lyngen	1 351	8	0,6 %	8	3	5	0	0	0
1939 Storfjord	706	24	3,4 %	19	9	10	5	4	1
1940 Gáivuotna Kåfjord	739	9	1,2 %	3	0	3	6	6	0
1941 Skjervøy	1 308	11	0,8 %	8	3	5	3	3	0
1942 Nordreisa	2 090	57	2,7 %	52	20	32	5	4	1
1943 Kvænangen	484	4	0,8 %	3	1	2	1	1	0
<i>20 Finnmark</i>	37 732	2 471	6,5 %	2 099	1 143	956	372	264	108
2002 Vardø	928	124	13,4 %	104	55	49	20	16	4
2003 Vadsø	3 207	443	13,8 %	390	210	180	53	30	23
2004 Hammerfest	5 764	259	4,5 %	236	139	97	23	22	1
2011 Guovdageaidnu Kautokeino	1 355	230	17,0 %	156	90	66	74	47	27
2012 Alta	10 061	559	5,6 %	478	272	206	81	52	29
2014 Loppa	447	5	1,1 %	5	2	3	0	0	0
2015 Hasvik	468	7	1,5 %	5	2	3	2	2	0
2017 Kvalsund	386	3	0,8 %	1	0	1	2	2	0
2018 Måsøy	528	9	1,7 %	7	4	3	2	2	0
2019 Nordkapp	1 453	76	5,2 %	68	30	38	8	6	2
2020 Porsanger Porsángu Porsanki	1 926	61	3,2 %	56	23	33	5	3	2
2021 Kárásjohka Karásjok	1 405	200	14,2 %	168	96	72	32	22	10
2022 Lebesby	606	12	2,0 %	6	5	1	6	6	0
2023 Gamvik	437	5	1,1 %	4	2	2	1	1	0
2024 Berlevåg	437	11	2,5 %	7	5	2	4	4	0
2025 Deatnu Tana	1 384	42	3,0 %	30	12	18	12	9	3
2027 Unjárga Nesseby	348	23	6,6 %	14	8	6	9	8	1
2028 Båtsfjord	1 051	14	1,3 %	13	8	5	1	1	0
2030 Sør-Varanger	5 541	388	7,0 %	351	180	171	37	31	6
<i>21 Svalbard</i>	1 410	93	6,6 %	79	25	54	14	8	6

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
<i>2590 Utenriks tjenestemenn</i>		629		627	296	331	2	1	1
<i>9999 Uoppgitt kommunekode</i>		16 208		15 373	2 464	12 909	835	258	577
<i>2311 Sokkelen sør for 62° N</i>	18 601								
<i>2321 Sokkelen nord for 62° N</i>	96								

¹ Tallene for Oslo i 4. kvartal 2012 ligger noe for lavt i de fleste næringer dominert av kommunal virksomhet, trolig 2500–3500. Det skyldes at Oslo kommune har hatt mangler i rapporteringen til NAVs Aa-register som er et grunnlagsregister for statistikken.

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister per 1. mars 2013 og Statistisk sentralbyrås sysselsettingsstatistikk pr 4. kvartal 2012.

Vedlegg 2**Embetsutnevninger**

Embetsutnevninger m.m. – fordeling av stillinger i perioden 1. juli 2008–30. juni 2013

	2008–2009		2009–2010		2010–2011		2011–2012		2012–2013		Hele perioden 2008–2013							
	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn			
SMK	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0	2	0	0	3	1	2	
AD	-	-	-	3	0	3	11	5	6	8	6	2	6	3	3	28	14	14
AID	22	12	10	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	31	15	16	
BLD	3	2	1	4	2	2	2	1	1	5	5	0	2	1	1	16	11	5
FAD	10	3	7	15	5	10	26	12	14	17	7	10	7	5	2	75	32	43
FD	20	2	18	18	2	16	17	3	14	18	7	11	22	3	19	95	17	78
FIN	6	1	5	4	3	1	14	5	9	9	2	7	14	4	10	47	15	32
FKD	4	3	1	3	0	3	6	1	5	1	0	1	5	3	2	19	7	12
HOD	10	6	4	9	4	5	6	3	3	9	3	6	10	2	8	44	18	26
JD	113	39	74	91	38	53	147	73	74	119	48	71	146	63	83	616	261	355
KD	7	5	2	3	0	3	4	3	1	3	1	2	7	3	4	24	12	12
KKD	20	7	13	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	20	7	13	
KUD	-	-	-	4	2	2	4	2	2	1	1	0	1	1	0	10	6	4
KRD	7	3	4	3	1	2	2	1	1	1	0	1	4	3	1	17	8	9
LMD	2	0	2	4	3	1	9	2	7	7	3	4	2	1	1	24	9	15
MD	6	4	2	10	8	2	4	1	3	5	2	3	2	2	0	27	17	10
NHD	12	6	6	3	2	1	6	4	2	6	1	5	9	8	1	36	21	15
OED	8	4	4	6	0	6	11	5	6	9	6	3	6	1	5	40	16	24
SD	1	1	0	1	1	0	6	3	3	6	2	4	2	2	0	16	9	7
UD	109	43	66	68	24	44	89	27	62	92	34	58	84	40	44	442	168	274
Totalt	360	141	219	258	98	160	365	152	213	318	128	190	329	145	184	1630	664	966

Prosentvis kjønnsfordeling på tilsatte

2008–2009		2009–2010		2010–2011		2011–2012		2012–2013	
kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn
39 %	61 %	38 %	62 %	42 %	58 %	40 %	60 %	44 %	56 %

Prosentvis kjønnsfordeling på *tilsatte* for hele perioden 2008–2013: Kvinner 41 % Mann 59 %